

Мавлоно
Ҷалолиддини Румӣ

МАСНАВИ
Дафтари Севвум

Муқаддима

Ҳикмат ва илми асрори илоҳӣ сипоҳиёни Парвардгоранд, ки бад-он рӯҳи муриднорро нерӯ мебахшад. Дониш онҳоро аз шоибаи нодониву додгарӣ, онҳоро аз шоибаи ситаму бахшандагӣ, онҳоро аз шоибаи риёву бурдборӣ, онҳоро аз шоибаи беҳирадӣ пок мекунад ва он чиро аз дарёфти охират аз эшон дур аст, ба эшон наздик месозад ва он чиро аз ибодату кӯшиш дар роҳи Ҳақ бар онҳо душвор аст, осон мекунад. Ва ин гуна ҳикмат натиҷаи суханони равшани паёмбарон ва далоили онҳо дар исботи вучуди Парвардигор аст, суханону далоилие, ки аз асрори Парвардигор огоҳӣ медиҳад ва аз қудрати ӯ, ки ин огоҳӣ аз асрору салтанати илоҳӣ вижаи мардони дилоғоҳ аст ва низ ҳамон баййиноту далоил моро огоҳ мекунад, ки Парвардигор чӣ гуна он осмони нурони равшан ба нури Худои раҳмон ва дурахшанда чун донаи марворидро мегардонад, осмони нуронӣ, ки бар ин осмони тираи гӯймонанд ҳоким аст, ҳамон гуна ки хирад бар ин суратҳои хокиву ҳавоси зоҳиру ботини мавҷудот фармон меронад, бинобар ин гардиши он осмони рӯҳонӣ (лохут) бар ин осмони дудӣ ва тира бар шиҳобҳои дурахшону ситорагони равшан ва насимҳои ҳаётбахшу заминҳои густурда ва обҳои равони даруни он фармон меронад. Умед, ки Парвардигор бандагонашро аз ин ҳикматҳо бархурдор созад ва фаҳми онҳоро фузунӣ бахшад ва албатта ҳар хонандае ба андозаи хирад ва ҳушёрӣ худ онро мефаҳмад ва ҳар порсое муносиб бо тавоноии худ парҳезгорӣ мекунад ва ҳар соҳибфатвояе дар ҳадди диду идроки худ фатво медиҳад ва он ки садақае медиҳад, ба андозаи тавони худ медиҳад ва он ки мебахшад ба андозае, ки дорад, мебахшад ва он ки ба ӯ мебахшанд муносиб бо огоҳии худ аз лутфи бахшанда чизе ба даст меоварад ва аммо он ки дар биёбон дар ҷустуҷӯӣ об аст, агар аз оби дарёҳо огоҳ бошад, ба далели ин огоҳӣ аз ҷустуҷӯӣ об кӯтоҳӣ намекунад ва (дар биёбони ин зиндагии ҷаҳони хокӣ) барои ёфтани оби ҳаёти рӯҳонӣ мекӯшад, пеш аз он ки иштиғол ба гузарони ин ҷаҳон ӯро аз он ҷустуҷӯӣ оби ҳаёт боздорад ва бемориву ниёзи ин кӯшиш ва ҷустуҷӯро вопас афғанад ва ғаразҳо миёни ӯ ва он чӣ ба сӯяш мешитобад, ҳойиле падида оварад ва касе, ки ҳавои нафсро бар ин огоҳӣ аз асрори ҳақ тарҷеҳ медиҳад, ба чунин огоҳӣ намерасад ва ҷӯяндаи таносонӣ ва он ки аз талаби чунин маърифате рӯй бигардонад ва он ки нигарони хештан бошад ва он ки эҳтимоми худро масруфи маишати ин ҷаҳон созад, низ бад-он даст намеёбад, магар он ки чунин касе худро ба Парвардигор супорад ва динашро бар дунёаш тарҷеҳ диҳад ва амволе аз ганҷи ҳикмати илоҳӣ баргирад, ки на аз арзиш меафтад ва на чун мероси амволи ин ҷаҳон ба дигаре бозмемонад ва аз

ҳамон ганҷ равшаниҳои гаронмоя ва гавҳарҳои пурбаҳову доройиҳои арзишманд баргирад, лутфи Ҳақро сипос гӯяд, қадри ўро бузург дорад ва азамати ўро биситояд ва паноҳ ба Худо барад аз пастии лазоиши инҷаҳонӣ ва аз ончунон ҷаҳле, ки андаки ўро дар назараш бисёр намояд ва бисёри дигаронро андак ва аз ин ки худро бад-он ҷӣ Ҳақ напазируфтааст, биситояд. Ва бар донои ҳақҷӯ воҷиб аст, ки он чиро намедонад, биёмӯзад ва он чиро медонад ба дигарон омӯзад ва бо онҳо, ки зеҳни тавоно надоранд, мадуро кунад ва аз кундзеҳнии кавданон худро бузург бинад ва ба онҳо, ки фаҳми тез надоранд, маломат ва тундӣ накунад «чунон ки шумо мардум дар гузашта чунин будаед ва Парвардигор бар шумо миннат ниҳод ва шуморо ба роҳ овард», Парвардигоре, ки пок аст ва волотар аз он аст, ки дар гуфтаҳои бединон ва ширки мушрикони мебинем ва дар суханони ноқисоне, ки мехоҳанд нуқсе бар ў бибанданд ва асҳоби ташбеҳ, ки ўро ба умури инҷаҳонӣ ҳамонанд мекунанд ва мутафаккироне, ки дар бораи ў дучори авҳоми норавоянд ва ҳаёлбофоне, ки барои Ҳақ кайфиёт ва сифоти инҷаҳонӣ қойиланд ва ман он Парвардигорро меситоям ва бузург медорам, ки маро дар талфиқи ин китоби «Маснавӣ»-и илоҳии раббонӣ ёрӣ додааст ва тавфиқдиҳандаву лутфқунанда ўст ва ўро қудрату бузургворист, ба вижа бар бандагони дилогоҳаш ба рағми гурӯҳе, ки «мехоҳанд бо сухани худ нури Парвардигорро фурӯ нишонанд ва Парвардигор ба камолрасонандаи нури хеш аст, гарчи кофирон нахоҳанд» ва мефармояд, ки «ростӣ мо Қуръонро фиристодаем ва мо ниғаҳбони он ҳастем» ва «агар касе пас аз шунидани он бихоҳад онро дигаргуна созад бегумон гуноҳ бар гардани чунин касонест ва Парвардигор шунаво ва огоҳ аст» ва ситоиш бар Парвардигори ҷаҳонӣён ва дуруди ў бар сарвари мо Муҳаммад ва ҳамаи хонадон ва ёрони поку покизааш, ба раҳмати ту, эй меҳрубонтарин раҳматқунандагон.

Эй Зиёулҳақ Ҳусомуддин! Биёр

Ин севум дафтар, ки суннат шуд се бор.

Баргушо ганҷинаи асрорро,

Дар севум дафтар, биҳил аъзорро.

Қувватат аз қуввати Ҳақ мезаҳад

Н-аз уруқе, к-аз ҳарорат мечаҳад.

Ин чароғи шамс, к-ў равшан бувад,

Н-аз фатилу пунбаву равған бувад.

Сақфи гардун, к-ў чунин доим бувад,

Н-аз танобу устуне қоим бувад.

Қуввати Ҷабрил аз матбах набуд,
Буд аз дидори халлоқи вучуд.
Ҳамчунон, ин қуввати абдоли Ҳақ
Ҳам зи Ҳақ дон, н-аз таъому аз табақ.
Ҷисмашонро ҳам зи нур исриштаанд,
То зи рӯҳу аз малак бигзаштаанд.
Чунки мавсуфӣ ба авсофи ҷалил,
3-оташи амроз бигзар чун Халил.
Гардад оташ бар ту ҳам «барду салом»,
Эй аносир мар мизочатро ғулом.
Ҳар мизочеро аносир моя аст
В-ин мизочат бартар аз ҳар поя аст.
Ин мизочат аз ҷаҳони мунбасит,
Васфи ваҳдатро кунун шуд мултақит.
Эй дарего, арсаи афҳоми халқ
Сахт танг омад, надорад халқ ҳалқ.
Эй Зиёулҳақ! Ба ҳазқи рои ту,
Ҳалқ бахшад сангро ҳалвои ту.
Кӯҳи Тур андар таҷаллӣ ҳалқ ёфт,
То ки май нӯшиду майро барнатофт.
«Сора даккан минҳу ваншакқа-л-ҷабал,
Ҳал раъайтум мин ҷабал рақса-л-ҷамал?»
Луқмабахшӣ ояд аз ҳар кас ба кас,
Ҳалқбахшӣ кори Яздон асту бас.
Ҳалқ бахшад ҷисмрову рӯҳро,
Ҳалқ бахшад баҳри ҳар узват ҷудо.
Ин гаҳе бахшад, ки иҷлолӣ шавӣ,
В-аз дағову аз дағал холи шавӣ.
То нағӯйи сирри султонро ба кас,
То нарезӣ қандро пеши мағас.
Гӯши он кас нӯшад асрори ҷалол,
К-ӯ чу савсан садзабон афтоду лол.
Ҳалқ бахшад хокро лутфи Худо,
То хурад обу бирӯяд сад гиё.
Боз хокеро бибахшад ҳалқу лаб,
То гиёҳашро хурад андар талаб.
Чун гиёҳаш хӯрд ҳайвон гашт зафт,

Гашт ҳайвон луқмаи инсону рафт.
Боз хок омад, шуд акколи башар,
Чун чудо шуд аз башар рӯҳу басар.
Зарраҳо дидам, даҳоншон чумла боз,
Гар бигӯям хӯрдашон, гардад дароз.
Баргҳоро барг аз инъоми ӯ,
Доягонро доя лутфи оми ӯ.
Ризқҳоро ризқҳо ӯ медиҳад,
З-он ки гандум бе ғизое чун заҳад?
Нест шарҳи ин суханро мунтаҳо,
Порае гуфтам, бидонӣ пораҳо.
Чумла олам окилу маъкул дон,
Боқиёнро муқбилу мақбул дон.
Ин ҷаҳону сокинонаш мунташир
В-он ҷаҳону соликонаш мустамир.
Ин ҷаҳону ошиқонаш мунқатеъ,
Аҳли он олам мухаллад муҷтамеъ.
Пас карим он аст, к-ӯ худро диҳад
Оби ҳайвоне, ки монад то абад.
«Боқиёту-с-солиҳот» омад карим,
Раста аз сад офату ахтору бим.
Гар ҳазоронад, як кас беш нест,
Чун хаёлоте ададандеш нест.
Окилу маъкудро ҳалқ асту ной,
Ғолибу мағлубро ақл асту рой.
Ҳалқ бахшид ӯ асои аддро,
Хӯрд он чандон асову ҳабдро.
В-андар ӯ афзун нашуд з-он чумла ақл,
З-он ки ҳайвонӣ набудаш ақлу шакл.
Мар яқинро чун асо ҳам ҳалқ дод,
То бихӯрд ӯ ҳар хаёлро ки зод.
Пас маъониро чу аён ҳалқҳост,
Розиқи ҳалқи маъонӣ ҳам Худост.
Пас, зи маҳ то моҳӣ ҳеч аз ҳалқ нест,
Ки ба ҷазби моя ӯро ҳалқ нест.
Ҳалқи ҷон аз фикри тан холӣ шавад,
Он гаҳон рӯзиш иҷлолӣ шавад.

Шарт табдили мизоҷ омад, бидон,
К-аз мизоҷи бад бувад марги бадон.
Чун мизоҷи одамӣ гилхор шуд,
Зарду бадрангу сақиму хор шуд.
Чун мизоҷи зишти ӯ табдил ёфт,
Рафт зиштӣ аз рухаш, чун шамъ тофт.
Дояе ку тифли широмӯзро?
То ба неъмат хуш кунад падфӯзро.
Гар бибандад роҳи он пистон бар ӯ,
Баргушояд роҳи сад бустон бар ӯ.
З-он ки пистон шуд ҳичоби он заъиф,
Аз ҳазорон неъмату хону рағиф.
Пас ҳаёти мост мавқуфи фатом,
Андак-андак ҷаҳд кун, «тамма-л-калом».
Чун ҷанин буд одамӣ, буд хун ғизо,
Аз наҷас покӣ барад мӯъмин, казо.
Аз фатоми хун ғизояш шир шуд
В-аз фатоми шир луқмагир шуд.
В-аз фатоми луқма луқмоне шавад,
Толиби ишкори пинҳоне шавад.
Гар ҷанинро кас бигуфтӣ дар раҳим:
Ҳаст берун оламе бас мунтазим.
Як замине, хурраме, бо арзу тӯл,
Андар ӯ сад неъмату ҷандин укул,
Кӯҳхову баҳрхову даштҳо,
Бӯстонҳо, боғхову киштҳо.
Осмоне бас баланду пурзиё,
Офтобу моҳтобу сад суҳо.
Аз Ҷанубу аз Шимолу аз Дабур
Боғҳо дорад арӯсиҳову сур.
Дар сифат н-ояд аҷоибҳои он,
Ту дар ин зулмат чӣ дар имтиҳон?
Хун хурӣ дар чормехи тангно
Дар миёни ҳабсу анҷосу ано.
ӯ ба ҳукми ҳоли худ мункир будӣ,
З-ин рисолат мӯъризу кофир шудӣ.
К-ин муҳол асту фиреб асту ғурур,

З-он ки тасвире надорад ваҳми кӯр.
Чинси чизе чун надид идроки ӯ,
Нашнавад идроки мункирноки ӯ.
Ҳамчунон ки халқи ом андар ҷаҳон,
З-он ҷаҳон ибдол мегӯяндашон.
К-ин ҷаҳон чоҳест бас торику танг,
Ҳаст берун оламе бебӯву ранг.
Ҳеч дар гӯши касе з-эшон нарафт,
К-ин тамаъ омад ҳиҷоби жарфу зафт.
Гӯшро бандад тамаъ аз истимоъ,
Чашмро бандад ғараз аз иттилоъ.
Ҳамчунон ки он ҷаниро тамъи хун,
К-он ғизои ӯст дар автони дун.
Аз ҳадиси ин ҷаҳон маҳҷуб кард,
Ғайри хун ӯ менадонад чошт х(в)ард.

Қиссаи хӯрандагони пилбачча аз ҳирс ва тарки насиҳати носех

Он шунидӣ ту, ки дар Ҳиндустон
Дид доное гурӯҳе дӯстон.
Гурсуна монда, шуда бе баргу ур,
Мерасиданд аз сафар аз роҳи дур.
Меҳри доноиш ҷӯшиду бигуфт,
Хуш саломешону чун гулбун шукуфт.
Гуфт: «Донам, к-аз таҷаввӯъ в-аз хало,
Ҷамъ омад ранҷатон з-ин Қарбало.
Лек Аллах, Аллах, эй қавми ҷалил,
То набошад хӯрдатон фарзанди пил,
Пил ҳаст ин сӯ, ки акнун меравед,
Пилзода машканеду бишнавед.
Пилбачгонанд андар роҳатон,
Сайди эшон аст бас дилхоҳатон.
Бас заъифанду латифу бас самин,
Лек модар ҳаст толиб дар камин.
Аз пайи фарзанд сад фарсанг роҳ
ӯ бигардад дар ҳанину оҳ-оҳ.
Оташу дуд ояд аз хартуми ӯ,

Алҳазар з-он кӯдаки марҳуми ӯ». Авлиё атфоли ҳаққанд, эй писар!
Ғоибиву ҳозирӣ бас боҳабар.
Ғоибӣ мандеш аз нуқсонашон,
К-ӯ кашад кин аз барои ҷонашон.
Гуфт: «Атфоли мананд ин авлиё,
Дар ғарибӣ фард аз кору киё.
Аз барои имтиҳон хору ятим,
Лек андар сир манам ёру надим.
Пуштдори ҷумла исматҳои ман,
Гӯиё ҳастанд худ аҷзои ман.
Ҳону ҳон! Ин далқпӯшони мананд,
Сад ҳазор андар ҳазору як тананд.
В-арна кай кардӣ ба як ҷӯбе ҳунар
Мӯсие Фиръавнро зеру забар?
В-арна кай кардӣ ба як нафрини бад
Нӯҳ Шарқу Ғарбро ғарқоби х(в)ад?
Барнакандӣ як дуъои Лути род,
Ҷумла шаҳристонашонро бемурод.
Гашт шаҳристони чун фирдавсашон
Даҷлаи оби сияҳ, рав, бин нишон.
Сӯйи Шом аст ин нишону ин хабар,
Дар раҳи қудсаш бибинӣ дар гузар.
Сад ҳазорон з-анбиёи ҳақпараст
Худ ба ҳар қарне сиёсатҳо будаст.
Гар бигӯям в-ин баён афзун шавад,
Худ чигар чӣ бвад? Ки кӯҳҳо хун шавад.
Хун шавад кӯҳҳову боз он бифсурад,
Ту набинӣ хун шудан, кӯриву рад.
Турфа кӯре, дурбини тезчашм,
Лек аз уштур набинад ғайри пашм.
Мӯ ба мӯ бинад зи сарфа хирси инс,
Рақси бемақсуд дорад ҳамчу хирс.
Рақс он ҷо кун, ки «худ»-ро бишканӣ,
Пунбаро аз реши шаҳват барканӣ.
Рақсу ҷавлон бар сари майдон кунанд,
Рақс андар хун «худи» мардон кунанд.

Чун раҳанд аз дасти «худ», дасте зананд,
Чун ҷаҳанд аз нақси «худ», рақсе кунанд.
Мутрибоншон аз дарун даф мезананд,
Баҳрҳо дар шӯрашон каф мезананд.
Ту набинӣ, лек баҳри гӯшашон
Баргҳо бар шохҳо ҳам кафзанон.
Ту набинӣ баргҳоро каф задан,
Гӯши дил бояд, на ин гӯши бадан.
Гӯши сар барбанд аз ҳазлу дурӯғ,
То бибинӣ шаҳри чони бофурӯғ.
Сар кашад гӯши Муҳаммад дар сухун,
К-иш бигӯяд дар нубӣ Ҳақ: ху узун.
Сар ба сар гӯш асту чашм аст ин набӣ,
Тоза з-ӯ мо, мурзеъ аст ӯ, мо сабӣ.
Ин сухан поён надорад, боз рон
Сӯйи аҳли пилу бар оғоз рон.

Бақияи қиссаи мутаарризони пилбаччагон
Он яке воиз чу бар тахт омадӣ,
Қотеъони роҳро доъӣ шудӣ.
Даст бармедошт: «Ё раб, раҳм рон
Бар бадону муфсидону золимон.
Бар ҳама тасхурқунони аҳли хайр,
Бар ҳама кофирдилону аҳли дайр».
Менакардӣ ӯ дуъо бар асфиё,
Менакардӣ чуз хабисонро дуъо.
Мар варо гуфтанд, к-ин маъхӯд нест,
Даъвати аҳли залолат ҷуд нест.
Гуфт: «Некӯйӣ аз инҳо дидаам,
Ман дуъошон з-ин сабаб бигзидаам.
Хубсу зулму ҷавр чандон сохтанд,
Ки маро аз шар ба хайр андохтанд.
Ҳар гаҳе, ки рӯ ба дунё кардаме,
Ман аз эшон захму зарбат х(в)ардаме.
Кардаме аз захм он ҷониб паноҳ,
Боз овардандаме гургон ба роҳ,
Чун сабабсози салоҳи ман шуданд,

Пас дуъшон бар ман аст, эй хушманд».
Банда менолад ба Ҳаққ аз дарду неш,
Сад шикоят мекунад аз ранҷи хеш.
Ҳақ ҳамегӯяд, ки охир ранҷу дард
Мар туро лобакунону рост кард.
Ин гила з-он неъмате кун, к-ит занад,
Аз дари мо дуру матрудат кунад.
Дар ҳақиқат ҳар адӯ доруйи туст,
Кимиёву нофеъу дилҷӯйи туст.
Ки аз ӯ андартурезӣ дар хало,
Истиъонат ҷӯйӣ аз лутфи Худо.
Дар ҳақиқат дӯстонат душмананд,
Ки зи ҳазрат дуру машғулат кунанд.
Ҳаст ҳайвоне, ки номаш ушғур аст,
ӯ ба захми ҷӯб зафту ламтур аст.
То ки ҷӯбаш мезанӣ, беҳ мешавад,
ӯ зи захми ҷӯб фарбеҳ мешавад.
Нафси мӯъмин ушғуре омад яқин,
К-ӯ ба захми ранҷ зафт асту самин.
З-ин сабаб бар анбиё ранҷу шикаст
Аз ҳама халқи ҷаҳон афзунтар аст.
То зи ҷонҳо ҷонашон шуд зафттар,
Ки надиданд он бало қавми дигар.
Пӯст аз дору болокаш мешавад,
Чун адими тоифӣ х(в)аш мешавад.
В-арна талху тез молидӣ дар ӯ,
Ганда гаштӣ, нохушу нопокбӯ.
Одамиро пӯсти номадбуғ доғ,
Аз рутубатҳо шуда зишту гарон.
Талху тезу молиши бисёр дех,
То шавад поку латифу бофарех.
В-ар наметонӣ ризо дех, эй аёр,
Гар Худо ранҷат диҳад беихтиёр,
Ки балои дӯст татҳири шумост,
Илми ӯ болои тадбири шумост.
Чун сафо бинад, бало ширин шавад,
Хуш шавад дору, чу сиҳҳатбин шавад.

Бурд бинад хешро дар айни мот,
Пас бигӯяд: «Уқтулунӣ ё сиқот».
Ин авон дар ҳаққи ғайре суд шуд,
Лек андар ҳаққи худ мардуд шуд.
Раҳми имонӣ аз ӯ бибрида шуд,
Кини шайтонӣ бар ӯ печида шуд.
Коргоҳи хашм гашту кинварӣ,
Кина дон асли залолу кофирӣ.

Бозгаштан ба ҳикояти пил
Гуфт носеҳ: «Бишнавед ин панди ман,
То дилу ҷонгон нагардад мумтаҳан.
Бо гиёҳу баргҳо қонеъ шавед,
Дар шикори пилбачгон кам равед.
Ман бурун кардам зи гардан воми насҳ,
Ҷуз саодат кай бувад анҷоми насҳ?
Ман ба таблиғи рисолат омадам,
То раҳонам мар шуморо аз надам.
Ҳин, мабодо, ки тамаъ раҳтон занад,
Тамъи барг аз беҳотон барканад».
Ин бигуфту «хайрбод»-е карду рафт,
Гашт қаҳту ҷўъашон дар роҳ зафт.
Ногаҳон диданд сӯйи ҷодае,
Пури пиле, фарбеҳе, навзодае.
Андарафтоданд чун гургони маст,
Пок хўрдандаш, фурӯ шустанд даст.
Он яке ҳамраҳ нахўрду панд дод,
Ки ҳадиси он фақираш буд ёд.
Аз кабобаш монеъ омад он суҳан,
Бахти нав бахшад туро ақли куҳан.
Пас бияфтоданду хуфтад он ҳама
В-он гурусна чун шубон андар рама.
Дид пили саҳмноке мерасид,
Аввало омад сӯйи ҳорис давид.
Бӯй мекард он даҳонашро се бор,
Ҳеч бӯйе з-ӯ наёмад ногувор.
Чанд боре гирди ӯ гашту бирафт,

Мар варо н-озурд он шаҳпили зафт.
Мар лаби ҳар хуфтаеро бӯй кард,
Бӯй меомад варо з-он хуфта мард.
Аз кабоби пилзода хӯрда буд
Бардарониду бикӯшташ пил зуд.
Дарзамон ӯ як ба якро з-он гурӯҳ
Медарониду набудааш з-он шикӯҳ.
Бар ҳаво андохт ҳар якро газоф,
То ҳамезад бар замин, мешуд шикоф.
Эй хурандай хуни халқ! Аз роҳи бард
То наорад хуни эшонат набард.
Моли эшон хуни эшон дон яқин,
З-он ки мол аз зӯр ояд дар ямин.
Модари он пилбачгон кин кашад,
Пилбаччахораро кайфар кушад.
Пилбачча мехурӣ, эй порахор!
Ҳам барорад хасми пил аз ту дамор.
Бӯй расво кард макрандешро,
Пил донад бӯйи тифли хешро.
Он ки ёбад бӯйи Ҳақро аз Яман,
Чун наёбад бӯйи ботилро зи ман?
Мустафо чун бурд бӯй аз роҳи дур,
Чун наёбад аз даҳони мо бахур?
Ҳам биёбад, лек пӯшнод зи мо,
Бӯйи неку бад барояд бар само.
Ту ҳамехусбиву бӯйи он ҳаром
Мезанад бар осмони сабзфом.
Ҳамраҳи анфоси зиштат мешавад,
То ба бӯгирони гардун меравад.
Бӯйи кибру бӯйи ҳирсу бӯйи оз,
Дар суҳан гуфтан биёяд чун пиёз.
Гар хурӣ савганд: ман кай х(в)ардаам?
Аз пиёзу сир тақво кардаам.
Он дами савганд ғаммозӣ кунад,
Бар димоғи ҳамнишинон барзанад.
Пас дуъоҳо рад шавад аз бӯйи он,
Он дили каж менамояд бар забон.

«Ихсиу» ояд ҷавоби он дуъо,
Чӯби рад бошад ҷазои ҳар дағо.
Гар ҳадисат каж бувад, маънит рост,
Он кажи лафз мақбули Худост.

Баёни он ки хатои муҳиббон беҳтар аз савоби бегонагон аст назди маҳбуб
Он Билоли сидқ дар бонги намоз
«Ҳаййа»-ро «ҳаййа» ҳамехонд аз ниёз.
То бигуфтанд: «Эй паямбар! Нест рост,
Ин хато, акнун ки оғози биност.
Эй набию эй расули кирдгор!
Як муаззин, к-ӯ бувад афсах, биёр.
Айб бошад аввали дину салоҳ
Лаҳн хондан лафзи «ҳай алла-л-фалоҳ».
Хашми пайғамбар бичӯшиду бигуфт
Як-ду рамзе аз иноёти ниҳуфт.
К-эй хасон! Назди Худо «ҳайъи» Билол
Беҳтар аз сад ҳаййу хаййу қилу қол.
Вомашӯронед, то ман розатон
Вонагӯям охиру оғозатон.
Гар надорӣ ту дами хуш дар дуъо,
Рав, дуъо мехоҳ з-ихвони сафо.

Амри Ҳақ таъоло ба Мӯсо алайҳиссалом, ки маро ба даҳоне хон, ки бад-он
даҳон гуноҳ накардаӣ
Гуфт: «Эй Мӯсо! Зи ман мечӯ паноҳ
Бо даҳоне, ки накардӣ ту гуноҳ».
Гуфт Мӯсо: «Ман надорам он даҳон»,
Гуфт: «Моро аз даҳони ғайр хон.
Аз даҳони ғайр кай кардӣ гуноҳ?
Аз даҳони ғайр бархон, к-эй Илоҳ!
Ончунон кун, ки даҳонҳо мар туро
Дар шабу дар рӯзҳо орад дуъо.
Аз даҳоне, ки накардастӣ гуноҳ
В-он даҳони ғайр бошад, узр хоҳ.
Ё даҳони хештанро пок кун,
Рӯҳи худро чобуку чолок кун».

Зикри Ҳақ пок аст, чун покӣ расид,
Рахт барбандад, бурун ояд палид.
Меғурезад зиддҳо аз зиддҳо,
Шаб гурезад, чун барафрӯзад зиё.
Чун дарояд номи пок андар даҳон,
На палидӣ монаду на андуҳон.

Баёни он ки Аллоҳ гуфтани ниёзманд айни лаббайк гуфтани Ҳаққ аст
Он яке Аллоҳ меғуфтӣ шабе,
То ки ширин мешуд аз зикраш лабе.
Гуфт шайтон: «Охир эй бисёрғӯ!
Ин ҳама Аллохро лаббайк ку?
Менаёяд як ҷавоб аз пеши тахт,
Чанд Аллах мезанӣ бо рӯйи сахт?»
ӯ шикастадил шуду бинҳод сар,
Дид дар хоб ӯ Хизирро дар хузар.
Гуфт: «Ҳин! Аз зикр чун вомондаӣ,
Чун пушаймонӣ аз он, к-иш хондаӣ?»
Гуфт: «Лаббайкам намеояд ҷавоб,
З-он ҳаметарсам, ки бошам радди боб».
Гуфт: «Он Аллоҳи ту лаббайки мост,
В-он ниёзу дарду сӯзат пайки мост.
Ҳилаҳову чораҷӯйиҳои ту,
Ҷазби мо буду гушод ин пойи ту.
Тарсу ишқи ту каманди лутфи мост,
Зери ҳар ёраббӣ ту лаббайкҳост».
Ҷони ҷоҳил з-ин дуъо ҷуз дур нест,
З-он ки ё раб гуфтаниаш дастур нест.
Бар даҳону бар лабаш қуфл асту банд,
То нанолад бо Худо вақти газанд.
Дод мар Фиръавнро сад мулку мол,
То бикард ӯ даъвии иззу ҷалол.
Дар ҳама умраш надид ӯ дарди сар,
То нанолад сӯйи Ҳақ он бадғуҳар.
Дод ӯро ҷумла мулки ин ҷаҳон,
Ҳақ надодаш дарду ранҷу андуҳон.
Дард омад беҳтар аз мулки ҷаҳон,

То бихоҳӣ мар Худоро дар ниҳон.
Хондани бедард аз афсурдагист,
Хондани бодард аз дилбурдагист.
Он кашидан зери лаб овозро,
Ёд кардан мабдаву оғозро.
Он шуда овози софиву ҳазин:
Эй Худо в-эй мустағосу эй муьин.
Нолаи саг дар раҳаш бечазба нест,
З-он ки ҳар роғиб асири раҳзанест.
Чун саги каҳфӣ, ки аз мурдор раст,
Бар сари хони шаҳаншоҳон нишаст.
То қиёмат мехурад ӯ пеши ғор
Оби раҳмат орифона бе тағор.
Эй басо сагпӯст, к-ӯро ном нест,
Лек андар парда бе он чом нест.
Чон бидеҳ аз баҳри ин чом, эй писар!
Бе чиҳоду сабр кай бошад зафар?
Сабр кардан баҳри ин набвад ҳарач,
Сабр кун, к- «ас-сабру мифтоҳу-л-фарач».
З-ин камин бесабру ҳазме кас нараст,
Ҳазро худ сабр омад пову даст.
Ҳазм кун аз хӯрд, к-ин захрин гиёст,
Ҳазм кардан зӯру нури анбиёст.
Коҳ бошад, к-ӯ ба ҳар боде ҷаҳад,
Кӯҳ кай мар бодро вазне ниҳад?
Ҳар тараф ғӯле ҳамехонад туро,
К-эй бародар! Роҳ хоҳӣ? Ҳин, биё.
Раҳ намоям, ҳамраҳат бошам, рафиқ,
Ман қаловузам дар ин роҳи дақиқ.
На қаловуз асту на раҳ донад ӯ,
Юсуфо, кам рав суйи он гургӯ.
Ҳазм, ин бошад, ки нафребад туро
Чарбу нӯшу домҳои ин саро.
Ки на чарбиш дораду на нӯш ӯ,
Сеҳр хонад, медамад дар гӯш ӯ,
Ки биё меҳмони мо, эй равшанӣ,
Хона они тусту ту они манӣ.

Ҳазм он бошад, ки гӯйӣ: «Тухмаам»,
Ё «сақимам, хастаи ин дахмаам».
Ё «сарам дард аст, дарди сар бибар»,
Ё «маро хондаст он холу писар».
З-он ки як нӯшат диҳад бо нешҳо,
Ки бикорад дар ту нӯшаш решҳо.
Зар агар панҷох, агар шастат диҳад,
Моҳиё! ӯ гӯшт дар шастат диҳад.
Гар диҳад, худ кай диҳад он пурҳиял?
Чавзи пӯсидаст гуфтори дағал.
Жағ-жағи он ақлу мағзатро барад,
Сад ҳазорон ақдро як нашмарад.
Ёри ту хурчини тусту кисаат,
Гар ту Роминӣ, маҷӯ чуз Висаат.
Висаву маъшуқи ту ҳам зоти туст
В-ин буруниҳо ҳама офоти туст.
Ҳазм он бошад, ки чун даъват кунанд,
Ту нагӯйӣ: «Масту хоҳони мананд».
Даъвати эшон сафири мурғ дон,
Ки кунанд сайёд дар макман ниҳон.
Мурғи мурда пеш бинҳода, ки ин
Мекунад ин бонгу овозу ҳанин.
Мурғ пиндорад, ки чинси ӯст ӯ,
Чамъ ояд, бардарадшон пӯст ӯ.
Чуз магар мурғе, ки ҳазмаш дод Ҳақ,
То нагардад гич он дона-в малақ.
Ҳаст беҳазмӣ пушаймонӣ яқин,
Бишнава ин афсонаро дар шарҳи ин:

Фирефтани рустой шаҳриро ва ба даъват хондан ба лобаву илҳоқи бисёр
Эй бародар! Буд андар момазо
Шаҳрие бо рустой ошно.
Рустой чун суйи шаҳр омадӣ,
Хиргаҳ андар кӯйи он шаҳрӣ задӣ.
Ду маҳу се моҳ меҳмонаш будӣ,
Бар дукони ӯву бар хонаш будӣ.
Ҳар ҳавоичро, ки будаш, он замон

Рост кардӣ марди шаҳрӣ ройгон.
Рӯ ба шаҳрӣ карду гуфт: «Эй хоча! Ту,
Ҳеч меноӣ сӯи деҳ фурҷачӯ?
Аллаҳ, Аллаҳ ҷумла фарзандон биёр,
К-ин замони гулшан асту навбахор.
Ё ба тобистон биё, вақти самар,
То бибандам хидмататро ман камар.
Хайлу фарзандону қавматро биёр,
Дар деҳи мо бош се моҳу чаҳор.
Ки баҳорон хиттаи деҳ х(в)аш бувад,
Киштзору лолаи дилкаш бувад».
Ваъда додӣ шаҳрӣ ўро дафъи ҳол,
То баромад баъди ваъда ҳашт сол.
Ў ба ҳар соле ҳамеғуфтӣ, ки кай
Азм хоҳӣ кард? К-омад моҳи дай.
Ў баҳона сохтӣ, к-имсоламон
Аз фалон хитта биёмад меҳмон.
Соли дигар, гар тавонам вораҳид
Аз муҳиммот, он тараф хоҳам давид».
Гуфт: «Ҳастанд он аёлам мунтазир,
Баҳри фарзандони ту, эй аҳли бир!»
Боз ҳар соле чу лаклак омадӣ,
То муқими қуббаи шаҳрӣ шудӣ.
Хоҷа ҳар соле зи зарру моли хеш
Ҳарчи ў кардӣ, гушодӣ боли хеш.
Охирин каррат се моҳ он паҳлавон
Хон ниҳодаш бомдодону шабон.
Аз хиҷолат бозғуфт ў хоҷаро:
«Чанд ваъда? Чанд бифребӣ маро?»
Гуфт хоҷа: «Ҷисму ҷонам васлҷӯст,
Лек ҳар таҳвил андар ҳукми ҳуст.
Одамӣ чун киштӣ асту бодбон,
То ки орад бодро он бодрон.
Боз савгандон бидодаш, к-эй карим!
Гир фарзандон, биё, бингар наъим.
Дасти ў бигрифт се каррат ба аҳд,
К-Аллаҳ – Аллаҳ зу биё, бинмой чаҳд.

Баъди даҳ солу ба ҳар соле чунин
Лобаҳову ваъдаҳои шаккарин
Кӯдакони хоҷа гуфтанд: «Эй падар,
Моҳу абру соя ҳам дорад сафар.
Ҳаққҳо бар вай ту собит кардаӣ,
Ранҷҳо дар кори ӯ бас бурдаӣ.
ӯ ҳамехоҳад, ки баъзе ҳаққи он
Воғузорад, чун шавӣ ту меҳмон.
Бас васият кард моро ӯ ниҳон,
Ки кашедаш сӯйи деҳ лобакунон».
Гуфт: «Ҳақ аст ин, вале эй сибавайх,
Иттақи шарра ман аҳсанта илайх».
Дӯстӣ тухми дами охир бувад,
Тарсам аз ваҳшат, ки он фосид шавад.
Сӯҳбате бошад чу шамшери қатӯъ,
Ҳамчу дай дар бӯстону дар зурӯъ.
Сӯҳбате бошад чу фасли навбаҳор,
З-ӯ иморатҳову даҳли бешумор.
Ҳазм он бошад, ки занни бад барӣ,
То гурезиву шавӣ аз бад барӣ.
«Ҳазму сӯбу-з-занн» гуфтаст он расул,
Ҳар қадамро дом медон, эй фазул.
Рӯйи саҳро ҳаст ҳамвору фарох,
Ҳар қадам домест, кам рон устох.
Он бузи кӯҳӣ давад, ки дом ку?
Чун битозад, домаш афтад дар гулӯ.
Он ки мегуфтӣ, ки ку? Инак бибин,
Дашт мидидӣ, намидидӣ камин.
Бе камину дому сайёд, эй аёр!
Дунба кай бошад миёни киштзор?
Он ки густох омаданд андар замин,
Устухону каллаҳшонро бибин.
Чунки гӯристон равӣ, эй муртазо,
Устухоншонро бикурс аз момазо.
То ба зоҳир бинӣ он мастони кӯр,
Чун фуру рафтанд дар чоҳи ғурур.
Чашм агар дорӣ ту, кӯрона маё

В-ар надорӣ чашм, даст овар асо.
Он асои ҳазму истидлолро
Чун надорӣ дид, мекун пешво.
В-ар асои ҳазму истидлол нест,
Бе асокаш бар сари ҳар раҳ маҳест,
Гом з-он сон неҳ, ки нобино ниҳад,
То ки по аз чоҳу аз сағ вораҳад.
Ларз-ларзону ба тарсу эҳтиёт,
Мениҳад по, то наяфтад дар хубот.
Эй зи дуде ҷаста дар норе шуда,
Луқма ҷуста, луқмаи море шуда.

Қиссаи аҳли Сабо ва тоғӣ кардани неъмат эшонро ва дар расидани шумии
туғён ва куфрон дар эшон ва баёни фазилати шукру вафо
Ту нахондӣ қиссаи аҳли Сабо,
Ё бихондиву надидӣ ҷуз садо.
Аз садо он кӯҳ худ огоҳ нест,
Сӯйи маънӣ хуши кӯҳро роҳ нест.
ӯ ҳаме бонге кунад бе гӯшу хуш,
Чун хамуш кардӣ ту, ӯ ҳам шуд хамӯш.
Дод Ҳақ аҳли Саборо бас фароғ,
Сад ҳазорон қасру айвонҳову боғ.
Шукри он нагзорданд он бадрагон,
Дар вафо буданд камтар аз сагон.
Мар сагеро луқмаи ноне зи дар,
Чун расад, бар дар ҳамебандад камар.
Посбону ҳориси дар мешавад,
Гарчи бар вай ҷавру саҳтӣ меравад.
Ҳам бар он дар бошадаш бошу қарор,
Куфр дорад кард ғайре ихтиёр.
В-ар саге ояд ғарибе, рӯзу шаб,
Он сагонаш мекунанд он дам адаб.
Ки бирав он ҷо, ки аввал манзил аст,
Ҳаққи он неъмат гаравғони дил аст.
Мегазандаш, ки бирав бар ҷои хеш,
Ҳаққи он неъмат фуру мағзор беш.
Аз дари дил в-аҳли дил оби ҳаёт

Чанд нӯшидиву во шуд чашмаҳот.
Бас ғизои сукру ваҷду бех(в)адӣ,
Аз дари аҳли дилон бар ҷон задӣ.
Боз ин дарро раҳо кардӣ зи ҳирс?
Гирди ҳар дуккон ҳамегардӣ чу хирс?
Бар дари он мӯъминони чарбдег
Медавӣ баҳри сариди мурдарег?
Чарбиш ин ҷо дон, ки ҷон фарбех шавад,
Кори ноуммед ин ҷо бех шавад.

Чамъ омадани аҳли офат ҳар сабоҳе бар савмаъаи Исо алайҳиссалом ҷиҳати
талаби шифо ба дуъои ӯ
Савмаъай Исост хони аҳли дил
Ҳону ҳон, эй мубтало! Ин дармаҳил.
Чамъ гаштандӣ зи ҳар атроф халқ,
Аз зариру лангу шаллу аҳли далқ.
Бар дари он савмаъай Исо сабоҳ
То ба дам ӯшон раҳонад аз ҷуноҳ.
ӯ чу фориғ гаштӣ аз авроди хеш
Чоштгаҳ берун шудӣ он хубкеш,
Чавқ-чавқе мубтало дидӣ низор,
Шиста бар дар дар умеду интизор.
Гуфтӣ: «Эй асҳоби офат! Аз Худо
Ҳоҷати ин ҷумлагонтон шуд раво.
Ҳин! Равон гардед бе ранҷу ано,
Сӯйи ғаффориву икромии Худо».
Ҷумлагон чун уштурони бастапой,
Ки гушой зонуи эшон ба рой,
Хуш давону шодмона сӯйи хон,
Аз дуъои ӯ шудандӣ подавон.
Озмудӣ ту базе офоти хеш,
Ёфтӣ сиҳҳат аз ин шоҳони кеш.
Чанд он лангии ту раҳвор шуд,
Чанд ҷонат беғаму озор шуд.
Эй муғаффал! Риштае бар пой банд,
То зи худ ҳам гум нагардӣ, эй лаванд.
Носипосиву фаромӯшии ту

Ёд н-овард он асалнӯшии ту.
Лочарам он роҳ бар ту баста шуд,
Чун дили аҳли дил аз ту хаста шуд.
Зудашон дарёбу истиғфор кун,
Ҳамчу абре гиряхои зор кун.
То гулистоншон сӯйи ту бишкуфад,
Меваҳои пухта бар худ вокафад.
Ҳам бар он дар гард, кам аз сағ мабош,
Бо сағи Қаҳф ар шудастӣ хочатош.
Чун сагон ҳам мар сагонро носеҳанд,
Ки дил андар хонаи аввал бибанд.
Он дари аввал, ки хӯрдӣ устухон,
Сахт гиру ҳақ гузор, онро мамон.
Мегазандаш то 3-адаб он ҷо равад
В-аз мақоми аввалин муфлиҳ шавад.
Мегазандаш, к-эй сағи тоғӣ! Бирав,
Бо валии неъматат ёғӣ машав.
Бар ҳамон дар ҳамчу ҳалқа баста бош,
Посбону чобуку барҷаста бош.
Сурати нақзи вафои мо мабош,
Бевафоиро макун беҳуда фош.
Мар сагонро чун вафо омад шиор,
Рав, сагонро нангу бадномӣ маёр.
Бевафой чун сагонро ор буд,
Бевафой чун раво дорӣ намуд?
Ҳақ таъоло фаҳр овард аз вафо,
Гуфт: «Ман авфо биаҳдин ғайруно».
Бевафой дон, вафо бо радди Ҳақ,
Бар ҳуқуқи Ҳақ надорад кас сабақ.
Ҳаққи модар баъд аз он шуд, к-он карим
Кард ўро аз ҷанини ту ғарим.
Сурате кардат даруни ҷисми ў,
Дод дар ҳамлаш варо орому хў.
Ҳамчу ҷузви муттасил дид ў туро,
Муттасилро кард тадбираш ҷудо.
Ҳақ ҳазорон санъату фан сохтаст,
То ки модар бар ту меҳр андохтаст.

Пас ҳақи Ҳақ собиқ аз модар бувад,
Ҳар кӣ он ҳақро надонад, хар бувад.
Он кӣ модар офариду заръу шир,
Бо падар кардаш қарин, он худ магир.
Эй Худованд, эй қадим эҳсони ту,
Он кӣ донам в-он кӣ не, ҳам они ту.
Ту бифармудӣ, ки Ҳақро ёд кун,
З-он ки ҳаққи ман намегардад кухун.
Ёд кун лутфе, ки кардам он субӯҳ,
Бо шумо аз ҳифз дар киштии Нӯҳ.
Не ки бобоёнатонро он замон,
Додам аз тӯфону аз мавчаш амон.
Оби оташхӯ замин бигрифта буд,
Мавҷи ӯ мар авчи кӯхро мерабуд.
Ҳифз кардам ман, накардам раддатон,
Дар вучуди чадди чадди чаддатон.
Чун шудӣ сар, пушти поят чун занам?
Коргоҳи хеш зоеъ чун кунам?
Чун фидои бевафоён мешавӣ?
Аз гумони бад бад-он сӯ меравӣ?
Ман зи сахву бевафоиҳо барӣ,
Сӯйи ман ойӣ, гумони бад барӣ?
Ин гумони бад бар он ҷо бар, ки ту,
Мешавӣ дар пеш ҳамчун худ дутӯ.
Бас гирифтӣ ёру ҳамроҳони зафт,
Гар туро пурсам, ки қу! Гӯйӣ, ки рафт.
Ёри некат рафт бар чархи барин,
Ёри фисқат рафт дар қаъри замин.
Ту бимондӣ дар миёна ончунон
Бе мадад, чун оташе аз корвон.
Домани ӯ гир, эй ёри далер!
К-ӯ муназзаҳ бошад аз болову зер.
На чу Исо сӯйи гардун бар шавад,
На чу Қорун дар замин андар равад.
Бо ту бошад дар макону бе макон,
Чун бимонӣ аз сарову аз дукон.
ӯ барорад аз кудуратҳо сафо,

Мар ҷафоҳои туро гирад вафо.
Чун ҷафо ори, фириштад гӯшмол,
То зи нуқсон воравай сӯйи камол.
Чун ту вирде тарк кардӣ дар раваш,
Бар ту қабзе ояд аз ранҷу табаш.
Он адаб кардан бувад, яъне: «Мақун,
Ҳеч таҳвиле аз он аҳди куҳун».
Пеш аз он к-ин қабз занҷире шавад,
Ин ки дилғирист, поғирӣ шавад.
Ранҷи маъқулат шавад маҳсусу фаш,
То нағирӣ ин ишоратро ба лош!
Дар маъосӣ қабзҳо дилғир шуд,
Қабзҳо баъд аз аҷал занҷир шуд.
«Нӯъти ман аъраз ҳуно ған зикрино,
Иштан занкан ва наҷзӣ би-л-амо».
Дузд чун моли қасонро мебарад,
Қабзу дилтангӣ дилашро мехалад.
ӯ ҳамегӯяд: «Аҷаб! Ин қабз чист?
Қабзи он мазлум, к-аз шаррат ғирист».
Чун бад-ин қабз илтифоте кам кунад,
Боди исрор оташашро дам кунад.
Қабзи дил қабзи авон шуд лочарам,
Ғашт маҳсус он маъонӣ, зад алам.
Ғуссаҳо зиндон шудасту чормех,
Ғусса бех асту бирӯяд шохи бех.
Бех пинҳон буд, ҳам шуд ошкор,
Қабзу басти андарун бехе шумор.
Чунки бехи бад бувад, зудаши бизан,
То нарӯяд зишт хоре дар чаман.
Қабз дидӣ, чораи он қабз кун,
З-он ки сарҳо ҷумла мерӯяд зи бун.
Баст дидӣ, басти худро об деҳ,
Чун барояд мева, бо асҳоб деҳ.

Боқии қиссаи аҳли Сабо
Он Сабо з-аҳли сабо буданду хом
Корашон куфрони неъмат бо киром.

Бошад он куфрони неъмат дар мисол,
Ки кунӣ бо мӯҳсини худ ту ҷидол.
Ки намебойд маро ин некувӣ,
Ман ба ранҷам з-ин, чӣ ранҷам мешавӣ?
Лутф кун, ин некуиро дур кун,
Ман нахоҳам чашм, зудам кӯр кун.
Пас Сабо гуфтанд: «Боъид байнано,
Шайнуно хайрун лано, хуз зайнано».
Мо намехоҳем ин айвону боғ,
На занони хубу на амну фароғ.
Шаҳрҳо наздики ҳамдигар бад аст,
Он биёбон аст хуш, к-он ҷо дад аст.
«Ятлубу-л-инсону фӣ-с-сайфи-ш-шито,
Фаизо ҷоъа-ш-шито, анкара зо.
Фаҳва лоярзо биҳолин абадан,
Ло бизайқин ло биайшин рағадан.
Қутила-л-инсону мо акфараху,
Кулламо нола ҳудан анкараҳу».
Нафс з-ин сон аст, з-он шуд куштани,
«Уқтулу анфусакум» гуфт он сани.
Хори сесӯяст, ҳар чун к-иш ниҳӣ
Дархалад в-аз захми ӯ ту кай ҷаҳӣ?
Оташи тарки ҳаво дар хор зан,
Даст андар ёри некӯкор зан.
Чун зи ҳад бурданд асҳоби Сабо,
Ки ба пеши мо вабо беҳ аз сабо.
Носеҳоншон дар насихат омаданд,
Аз фусуку куфр монеъ мешуданд.
Қасди хуни носеҳон медоштанд,
Тухми фиску кофирӣ мекоштанд.
Чун қазо ояд, шавад танг ин ҷаҳон,
Аз қазо ҳалво шавад ранҷи даҳон.
Гуфт: «Изо ҷоъа-л-қазо зоқа-л-фазо,
Тухҷату-л-абсору из ҷоъа-л-қазо».
Чашм баста мешавад вақти қазо,
То набинад чашм куҳли чашмро.
Макри он форис чу ангезид гард,

Он ғуборат з-истиъонат дур кард.
Сўйи форис рав, марав сўйи ғубор
В-арна бар ту кўбад он макри савор.
Гуфт Ҳақ онро ки ин гургаш бих(в)ард,
Дид гарди гург, чун зорӣ накард?
Ў намедонист гарди гургро?
Бо чунин дониш чиро кард ў чаро?
Гўсфандон бўйи гурги богазанд
Мебидонанду ба ҳар сў мехазанд.
Мағзи ҳайвонот бўйи шерро
Мебидонад, тарк мегўяд чаро.
Бўйи шери хашм дидӣ? Бозгард,
Бо муноҷоту ҳазар анбоз гард.
Вонагаштанд он гурӯҳ аз гарди гург,
Гурги меҳнат баъди гард омад сутург.
Бардарид он гўсфандонро ба хашм,
Ки зи чўпони хирад бастанд чашм.
Чанд чўпоншон бихонду номаданд,
Хоки ғам дар чашми чўпон мезаданд.
Ки бирав, мо аз ту худ чўпонгарем,
Чун табаъ гардем? Ҳар як сарварем.
Тўъмаи гургему они ёр на,
Ҳезуми норему они ор на.
Ҳамяте буд чоҳилият дар димоғ,
Бонги шуме бар даманшон кард зоғ.
Баҳри мазлумон ҳамеканданд чоҳ,
Дар чаҳ афтоданду мегуфтанд оҳ.
Пўстини юсуфон бишкофтанд,
Он чӣ мекарданд, як-як ёфтанд.
Кист он Юсуф? Дили ҳақчўйи ту,
Чун асире баста андар кўйи «ту».
Қабраилеро бар устун бастай,
Парру болашро ба сад чо хастай.
Пеши ў гўсола бирён оварӣ?
Ки кашӣ ўро, ба қаҳдон оварӣ?
Ки бихур, ин аст моро луту пут,
Нест ўро чуз лиқоаллоҳ қут.

З-ин шиканча- вимтиҳон он мубтало
Мекунад аз ту шикоят бо Худо.
К-эй Худо! Афғон аз ин гурги кухун,
Гӯядаш: «Нак, вақт омад, сабр кун.
Доди ту вохоҳам аз ҳар беҳабар»,
Дод кӣ дҳад чуз Худои додгар?
ӯ ҳамегӯяд, ки сабрам шуд фано,
Дар фироқи рӯйи ту ё раббано.
Аҳмадам, дармонда дар дасти яхуд,
Солеҳам, афтода дар ҳабси Самуд.
Эй саодатбахши қони анбиё,
Ё бикӯш, ё бозхонам, ё биё.
Бо фироқат кофиронро нест тоб,
Мегувад: «Ё лайтанӣ кунту туроб».
Ҳоли ӯ ин аст, к-ӯ худ з-он су аст,
Чун бувад бе ту касе, к-они ту аст?
Ҳақ ҳамегӯяд, ки оре, эй назеҳ,
Лек бишнава, сабр ору сабр беҳ.
Субҳ наздик аст, хомуш, кам хурӯш,
Ман ҳамекӯшам пайи ту, ту макӯш.

Бақияи достони рафтани хоҷа ба даъвати рӯстой сӯйи дех
Шуд зи ҳад, ҳин! Бозгард, эй ёри гурд,
Рустой хоҷаро, бин хона бурд.
Қиссаи аҳли Сабо як гӯша неҳ,
Он бигӯ, к-он хоҷа чун омад ба дех?
Рустой дар тамаллуқ шева кард,
То ки ҳазми хоҷаро колева кард.
Аз паём андар паём ӯ хира шуд,
То зулоли ҳазми хоҷа тира шуд.
Ҳам аз ин чо кӯдаконаш дар пасанд,
«Нарнаъу налъаб» ба шодӣ мезаданд.
Ҳамчу Юсуф, к-иш зи тақдири аҷаб
Нартаъу налъаб бибурд аз зилли аб.
Он на бозӣ, балки қонбозист он,
Ҳилаву макру дағосозист он.
Ҳар чӣ аз ёрат ҷудо андозад он,

Машнав онро, к-он зиён дорад, зиён.
Гар бувад он суди сад дар сад, магир,
Баҳри зар магсил зи ганчури фақир.
Ин шунав, ки чанд Яздон зачр кард,
Гуфт асҳоби набиро гарму сард.
З-он ки бар бонги духул дар соли танг
Чумъаро карданд ботил бедираниг.
То набояд дигарон арзон харанд,
З-он чалаб сарфа зи мо эшон баранд.
Моңд пайғамбар ба хилват дар намоз
Бо ду-се дарвеши собит, пурниёз,
Гуфт: «Таблу лаҳву бозаргоние
Чунатон бубрид аз раббоние?
«Қад фазазтум наҳва қамҳин ҳоиман,
Сумма халлайтум набиййян қоиман».
Баҳри гандум тухми ботил коштед,
В-он расули Ҳаққро бигзоштед.
Сӯҳбати ӯ хайру мин лаҳв асту мол,
Бин: киро бигзошти? Чашме бимол.
Худ нашуд ҳирси шуморо ин яқин,
Ки манам зарроқу хайруррозиқин?
Он кӣ гандумро зи худ рӯзӣ диҳад,
Кай таваккулҳотро зоеъ ниҳад?
Аз пайи гандум ҷудо гаштӣ аз он,
Ки фиристодаст гандум з-осмон.

Даъвати боз батонро аз об ба саҳро
Боз гӯяд баттро, к-аз об хез,
То бибинӣ даштҳоро қандрез.
Батти оқил гӯядаш: «Эй боз! Дур,
Об моро ҳисну амн асту сурур».
Дев чун бозомад, эй баттон шитоб
Ҳин, ба берун кам равед аз ҳисни об.
Бозро гӯед: «Рав рав, бозгард,
Аз сари мо даст дор, эй поймард.
Мо барӣ аз даъватат, даъват туро,
Мо нанӯшем ин дами ту, кофиро!

Ҳисн моро, қанду қандистон туро,
Ман нахоҳам ҳадяат, бистон, туро.
Чунки чон бошад, наёяд лут кам,
Чунки лашкар ҳаст, кам н-ояд алам.
Хоҷаи ҳозим бәсе узр оварид,
Бас баҳона кард бо деви марид».
Гуфт: «Ин дам корҳо дорам муҳим,
Гар биёям, он нагардад мунтазим.
Шоҳ кори ноз кам фармудааст,
З-интизорам шоҳ шаб нағнудааст.
Ман наёрам тарки амри шоҳ кард,
Ман натонам шуд бари шаҳ рӯйзард.
Ҳар сабоҳу ҳар масо сарҳанги хос
Мерасад, аз ман ҳамечӯяд манос.
Ту раво дорӣ, ки оям сӯйи деҳ,
То дар абрӯ афганад султон гиреҳ?
Баъд аз он дармони хашмаш чун кунам?
Зинда худро з-ин магар мадфун кунам?»
З-ин наMAT ӯ сад баҳона бозгуфт,
Ҳилаҳо бо ҳукми Ҳақ нафтод чуфт.
Гар шавад зарроти олам ҳилапеч,
Ё қазои осмон, ҳечанд, ҳеч.
Чун гурезад ин замин аз осмон?
Чун кунад ӯ хешро аз вай ниҳон?
Ҳарчи ояд з-осмон сӯйи замин,
На мафар дорад, на чора, на камин.
Оташ ар хуршед меборад бар ӯ,
ӯ ба пеши оташаш бинҳода рӯ.
В-ар ҳаме тӯфон кунад борон бар ӯ,
Шаҳрҳоро мекунад вайрон бар ӯ.
ӯ шуда таслими ӯ айюбвор,
Ки асирам, ҳар чӣ мехоҳӣ, бибор.
Эй ки қузви ин заминӣ! Сар мақаш,
Чунки бинӣ ҳукми Яздон, дар мақаш.
Чун «халақнокум» шунидӣ «мин Туроб»,
«Хок бошӣ» қуст аз ту рӯ матоб.
Бин, ки андар хок тухме коштам,

Кард хокиву манаш афроштам.
Ҳамлаи дигар ту хокӣ пеша гир,
То кунам бар ҷумла миронат амир.
Об аз боло ба пастӣ дарравад,
Он гаҳ аз пастӣ ба боло барравад.
Гандум аз боло ба зери хок шуд,
Баъд аз он ӯ хӯшаву чолок шуд.
Донаи ҳар мева омад дар замин,
Баъд аз он сарҳо баровард аз дафин.
Асли неъматҳо зи гардун то ба хок
Зер омад, шуд ғизои ҷони пок.
Аз тавозӯъ чун зи гардун шуд ба зер
Гашт ҷузви одамӣ ҳайӣ далер.
Пас сифоти одамӣ шуд он ҷамод,
Бар фарози арш паррон гашт шод.
К-аз ҷаҳони зинда, з-аввал омадем,
Боз аз пастӣ суйи боло шудем.
Ҷумла аҷзо, дар таҳаррук, дар суқун,
Нотиқон, к- «инно илайҳи роҷеъун».
Зикру тасбеҳоти аҷзои ниҳон
Ғофилӣ афғанд андар осмон.
Чун қазо оҳанги норанҷот кард,
Рустой шаҳриеро мот кард.
Бо ҳазорон ҳазм хоҷа мот шуд,
З-он сафар дар маърази офот шуд.
Эътимодаш бар суботи хеш буд,
Гарчи кӯҳ буд, ним селаш даррабуд.
Чун қазо берун кунад аз чарх сар,
Оқилон гарданд ҷумла кӯру кар.
Моҳиён афғанд аз дарё бурун,
Дом гирад мурғи парронро забун.
То париву дев дар шиша шавад,
Балки Ҳоруте ба Бобил дарравад.
Ҷуз касе, к-андар қазо андаргурехт,
Хуни ӯро ҳеч тарбеъе нарехт.
Ғайри он ки даргурезӣ дар қазо,
Ҳеч ҳила надҳадат аз вай раҳо.

Қиссаи аҳли Зарвон ва ҳилат кардани эшон то бе заҳмати дарвешон боғҳоро
қатоф кунанд
Қиссаи асҳоби Зарвон хондай?
Пас, чаро дар ҳилаҷӯйи мондай?
Ҳила мекарданд каждумнеши чанд,
Ки буранд аз рӯзии дарвешии чанд.
Шаб ҳама шаб месиголиданд макр
Рӯй дар рӯ карда, чандин Амру Бакр.
Хуфя мегуфтанд сирҳо он бадон,
То набояд, ки Худо дарёбад он!
Бо гиландоянда истолид гил!
Даст коре мекунад пинҳон зи дил!
Гуфт: «Ало яълам ҳавока ман халақ?
Инна фӣ начвока сидқан ам малақ?
Кайфа яғфул ёан заъайнин қад ғадо,
Ман юъоин айна масвоҳу ғадо?
Айнамо қад ҳабито ав саъидо,
Қад таваллоҳу ва аҳсо ададо».
Гӯшро акнун зи ғафлат пок кун,
Истимоъи ҳачри он ғамнок кун.
Он закоте дон, ки ғамгинро диҳӣ,
Гӯшро чун пеши дастонаш ниҳӣ.
Бишнави ғамҳои ранҷурони дил,
Ҷокаи қони шариф аз обу гил.
Хонаи пурдуд дорад пурфанӣ,
Мар варо бигшой з-исғо равзана.
Гӯши ту ўро чу роҳи дам шавад,
Дуди талх аз хонаи ў кам шавад.
Ҷамгусорӣ кун ту бо мо, эй равӣ!
Ҷар ба сӯйи раббӣ аъло меравӣ.
Ин тараддуд ҳабсу зиндоне бувад,
Ки бинагзорад, ки қон сӯйе равад.
Ин бад-ин сӯ, он бад-он сӯ мекашад,
Ҷар яке гӯё: «Манам роҳи рашад».
Ин тараддуд ақбаи роҳи Ҷақ аст,
Эй хунук онро ки пояш мутлақ аст.

Бетараддуд меравад дар роҳи рост,
Раҳ намедонӣ, бичӯ, гомаш кучост.
Гоми охуро бигиру рав муоф,
То расӣ аз гоми оху то ба ноф.
3-ин равиш бар авҷи анвар меравӣ,
Эй бародар! Гар бар озар меравӣ.
На зи дарё тарс, на аз мавчу каф,
Чун шунидӣ ту хитоби «ло тахаф».
«Ло тахаф» дон, чунки хавфат дод Ҳақ,
Нон фиристад, чун фиристодат табақ.
Хавф он касрост, к-ӯро хавф нест,
Ғусса он касро, к-аш ин ҷо тавф нест.

Равон шудани хоҷа ба сӯйи дех
Хоҷа дар кор омаду таҷҳиз сохт,
Мурғи азмаш сӯйи дех иштоб тохт.
Аҳлу фарзандон сафарро сохтанд,
Рахро бар гови азм андохтанд.
Шодмонону шитобон сӯйи дех,
Ки баре хӯрдем аз дех, мужда дех.
Мақсади моро чарогоҳе х(в)аш аст,
Ёри мо он ҷо кариму дилкаш аст.
Бо ҳазорон орзумон хондааст,
Баҳри мо ғарси карам биншондааст.
Мо захирай даҳ зимистони дароз
Аз бари ӯ сӯйи шаҳр орем боз.
Балки боғ исори роҳи мо кунад,
Дар миёни ҷони худмон ҷо кунад.
«Аҷчилу асҳобано кай тарбаху»,
Ақл мегуфт аз дарун: «Ло тафраҳу».
«Мин рибохиллоҳи куну робиҳин,
Инна рабби ло юҳиббу-л-фариҳин.
Ифраҳу ҳавнан бимо отокуму,
Куллу отин мушғилин алҳокуму».
Шод аз вай шав, машав аз ғайри вай,
ӯ баҳор асту дигарҳо моҳи дай.
Ҳар чӣ ғайри ӯст, истидрочи туст,

Гарчи тахту мулкат асту точи туст.
Шод аз ғам шав, ки ғам доми лиқост,
Андар ин раҳ сӯйи пастӣ иртиқост.
Ғам яке ганҷест, ранҷи ту чу кон,
Лек кай даргирад ин дар кӯдакон.
Кӯдакон чун номи бозӣ бишнаванд,
Чумла бо харгӯр ҳамтаг медаванд.
Эй харони кӯр! Ин сӯ домҳост,
Дар камин, ин сӯй хуношомҳост.
Тирҳо паррон, камон пихон зи ғайб,
Бар ҷавоне мерасад сад тири шайб.
Гом дар саҳрои дил бояд ниҳод,
З-он ки дар саҳрои гил набвад гушод.
Эминобод аст дил, эй дӯстон,
Чашмаҳову гулситон дар гулситон.
«Уч ила-л-қалби ва сир эй сория,
Фиҳи ашҷорун ва айнун ҷория».
Дех марав, дех мардро аҳмақ кунад,
Ақдро бенуру беравнақ кунад.
Қавли пайғамбар шунав, эй мучтабо,
Гӯри ақл омад ватан дар русто.
Ҳар кӣ дар русто бувад рӯзеву шом,
То ба моҳе ақли ӯ набвад тамом.
То ба моҳе аҳмақӣ бо ӯ бувад,
Аз ҳашиши дех чуз инҳо чӣ дравад.
В-он ки моҳе бошад андар русто,
Рӯзгоре бошадаш чаҳлу ӯамо.
Дех чӣ бошад? Шайхи восилношуда,
Даст дар тақлиду хуччат дарзада.
Пеши шаҳри ақли куллӣ ин ҳавос,
Чун харони чашмбаста дар харос.
Ин раҳо кун, сурати афсона гир,
Ҳил ту дурдона, ту гандумдона гир.
Гар ба дур раҳ нест, ҳин бур меситон,
Гар бад-он раҳ нестат, ин сӯ бирон.
Зоҳираш гир, арчи зоҳир каж парад,
Оқибат зоҳир сӯйи ботин барад.

Аввали ҳар одамӣ худ сураат аст,
Баъд аз он ҷон, к-ӯ ҷамоли сират аст.
Аввали ҳар мева ҷуз сураат кай аст?
Баъд аз он лаззат, ки маънии вай аст.
Аввало хиргоҳ созанду харанд,
Туркро з-он пас ба меҳмон оваранд.
Суратат хиргоҳ доғ, маънит турк,
Маъният маллоҳ доғ, сураат чу фулк.
Баҳри Ҳақ инро раҳо кун як нафас,
То хари хоҷа бичунбонад ҷарас.

Рафтани хоҷа ва қавмаш ба сӯйи деҳ
Хоҷаву бачгон ҷиҳозе сохтанд,
Бар сутурон ҷониби деҳ тохтанд.
Шодмона сӯйи саҳро ронданд,
«Софиру кай тағнаму» бархонданд.
К-аз сафарҳо моҳ Кайхусрав шавад,
Бе сафарҳо моҳ кай Хусрав шавад?
Аз сафар байдақ шавад фарзини род
В-аз сафар ёбид Юсуф сад мурод.
Рӯз рӯй аз офтобе сӯхтанд,
Шаб зи ахтар роҳ меомӯхтанд.
Хуб гашта пеши эшон роҳи зишт,
Аз нишоти деҳ шуда раҳ чун биҳишт.
Талх аз ширинлабон х(в)аш мешавад,
Хор аз гулзор дилкаш мешавад.
Ҳанзал аз маъшуқ хурмо мешавад,
Хона аз ҳамхона саҳро мешавад.
Эй басо аз нозанинон, хоркаш
Бар умеди гулбизори моҳваш.
Эй басо ҳаммол гашта пуштреш
Аз барои дилбари маҳрӯйи хеш.
Карда оҳангар ҷамоли худ сиёҳ,
То ки шаб ояд, бибӯсад рӯйи моҳ.
Хоҷа то шаб бар дуконе чормех,
З-он ки сарве дар дилаш кардаст бех.
Тоҷире дарёву хушкӣ меравад,

Он ба меҳри хонашине медавад,
Ҳар киро бо мурда савдое бувад,
Бар умеди зиндасимое бувад.
Он даравгар рӯй оварда ба чӯб,
Бар умеди хидмати маҳрӯйи хуб.
Бар умеди зиндае кун иҷтиҳод,
К-ӯ нагардад баъди рӯзе ду чамод.
Мӯнисӣ магзин хасеро аз хасӣ,
Орият бошад дар ӯ он мӯнисӣ.
Унси ту бо модару бобо кучост?
Гар ба чуз Ҳақ мӯнисонатро вафост.
Унси ту бо дояву лоло чӣ шуд?
Гар касе шояд ба ғайри Ҳақ азуд.
Унси ту бо ширу бо пистон намонд,
Нафрати ту аз дабиристон намонд.
Он шуоъе буд бар деворашон,
Ҷониби хуршед ворафт он нишон.
Бар ҳар он чизе, ки афтад он шуъоъ,
Ту бар он ҳам ошиқ оӣ, эӣ шуҷоъ.
Ишқи ту бар ҳар чӣ он мавҷуд буд,
Он зи васфи Ҳаққ заррандуд буд.
Чун заре боасл рафту мис бимонд,
Табъсер омад, талоқи ӯ биронд.
Аз зарандуди сифоташ по бикаш,
Аз ҷаҳолат қалбро кам гӯӣ х(в)аш.
К-он хушӣ дар қалбҳо орият аст,
Зери зинат, мояи безинат аст.
Зар зи рӯйи қалб дар кон меравад,
Сӯйи он кон рав ту ҳам, к-он меравад.
Нур аз девор то хур меравад,
Ту бад-он хур рав, ки дархур меравад.
З-ин сипас бистон ту об аз осмон,
Чун надидӣ ту вафо дар новдон.
Маъдани дунба набошад доми гург,
Кай шиносад маъдан он гурги сутург?
Зар гумон бурдану баста дар гирех,
Меширобиданд мағрурон ба дех.

Ҳамчунин хандону рақсон мешуданд,
Сӯйи он дӯлоб чархе мезаданд.
Чун ҳамедиданд, мурғе мепарид
Ҷониби деҳ, сабр ҷома медарид.
Ҳар кӣ меомад зи деҳ аз сӯйи ӯ,
Бӯса медоданд хуш бар рӯйи ӯ.
Ки ту рӯйи ёри моро дидаӣ,
Пас ту ҷонро ҷону моро дидаӣ.

Навохтани Маҷнун он сагро, ки муқими кӯйи Лайлӣ буд
Ҳамчу Маҷнун, к-ӯ сагеро менавохт,
Бӯсааш медоду пешаш мегудохт.
Гирди ӯ мегашт хозеъ дар тавоф,
Ҳам ҷулоби шаккараш медод соф.
Булфузуле гуфт: «Эй Маҷнуни хом,
Ин чӣ шайд аст, ин ки меорӣ мудом?
Пӯзи саг доим палидӣ мехурад,
Мақъади худро ба лаб меистурад».
Айбҳои саг басте ӯ баршумурд,
Айбдон аз ғайбдон бӯйе набурд.
Гуфт Маҷнун: «Ту ҳама нақшиву тан,
Андарову бингараш аз чашми ман,
К-ин тилисми бастаи мавлоист ин,
Посбони кӯчаи Лайлоист ин.
Ҳимматаш бину дилу ҷону шинохт,
К-ӯ кучо бигзиду маскангоҳ сохт.
ӯ саги фаррухрухи Каҳфи ман аст,
Балки ӯ ҳам дарду ҳам лаҳфи ман аст.
Он саге, ки бошад андар кӯйи ӯ,
Ман ба шерон кай диҳам як мӯйи ӯ?»
Эй, ки шерон мар сагонашро ғулум,
Гуфт имкон нест, хомуш, вассалом.
Гар зи сурат бигзаред, эй дӯстон,
Ҷаннат асту гулситон дар гулситон.
Сурати «худ» чун шикастӣ, сӯхтӣ,
«Сурати кул»-ро шикаст омӯхтӣ.
Баъд аз он ҳар суратеро бишканӣ,

Ҳамчу Ҳайдар боби Ҳайбар барканӣ.
Сугбаи сурат шуд он хоҷай салим,
Ки ба деҳ мешуд ба гуфторе сақим.
Сӯйи доми он тамаллуқ шодмон,
Ҳамчу мурғе сӯйи донай имтиҳон.
Аз карам донист мурғ он донаро,
Ғоибӣ ҳирс аст на ҷуд он ато.
Мурғакон дар тамғи дона шодмон,
Сӯйи он тазвир паррону давон.
Гар зи шодий хоҷа огоҳат кунам,
Тарсам, эй раҳрав, ки бегоҳат кунам.
Мухтасар кардам, чу омад деҳ падида,
Худ набуд он деҳ. Раҳи дигар гузид.
Қурби моҳе деҳ ба деҳ метохтанд,
З-он ки роҳи деҳ нақӯ нашнохтанд.
Ҳар кӣ дар раҳ бе қаловузе равад,
Ҳар дурӯза роҳ садсола шавад.
Ҳар кӣ тозад сӯйи Каъба бе далел,
Ҳамчу ин саргаштагон гардад залил.
Ҳар кӣ гирад пешае бе усто,
Ришҳанде шуд ба шаҳру русто.
Ҷуз ки нодир бошад андар хофиқайн,
Одамӣ сар барзанад бе волидайн.
Мол ӯ ёбад, ки касбе мекунад,
Нодире бошад, ки бар ганҷе занад.
Мустафое ку, ки ҷисмаш ҷон бувад?
То ки раҳмон «аллама-л-Қуръон» бувад.
Аҳли танро ҷумла «аллам би-л-қалам»,
Восита афрошт дар базли карам.
Ҳар ҳарисе ҳаст маҳрум, эй писар,
Чун ҳарисон так марав, оҳистатар.
Андар он раҳ ранҷо диданду тоб,
Чун азоби мурғи хокӣ дар изоб.
Сер гашта аз деҳу аз русто
В-аз шакаррези чунон ноусто.

Расидани хоҷа ва қавмаш ба деҳ ва нодида ва ношинохта овардани рустой
эшонро
Баъди моҳе чун расиданд он тараф,
Бенаво эшон, сутурон беалаф.
Рустой бин, ки аз баднийятӣ
Мекунад «баъда-л-латайё валлатӣ».
Рӯй пинҳон мекунад з-эшон ба рӯз,
То суйи боғаш бинагшоянд пӯз.
Ончунон рӯ, ки ҳама зарку шар аст,
Аз мусулмонон ниҳон авлотар аст.
Рӯйхо бошад, ки девон чун магас
Бар сараш биншаста бошад чун ҳарас.
Чун бибинӣ рӯйи ӯ, дар ту фитанд,
Ё мабин он рӯ, чу дидӣ, хуш маханд.
Дар чунон рӯйи хабиси осия,
Гуфт Яздон: «Насфаъан би-н-носия».
Чун бипурсиданду хона-ш ёфтанд,
Ҳамчу хешон сӯйи дар биштофтанд.
Дар фуру бастанд аҳли хонааш,
Хоҷа шуд з-ин кажравӣ девонаваш.
Лек ҳангоми дуруштӣ ҳам набуд,
Чун дарафтодӣ ба чаҳ, тезӣ чӣ суд?
Бар дараш монданд эшон панҷ рӯз,
Шаб ба сармо, рӯз худ хуршедсӯз.
На зи ғафлат буд мондан, на харӣ,
Балки буд аз изтирору бехарӣ.
Бо лаъимон баста некон з-изтирор,
Шер мурдоре хурад аз чӯъи зор.
ӯ ҳамедидаш, ҳамекардаш салом,
Ки фалонам ман, маро ин аст ном.
Гуфт: «Бошад. Ман чӣ донам ту кий,
Ё палидӣ ё қарини покиӣ».
Гуфт: «Ин дам бо қиёмат шуд шабех,
То бародар шуд «яфиру мин ахиҳ».
Шарҳ мекардаш, ки ман онам ки ту
Лутҳо хӯрдӣ зи хони ман дутӯ.
Он фалон рӯзат харидам он матоъ,

«Куллу сиррин човаза-л-иснайни шоъ».
Сирри мехри мо шунидастанд халқ,
Шарм дорад рӯ, чу неъмат хӯрд халқ.
ӯ ҳамегуфташ: «Чӣ гӯйӣ туррахот?
На туро донам, на номи ту, на чот».
Панҷумин шаб абру бороне гирифт,
К-осмон аз боришаш дорад шигифт.
Чун расид он корд андар устухон,
Ҳалқа зад хоҷа, ки меҳтарро бихон.
Чун ба сад илҳоқ омад сӯйи дар,
Гуфт: «Охир чист, эй қони падар?»
Гуфт: «Ман он ҳаққҳо бигзоштам,
Тарк кардам, он чӣ мепиндоштам.
Панҷсола ранҷ дидам панҷ рӯз,
Қони мискинам дар ин гармову сӯз».
Як ҷафо аз хешу аз ёру табор
Дар гаронӣ ҳаст чун сесада ҳазор.
З-он ки дил нанҳод бар ҷавру ҷафош,
Қон-ш хӯтар буд бо лутфу вафош.
Ҳар чӣ бар мардум балову шиддат аст,
Ин яқин дон, к-аз хилофи одат аст.
Гуфт: «Эй хуршеди меҳрат дар завола,
Гар ту хунам рехтӣ, кардам ҳалол.
Имшаби борон ба мо деҳ гӯшае,
То биёбӣ дар қиёмат тӯшае».
Гуфт: «Як гӯша-ст они боғбон,
Ҳаст ин ҷо гургро ӯ посбон.
Дар кафаш тиру камон аз баҳри гург,
То занад, гар ояд он гурги сутург.
Гар ту он хидмат кунӣ, ҷо они туст
В-арна ҷойи дигаре фармой ҷуст».
Гуфт: «Сад хидмат кунам, ту ҷой деҳ,
Он камону тир дар кафам бинех.
Менахусбам, ҳориси зар кунам,
Гар барорад гург сар, тираш занам.
Баҳри Ҳақ мағзорам имшаб, эй дудил,
Оби борон бар сару дар зер гил».

Гӯшае холи шуду ӯ бо иёл
Рафт он ҷо, ҷойи тангу бемаҷол.
Чун малах бар ҳамдигар гашта савор,
Аз ниҳеби сел андар кунчи ғор.
Шаб ҳама шаб, ҷумла гӯён: «Эй Худо,
Ин сазои мо, сазои мо, сазо.
Ин сазои он ки шуд ёри хасон,
Ё касӣ қард аз барои нокасон».
Ин сазои он ки андар тамғи хом
Тарк гӯяд хидмати хоки киром.
Хоки покон лесиву деворашон,
Беҳтар аз ому зару гулзорашон.
Бандаи як марди равшандил шавӣ,
Беҳ, ки бар фарқи сари шоҳон равӣ.
Аз мудуки хок ҷуз бонги духул
Ту нахоҳӣ ёфт, эй пайки субул.
Шаҳриён худ раҳзанон нисбат ба рӯҳ,
Рустой кист? Гичу бефутӯҳ.
Ин сазои он ки бе тадбири ақл
Бонги ғуле омадаш, бигзид нақл.
Чун пушаймонӣ зи дил шуд то шағоф,
З-он сипас суде надорад эътироф.
Он камону тир андар даст ӯ
Гургро ҷӯён ҳама шаб сӯ ба сӯ.
Гург бар вай худ мусаллат чун шарар,
Гургҷӯёну зи гург ӯ беҳабар.
Ҳар паша, ҳар кайк чун гурге шуда,
Андар он вайрона-шон захме зада.
Фурсати он пашша рондан ҳам набуд
Аз ниҳеби ҳамлаи гурги ануд.
То набояд гург осебе занад,
Рустой риши хоҷа барканад.
Инчунин дандонканон то нимшаб
Ҷонашон аз ноф меомад ба лаб.
Ногаҳон тимсоли гурги ҳиштае
Сар баровард аз фарози пуштае.
Тирро бигшод он хоҷа зи шаст,

Зад бар он ҳайвон, ки то афтод паст.
Андар афтодан зи ҳайвон бод част,
Рустой ҳой карду кӯфт даст:
«Ночавонмардо», ки «харкуррай ман аст»,
Гуфт: «На! Ин гурги чун Оҳарман аст.
Андар ӯ ашколи гургӣ зоҳир аст,
Шакли ӯ аз гургии ӯ мухбир аст».
Гуфт: «На! Боде, ки част аз фарчи вай
Мешиносам, ҳамчунон-к обе зи май.
Куштай харкурраамро дар риёз,
Ки мабодат баст ҳаргиз з-инқибоз».
Гуфт: «Некӯтар таҳаффус кун, шаб аст,
Шахсҳо дар шаб зи нозир муҳчаб аст.
Шаб ғалат бинмояду мубдал басте,
Диди соиб шаб надорад ҳар касе.
Ҳам шабу ҳам абру ҳам борони жарф,
Ин се торикӣ ғалат орад шигарф».
Гуфт: «Он бар ман чу рӯзи равшан аст,
Мешиносам, боди харкуррай ман аст.
Дар миёни бист бод он бодро
Мешиносам, чун мусофир зодро».
Ҳоча барчасту биёмад ношигифт,
Рустоиро гиребонаш гирифт.
К-аблаҳи таррор, шайд овардаӣ!
Бангу афюн ҳар ду бо ҳам х(в)ардаӣ!
Дар се торикӣ шиносӣ боди хар?
Чун надонӣ мар маро, эй хирасар?»
Он кӣ донад нимшаб гӯсоларо,
Чун надонад ҳамраҳи даҳсоларо?
Хештанро орифу вола кунӣ,
Хок дар чашми мурувват мезанӣ.
Ки маро аз хеш ҳам огоҳ нест,
Дар дилам гунҷой ҷуз Аллоҳ нест.
Он чӣ дӣ хӯрдам, аз онам ёд нест,
Ин дил аз ғайри таҳайюр шод нест.
Оқилу маҷнунӣ Ҳаққам, ёд ор,
Дар чунин бехешиям маъзур дор.

Он кӣ мурдоре хурад, яъне набид,
Шаръ ўро сўйи маъзурон кашид.
Масту бангиро талоқу байъ нест,
Ҳамчу тифл аст ў, муъофу муътақист.
Мастие, к-ояд зи бўйи шоҳи фард,
Сад хуми май дар сару мағз он накард.
Пас бар ў таклиф чун бошад раво?
Асб соқит гашту шуд бедасту по.
Бор кӣ нҳад дар чаҳон харкурраро?
Дарс кӣ дҳад порсӣ Бўмурраро?
Бор баргиранд, чун омад арач,
Гуфт Ҳақ: «Лайса ала-л-аъмо ҳарач».
Сўйи худ аъмо шудам, аз Ҳақ басир,
Пас муофам аз қалилу аз касир.
Лофи дарвешӣ заниву бех(в)адӣ,
Ҳой-ҳуйи мастиеъни эзадӣ
Ки заминро ман надонам з-осмон,
Имтиҳонат кард ғайрат, имтиҳон.
Боди харкурра чунин расвот кард,
Ҳастии нафӣи туро исбот кард.
Инчунин расво кунад Ҳақ шайдро,
Инчунин гирад рамидасайдро.
Сад ҳазорон имтиҳон аст, эй писар,
Ҳар кӣ гўяд ман шудам сарҳанги дар.
Гар надонад ома ўро з-имтиҳон,
Пухтағони роҳ чўяндаш нишон.
Чун кунад даъвои хайётӣ хасе,
Афканад дар пеши ў шаҳ атласе.
Ки бибур инро бағалтоқи фарох,
З-имтиҳон пайдо шавад ўро ду шох.
Гар набудӣ имтиҳони ҳар бадӣ,
Ҳар муханнас дар вағо Рустам будӣ.
Худ муханнасро зиреҳпӯшида гир,
Чун бибинад захм, гардад чун асир.
Масти Ҳақ ҳушёр чун шуд аз дабур?
Масти Ҳақ н-ояд ба худ аз нафхи сур.
Бодаи Ҳақ рост бошад, бе дурӯғ,

Дӯғ хӯрдӣ, дӯғ хӯрдӣ, дӯғ-дӯғ.
Сохтӣ худро Ҷунаиду Боязид:
«Рав, ки нашносам табарро аз калид».
Бадрагиву манбаливу ҳирсу оз
Чун кунӣ пинҳон ба шайд, эй макросоз?
Хешро Мансури Ҳаллоҷе кунӣ,
Оташе дар пунбаи ёрон занӣ.
Ки бинашносам Умар аз Бӯлаҳаб,
Боди куррай худ шиносам нимшаб.
Эй харе, к-ин аз ту хар, бовар кунад,
Хешро баҳри ту кӯру кар кунад.
Хешро аз раҳравон камтар шумар,
Ту ҳарифи раҳриёни, гуҳ мах(в)ар.
Бозпар аз шайд, сӯйи ақл тоз,
Кай парад бар осмон парри маҷоз?
Хештанро ошиқи Ҳақ сохтӣ,
Ишқ бо деви сиёҳе бохтӣ.
Ошиқу маъшуқро дар растаҳез
Ду ба ду банданду пеш оранд тез.
Ту чи худро гичу беҳуд кардай?
Хуни раз ку? Хуни моро х(в)ардай.
Рав, ки нашносам туро, аз ман бичеҳ,
Орифи бехешаму Баҳлули дех.
Ту таваҳҳум меқунӣ аз қурби Ҳақ,
Ки табақгар дур набвад аз табақ.
Ин намебинӣ, ки қурби авлиё
Сад каромат дораду кору киё.
Оҳан аз Довуд муме мешавад,
Мум дар дастат чу оҳан мебувад.
Қурби халқу зарқ бар ҷумласт ом,
Қурби ваҳйи ишқ доранд ин киром.
Қурб бар анвоъ бошад, эй падар,
Мезанад хуршед бар кӯҳсору зар.
Лек қурбе ҳаст бо зар шедро,
Ки аз он оғаҳ набошад бедро.
Шохи хушқу тар қариби офтоб,
Офтоб аз ҳар ду кай дорад ҳичоб?

Лек ку он қурбати шохи тарӣ?
Ки симори панча аз вай мех(в)арӣ.
Шохи хушк, аз қурбати он офтоб
Ғайри зутар хушк гаштан, гӯ, биёб.
Ончунон масте мабош, эй бехирад,
Ки ба ақл ояд, пушаймонӣ хурад.
Балк аз он мастон, ки чун май мех(в)аранд,
Ақлҳои пухта ҳасрат мебаранд.
Эй гирифта ҳамчу гурба муши пир,
Гар аз он ме-шер гири, шер гир.
Эй бихӯрда аз хаёле қоми ҳеч,
Ҳамчу мастони ҳақоик бармапеч.
Мефутӣ ин сӯву он сӯ маствор,
Эй ту ин сӯ! Нестат з-он сӯ гузор.
Гар бад-он сӯ роҳ ёбӣ, баъд аз он,
Гаҳ бад-ин сӯ, гаҳ бад-он сӯ сар фишон.
Ҷумла ин сӯйӣ, аз он сӯ гап мазан,
Чун надорӣ марг, ҳарза қон макан.
Он хизирқон, к-аз аҷал наҳросад ӯ,
Шояд ар махлуқро нашносад ӯ.
Ком аз завқи таваҳҳум х(в)аш кунӣ,
Дардамӣ дар хики худ, пурраш кунӣ.
Пас ба як сӯзан тикӣ гардӣ зи бод,
Инчунин фарбеҳ тани оқил мабод.
Кӯраҳо сози зи барф андар шито,
Кай кунад, чун об бинад он вафо?

Афтодани шағол дар хуми ранг ва рангин шудан ва даъвои товусӣ кардан
миёни шағолон

Он шағоле рафт андар хумми ранг,
Андар он хум кард як соат диранг.
Пас баромад, пӯсташ рангин шуда,
Ки манам товуси илийин шуда.
Пашми рангин равнақи хуш ёфта
Офтоб он рангҳо бартофта.
Дид худро сабзу сурху фуру зард,
Хештанро бар шағолон арза кард.

Чумла гуфтанд: «Эй шағолак! Ҳол чист?
Ки туро дар сар нишоте мултавиств.
Аз нишот аз мо карона кардай,
Ин такаббур аз кучо овардай?»
Як шағоле пеши ӯ шуд, к-эй фалон!
Шайд кардӣ ё шудӣ аз хушдилон?
Шайд кардӣ, то ба минбар барчаҳӣ,
То зи лоф ин халқро ҳасрат диҳӣ.
Пас бикӯшидӣ, надидӣ гармие,
Пас зи шайд овардай бешармие.
Гармӣ они авлиёву анбиёст,
Боз бешармӣ паноҳи ҳар дағост.
К-илтифоти халқ сӯйи худ кашанд,
Ки «хушем»-у аз дарун бас нох(в)ашанд.

Чарб кардани марди лофӣ лаб ва сиблати худро ҳар бомдод ба пӯсти дунба ва берун омадан миёни ҳарифон, ки ман чунин хӯрдааму чунон
Пӯстдунба ёфт шахсе мустаҳон,
Ҳар сабоҳе чарб кардӣ сиблатон.
Дар миёни мунъимон рафтӣ, ки ман
Лути чарбе хӯрдаам дар анчуман.
Даст бар сиблат ниҳодӣ дар навид,
Рамз, яъне сӯйи сиблат бингаред,
К-ин гувоҳи сидқи гуфтори ман аст
В-ин нишони чарбу ширин хӯрдан аст.
Ишкамаш гуфтӣ ҷавоби бетанин,
Ки «абодаллоҳ кайда-л-козибин».
Лофи ту моро бар оташ барниҳод,
Ки сибоби чарби ту барқанда бод.
Гар набудӣ лофи зиштат, эй гадо,
Як кариме раҳм афғандӣ ба мо.
В-ар намудӣ айбу каж кам бохтӣ,
Як табибе доруи ӯ сохтӣ.
Гуфт Ҳақ, ки каж маҷнубон гӯшу дум,
«Янфаъанна-с-содиқина сидқухум».
Гуфт: «Андар каж махусб, эй муҳталими»,
Он чӣ дорӣ, вонамову «фастақим».

В-ар нагӯйӣ айби худ, боре хамуш,
Аз намоиш в-аз дағал худро макуш.
Гар ту нақде ёфтӣ, мағшо даҳон,
Ҳаст дар раҳ сангҳои имтиҳон.
Сангҳои имтиҳонро низ пеш
Имтиҳонҳо ҳаст дар аҳволи хеш.
Гуфт Яздон: «Аз валодат то ба ҳайн
«Юфтануна кулла омин марратайн».
Имтиҳон бар имтиҳон аст, эй падар,
Ҳин, ба камтар имтиҳон худро махар.

Эмин будани Балъами Боъур, ки имтиҳонҳо кард ҳазрат ўро ва аз онҳо
рӯйсипед омада буд
Балъами Боъуру Иблиси лаъин,
З-имтиҳони охири гашта маҳин.
Ў ба даввӣ майли давлат мекунад,
Меъдааш нафрини сиблат мекунад.
К-он чи пинҳон мекунад, пайдош кун,
Сӯхт моро, эй Худо, расвош кун.
Чумла аҷзои танаш хасми вайанд,
К-аз баҳоре лофад, эшон дар дайанд.
Лоф вододи карамҳо мекунад,
Шохи раҳматро зи бун бармеканад.
Ростӣ пеш ор ё хомӯш кун
В-онгаҳон раҳмат бибину нӯш кун.
Он шикам хасми сиболи ў шуда,
Даст пинҳон дар дуъо андар зада.
К-эй Худо! Расво кун ин лофи лиъом,
То бичунбад сӯйи мо раҳми киром.
Мустаҷоб омад дуъои он шикам,
Сӯзиши ҳочат бизад берун алам.
Гуфт Ҳак: «Гар фосиқӣ в-аҳли санам,
Чун маро хонӣ, иҷобатҳо кунам.
Ту дуъоро сахт гиру мешахул,
Оқибат бирҳонадат аз дасти ғул».
Чун шикам худро ба ҳазрат дарсупурд,
Гурба омад, пӯсти он дунба бибурд.

Аз паси гурба давиданд, ӯ гурехт,
Кӯдак аз тарси итобаш ранг рехт.
Омад андар анҷуман он тифли хурд,
Обрӯйи марди лофиро бибурд.
Гуфт: «Он дунба, ки ҳар субҳе бад-он
Чарб мекардӣ лабону сиблатон
Гурба омад, ногаҳонаш даррабуд,
Бас давидему накард он чаҳд суд».
Ҳаңда омад ҳозиронро аз шигифт,
Раҳмҳашон боз чунбидан гирифт.
Даъваташ карданду сераш доштанд,
Тухми раҳмат дар заминаш коштанд.
ӯ чу завқи ростӣ дид аз киром,
Бе такаббур ростиро шуд ғулом.

Даъвои товусӣ кардани он шағол, ки дар хуми саббоғ афтода буд
В-он шағоли ранг-ранг омад ниҳуфт,
Бар баногӯши маломатгар бигуфт:
«Бингар охир дар ману дар ранги ман,
Як санам чун ман надорад худ шаман.
Чун гулистон гаштаам садрангу х(в)аш,
Мар маро сачда кун, аз ман сар мақаш.
Карру фарру обу тобу ранг бин,
Фаҳри дунё хон марову рукни дин.
Мазҳари лутфи худой гаштаам,
Лавҳи шарҳи кибриёӣ гаштаам.
Эй шағолон! Ҳин, махонедам шағол,
Кай шағолеро бувад чандин чамол?»
Он шағолон омаданд он чо ба чамъ,
Ҳамчу парвона ба гирдогирди шамъ:
«Пас чӣ хонемат? Бигӯ, эй ҷавҳарӣ»,
Гуфт: «Товуси нари чун Муштарӣ».
Пас бигуфтандаш, ки товусони ҷон
Ҷилваҳо доранд андар гулситон.
Ту чунон ҷилва кунӣ? Гуфто, ки не,
Бодия норафта, чун кӯбам Минӣ?
«Бонги товусон кунӣ? Гуфто, ки «ло»,

«Пас найй товус, хоҷа булғало!
Хилъати товус ояд з-осмон,
Кай расӣ аз рангу даъвиҳо бад-он?»

Ташбеҳи Фиръавн ва даъвии улухияти ӯ бад-он шағол, ки даъвои товусӣ мекард
Ҳамчу Фиръавне мурассаъ карда риш,
Бартар аз Исо парида аз хариш.
ӯ ҳам аз насли шағоли мода зод,
Дар хуми молеву чоҳе дарфитод.
Ҳар кӣ дид он чоҳу молаш, сачда кард,
Сачдаи афсӯсиёнро ӯ бих(в)ард.
Гашт мастак он гадои жандадалқ
Аз сучуду аз таҳаййурҳои халқ.
Мол мор омад, ки дар вай захрҳост
В-он қабулу сачдаи халқ аждаҳост.
Ҳой! Эй Фиръавн! Номусе макун,
Ту шағолӣ, ҳеч товусӣ макун.
Сӯйи товусон агар пайдо шавӣ,
Оқизӣ аз чаллаву расво шавӣ.
Мӯсиву Ҳорун чу товусон буданд,
Парри чилва бар сару рӯят заданд.
Зиштият пайдо шуду расвоият,
Сарнигун афтодӣ аз болоият.
Чун миҳак дидӣ, сияҳ гаштӣ чу қалб,
Нақши шере рафту пайдо гашт калб.
Эй саги гаргини зишт! Аз ҳирсу чӯш
Пӯстини шерро бар худ мапӯш.
Гурраи шерат бихоҳад имтиҳон,
Нақши шеру он гаҳ ахлоқи сагон.

Тафсири «Ва латаърифаннаҳум фӣ лаҳни-л-қавл»

Гуфт Яздон мар набиро дар масоқ
Як нишоне саҳлтар з-аҳли нифоқ.
Гар мунофиқ зафт бошад, нағзу ҳавл,
Вошиносӣ мар варо дар лаҳни қавл.
Чун сафолин кӯзаҳоро мехарӣ,
Имтиҳоне мекунӣ, эй муштарӣ.

Мезанӣ дасте бар он кӯза чаро?
То шиносӣ аз танин ишкастаро.
Бонги ишкаста дигаргун мебувад,
Бонги човуш аст, пешаш меравад.
Бонг меояд, ки таърифаш кунад,
Ҳамчу масдар, феъл тасрифаш кунад.
Чун ҳадиси имтиҳон рӯйе намуд,
Ёдам омад қиссаи Ҳорут зуд:

Қиссаи Ҳоруту Морут ва далерии эшон бар имтиҳоноти Ҳақ таъоло
Пеш аз ин, з-он гуфта будем андаке,
Худ чӣ гӯем? Аз ҳазоронаш яке.
Хостам гуфтан дар он таҳқиқҳо,
То кунун вомонд аз таъвиқҳо.
Ҳамлаи дигар зи бисёраш қалил,
Гуфта ояд, шарҳи як узве зи пил.
Гӯш кун Ҳорутро, Морутро,
Эй ғулуму чокарон мо рӯтро.
Маст буданд аз тамошои Илоҳ,
В-аз аҷоибҳои истидрочи шоҳ.
Инчунин мастист з-истидрочи Ҳақ,
То чӣ мастихо кунад меъроҷи Ҳақ.
Донаи домаш чунин мастӣ намуд,
Хони инъомаш чиҳо донд гушуд?
Маст буданду раҳида аз каманд,
Ҳой-ҳуи ошиқона мезаданд.
Як камину имтиҳон дар роҳ буд,
Сарсараш чун коҳ кӯхро мерабуд.
Имтиҳон мекардашон зеру забар,
Кай бувад сармастро з-инҳо хабар?
Хандаку майдон ба пеши ӯ якест,
Чоҳу хандақ пеши ӯ хуш маслакест.
Он бузи кӯҳӣ бар он кӯҳи баланд
Бардавад аз баҳри хӯрде бегазанд.
То алаф чинад, бибинад ногаҳон
Бозии дигар зи ҳукми осмон.
Бар кӯҳе дигар барандозад назар,

Модабуз бинад бар он кӯҳи дигар.
Чашми ӯ торик гардад дарзамон,
Барчаҳад сармаст з-ин кӯҳ то бад-он.
Ончунон наздик бинмояд варо,
Ки давидан гирди болуъай саро.
Он ҳазорон газ ду газ бинмоядаш,
То зи мастӣ майли қастан оядаш.
Чунки бичҳад, дарфитад андар миён,
Дар миёни ҳар ду кӯҳи беамон.
ӯ зи сайёдон ба кӯҳ бигрехта,
Худ паноҳаш хуни ӯро рехта.
Шиста сайёдон миёни он ду кӯҳ,
Интизори ин қазои бошукӯҳ.
Бошад ағлаб сайди ин буз ҳам чунин
Варна чолок асту чусту хасмбин.
Рустам арчи бо сару сиблат бувад,
Доми погираш яқин шаҳват бувад.
Ҳамчу ман аз мастии шаҳват бибур,
Мастии шаҳват бибин андар шутур.
Боз ин мастии шаҳват дар ҷаҳон,
Пеши мастии малак дон мустаҳон!
Мастии он, мастии ин бишканад,
ӯ ба шаҳват илтифоте кай кунад?
Оби ширин то нахӯрдӣ, оби шӯр
Хуш бувад хуш, чун даруни дида нур.
Қатрае аз бодҳои осмон
Барканад ҷонро зи май в-аз соқиён.
То ҷӣ мастихо бувад амлокро
В-аз ҷалолат рӯҳҳои покро,
Ки ба бӯйе дил дар он май бастаанд,
Хумми бодай ин ҷаҳон бишкастаанд.
Ҷуз магар онҳо, ки навмеданду дур
Ҳамчу куффоре ниҳуфта дар кубур.
Ноумед аз ҳар ду олам гаштаанд,
Хорҳои бениҳоят киштаанд.
Пас зи мастихо бигуфтанд: «Эй дареғ,
Бар замин борон бидодеме чу меғ.

Густаридеме дар ин бедод чо
Адлу инсофу ибодоту вафо».
Ин бигуфтанду қазо мегуфт: «Бист,
Пеши потон доми нопаддо басест.
Ҳин, мадав густох дар дашти бало,
Ҳин марон кӯрона андар Карбало.
Ки зи мӯю устухони ҳоликон
Менаёбад роҳ пойи соликон.
Чумлаи роҳ устухону мӯю пай,
Баски теғи қаҳри лошай кард шай.
Гуфт Ҳак, ки бандагони ҷуфти авн,
Бар замин оҳиста меронанду ҳавн.
Побараҳна чун равад дар хорзор?
Ҷуз ба вақф-вфикрату парҳезгор.
Ин қазо мегуфт, лекин гӯшашон
Баста буд андар ҳичоби ҷӯшашон.
Чашмаҳову гӯшҳоро бастаанд,
Ҷуз мар онҳоро, ки аз худ растаанд.
Ҷуз иноят кӣ гушояд чашмро?
Ҷуз муҳаббат кӣ нишонад чашмро?
Ҷаҳди бетавфиқ худ касро мабод,
Дар ҷаҳон, валлоҳу аълам би-с-саод.

Қиссаи хоб дидани Фиръавн омадани Мӯсоро алайҳиссалом ва тадорук
андешидан

Ҷаҳди фиръавнӣ чу бетавфиқ буд,
Ҳарчи ӯ медрӯхт, он тафтиқ буд.
Аз мунаҷҷим буд дар ҳукмаш ҳазор
В-аз муаббир низу соҳир бешумор.
Мақдами Мӯсо намудандаш ба хоб,
Ки кунад Фиръавну мулкашро хароб.
Бо муаббир гуфту бо аҳли нучум:
«Чун бувад дафъи хаёлу хоби шум?»
Чумла гуфтандаш, ки тадбире кунем,
Роҳи зоданро чу раҳзан мезанем.
То расид он шаб, ки мавлид буд он,
Рой ин диданд он фиръавниён,

Ки бурун оранд он рӯз аз пагоҳ
Сӯйи майдон базму тахти подшоҳ:
«Ас-сало, эй чумла исроилиён,
Шоҳ мехонад шуморо з-он макон.
То шуморо рӯ намояд бе ниқоб,
Бар шумо эҳсон кунад баҳри савоб».
К-он асиронро ба чуз дурӣ набуд,
Дидани Фиръавн дастурӣ набуд.
Гар фитодандӣ ба раҳ дар пеши ӯ,
Баҳри он ёса бихуфтадӣ ба рӯ.
Ёса ин буд, ки набинад ҳеч асир,
Дар гаҳу бегаҳ лиқои он амир.
Бонги човушон чу дар раҳ бишнавад,
То набинад, рӯ ба деворе кунад.
В-ар бибинад рӯйи ӯ, мучрим бувад,
Он чӣ баттар, бар сари ӯ он равад.
Будашон ҳирси лиқои мумтанеъ,
Чун ҳарис аст одамӣ «фӣ мо мунеъ».

Ба майдон хондан банӣ Исроилро барои ҳилаи манъи вилодати Мӯсо
алайҳиссалом

Эй асирон! Сӯйи майдонгаҳ равед,
К-аз шаҳаншаҳ дидану чуд аст умед.
Чун шуниданд мужда исроилиён,
Ташнагон буданду бас муштоқи он,
Ҳиларо хӯрданду он сӯ тохтанд,
Хештанро баҳри чилва сохтанд.

Ҳикоят

Ҳамчунин к-ин чо муғули ҳиладон
Гуфт: «Меҷӯям касе аз мисриён.
Мисриёнро чамъ оред ин тараф,
То дарояд, он ки мебояд ба каф».
Ҳар кӣ меомад, бигуфто: «Нест ин,
Ҳин! Даро, хоҷа! Дар ин гӯша нишин».
То бад-ин шева ҳама чамъ омаданд,
Гардани эшон бад-ин ҳилаат заданд.

Шумии он ки суйи бонги намоз,
Доъи Аллахро набурданди ниёз.
Даъвати маккорашон андар кашид,
Ал-ҳазар аз макри шайтон, эй рашид!
Бонги дарвешону мӯхтоҷон бинӯш,
То нагирад бонги муҳтолет гӯш.
Гар гадоён томеъанду зиштхӯ,
Дар шикамхорон ту соҳибдил бичӯ.
Дар таги дарё гуҳар бо сангҳост,
Фахрҳо андар миёни нангҳост.
Пас бичӯшиданд исроилиён
Аз пагаҳ, то ҷониби майдон давон.
Чун ба ҳилатшон ба майдон бурдӯ,
Рӯи худ бинмудашон бас тозарӯ.
Кард дилдориву бахшишҳо бидод,
Ҳам ато, ҳам ваъдаҳо кард он кубод.
Баъд аз он гуфт: «Аз барои ҷонатон
Ҷумла дар майдон бихусбед имшабон».
Посухаш доданд, ки хидмат кунем,
Гар ту хоҳӣ, як маҳ ин ҷо сокинем.

Бозгаштани Фиръавн аз майдон ба шаҳр шод ба тафриқи банӣ Исроил аз
занонашон дар шаби ҳамл
Шаҳ шабонгаҳ бозомад шодмон,
К-имшаб он ҳамл асту дуранд аз занон.
Хозинаш Имрон ҳам андар хидматаш,
Ҳам ба шаҳр омад, қарини сӯхбаташ.
Гуфт: «Эй Имрон! Бар ин дар хусп ту,
Ҳин, марав сӯи зану сӯхбат маҷӯ».
Гуфт: «Хуспам ҳам бар ин даргоҳи ту,
Ҳеч нандешам ба ҷуз дилхоҳи ту».
Буд Имрон ҳам зи исроилиён,
Лек мар Фиръавнро дил буду ҷон.
Кай гумон бурдӣ, ки ӯ исён кунад?
Он ки хавфи ҷони Фиръавн, он кунад.

Чамъ омадани Имрон ба модари Мӯсо ва ҳомила шудани модари Мӯсо
алайҳиссалом

Шаҳ бирафту ӯ бар он даргоҳ хуфт,
Нимшаб омад пайи дидан-ш чуфт.
Зан бар ӯ афтоду бӯсид он лабаш,
Барҷаҳонидаш зи хоб андар шабаш.
Гашт бедор ӯву занро дид х(в)аш,
Бӯсаборон кард аз лаб бар лабаш.
Гуфт Имрон: «Ин замон чун омадӣ?»
Гуфт: «Аз шавқу қазои эзадӣ».
Даркашидаш дар канор аз меҳр мард,
Барнаёмад бо худ он дам дар набард.
Чуфт шуд бо ӯ, амонатро супурд,
Пас бигуфт: «Эй зан! На ин корест хурд.
Оҳане бар санг зад, зод оташе,
Оташе аз шоҳу мулкаш кинкаше.
Ман чу абрам, ту замин, Мӯсо набот,
Ҳақ шаҳи шатранчу мо мотем, мот.
Моту бурд аз шоҳ медон, эй арӯс!
Он мадон аз мо, макун бар мо фусӯс.
Он чӣ ин Фиръавн метарсид аз ӯ,
Ҳаст шуд ин дам, ки гаштам чуфти ту».

Васийят кардани Имрон чуфти худро баъд аз муҷомият, ки маро надида
бошӣ?

Вомагардон, ҳеч аз инҳо дам мазан,
То наёяд бар ману ту сад ҳазан.
Оқибат пайдо шавад осори ин,
Чун аломатҳо расид, эй нозанин!
Дарзамон аз суйи майдон наъраҳо
Мерасид аз халқу пур мешуд ҳаво.
Шоҳ аз он ҳайбат бурун ҷаст он замон,
Побараҳна, к-ин чӣ ғулғулҳост? Ҳон?
Аз суйи майдон чӣ бонг асту ғирев?
К-аз ниҳебаш мерамад чинниву дев».
Гуфт Имрон: «Шоҳи моро умр бод,
Қавми исроилиёнанд аз ту шод.

Аз атои шоҳ шодӣ мекунанд,
Рақс меоранду кафҳо мезананд».
Гуфт: «Бошад к-ин бувад, аммо валек
Ваҳму андеша маро пур кард нек.

Тарсидани Фиръавн аз он бонг
Ин садо чони маро тағйир кард,
Аз ғаму андӯҳи талхам пир кард».
Пеш меомад, сипас мерафт шаҳ,
Чумла шаб, ӯ ҳамчу ҳомил вақти зах.
Ҳар замон мегуфт: «Эй Имрон! Маро
Сахт аз ҷо бурдааст ин наъраҳо».
Заҳра на Имрони мискиро, ки то
Бозгӯяд ихтилоти чуфтро,
Ки зани Имрон ба Имрон дархазид,
То ки шуд истораи Мӯсо падид.
Ҳар паямбар, ки дарояд дар раҳим,
Наҷми ӯ бар чарх гардад мунтаҷим.

Пайдо шудани ситораи Мӯсо алайҳиссалом дар осмон ва ғиреви мунаҷҷимон
дар майдон
Бар фалак пайдо шуд он исторааш,
Кӯрии Фиръавну макру чорааш.
Рӯз шуд, гуфташ, ки эй Имрон, бирав,
Воқифи он ғулғулу он бонг шав.
Ронд Имрон чониби майдону гуфт:
«Ин чӣ ғулғул буд? Шоҳанаҳ нахуфт».
Ҳар мунаҷҷим сарбараҳна, чомачок,
Ҳамчу асҳоби азо бўсид хок.
Ҳамчу асҳоби азо овозашон
Буд гирифта аз фиғону созашон.
Ришу мӯ барканда, рӯ бидридагон,
Хок бар сар карда, хун пур дидагон.
Гуфт: «Хайр аст! Ин чӣ ошӯб асту ҳол?
Бад нишоне медиҳад манҳус сол».
Узр оварданду гуфтанд: «Эй амир!
Кард моро дасти тақдираш асир.

Ин ҳама кардему давлат тира шуд,
Душмани шаҳ ҳаст гашту чира шуд.
Шаб ситорай он писар омад аён
Кӯрии мо, бар чабини осмон.
Зад ситорай он паямбар бар само,
Мо ситорабор гаштем аз буко».
Бо дили хуш шод Имрон в-аз нифоқ
Даст бар сар мебизад, к-оҳ, ал-финоқ.
Кард Имрон хеш пурхашму туруш,
Рафт чун девонагон бе ақду хуш.
Хештанро аъчамӣ карду биронд,
Гуфтаҳои бас хашин бар чамъ хонд.
Хештанро туршу ғамгин сохт ӯ,
Нардҳои божгуна бохт ӯ.
Гуфташон: «Шоҳи маро бифрефтед?
Аз хиёнат в-аз тамаъ нашкефтед?
Сӯйи майдон шоҳро ангехтед,
Обрӯйи шоҳи моро рехтед.
Даст бар сина задет андар замон:
Шоҳро мо фориғ орем аз ғамон».
Шоҳ ҳам бишниду гуфт: «Эй хоинон,
Ман баровезам шуморо беамон.
Хешро дар мазҳака андохтам,
Молҳо бо душманон дарбохтам.
То ки имшаб ҷумла исроилиён
Дур монданд аз мулоқоти занон.
Мол рафту обрӯву кор хом,
Ин бувад ёриву афъоли киром?
Солҳо идрору хилъат мебаред,
Мамлакатҳоро мусаллам мех(в)аред.
Роятон ин буду фарҳангу нучум?
Таблхоронеду маккореду шум.
Ман шуморо бардарам в-оташ занам,
Биниву гӯшу лабонтон барканам.
Ман шуморо ҳезуми оташ кунам,
Айши рафта бар шумо нох(в)аш кунам».
Саҷда карданду бигуфтанд: «Эй хидев!

Гар яке каррат зи мо чарбид дев.
Солҳо дафъи балоҳо кардаем,
Ваҳм ҳайрон з-он чӣ моҳо кардаем.
Фавт шуд аз мову ҳамлаш шуд падид,
Нутфааш часту раҳим – андар хазид.
Лек истиғфори ин рӯзи вилод
Мо ниғаҳ дорем, эй шоҳу қубод.
Рӯзи милодаш расад бандем мо,
То нагардад фавту начҳад ин қазо.
Гар надорем ин ниғаҳ, моро бикӯш,
Эй ғуломи ройи ту афкору хуш».
То ба нӯҳ маҳ мешумурд ӯ рӯз-рӯз,
То напаррад тири ҳукми хасмдӯз.
Чун макон бар ломакон ҳамла барад,
Сарнигун ояд, зи хуни худ х(в)арад.
Чун замин бо осмон хасмӣ кунад,
Шӯра гардад, сар зи марге барзанад.
Нақш бо наққош панча мекунад,
Сиблатону риши худ бармеканад.

Хондани Фиръавн занони навзодаро сӯйи майдон ҳам чиҳати макр
Баъди нӯҳ маҳ шаҳ бурун овард тахт,
Сӯйи майдону мунодӣ кард сахт.
К-эӣ занон! Бо тифлакони майдон равед,
Чумла исроилиён берун шавед.
Ончунон ки пор мардонро расид,
Хилъату ҳар кас аз эшон зар кашид.
Ҳин, занон! Имсол иқболи шумост,
То биёбад ҳар касе чизе, ки хост.
Мар занонро хилъату силлат диҳад,
Кӯдаконро ҳам кулоҳи зар ниҳад.
Ҳар кӣ ӯ ин моҳ зойидаст, ҳин!
Ганҷҳо гиред аз шоҳи макин.
Он занон бо тифлакони берун шуданд,
Шодмон то хаймаи шаҳ омаданд.
Ҳар зани навзода берун шуд зи шаҳр
Сӯйи майдон, ғофил аз дастону қаҳр.

Чун занон чумла бад-ӯ гирд омаданд,
Ҳар чӣ буд он нар, зи модар бистаданд.
Сар буридандаш, ки ин аст эҳтиёт,
То нарӯяд хасму нафзояд хубот.

Ба вучуд омадани Мӯсо ва омадани авонон ба хонаи Имрон ва ваҳй омадан ба
модари Мӯсо, ки Мӯсоро дар оташ андоз
Худ зани Имрон, ки Мӯсо бурда буд,
Доман андарчид аз он ошӯбу дуд.
Он занони қобила дар хонаҳо
Баҳри ҷосусӣ фиристод он дағо.
Ғамз кардандаш, ки ин ҷо кӯдакест,
Н-омад ӯ майдон, ки дар ваҳму шакест.
Андар ин кӯча яке зебо занест,
Кӯдаке дорад, валекин пурфанест.
Пас авонон омаданд, ӯ тифлро
Дар танӯр андохт аз амри Худо.
Ваҳй омад сӯйи зан з-он бохабар,
Ки зи асли он Халил аст ин писар.
Исматӣ «Ё нору куни боридан»,
«Ло тақуну-н-нору ҳарран шоридан.»
Зан ба ваҳй андохт ўро дар шарар,
Бар тани Мӯсо накард оташ асар.
Пас авонон бемурод он сӯ шуданд,
Боз ғаммозон, к-аз он воқиф буданд.
Бо авонон мочаро бардоштанд
Пеши Фиръавн аз барои донг чанд
К-эй авонон! Бозгардед он тараф,
Нек некӯ бингаред андар ғураф.

Ваҳй омадан ба модари Мӯсо, ки Мӯсоро дар об афган
Боз ваҳй омад, ки дар обаш фиған,
Рӯй дар уммед дору мӯ макан.
Дарфиған дар Нилашу кун эътимед,
Ман туро дар вай расонам рӯсапед.
Ин сухан поён надорад, макрҳош
Чумла мепечид ҳам дар соқу пош.

Садҳазорон тифл мекушт ӯ бурун,
Мӯси андар садри хона, дар дарун.
Аз ҷунун мекушт, ҳар ҷо буд ҷанин,
Аз ҳиял он кӯрчашми дурбин.
Аждаҳо буд макри Фиръавни ануд,
Макри шоҳони ҷаҳонро хӯрда буд.
Лек аз ӯ фиръавнтар омад падид,
Ҳам варо, ҳам макри ӯро даркашид.
Аждаҳо буду асо шуд аждаҳо,
Ин бихӯрд онро ба тавфиқи Худо.
Даст шуд болои даст, ин то кучо?
То ба Яздон, ки «илайҳи-л-мунтаҳо».
К-он яке дарёст беғавру карон,
Ҷумла дарёҳо ҷу селе пеши он.
Ҳилаҳову чораҳо гар аждаҳост,
Пеши «иллаллоҳ» онҳо ҷумла «ло»ст.
Чун расид ин ҷо баёнам, сар ниҳод,
Маҳв шуд, «валлоҳу аълам биррашод».
Он ҷӣ дар Фиръавн буд, он дар ту ҳаст,
Лек аждарҳот маҳбуси чаҳ аст.
Эй дарег, ин ҷумла аҳволи ту аст,
Ту бар он Фиръавн бархоҳиш баст.
Гар зи ту гӯянд, ваҳшат зоядат
В-ар зи дигар, офсон бинмоядат.
Чӣ харобат мекунад? Нафси лаъин,
Дур меандозадат саҳт ин қарин.
Оташатро ҳезуми Фиръавн нест
В-арна чун Фиръавн ӯ шӯълазанест.

Ҳикояти моргир, ки аждаҳои фасурдаро мурда пиндошт, дар ресмонҳои
печид ва овард ба Бағдод
Як ҳикоят бишнаваз аз таърихгӯй,
То барӣ з-ин рози сарпӯшида бӯй.
Моргире рафт сӯйи кӯҳсор,
То бигирад ӯ ба афсунҳои мор.
Гар гарону гар шитобанда бувад,
Он ки ҷӯяндаст, ёбанда бувад.

Дар талаб зан доимо ту ҳар ду даст,
Ки талаб дар роҳ некӯ раҳбар аст.
Лангу луку хуфташаклу беадаб
Сӯйи ӯ меғежу ӯро металаб.
Гаҳ ба гуфту гаҳ ба хомӯшиву гаҳ
Бӯй кардан гир, ҳар сӯ бӯйи шах.
Гуфт он Яъқуб бо авлоди хеш:
«Чустани Юсуф кунед аз ҳадд беш.
Ҳар ҳиси худро дар ин чустан ба чидд,
Ҳар тараф ронед, шакли мустаъидд».
Гуфт: «Аз рӯҳи Худо ло таъясу»,
Ҳамчу гумкардаписар, рав сӯ ба сӯ.
Аз раҳи ҳисси даҳон пурсон шавед,
Гӯшро бар чор роҳи он ниҳед.
Ҳар кучо бӯйи хуш ояд, бӯ баред,
Сӯйи он сир, к-ошнои он саред.
Ҳар кучо лутфе бибинӣ аз касе,
Сӯйи асли лутф раҳ ёбӣ асӣ.
Ин ҳама хушҳо зи дарёест жарф,
Чузвро бигзору бар кул дор тарф.
Чангҳои халқ баҳри хубӣ аст,
Барги бебаргӣ нишони Тӯбӣ аст.
Хашмҳои халқ баҳри оштист,
Доми роҳат доимо бEROҳатист.
Ҳар задан баҳри навозишро бувад,
Ҳар гила аз шукр огаҳ мекунад.
Бӯй бар аз чузв то кулл, эй карим!
Бӯй бар аз зидд то зидд, эй ҳақим!
Чангҳо ме-ошти орад дуруст,
Моргир аз баҳри ёрӣ мор чуст.
Баҳри ёрӣ мор чӯяд одамӣ,
Ғам хурад баҳри ҳарифи беғамӣ.
ӯ ҳамечустӣ яке море шигарф,
Гирди кӯхистону дар айёми барф.
Аждаҳое мурда дид он чо азим,
Ки дилаш аз шакли ӯ шуд пур зи бим.
Моргир андар зимистони шадид

Мор мечуст, аждаҳое мурда дид.
Моргир аз баҳри ҳайронии халқ
Мор гирад, ин-т нодонии халқ.
Одамӣ кӯҳест, чун мафтун шавад?
Кӯҳ андар мор ҳайрон чун шавад?
Хештан нашнохт мискин одамӣ,
Аз фузунӣ омаду шуд дар камӣ.
Хештанро одамӣ арзон фурӯхт,
Буд атлас, хеш бар далқе бидӯхт.
Садҳазорон мору кӯҳ ҳайрони ӯст,
ӯ чаро ҳайрон шудасту мордӯст?
Моргир он аждаҳоро баргирифт,
Сӯйи Бағдод омад аз баҳри шигифт.
Аждаҳое чун сутуни хонае,
Мекашидаш аз пайи донгонае.
К-аждаҳои мурдае овардаам,
Дар шикораш, ман ҷигархо х(в)ардаам.
ӯ ҳаме мурда гумон бурдаш, валек
Зинда буду ӯ надидаш нек-нек.
ӯ зи сармоҳову барф афсурда буд,
Зинда буду шакли мурда менамуд.
Олам афсурдасту номи ӯ ҷамод,
Ҷомиди афсурда буд, эй устод!
Бош, то хуршеди ҳашр ояд аён,
То бибинӣ чунбиши ҷисми ҷаҳон.
Чун асои Мӯсӣ ин ҷо мор шуд,
Ақдро аз сокинон ихбор шуд.
Пораи хоки «ту»-ро чун мард сохт,
Хокҳоро ҷумлагӣ шояд шинохт.
Мурда з-ин сӯйанду з-он сӯ зиндаанд,
Хомуш ин ҷо в-он тараф гӯяндаанд.
Чун аз он сӯшон фириштад сӯйи мо,
Он асо, гардад сӯйи мо аждаҳо.
Кӯҳҳо ҳам лаҳни довудӣ кунад,
Ҷавҳари оҳан ба каф муме бувад.
Бод ҳаммоли Сулаймоне шавад,
Баҳр бо Мӯсо сухандоне шавад.

Моҳ бо Аҳмад ишоратбин шавад,
Нор Иброҳимро насрин шавад.
Хок Қорунро чу море даркашад,
Устунӣ ҳаннона ояд дар рашад.
Санг бар Аҳмад саломе мекунад,
Кӯҳ Яҳёро паёме мекунад.
Мо самёему басирему хушем,
Бо шумо номаҳрамон мо хомушем.
Чун шумо сӯйи ҷамодӣ меравед,
Маҳрами ҷони ҷамодон чун шавед?
Аз ҷамодӣ олами ҷонҳо равед,
Ғулғули аҷзои олам бишнавед.
Ғош ташбеҳи ҷамодот оядат,
Васвасай таъвилҳо нарбоядат.
Чун надорад ҷони ту қандилҳо,
Баҳри биниш кардай таъвилҳо,
Ки ғараз тасбеҳи зоҳир кай бувад?
Даъвии дидан ҳаёли ғай бувад.
Балки мар бинандаро дидори он
Вақти ибрат мекунад тасбеҳхон.
Пас чу аз тасбеҳ ёдат медиҳад,
Он далолат ҳамчу гуфтан мебувад.
Ин бувад таъвили аҳли эътизол
В-они он кас, к-ӯ надорад нури ҳол.
Чун зи ҳис берун наёмад одамӣ,
Бошад аз тасвири ғайбӣ аъҷамӣ.
Ин сухан поён надорад. Моргир
Мекашид он морро бо сад заҳир.
То ба Бағдод омад он ҳангомачӯ,
То ниҳад ҳангомае бар чор сӯ.
Бар лаби шат мард ҳангома ниҳод,
Ғулғула дар шаҳри Бағдод уфтод:
«Моргире аждаҳо овардааст,
Булачаб нодир шикоре кардааст».
Ҷамъ омад садҳазорон хомриш
Сайди ӯ гашта, чу ӯ аз аблаҳиш.
Мунтазир эшону ҳам ӯ мунтазир,

То ки чамъ оянд халқи мунташир.
Мардуми ҳангома афзунгар шавад,
Кудяву тавзеъ некӯтар равад.
Чамъ омад садҳазорон жожхо,
Ҳалқа карда пушти по бар пушти по.
Мардро аз зан хабар на з-издиҳом,
Рафта дар ҳам чун қиёмат хосу ом.
Чун ҳаме хурроқа чунбонид ӯ,
Мекашиданд аҳли ҳангома гулӯ.
В-аждаҳо, к-аз замҳарир афсурда буд,
Зери сад гуна палосу парда буд.
Баста будаш бо расанҳои ғализ,
Эҳтиёте карда будаш он ҳафиз.
Дар диранги интизору иттифоқ,
Тофт бар он мор хуршеди Ироқ.
Офтоби гарм сераш гарм кард,
Рафт аз аъзои ӯ ахлооти сард.
Мурда буду зинда гашт ӯ аз шигифт,
Аждаҳо бар хеш чунбидан гирифт.
Халқро аз чунбиши он мурда мор,
Гашташон он як таҳаййюр сад ҳазор.
Бо таҳаййюр наъраҳо ангеҳтанд,
Чумлагон аз чунбишаш бигреҳтанд.
Месукуст ӯ банду з-он бонги баланд,
Ҳар тараф мерафт чоқочоқи банд.
Бандҳо бискусту берун шуд зи зер
Аждаҳое зишт, ғуррон ҳамчу шер.
Дар ҳазимат бас халоиқ кушта шуд,
Аз фитода-в куштагон сад пушта шуд.
Моргир аз тарс бар чо хушк гашт,
Ки чӣ овардам ман аз кӯҳсору дашт?
Гургро бедор кард он кӯрмеш,
Рафт нодон сӯйи Азроили хеш.
Аждаҳо як луқма кард он гичро,
Саҳл бошад хунхурӣ Ҳачҷочро.
Хешро бар устуне печиду баст,
Устухони хӯрдари дар ҳам шикаст.

Нафсат аждарҳост, ӯ кай мурдааст?
Аз ғаму беолатӣ афсурдааст.
Гар биёбад олати Фиръавн ӯ,
Ки ба амри ӯ ҳамерафт оби чӯ.
Он гаҳ ӯ бунёди фиръавнӣ канад,
Роҳи сад Мӯсову сад Ҳорун занад.
Кирмак аст он аждаҳо аз дасти фақр,
Пашшае гардад зи чоҳу мол сақр.
Аждаҳоро дор дар барфи фиروق,
Ҳин, макаш ӯро ба хуршеди Ироқ.
То фисурда мебувад он аждаҳот,
Луқмаи ӯйӣ, чу ӯ ёбад наҷот.
Мот кун ӯрову омин шав зи мот,
Раҳм кам кун, нест ӯ з-аҳли силот.
К-он тафи хуршед шаҳват барзанад,
Он хуфоши мурдарегат пар занад.
Мекашонаш дар чиҳоду дар қитол,
Мардвор «Аллоҳуюҷзика-л-висол».
Чунки он мард аждаҳоро оварид,
Дар ҳавои гарм, хуш шуд он марид.
Лочарам он фитнаҳо кард, эй азиз,
Бист ҳамчандон ки мо гуфтем, низ.
Ту тамаъ дорӣ, ки ӯро бе ҷафо
Баста дорӣ дар виқору дар вафо?
Ҳар хасеро ин таманно кай расад?
Мӯсие бояд, ки аждарҳо кушад.
Садҳазорон халқ з-аждарҳои ӯ
Дар ҳазимат кушта шуд аз рои ӯ.

Таҳдид кардани Фиръавн Мӯсорро алайҳиссалом
Гуфт Фиръавнаш: «Чаро ту, эй калим,
Халқро куштиву афғандӣ ту бим?
Дар ҳазимат аз ту афтоданд халқ,
Дар ҳазимат кушта шуд мардум зи залқ.
Лочарам мардум туро душман гирифт,
Кини ту дар сина марду зан гирифт.
Халқро мехондӣ, баракс шуд,

Аз хилофат мардумонро нест буд.
Ман ҳам аз шаррат агар пас меҳазам,
Дар мукофоти ту деге мепазам.
Дил аз ин баркан, ки бифребӣ маро,
Ё ба чуз фай, пасравӣ гардад туро.
Ту бад-он ғарра машав, к-иш сохтӣ,
Дар дили халқон ҳарос андохтӣ.
Сад чунин ориву ҳам расво шавӣ,
Хор гардӣ, зуҳкаи ғавғо шавӣ.
Ҳамчу ту солус бисёрон буданд,
Оқибат дар Мисри мо расво шуданд».

Ҷавоби Мӯсо Фиръавнро дар таҳдиде, ки мекардаш
Гуфт: «Бо амри Ҳақам ишрок нест,
Гар бирезад хунам амраш, бок нест.
Розиям ман, шокирам ман, эй ҳариф!
Ин тараф расвову пеши Ҳақ шариф.
Пеши халқон хору зору ришханд,
Пеши Ҳақ маҳбубу матлубу писанд.
Аз сухан мегӯям ин в-арна Худо
Аз сияҳрӯён кунад фардо туро.
Иззат они ўст в-они бандагон-ш,
З-Одаму Иблис бармехон нишон-ш.
Шарҳи Ҳақ поён надорад ҳамчу Ҳақ,
Ҳин даҳон барбанду баргардон варақ».

Посухи Фиръавн Мӯсоро алайҳиссалом
Гуфт Фиръавнаш: «Варақ дар ҳукми мост,
Дафтару девони ҳукм ин дам марост.
Мар маро бихридаанд аҳли ҷаҳон,
Аз ҳама оқилтарӣ ту, эй фалон?
Мӯсиё! Худо харидӣ, ҳин! Бирав
Хештан кам бин, ба худ ғарра машав.
Ҷамъ орам соҳирони даҳрро,
То ки ҷаҳли ту намоям шаҳрро.
Ин нахоҳад шуд ба як рӯзу ду рӯз
Мӯҳлатам деҳ то чиҳил рӯзи тамуз».

Чавоби Мӯсо алайҳиссалом Фиръавнро
Гуфт Мӯсо: «Ин маро дастур нест,
Бандаам, имҳоли ту маъмур нест.
Гар ту чириву маро худ ёр нест,
Бандафармонам, бад-онам кор нест.
Мезанам бо ту ба чид, то зиндаам,
Ман чӣкорай нусратам? Ман бандаам.
Мезанам, то даррасад ҳукми Худо,
ӯ кунад ҳар хасм аз хасме чудо».

Чавоби Фиръавн Мӯсоро ва ваҳй омадан Мӯсоро алайҳиссалом
Гуфт: «На, на мӯҳлатам бояд ниҳод,
Ишваҳо кам деҳ ту, кам паймой бод».
Ҳақ таъоло ваҳй кардаш дарзамон:
«Мӯҳлаташ деҳ муттасеъ, маҳрос аз он.
Ин чиҳил рӯзаш бидеҳ мӯҳлат ба тавъ,
То сиголад макрҳо ӯ навъ-навъ.
То бикӯшад ӯ, ки не ман хуфтаам,
Тез рав гӯ, пеши раҳ бигрифтаам.
Ҳилаҳошонро ҳама бар ҳам занам
В-он чӣ афзоянд, ман бар кам занам.
Обро оранду ман оташ кунам,
Нӯшу хуш гиранду ман нох(в)аш кунам.
Меҳр пайванданду ман вайрон кунам,
Он ки андар ваҳм н-оранд, он кунам.
Ту матарсу мӯҳлаташ деҳ думдароз,
Гӯ, сипаҳ гирд ору сад ҳилат бисоз».

Мӯҳлат додани Мӯсо алайҳиссалом Фиръавнро, то соҳиронро ҷамъ кунад аз
Мадоин

Гуфт: «Амр омад. Бирав. Мӯҳлат туро,
Ман ба ҷойи худ шудам, растӣ зи мо».
ӯ ҳамешуд в-аждаҳо андар ақиб
Чун саги сайёд донову муҳиб.
Чун саги сайёд чунбон карда дум,
Сангро мекард рег ӯ зери сум.

Сангу оҳанро ба дам дармекашид,
Хурд мехойид оҳанро паид.
Дар ҳаво мекард худ болои бурч,
Ки ҳазимат мешуд аз вай Руму Гурч.
Кафк меандохт чун уштур зи ком,
Қатрае бар ҳар кӣ зад, мешуд ҷузом.
Жағ-жағи дандони ӯ дил мешикаст,
Ҷони шерони сияҳ мешуд зи даст.
Чун ба қавми худ расид, он мучтабо
Шидки ӯ бигрифт, боз ӯ шуд асо.
Тақя бар вай карду мегуфт: «Эй аҷаб!
Пеши мо хуршеду пеши хасм шаб.
Эй аҷаб! Чун менабинанд ин сипоҳ,
Оламе пур офтоби чоштгоҳ?
Чашм бозу гӯш бозу ин зуко,
Хираам дар чашмбандии Худо.
Ман аз эшон хира, эшон ҳам зи ман,
Аз баҳоре хор эшон, ман саман.
Пешашон бурдам басе ҷоми раҳиқ,
Санг шуд обаш ба пеши ин фариқ.
Дастаи гул бастаму бурдам ба пеш,
Ҳар гуле чун хор гашту нӯш неш».
Он насиби ҷони бехешон бувад,
Чунки бо хешанд, пайдо кай шавад?
Хуфтаи бедор бояд пеши мо,
То ба бедорӣ бибинад хобҳо.
Душмани ин хоб хуш шуд, фикри халқ,
То нахусбад фикраташ бастаст халқ.
Ҳайрате бояд, ки рӯбад фикрро,
Хӯрда ҳайрат фикррову зикрро.
Ҳар кӣ комилтар бувад ӯ дар ҳунар,
ӯ ба маънӣ пас, ба сурат пештар.
«Роҷеъун» гуфту рӯҷӯъ инсон бувад,
Ки гала воғардаду хона равад.
Чунки воғардид галла аз вуруд,
Пас фитад он буз, ки пешоҳанг буд.
Пеш афтад он бузи ланги пасин,

«Азҳака-р-ручъо вучуха-л-ъобисин».
Аз газофа кай шуданд ин қавм ланг?
Фаҳрро доданду бихриданд нанг.
Пошикаста мераванд ин қавм ҳаҷ,
Аз ҳараҷ роҳест пинҳон то фараҷ.
Дил зи донишҳо бишустад ин фарӣқ,
З-он ки ин дониш надонад он тариқ.
Донише бояд, ки аслаш з-он сар аст,
З-он ки ҳар фаръе ба аслаш раҳбар аст.
Ҳар парӣ бар арзи дарё кай парад?
То «ладун» илми ладунӣ мебарад.
Пас, чаро илме биёмӯзӣ ба мард,
К-аш бибояд синаро з-он пок кард?
Пас, маҷӯ пешӣ, аз ин сар ланг бош,
Вақти воғаштан ту пешоҳанг бош.
«Охируна-с-собиқун» бош, эй зариф!
Бар шаҷар собиқ бувад мевай тариф.
Гарчи мева охир ояд дар вучуд,
Аввал аст ӯ, з-он ки ӯ мақсуд буд.
Чун малоик гӯй: «Ло илма лано»,
То бигирад дасти ту «алламтано».
Гар дар ин мактаб надонӣ ту ҳичо,
Ҳамчу Аҳмад пуррӣ аз нури ҳичо.
Гар набошӣ номдор андар билод,
Кам найӣ, «Аллоҳу аълам бил-ъибод».
Андар он вайрон, ки он маъруф нест,
Аз барои ҳифзи ганҷинай зарест.
Мавзеъи маъруф кай бинҳанд ганҷ?
З-ин қибал омад фараҷ дар зери ранҷ.
Хотир орад бас шикол ин чо, валеқ
Бискулад ишқолро устури нек.
Ҳаст ишқаш оташе ишқолсӯз,
Ҳар хаёлро бирӯбад нури рӯз.
Ҳам аз он сӯ чӯ ҷавоб, эй муртазо,
К-ин суол, омад аз он сӯ мар туро.
Гӯшаи бегӯшаи дил шаҳраҳест,
Тоби «Ло шарқию ло ғарб» аз маҳест.

Ту аз ин сӯву аз он сӯ чун гадо,
Эй кӯҳи маънӣ! Чӣ мечӯӣ садо?
Ҳам аз он сӯ чӯ, ки вақти дард ту
Мешавӣ дар зикри «ё раббӣ» дутӯ.
Вақти дарду марг он сӯ менамӣ,
Чунки дардат рафт, чунӣ аъҷамӣ?
Вақти меҳнат гаштай аллоҳгӯ,
Чунки меҳнат рафт, гӯӣ роҳ ку?
Ин аз он омад, ки Ҳақро бегумон
Ҳар кӣ бишносад, бувад доим бар он.
В-он ки дар ақлу гумон ҳасташ ҳичеб,
Гоҳ пӯшидасту гаҳ бидрида чеб.
Ақли чузвӣ гоҳ чира, гаҳ нигун,
Ақли куллӣ омин аз «райбу-л-манун».
Ақл бифрӯшу ҳунар, ҳайрат бихар,
Рав ба хорӣ, на Бухоро, эй писар.
Мо чӣ худро дар сухан оғуштаем,
К-аз ҳикоят мо ҳикоят гаштаем.
Ман адам в-афсона гардам дар ҳанин,
То тақаллуб ёбам андар сочидин.
Ин ҳикоят нест пеши марди кор,
Васфи ҳол асту ҳузури ёри ғор.
Он «асотир аввалин», ки гуфт оқ,
Ҳарфи Қуръонро буд осори нифоқ.
Ломаконе, ки дар ӯ нури Худост,
Мозиву мустақбалу ҳол аз кучост.
Мозиву мустақбалаш нисбат ба туст,
Ҳар ду як чизанд, пиндорӣ, ки дуст.
Як тәне, ӯро падар, моро писар,
Бом зери Зайду бар Амр он забар.
Нисбати зеру забар шуд з-он ду кас,
Сақф сӯӣи хеш як чиз аст бас.
Нест мисли он, мисол аст ин сухан,
Қосир аз маънии нав ҳарфи куҳан.
Чун лаби чӯ нест, макшо, лаб бибанд,
Белабу соҳил будаст ин баҳри қанд.

Фиристодани Фиръавн ба Мадоин дар талаби соҳирон
Чунки Мӯсо бозгашту ӯ бимонд,
Аҳли рою машваратро пеш хонд.
Гуфт бо ҳам: «Соҳирон дорем мо,
Ҳар яке дар сеҳр фарду пешво».
Ончунон диданд, к-аз атрофи Миср
Чамъ орадшон шаҳу саррофи Миср.
ӯ бaсе мардум фиристод он замон,
Ҳар навоҳӣ баҳри чамъи ҷодувон.
Ҳар тараф, ки соҳире буд номдор,
Кард паррон сӯйи ӯ даҳ пайки кор.
Ду ҷавон буданд соҳир, муштаҳир,
Сеҳри эшон дар дили маҳ мустамир.
Шир дӯшида зи маҳ фош, ошкор,
Дар сафарҳо рафта бар хумме савор.
Шакли карбосе намуда моҳтоб,
Он бипаймуда, фурӯшида шитоб.
Сим бурда, муштарӣ оғаҳ шуда,
Даст аз ҳасрат ба рухҳо барзада.
Сад ҳазорон ҳам чунин дар ҷодувӣ
Буда муншиву набуда чун равӣ.
Чун бад-эшон омад он пайғоми шоҳ:
К-аз шумо шоҳ аст акнун чораҳо.
Аз пайи он ки ду дарвеш омаданд,
Бар шаҳу бар қасри ӯ мавкаб заданд.
Нест бо эшон ба ғайри як асо,
Ки ҳамегардад ба амраш аждаҳо.
Шоҳу лашкар ҷумла бечора шуданд,
З-ин ду кас ҷумла ба афғон омаданд.
Чорае мебояд андар соҳирӣ,
То бувад, ки з-ин ду соҳир ҷон барӣ».
Он ду соҳирро чу ин пайғом дод,
Тарсу меҳре дар дили ҳар ду фитод.
Ирқи ҷинсийат чу ҷунбидан гирифт,
Сар ба зону барниҳоданд аз шигифт.
Чун дабиристони сӯфӣ зону аст,
Ҳалли мушкилро дузону ҷоду аст.

Хондани он ду соҳир падарро аз гӯр ва пурсидан аз равони падар ҳақиқати
Мӯсорро алайҳиссалом
Баъд аз он гуфтанд: «Эй модар биё,
Гӯри бобо ку? Ту моро раҳ нам».
Бурдашон бар гӯри ӯ, бинмуд роҳ,
Пас се рӯза доштанд аз баҳри шоҳ.
Баъд аз он гуфтанд: «Эй бобо! Ба мо
Шоҳ пайғоме фиристод аз вачо,
Ки ду мард ӯро ба танг овардаанд,
Оби рӯяш пеши лашкар бурдаанд.
Нест бо эшон силоҳу лашкаре,
Чуз асову дар асо шӯру шаре.
Ту ҷаҳони ростон даррафтаӣ,
Гарчи дар сурат ба хоке хуфтаӣ.
Он агар сеҳр аст моро деҳ хабар
В-ар худое бошад, эй чони падар!
Ҳам хабар деҳ, то ки мо сачда кунем,
Хештан бар кимийе барзанем.
Ноумедонему уммеде расид,
Роңдагонему карам моро кашид».

Ҷавоб гуфтани соҳири мурда бо фарзандони худ
Гуфташон дар хоб, к-эй авлоди ман,
Нест мумкин зоҳир инро дам задан.
Фошу мутлақ гуфтани дастур нест,
Лек роз аз пеши чашмам дур нест.
Лек бинмоям нишоне бо шумо,
То шавад пайдо шуморо ин хафо.
Нури чашмонам! Чу он чогаҳ равед,
Аз мақоми хуфтаниш огаҳ шавед.
Он замон, ки хуфта бошад он ҳаким,
Он асоро қасд кун, бигзор бим.
Гар бидуздиву тавонӣ, соҳир аст,
Чораи соҳир бари ту ҳозир аст.
В-ар натонӣ, ҳону ҳон! Он эзадист,
ӯ расули зулҷалолу муҳтадист.

Гар ҷаҳон Фиръавн гирад Шарку Ғарб
Сарнигун ояд Худо, он гоҳ ҳарб.
Ин нишони рост додам, ҷони боб!
Барнавис, «Аллоҳу аълам би-с-саваб».
Ҷони бобо! Чун бихуспад соҳире,
Сеҳру макрашро набошад раҳбаре.
Чунки чӯпон хуфт, гург омин шавад,
Чунки хуфт он, ҷаҳди ӯ сокин шавад.
Лек ҳайвоне, ки чӯпонаш Худост,
Гургро он ҷо умеду раҳ кучост?
Ҷодуӣ, ки Ҳақ кунад, ҳаққ асту рост,
Ҷодуе хондан мар он Ҳақро хатост.
Ҷони бобо! Ин нишони қотеъ аст,
Гар бимирад низ, Ҳаққаш рофеъ аст».

Ташбеҳ кардан Қуръони маҷидро ба асои Мӯсо ва вафоти Мустафоро
алайҳиссалом намудан ба ҳоби Мӯсо ва қосидон тағйири Қуръонро ба он ду
соҳирбачча, ки қасди бурдани асо карданд, чун Мӯсоро хуфта ёфтанд
Мустафоро ваъда кард алтофи Ҳақ:
«Гар бимири ту, намирад ин сабақ.
Ман китобу мӯъҷизатро рофеъам,
«Бешу кам кун»-ро зи Қуръон монешам.
Ман туро андар ду олам ҳофизам,
Тоъинонро аз ҳадисат рофизам.
Қас натонад бешу кам кардан дар ӯ,
Ту беҳ аз ман ҳофизе дигар маҷӯ.
Равнақатро рӯз-рӯз афзун кунам,
Номи ту бар зарру бар нуқра занам.
Минбару меҳроб созам баҳри ту,
Дар муҳаббат қаҳри ман шуд қаҳри ту.
Номи ту аз тарс пинҳон мегуванд,
Чун намоз оранд, пинҳон мешаванд.
Аз ҳаросу тарси куффори лаъин
Дин-т пинҳон мешавад зери замин.
Ман манора пур кунам офоқро,
Кӯр гардонам ду чашми оқро.
Ҷокаронат шаҳрҳо гиранду чоҳ,

Дини ту гирад зи моҳӣ то ба моҳ.
То қиёмат боқияш дорем мо,
Марди бино дид арзи роҳро,
Пас бидонад ӯ мағоку чоҳро.
Пову зонуаш наларзад ҳар даме,
Рӯ туруш кай дорад ӯ аз ҳар ғаме?
Хез Фиръавно, ки мо он нестем,
Ки ба ҳар бонгеву ғуле бистем.
Хирқаи моро бидар, дӯзанда ҳаст
В-арна моро худ бараҳнатар беҳ аст.
Белибос ин хобро андар канор
Хуш дарорем, эй адувви нобакор.
Хуштар аз тачрид аз тан в-аз мизоч
Нест, эй Фиръавн беилҳом гич!

Чамъ омадани соҳирон аз Мадоин пеши Фиръавн ва ташрифҳо ёфтани ва даст
бар сина задан дар қаҳри хасми ӯ, ки ин бар мо навис
Гуфт астар бо шутур, к-эй хуш рафиқ,
Дар фарозу шебу дар роҳи дақиқ,
Ту наойӣ дар сару хуш меравӣ,
Ман ҳамеоям ба сар – дар чун ғавӣ.
Ман ҳамеафтам ба рав, дар ҳар даме,
Хоҳ дар хушкиву хоҳ андар намӣ.
Ин сабабро бозгӯ бо ман, ки чист?
То бидонам ман, ки чун бояд бизист?
Гуфт: «Чашми ман зи ту равшантар аст,
Баъд аз он ҳам аз баландӣ нозир аст.
Чун бароям бар сари кӯҳи баланд,
Охири ақба бибинам хушманд.
Пас ҳама пастиву болоии роҳ,
Дидаамро вонамояд ҳам Илоҳ.
Ҳар қадам ман аз сари биниш ниҳам,
Аз исору уфтодан вораҳам.
Ту бибинӣ пеши худ як-ду-се гом,
Дона биниву набинӣ ранҷи дом».
«Ястави-л-аъмо ладайкум ва-л-басир,
Фи-л-мақоми ва-н-нузули ва-л-масир».

Чун чанинро дар шикам Ҳақ чон диҳад,
Ҷазби аҷзо дар мизочи ӯ ниҳад.
Аз хуриш ӯ ҷазби аҷзо мекунад,
Тору пуди ҷисми худро метанад.
То чиҳил солаш ба ҷазби ҷузвҳо,
Ҳақ ҳарисаш карда бошад дар намо.
Ҷазби аҷзо рӯхро таълим кард,
Чун надонад ҷазби аҷзо шоҳи фард?
Ҷомеъи ин зарраҳо хуршед буд,
Бе ғизо аҷзотро донад рабуд.
Он замоне, ки дарой ту зи хоб,
Ҳушу ҳисси рафтаро хонад шитоб.
То бидонӣ, к-он аз ӯ ғоиб нащуд,
Боз ояд, чун бифармояд, ки уд!

Ихтилоф кардан дар чигунагӣ ва шакли пил
Ҳин Узайро! Дарнигар андар харат,
Ки бипӯсидасту резиди барат.
Пеши ту гирд оварем аҷзошро,
Он сару думму ду гӯшу пошро.
Даст неву ҷузв бар ҳам мениҳад,
Пораҳоро иҷтимоъе медиҳад.
Дарнигар дар санъати поразане,
К-ӯ ҳамедӯзад куҳан бе сӯзане.
Ресмону сӯзане на вақти харз,
Ончунон дӯзад, ки пайдо нест дарз.
Чашм бигшо, ҳашрро пайдо бибин,
То намонад шубҳаат дар явми дин,
То бибинӣ ҷомеъиямро тамом,
То биларзӣ вақти мурдан 3-эҳтимом.
Ҳамчунон ки вақти хуфтаи эманӣ
Аз фавоти ҷумла ҳисҳои тани.
Бар ҳавоси худ наларзӣ вақти хоб,
Гарчи мегардад парешону хароб.

Тавфиқ миёни ин ду ҳадис, ки «ар-ризо би-л-куфри куфрун» ва ҳадиси дигар:
«ман лам ярзи биқазой фалаятлуб раббан сивой»

Буд шайхе, раҳнамое пеш аз ин,
Осмонишамъ бар рӯи замин.
Чун паямбар дар миёни умматон,
Даргушои равзаи дорулҷинон.
Гуфт пайғамбар, ки шайхи рафта пеш
Чун набӣ бошад миёни қавми хеш.
Як сабоҳе гуфташ аҳли байти ӯ:
«Сахтдил чунӣ? Бигӯ, эй некхӯ.
Мо зи маргу ҳаҷри фарзандони ту
Навҳа медорем бо пушти дутӯ.
Ту намегирӣ, намезорӣ чаро?
Ё ки раҳмат нест дар дил, эй киё!
Чун туро раҳме набошад дар дарун,
Пас, чӣ уммедастамон аз ту кунун?
Мо ба уммеди туем, эй пешво,
Ки бинагзорӣ ту моро дар фано.
Чун биёроянд рӯзи ҳашр тахт,
Худ шафеъи мо туй он рӯзи сахт.
Дар чунон рӯзу шаби безинҳор,
Мо ба икромии туем уммедвор.
Дасти мову домани туст, он замон,
Ки намонад ҳеч мучримро амон».
Гуфт пайғамбар, ки рӯзи растахез,
Кай гузорам мучримонро ашкрез?
Ман шафеъи осӣён бошам ба ҷон,
То раҳонамшон зи ишканҷай гарон.
Осӣён в-аҳли кабоирро ба ҷаҳд
Вораҳонам аз итоби нақзи аҳд.
Солиҳони умматам худ фориғанд
Аз шафоатҳои ман рӯзи газанд.
Балки эшонро шафоатҳо бувад,
Гуфташон чун ҳукми нофиз меравад.
Ҳеч возир визри ғайре барнадошт,
Ман наям возир, Худоям барфарошт.
Он ки бевизр аст, шайх аст, эй ҷавон,
Дар қабули Ҳақ, чу андар каф камон.
Шайх кӣ бвад? Пир, яъне мӯсапед,

Маънии ин мӯ бидон, эй кажумед:
Ҳаст он мӯйи сияҳ ҳастии ӯ,
То зи ҳастияш намонад тои мӯ.
Чунки ҳастияш намонад, пир ӯст,
Гар сияҳмӯ бошад ӯ ё худ думӯст.
Ҳаст он мӯйи сияҳ васфи башар,
Нест он мӯ, мӯйи ришу мӯйи сар.
Исӣ андар маҳд бардорад нафир,
Ки ҷавон ногашта мо шайхему пир.
Гар раҳид аз баъзи авсофи башар,
Шайх набвад, каҳл бошад, эй писар.
Ту матарс аз насхи дин, эй Мустафо.
Эй расули мо! Ту ҷоду нестӣ,
Содиқӣ, ҳамхирқаи Мӯсистиӣ.
Ҳаст Қуръон мар туро ҳамчун асо,
Куфрҳоро даркашад чун аждаҳо.
Ту агар дар зери хоке хуфтаӣ,
Чун асояш дон ту, он чӣ гуфтаӣ?
Қосидонро бар асоят даст не,
Ту бихусп, эй шаҳ! Муборак хуфтане.
Тан бихуфта, нури ту бар осмон,
Баҳри пайкори ту зех карда камон.
Фалсафиву он чӣ пӯзаш мекунад,
Қавси нурат тирдӯзаш мекунад».
Ончунон карду аз он афзун, ки гуфт,
ӯ бихуфту баҳту иқболаш нахуфт.
«Ҷони бобо, чунки соҳир хоб шуд,
Кори ӯ беравнақу бетоб шуд».
Ҳар ду бӯсиданд гӯрашрову рафт
То ба Миср, аз баҳри он пайкори зафт.
Чун ба Миср аз баҳри он кор омаданд,
Толиби Мӯсову хонай ӯ шуданд.
Иттифоқ афтод, к-он рӯзи вуруд
Мӯсӣ андар зери нахле хуфта буд.
Пас нишон додандашон мардум бад-ӯ,
Ки бирав, он сӯйи нахлистон бичӯ.
Чун биёмад, дид дар хурмобунон

Хуфтае, к-ӯ буд бедори ҷаҳон.
Баҳри нозиш баста ӯ ду чашми сар,
Аршу фаршаш ҷумла дар зери назар.
Эй басо бедорчашму хуфтадил,
Худ чӣ бинад диди аҳли обу гил?
Он кӣ дил бедор дорад, чашми сар
Гар бихуспад, баргушояд сад басар.
Гар ту аҳли дил найӣ, бедор бош,
Толиби дил бошу дар пайкор бош.
В-ар дилат бедор шуд, мехусп х(в)аш,
Нест ғоиб нозират аз ҳафту шаш.
Гуфт пайғамбар, ки хуспад чашми ман,
Лек кай хуспад дилам андар васан?
Шоҳ бедор аст, ҳорис хуфта гир,
Ҷон фидои хуфтагони дилбасир.
Васфи бедории дил, эй маънавӣ!
Дарнагунҷад дар ҳазорон маснавӣ.
Чун бидидандаш, ки хуфтаст ӯ дароз,
Баҳри дуздии асо карданд соз.
Соҳирон қасди асо карданд зуд,
К-аз пасаш бояд шудан в-он гаҳ рабуд.
Андаке чун пештар карданд соз,
Андар омад он асо дар эҳтизоз.
Онҷунон бар худ биларзид он асо,
К-он ду бар ҷо хушк гаштанд аз ваҷо.
Баъд аз он шуд аждаҳову ҳамла кард,
Ҳар дувон бигрехтанду рӯйзард.
Рӯ дар афтодан гирифтанд аз ниҳеб,
Ғалт-ғалтон мунҳазим дар ҳар нишеб.
Пас яқиншон шуд, ки ҳаст аз осмон,
З-он ки мезданд ҳадди соҳирон.
Баъд аз он итлоку табшон шуд паид,
Корашон то назъу ҷон кандан расид.
Пас фиристоданд марде дарзамон
Сӯйи Мӯсо аз барои узри он.
К-имтиҳон кардему моро кай расад
Имтиҳони ту? Агар набвад ҳасад.

Мучримии шоҳем, моро афв хоҳ,
Эй ту хосулхоси даргоҳи Илоҳ».
Афв карду дарзамон некӯ шуданд,
Пеши Мӯсо бар замин сар мезаданд.
Гуфт Мӯсо: «Афв кардам, эй киром!
Гашт бар дӯзах тану ҷонтон ҳаром.
Ман шуморо худ надидам, эй ду ёр!
Аъҷамӣ созед худро з-эътизор.
Ҳамчунон бегонашаклу ошно
Дар набард оед баҳри подшо».
Пас заминро бӯса доданду шуданд,
Интизори вақту фурсат мебуданд.

Масал дар баёни он ки ҳайрат монеъи баҳс ва фикрат аст
То ба Фиръавн омаданд он соҳирон,
Додашон ташрифҳои бас гарон.
Ваъдаҳои карду пешин ҳам бидод
Бандагон в-аспону нақду чинсу зод.
Баъд аз он мегуфт: «Ҳин! Эй собиқон,
Гар фузун оед андар имтиҳон,
Барфишонам бар шумо ҷандон ато,
Ки бидаррад пардаи ҷуду саҳо».
Пас бигуфтандаш: «Ба иқболи ту шоҳ,
Ғолиб оему шавад кораш табоҳ.
Мо дар ин фан сафдарему паҳлавон,
Кас надорад пойи мо андар ҷаҳон».
Зикри Мӯсо банди хотирҳо шудааст,
К-ин ҳикоятҳост, ки пешин будааст.
Зикри Мӯсо баҳри рӯпӯш аст, лек
Нури Мӯсо нақди туст, эй марди нек.
Мӯсиву Фиръавн дар ҳастии туст,
Бояд ин ду хасро дар хеш ҷуст.
То қиёмат ҳаст аз Мӯсо ниточ,
Нур дигар нест, дигар шуд сироч.
Ин сафолу ин палита дигар аст,
Лек нураш нест, дигар з-он сар аст.
Гар назар дар шиша дорӣ, гум шавӣ

З-он ки аз шишаст аъдоди дувӣ.
В-ар назар бар нур дорӣ, вораҳӣ,
Аз дувӣ в-аъдоди ҷисми мунтаҳӣ.
Аз назаргоҳ аст, эй мағзи вучуд,
Ихтилофи мӯъмину габру ҷухуд.

Ҳикоят

Пил андар хонае торик буд,
Арзаро оварда будандаш ҷануд.
Аз барои диданаш мардум басте,
Андар он зулмат ҳамешуд ҳар касе.
Диданаш бо чашм чун мумкин набуд,
Андар он торикиаш каф мебисуд.
Он якеро каф ба хартум уфтод,
Гуфт: «Ҳамчун новадон аст ин ниҳод».
Он якеро даст бар гӯшаш расид,
Он бар ӯ чун бодбизан шуд падид.
Он якеро каф чу бар пояш бисуд,
Гуфт: «Шакли пил дидам чун амуд».
Он яке бар пушти ӯ бинҳод даст,
Гуфт: «Худ ин пил чун тахте будаст».
Ҳамчунин ҳар як ба ҷузве, ки расид,
Фаҳми он мекард, ҳар ҷо мешунид.
Аз назаргаҳ гуфташон шуд мухталиф,
Он яке «дол»-аш лақаб дод, ин «алиф».
Дар кафи ҳар кас агар шамъе будӣ,
Ихтилоф аз гуфташон берун шудӣ.
Чашми ҳис ҳамчун кафи даст асту бас,
Нест кафро бар ҳамай ӯ дастрас.
Чашми дарё дигар асту каф дигар,
Каф биҳил в-аз дидаи дарё нигар.
Чунбиши кафҳо зи дарё рӯзу шаб,
Каф ҳамебиниву дарё на, аҷаб!
Мо чу киштиҳо ба ҳам бармезанем,
Тиращашмему дар оби равшанем.
Эй ту дар киштии тан рафта ба хоб
Обро дидӣ, нигар дар оби об.

Обро обест, к-ӯ меронадаш,
Рӯхро рӯхест, к-ӯ мехонадаш.
Мӯсиву Исо кучо буд, к-офтоб
Кишти мавҷудотро медод об?
Одаму Ҳавво кучо буд он замон,
Ки Худо афганд ин зеҳ дар камон?
Ин суҳан ҳам ноқис асту абтар аст,
Он суҳан, ки нест ноқис, он сар аст.
Гар бигӯяд, з-он билағзад пойи ту
В-ар нагӯяд ҳеч аз он, эй войи ту.
В-ар бигӯяд дар мисоли сурате,
Бар ҳамон сурат бичафси, эй фати!
Бастапойи чун гиё андар замин,
Сар бичунбони ба боде бе яқин.
Лек поят нест, то нақле кунӣ,
Ё магар поро аз ин гил барканӣ.
Чун канӣ поро? Ҳаётат з-ин гил аст,
Ин ҳаётатро равиш бас мушкил аст.
Чун ҳаёт аз Ҳақ бигирӣ, эй равӣ!
Пас шавӣ мустағни аз гил, меравӣ.
Ширхора чун зи доя бискулад,
Лутхора шуд, мар ӯро меҳилад.
Бастаи шири заминӣ чун ҳубуб,
Чӯ фитоми хеш аз қуту-л-қулуб.
Ҳарфи ҳикмат хур, ки шуд нури сатир,
Эй ту нури беҳучубро нопазир.
То пазиро гардӣ, эй чон! Нурро,
То бибинӣ беҳучуб мастурро.
Чун ситора сайр бар гардун кунӣ,
Балки бе гардун сафар бечун кунӣ.
Ончунон к-аз нест дар ҳаст омадӣ,
Ҳин, бигӯ, чун омадӣ? Маст омадӣ.
Роҳҳои омадан ёдат намонд,
Лек рамзе бар ту бархоҳем хонд.
Ҳушро бигзору он гаҳ ҳуш дор,
Гӯшро барбанду он гаҳ гӯш дор.
На! Нагӯям, з-он ки хомӣ ту ҳанӯз,

Дар баҳорӣ ту, надидастӣ тамуз.
Ин ҷаҳон ҳамчун дарахт аст, эй киром,
Мо бар ӯ чун меваҳои нимхом.
Сахт гирад хомҳо мар шохро,
З-он ки дар хомӣ нашоҷад кохро.
Чун бипухту гашт ширин лаб газон,
Суст гирад шохҳоро баъд аз он.
Чун аз он иқбол ширин шуд даҳон,
Сард шуд бар одамӣ мулки ҷаҳон.
Сахтгириву таассуб хомӣ аст,
То ҷанинӣ, кор хуношомӣ аст.
Чизи дигар монд, аммо гуфтаниш
Бо ту Рӯҳулқудс гӯяд бе манаш.
На ту гӯйӣ ҳам ба гӯши хештан,
На ману на ғайри ман, эй ҳам ту ман.
Ҳамчу он вақте, ки хоб андарравӣ,
Ту зи пеши худ ба пеши худ шавӣ.
Бишнави аз хешу пиндорӣ фалон,
Бо ту андар хоб гуфтаст он ниҳон.
Ту яке ту нестӣ, эй хуш рафиқ!
Балки гардуниву дарёи амиқ.
Он «туй» зафтат, ки он нӯҳсад тӯ аст,
Қулзум асту ғарқагоҳи сад «ту» аст.
Худ чӣ ҷойи ҳадди бедористу хоб,
Дам мазан, «валлоҳу аълам би-с-савоб».
Дам мазан, то бишнави аз дамзанон,
Он чӣ н-омад дар забону дар баён.
Дам мазан, то бишнави з-он офтоб,
Он чӣ н-омад дар китобу дар хитоб.
Дам мазан, то дам занад баҳри ту рӯҳ,
Ошино бигзор дар киштии Нӯҳ.
Ҳамчу Канъон, к-ошино мекард ӯ,
Ки нахоҳам киштии Нӯҳи адӯ.
«Ҳай! Биё дар киштии бобо нишин,
То нагардӣ ғарқи тӯфон, эй маҳин!»
Гуфт: «На, ман ошино омӯхтам,
Ман ба чуз шамъи ту шамъ афрӯхтам».

Ҳин макун, к-ин мавҷ тӯфони балост,
Дасту пову ошино имрӯз «ло»-ст.
Боди қаҳр асту балои шамъқуш,
Ҷуз ки шамъи Ҳақ, намепояд, хамуш!
Гуфт: «На, рафтаи бар он кӯҳи баланд,
Осим аст он кӯҳ маро аз ҳар газанд».
«Ҳин, макун, ки кӯҳ коҳ аст ин замон,
Ҷуз ҳабиби хешро надҳад амон».
Гуфт: «Ман кай панди ту бишнудаам?
Ки тамаъ кардӣ, ки ман з-ин дудаам.
Хуш наёмад гуфти ту ҳаргиз маро,
Ман бариям аз ту дар ҳар ду саро».
«Ҳин, макун бобо, ки рӯзи ноз нест,
Мар Худоро хешеву анбоз нест.
То кунун кардиву ин дам нозукист,
Андар ин даргоҳ гиро нози кист?
«Лам ялид лам юлад» аст ӯ аз қидам,
На падар дорад, на фарзанду на ам.
Нози фарзандон кучо хоҳад кашид?
Нози бобоён кучо хоҳад шунид?
Нестам мавлуд, пиरो, кам биноз,
Нестам волид, ҷавоно, кам гуроз.
Нестам шавҳар, наям ман шаҳватӣ,
Нозро бигзор ин чо, эй сатӣ!
Ҷуз хузӯъу бандагиву изтирор
Андар ин ҳазрат надорад эътибор».
Гуфт: «Бобо! Солҳо ин гуфтаи,
Боз мегӯӣ, ба ҷаҳл ошуфтаи.
Ҷанд аз инҳо гуфтаи бо ҳар касе,
То ҷавоби сард бишнудӣ басте.
Ин дами сарди ту дар гӯшам нарафт,
Хоса акнун ки шудам донову зафт».
Гуфт бобо: «Чӣ зиён дорад, агар
Бишнави як бор ту панди падар?»
Ҷамчунин мегуфт ӯ панди латиф,
Ҷамчунин мегуфт ӯ дафъи аниф.
На падар аз нусҳи Канъон сер шуд,

На даме дар гӯши он идбир шуд.
Андар ин гуфтан буданду мавҷи тез
Бар сари Канъон заду шуд рез-рез.
Нӯҳ гуфт: «Эй подшоҳи бурдбор,
Мар маро хар мурду селат бурд бор.
Ваъда кардӣ мар маро ту борҳо,
Ки биёбад аҳлат аз тӯфон раҳо.
Дил ниҳодам бар умедат ман салим,
Пас чаро бирбуд сел аз ман гилем?»
Гуфт: «ӯ аз аҳлу хешонат набуд,
Худ надидӣ, ту сапедӣ, ӯ кабуд?»
Чунки дандони ту кирмаш дарфитод,
Нест дандон, барканаш, эй устод!
То ки боқӣ тан нагардад зор аз ӯ,
Гарчи буд они ту, шав безор аз ӯ.
Гуфт: «Безорам зи ғайри зоти ту,
Ғайр набвад он ки ӯ шуд моти ту.
Ту ҳамедонӣ, ки чунам бо ту маң,
Бист чандонам, ки борон бо чаман.
Зинда аз ту, шод аз ту ойиле,
Муғтазӣ бевосита-в беҳойиле.
Муттасил на, мунфасил на, эй камол,
Балки бе чуну чигуна в-эйтилол.
Моҳиёнему ту дарёи ҳаёт,
Зиндаем аз лутфат, эй некӯсифот.
Ту нагунҷӣ дар канори фикрате,
Не ба маълулӣ қарин чун иллате.
Пеш аз ин тӯфону баъд аз ин маро
Ту мухотаб будай дар мочаро.
Бо ту мегуфтам, на бо эшон, сухан,
Эй суханбахши наву они куҳан.
На ки ошиқ рӯзу шаб гӯяд сухан,
Гоҳ бо атлоду гоҳе бо даман.
Рӯй дар атлол карда зоҳиро,
ӯ киро мегӯяд он мидҳат? Киро?
Шукр, тӯфонро кунун бигмоштӣ,
Воситай атлодро бардоштӣ.

З-он ки атлоли лаъиму бад буданд,
На нидое, на садое мезаданд.
Ман чунон атлол хоҳам дар хитоб,
К-аз садо чун кӯҳ ӯ гӯяд ҷавоб.
То мусанно бишнавам ман номи ту,
Ошиқам бар номи ҷонороми ту.
Ҳар набӣ, з-он дӯст дорад кӯхро,
То мусанно бишнавад номи туро.
Он кӯҳи пасти мисоли санглох
Мушро шояд, на моро дар мунох.
Ман бигӯям, ӯ нагардад ёри ман,
Бе садо монад дами гуфтори ман.
Бо замин он беҳ, ки ҳамвораш кунӣ,
Нест ҳамдам, бо қадам ёраш кунӣ».
Гуфт: «Эй Нӯҳ! Ар ту хоҳӣ, ҷумларо,
Ҳашр гардонам, барорам аз саро.
Баҳри Канъоне дили ту нашканам,
Лекат аз аҳвол оғаҳ мекунам».
Гуфт: «На, на, розиям, ки ту маро
Ҳам кунӣ ғарқа, агар бояд туро.
Ҳар замонам ғарқа мекун, ман х(в)ашам,
Ҳукми ту ҷон аст, чун ҷон мекашам.
Нангарам касрову гар ҳам бингарам,
ӯ баҳона бошаду ту манзарам.
Ошиқи сунъи туам дар шукру сабр,
Ошиқи маснӯъ кай бошам чу габр?
Ошиқи сунъи Худо бофар бувад,
Ошиқи маснӯъи ӯ кофар бувад».

Достони машғул шудани ошиқе ба ишқнома хондан ва мутолиға кардани
ошиқнома дар ҳузури маъшуқи хеш ва маъшук онро нописанд доштан ва
гуфтан, ки талабу-д-далели инда ҳузури-л-маддул қабехун ва-л-иштиғолу би-л-
ъилми баъда-л-вусули ила-л-маълуми мазмум
Дӣ суоле кард соил мар маро,
З-он ки ошиқ буд ӯ бар мочаро.
Гуфт нуктай «ар-ризо би-л-куффри куфр»,
Ин паямбар гуфту гуфти ӯст мӯҳр.

Боз фармуд \bar{u} , ки андар ҳар қазо
Мар мусулмонро ризо бояд, ризо.
На қазои Ҳақ бувад куфру нифоқ?
Гар бад-ин розӣ шавам, бошад шиқоқ.
В-ар наям розӣ, бувад он ҳам зиён,
Пас чӣ чора бошад ам андар миён?»
Гуфтамаш: «Ин куфр мақзӣ, на қазост,
Ҳаст осори қазо ин куфр, рост».
Пас қазоро хоҷа! Аз мақзӣ бидон,
То шиколат дафъ гардад дарзамон.
Розиям дар куфр, з-он рӯ ки қазост,
На аз ин рӯ ки низоъу хубси мост.
Куфр аз рӯи қазо худ куфр нест,
Ҳаққро кофир махон, ин ҷо маист.
Куфр ҷаҳл асту қазои куфр илм,
Ҳар ду кай як бошад охир ҳилму хилм?
Зиштии хат, зиштии наққош нест,
Балки аз вай зиштро бинмуданист.
Қуввати наққош бошад, он ки \bar{u}
Ҳам тавонад зишт кардан, ҳам нақӯ,
Гар кашонам баҳси инро ман ба соз,
То суолу то ҷавоб ояд дароз.
Завқи нуктай ишқ аз ман меравад,
Нақши хидмат нақши дигар мешавад.

Ҳикояти он шахс, ки дар аҳди Довуд алайҳиссалом шабу рӯз дуъо мекард, ки
маро рӯзии ҳалол деҳ беранҷ
Он яке марди думӯ омад шитоб,
Пеши як ойинадори мустатоб.
Гуфт: «Аз ришам сапедӣ кун ҷудо,
Ки арӯси нав гузидам, эй фато!»
Риши \bar{u} бибриду кул пешаш ниҳод,
Гуфт: «Ту бигзин, маро коре фитод».
Ин суолу он ҷавоб аст, он гузин,
Ки сари инҳо надорад дарди дин.
Он яке зад силие мар Зайдро,
Ҳамла кард \bar{u} ҳам барои кайдро.

Гуфт силӣ зан: «Суолат мекунам,
Пас ҷавобам гӯй в-он гаҳ мезанам.
Бар қафои ту задам, омад тароқ,
Як суоле дорам ин ҷо дар вифоқ.
Ин тароқ аз дасти ман будаст ё
Аз қафогоҳи ту, эй фаҳри киё?»
Гуфт: «Аз дард ин фароғат нестам,
Ки дар ин фикру тафаккур бистам.
Ту ки бедардӣ ҳамеандеш ин,
Нест соҳибдардро ин фикр, ҳин!»

Давидани гов дар хонаи он дуъокунанда ба илҳоқ. «Қола-н-набийю
алайҳиссалом: инн аллоҳа юҳиббу-л-мулиҳҳина фӣ-д-дуъои» зеро айни хост аз
Ҳақ таъоло ва илҳоқ хонандаро беҳ аст аз он чӣ меҳоҳад онро аз ӯ
Дар саҳоба кам будӣ ҳофиз касе,
Гарчи шавқе буд ҷоншонро басте.
З-он ки чун мағзаш дароганду расид,
Пӯстҳо шуд бас рақиқу вокафид.
Қишри ҷавзу фустуқу бодом ҳам,
Мағз чун огандашон, шуд пӯст кам.
Мағзи илм афзуд, кам шуд пӯсташ,
З-он ки ошиқро бисӯзад дӯсташ.
Васфи матлубе чу зидди толибест,
Ваҳйу барқи нур, сӯзандай набист.
Чун таҷаллӣ кард авсофи қадим,
Пас бисӯзад васфи ҳодисро гилем.
Рубъи Қуръон ҳар киро маҳфуз буд,
«Ҷалла фино» аз саҳоба мешунуд.
Ҷамъи сурат бо чунин маънии жарф,
Нест мумкин, ҷуз зи султоне шигарф.
Дар чунин мастӣ муроъоти адаб
Худ набошад в-ар бувад, бошад аҷаб.
Андар истиғно муурооти ниёз,
Ҷамъи зиддайн аст чун гирду дароз.
Худ асо маъшуқи умён мебувад,
Кӯр худ сандуқи Қуръон мебувад.
Гуфт: «Кӯрон худ санодиканд пур

Аз ҳуруфи мусҳафу зикру нузур».
Боз сандуқе пур аз Қуръон беҳ аст,
З-он ки сандуқе бувад холи ба даст.
Боз сандуқе, ки холи шуд зи бор,
Беҳ зи сандуқе, ки пурмуш асту мор.
Ҳосил андар васл чун афтод мард
Гашт даллола ба пеши мард сард.
Чун ба матлубат расидӣ, эй малех,
Шуд талабкори илм акнун қабех.
Чун шудӣ бар бомҳои осмон,
Сард бошад ҷустуҷӯи нардбон.
Ҷуз барои ёриву таълими ғайр
Сард бошад роҳи хайр аз баъди хайр.
Ойнай равшан, ки шуд софу малӣ,
Ҷаҳл бошад барниҳодан сайқале.
Пеши султон хуш нишаста дар қабул,
Зишт бошад ҷустани нома-в расул.

Узр гуфтани назмкунанда ва мадад хоستان
Он якеро ёр пеши худ нишонд,
Нома берун карду пеши ёр хонд.
Байтҳо дар номаву мадҳу сано,
Зориву мискиниву бас лобаҳо.
Гуфт маъшук: «Ин агар баҳри ман аст,
Гоҳи васл, ин амр зоеъ кардан аст.
Ман ба пешат ҳозире ту номаҳон,
Нест ин боре нишони ошиқон».
Гуфт: «Ин ҷо ҳозирӣ, аммо валеқ
Ман намеёбам насиби хеш нек.
Он ҷӣ меидам зи ту порина сол,
Нест ин дам, гарчи мебинам висол.
Ман аз ин чашма зулоле х(в)ардаам,
Дидаву дил з-об тоза кардаам.
Чашма мебинам, валекин об не,
Роҳи обамро магар зад раҳзане».
Гуфт: «Пас ман нестам маъшуқи ту,
Ман ба Булғору муродат дар Қуту.

Ошиқӣ ту бар ману бар ҳолате,
Ҳолат андар даст набвад, ё фатӣ!
Пас, наям кулли матлуби ту ман,
Ҷузви мақсудам туро андар заман.
Хонаи маъшуқаам, маъшуқ не,
Ишқ бар нақд аст, бар сандуқ не».
Ҳаст маъшуқ он ки ӯ яктӯ бувад,
Мубтадову мунтаҳоят ӯ бувад.
Чун биёбияш, намонӣ мунтазир,
Ҳам ҳувайдо ӯ бувад, ҳам низ сир.
Мири аҳвол аст, на мавқуфи ҳол,
Бандаи он моҳ бошад моҳу сол.
Чун бигӯяд ҳолро, фармон кунад,
Чун бихоҳад ҷисмҳоро ҷон кунад.
Мунтаҳо набвад, ки мавқуф аст ӯ,
Мунтазир биншаста бошад ҳолҷӯ.
Кимӣи ҳол бошад дасти ӯ,
Даст ҷунбонад, шавад мис масти ӯ.
Гар бихоҳад, марг ҳам ширин шавад,
Хору наштар наргису насрин шавад.
Он ки ӯ мавқуфи ҳол аст, одамист,
К-ӯ ба ҳол афзуну гоҳе дар камист.
Сӯфӣ ибнулвақт бошад дар мисол,
Лек софӣ фориг аст аз вақту ҳол.
Ҳолҳо мавқуфи азму ройи ӯ,
Зинда аз нафхи масеҳосойи ӯ.
Ошиқи ҳолӣ, на ошиқ бар манӣ,
Бар умеди ҳол бар ман метанӣ.
Он ки як дам кам, даме комил бувад,
Нест маъшуқи Халил, офил бувад.
В-он ки офил бошаду гаҳ ону ин,
Нест дилбар, «ло уҳиббу-л-офилин».
Он ки ӯ гоҳе хушшу гаҳ нох(в)аш аст,
Як замоне обу як дам оташ аст.
Бурчи маҳ бошад, валекин моҳ на,
Нақши бут бошад, вале огоҳ на.
Ҳаст сӯфии сафочӯ ибни вақт,

Вақтро ҳамчун падар бигрифта сахт.
Ҳаст софӣ, ғарқи ишқи зулчалол,
Ибни кас на, фориғ аз авқоту ҳол.
Ғарқай нуре, ки ӯ «лам юлад» аст,
«Лам ялид лам юлад» они Эзад аст.
Рав чунин ишқе бичӯ, гар зиндай
В-арна вақти мухталифро бандай.
Мангар андар нақши зишту хуби хеш,
Бингар андар ишқу дар матлуби хеш.
Мангар он ки ту ҳақирӣ ё заъиф,
Бингар андар ҳиммати худ, эй шариф!
Ту ба ҳар ҳоле, ки бошӣ, металаб,
Об мечӯ доимо, эй хушқлаб!
К-он лаби хушкат гувоҳӣ медиҳад,
К-ӯ ба охир бар сари манбаъ расад.
Хушкии лаб ҳаст пайғоме зи об,
Ки ба мот орад яқин ин изтироб.
К-ин талаб коре муборак чунбишест,
Ин талаб дар роҳи Ҳақ монёқушест.
Ин талаб мифтоҳи матлуботи туст,
Ин сипоҳу нусрати роёти туст.
Ин талаб ҳамчун хурӯсе дар сиёҳ,
Мезанад наъра, ки меояд сабоҳ.
Гарчи олат нестат, ту металаб,
Нест олат ҳочат андар роҳи раб.
Ҳар киро бинӣ талабкор, эй писар,
Ёри ӯ шав, пеши ӯ андоз сар,
К-аз ҷавори толибон толиб шавӣ
В-аз зилоли ғолибон ғолиб шавӣ.
Гар яке мӯре сулаймонӣ бичуст,
Мангар андар чустани ӯ суст-суст.
Ҳар чӣ дорӣ ту, зи молу пешае,
На талаб буд аввалу андешае?

Баёни он ки илмро ду пар аст ва гумонро як пар аст. Ноқис омад зан(н), ба парвоз абтар аст ва мисоли занну яқин дар илм
Он яке дар аҳди Довуди набӣ

Назди ҳар донову пеши ҳар ғабӣ
Ин дуъо мекард доим, к-эй Худо!
Сарвате беранҷ рӯзӣ кун маро.
Чун маро ту офаридӣ коҳиле,
Захмхоре, сустчунбе, манбале.
Бар харони пуштреши бемурод
Бори аспон в-астарон натвон ниҳод.
Коҳилам чун офаридӣ, эй малӣ,
Рӯзиям деҳ ҳам зи роҳи коҳилӣ.
Коҳилам ман, сояхуспам дар вучуд,
Хуфтам андар сояи ин фазлу чуд.
Коҳилону сояхуспонро магар
Рӯзие бинвиштаӣ навъе дигар.
Ҳар киро пой аст, чӯяд рӯзие,
Ҳар киро по нест, кун дилсӯзие.
Ризқро мерон ба сӯйи он ҳазин,
Абрро борон ба сӯйи ҳар замин.
Чун заминро по набошад, чуди ту,
Абрро ронад ба сӯйи ӯ дутӯ.
Тиффро чун по набошад, модараш
Ояду резад вазифа бар сараш.
Рӯзие хоҳам, ки ногаҳ бетаъаб,
Ки надорам ман зи кӯшиш чуз талаб».
Муддати бисёр мекард ин дуъо
Рӯз то шаб, шаб ҳамай шаб то зуҳо.
Халқ механдид бар гуфтори ӯ,
Бар тамаъхомиву бар пайкори ӯ.
Ки чӣ мегӯяд ачаб ин сустриш?
Ё касе додаст банги беҳушиш?
Роҳи рӯзӣ касбу ранҷ асту таъаб,
Ҳар касеро пешае доду талаб.
«Утлубу-л-арзоқа фӣ асбобиҳо,
Удхулу-л-автона мин абвобиҳо».
Шоҳу султону расули Ҳақ кунун
Ҳаст Довуди набии зӯфунун.
Бо чунон иззеву нозе, к-андар ӯст,
Ки гузидасташ иноятҳои дӯст.

Мӯъчизоташ бешумору беадад,
Мавҷи бахшоиш мадад андар мадад.
Ҳеч касро худ зи Одам то кунун
Кай будаст овози сад чун арғанун?
Ки ба ҳар ваъзе бимирунад дувист,
Одамиро савти хубаш карданист.
Шеру оҳу чамъ гардад он замон,
Сӯйи тазкираш муғаффал ин аз он.
Кӯҳу мурғон ҳамрасоил бо дамаш,
Ҳар ду андар вақти даъват махрамаш.
Ину сад чандин мар ӯро мӯъчизот,
Нури рӯяш бечихоту дар чихот.
Бо ҳама тамкин Худо рӯзии ӯ
Карда бошад баста андар чустучӯ.
Бе зиреҳбофиву ранҷе рӯзияш
Менаёяд бо ҳама пирӯзияш.
Инчунин махзули вопасмондае,
Хонагандай дуну гардунрондае.
Инчунин мудбир ҳамехоҳад, ки зуд
Бетиҷорат пур кунад доман зи суд.
Инчунин гиче биёмад дар миён,
Ки бароям бар фалак бе нардбон.
Ин ҳамегуфташ ба тасхур: «Рав бигир,
Ки расидат рӯзиву омад башир».
В-он ҳамехандид: «Моро ҳам бидех,
З-он чӣ ёбӣ ҳада, эй солори дех!»
ӯ аз ин ташнеъи мардум в-ин фусус
Кам намекард аз дуъову чоплус.
То ки шуд дар шаҳр маъруфу шаҳир,
К-ӯ зи анбони тихӣ чӯяд панир.
Шуд масал дар хомтабъи он гадо,
ӯ зи ин хоҳиш намеомад ҷудо.

Мисоли ранҷур шудани одамӣ ба ваҳми таъзими халқ ва рағбати муштариён
ба вай ва ҳикояти муаллим
То ки рӯзе ногаҳон дар чоштгоҳ
Ин дуъо мекард бо зориву оҳ.

Ногаҳон дар хонааш гове давид,
Шох зад, бишкаст дарбанду калид.
Гови густох андар он хона бичаст,
Мард дарчасту қавоимҳош баст.
Пас гулӯи гов бибрид он замон,
Бе таваққуф, бе тааммул, бе амон.
Чун сараш бибрид, шуд сӯйи қасоб,
То ихобаш барканад дардам шитоб.

Уқули халқ мутафовит аст дар асли фитрат ва назди муътазила мутасовист,
тафовути уқул аз таҳсили илм аст
Эй тақозогар! Дарун ҳамчун ҷанин,
Чун тақозо мекуни итмоми ин
Саҳл гардон, раҳ намо, тавфиқ деҳ,
Ё тақозоро биҳил, бар мо манеҳ.
Чун зи муфлис зар тақозо мекуни,
Зар бибахшаш дар сир, эй шоҳи ғани!
Бе ту назму қофия, шому сахар,
Заҳра кай дорад, ки ояд дар назар?
Назму таҷнису қавофӣ, эй алим!
Бандаи амри туанд аз тарсу бим.
Чун мусаббеҳ кардай ҳар чизро,
Зоти бетамйизу ботамйизро.
Ҳар яке тасбеҳ бар навъе дигар
Гӯяду аз ҳоли он ин беҳабар.
Одамӣ мункир зи тасбеҳи ҷамод
В-он ҷамод андар ибодат устод.
Балки ҳафтаду ду миллат ҳар яке
Беҳабар аз яқдигар в-андар шаке.
Чун ду нотикро зи ҳоли ҳамдигар
Нест огаҳ, чун бувад девору дар?
Чун ман аз тасбеҳи нотик ғофилам,
Чун бидонад субҳаи сомит дилам?
Ҳаст сунниро яке тасбеҳи хос,
Ҳаст ҷабриро зиди он дар манос.
Сунни аз тасбеҳи ҷабри беҳабар,
Ҷабри аз тасбеҳи сунни беасар.

Ин ҳамегӯяд, ки он зол асту гум,
Бехабар аз ҳоли ӯ в-аз амри «қум».
В-он ҳамегӯяд, ки инро чӣ хабар?
Ҷангашон афганд Яздон аз қадар.
Гавҳари ҳар як ҳувайдо мекунад,
Ҷинс аз ночинс пайдо мекунад.
Қаҳрро аз лутф донад ҳар касе,
Хоҳ доно, хоҳ нодон ё хасе.
Лек лутфи қаҳр дар пинҳон шуда,
Ё ки қаҳре дар дили лутф омада.
Кам касе донад магар раббоние,
К-иш бувад дар дил миҳакки ҷоние.
Боқиён з-ин ду гумоне мебаранд,
Сӯйи лонай худ ба як пар мепаранд.

Дар ваҳм афгандани кӯдакон устодро
Илро ду пар, гумонро як пар аст,
Ноқис омад зан(н), ба парвоз абтар аст.
Мурғи якпар зуд афтад сарнигун,
Боз барпаррад ду гоме ё фузун.
Афтхезон меравад мурғи гумон
Бо яке пар бар умеди ошён.
Чун зи зан ворафт, илмаш рӯ намуд,
Шуд дупар он мурғи якпар, пар гушуд.
Баъд аз он «ямши савийян мустақим»,
На «ало вачҳиҳ мукиббан, ав сақим».
Бо ду пар бармепарад чун Ҷабрайил,
Бегумону бе магар, бе қолу қил.
Гар ҳамай олам бигӯяндаш тувӣ
Бар раҳи Яздону дини муставӣ.
ӯ нагардад гармтар аз гуфташон,
Ҷони тоқи ӯ нагардад ҷуфташон.
В-ар ҳама гӯянд ӯро гумраҳӣ,
Кӯҳ пиндориву ту барги каҳӣ.
ӯ наяфтад дар гумон аз таънашон,
ӯ нагардад дардманд аз заънашон.
Балки гар дарёву кӯҳ ояд ба гуфт,

Гӯядаш бо гумраҳе гаштӣ ту чуфт.
Ҳеч як зарра наҷфтад дар хаёл,
Ё ба таъни тобинон ранчурҳол.

Бемор шудани Фиръавн ҳам ба ваҳм аз таъзими халқон
Кӯдакони мактабе аз устод
Ранҷ диданд аз малолу иҷтиҳод.
Машварат карданд дар таъвиқи кор,
То муаллим дарфитад дар изтирор.
Чун намеояд варо ранчуриё?
То нагирад чанд рӯз ӯ дурӣ.
То раҳем аз ҳабсу тангиву зи кор,
Ҳаст ӯ чун санги хоро барқарор.
Он яке зирактар ин тадбир кард,
Ки бигӯяд: «Усто! Чунӣ ту зард
Хайр бошад, ранги ту бар ҷой нест,
Ин асар ё аз ҳаво ё аз табест».
Андаке андар хаёл афтад аз ин,
Ту бародар! Ҳам мадад кун инчунин.
Чун дароӣ аз дари мактаб, бигӯ:
«Хайр бошад, усто! Аҳволи ту?!
Он хаёлаш андаке афзун шавад,
К-аз хаёле оқиле маҷнун шавад.
Он севум в-он чоруму панҷум чунин,
Дар пайи мо, ғам намоянду ҳанин.
То чу сӣ кӯдак тавотур ин хабар
Муттафиқ гӯянд, бояд мустақар».
Ҳар яке гуфташ, ки шо бош, эй заки,
Бод бахтат бар иноят муттаки.
Муттафиқ гаштанд дар аҳди васиқ,
Ки нагардонад суханро як рафиқ.
Баъд аз он савганд дод ӯ чумларо,
То ки ғаммозе нагӯяд мочаро.
Ройи он кӯдак бичарбид аз ҳама,
Ақли ӯ дар пеш мерафт аз рама.
Он тафовут ҳаст дар ақли башар,
Ки миёни шоҳидон андар сувар.

З-ин қибал фармуд Аҳмад дар мақол:
«Дар забон пинҳон бувад ҳусни риҷол».

Ранчур шудани устод ба ваҳм
Ихтилофи ақлҳо дар асл буд,
Бар вифоқи сунниён бояд шунуд.
Бар хилофи қавли аҳли эътизол,
Ки уқул аз асл доранд эътидол.
Таҷриба-в таълим бешу кам кунад,
То якеро аз яке аълам кунад.
Ботил аст ин з-он ки ройи кӯдаке,
Ки надорад таҷриба дар маслаке.
Бардамид андешае з-он тифли хурд,
Пир бо сад таҷриба бӯйе набурд.
Худ фузун он беҳ, ки он аз фитрат аст,
То зи афзунӣ, ки чаҳду фикрат аст.
Ту бигӯ, додай Худо беҳтар бувад?
Ё ки ланге роҳворона равад?

Дар чомаи хоб афтодани устод ва нолидани ӯ аз ваҳми ранчурӣ
Рӯз гашту омаданд он кӯдакон
Бар ҳамин фикрат зи хона то дукон.
Чумла истоданд берун мунтазир,
То дарояд аввал он ёри мусир.
З-он ки манбаъ ӯ будаст ин ройро,
Сар имом ояд ҳамеша пойро.
Эй муқаллид! Ту маҷӯ бешӣ бар он,
К-ӯ бувад манбаъ зи нури осмон.
ӯ даромад, гуфт усторо: «Салом,
Хайр бошад! Ранги рӯят зардфом».
Гуфт усто: «Нест ранче мар маро,
Ту бирав биншин, мағӯ ёва, ҳало!»
Нафй кард, аммо ғубори ваҳми бад
Андаке андар дилаш ногоҳ зад.
Андаромад дигаре, гуфт инчунин,
Андаке он ваҳм афзун шуд бад-ин.
Ҳамчунин то ваҳми ӯ қувват гирифт,

Монд андар ҳоли худ бас дар шигифт.

Дувум бор дар ваҳм афғандани кӯдакон устодро, ки ўро аз Қуръон хондани мо дарди сар афзояд

Саҷдаи халқ аз зану аз тифлу мард
Зад, дили Фиръавнро ранчур кард.
Гуфтани ҳар як: «Худованду малик»
Ончунон кардаш зи ваҳме мунҳатик.
Ки ба даъвои илоҳӣ шуд далер,
Аждаҳо гашту намешуд ҳеч сер.
Ақли ҷузвӣ, офаташ ваҳм асту зан,
З-он ки дар зулмот шуд ўро ватан.
Бар замин гар ним газ роҳе бувад,
Одамӣ беваҳм омин меравад.
Бар сари девори олӣ гар равӣ,
Гар ду газ арзаш бувад, каж мешавӣ.
Балки меафтӣ зи ларзай дил ба ваҳм,
Тарси ваҳмиро накӯ бингар, бифаҳм.

Халос ёфтани кӯдакон аз мактаб бад-ин макр

Гашт усто суст аз ваҳму зи бим
Барчаҳиду мекашонид ў гилем.
Хашмгин бо зан, ки меҳри ўст суст,
Ман бад-ин ҳолам, напурсиду начуст.
Худ маро огаҳ накард аз ранги ман,
Қасд дорад, то раҳад аз нанги ман.
ў ба ҳусну чилваи худ маст гашт,
Беҳабар, к-аз бом афтодам чу ташт.
Омаду дарро ба тундӣ вогушод,
Кӯдакон андар пайи он устод.
Гуфт зан: «Хайр аст. Чун зуд омадӣ?
Ки мабодо зоти некатро бадӣ».
Гуфт: «Кӯрӣ? Рангу ҳоли ман бибин,
Аз ғамам бегонагон андар ҳанин.
Ту даруни хона аз буғзу нифоқ
Менабинӣ ҳоли ман дар эҳтироқ?»
Гуфт зан: «Эй хоҷа, айбе нестат,

Ваҳму занни лоши бемаънистат».
Гуфташ: «Эй ғар! Ту ҳанӯзи дар лаҷоч?
Менабинӣ ин тағайюр в-иртиҷоч?
Гар ту кӯру кар шудӣ, моро чӣ чурм?
Мо дар ин ранҷему дар андӯху гурм».
Гуфт: «Эй хоҷа! Биёрам ойинаҳ?
То бидонӣ, ки надорам ман гунаҳ?»
Гуфт: «Рав, маҳ ту раҳе, маҳ ойинаг,
Доимо дар буғзу киниву анат.
Ҷомаи хоби маро з-ӯ густарон,
То нахуспам, ки сари ман шуд гарон».
Зан таваққуф кард, мардаш бонг зад,
К-эй адӯ! Зутар, туро ин месазад.

Рафтани модарони кӯдакон ба иёдати устод
Ҷомаҳоб оварду густард он аҷуз,
Гуфт имкон неву ботин пур зи сӯз.
Гар бигӯям, муттаҳам дорад маро
В-ар нагӯям, чид шавад ин мочаро.
Фоли бад ранҷур гардонад ҳаме
Одамиро, ки набудастанг ғаме.
Қавли пайғамбар «қабулу юфразу,
Ин таморазтум ладаино тамразу».
Гар бигӯям, ӯ хаёле барзанад:
Қавл дорад зан, ки хилват мекунад.
Мар маро аз хона берун мекунад,
Баҳри фиске феълу афсун мекунад».
Ҷомаҳобаш карду устод уфтод,
Оҳ-оҳу нола аз вай мебизод.
Кӯдакон он чо нишастанду ниҳон
Дарс мехонданд бо сад андуҳон,
К-ин ҳама кардему мо зиндонием,
Бад биное буд, мо бад бонием.

Дар баёни он ки тан рӯхро чун либосе аст ва ин даст остини дасти рӯх аст ва ин
пой мӯзаи пойи рӯх аст
Гуфт он зирак, ки эй қавми писанд!

Дарс хонеду кунед ово баланд.
Чун ҳамехонданд, гуфт: «Эй кӯдакон!
Бонги мо устодро дорад зиён.
Дарди сар афзояд усторо зи бонг,
Арзад ин, к-ӯ дард ёбад баҳри донг?»
Гуфт усто: «Рост мегӯяд. Равед,
Дарди сар афзун шудам. Берун шавед».

Ҳикояти он дарвеш, ки дар кӯҳ хилват карда буд ва баёни ҳаловати интиқоъ ва хилват ва дохил шудан дар ин манқабат, ки «ано ҷалису ман закарани ва анису ман истонаса бӣ»

Сачда карданду бигуфтанд: «Эй карим!
Дур бодо аз ту ранчуриву бим».
Пас бурун частанд сӯйи хонаҳо,
Ҳамчу мурғон дар ҳавои донаҳо.
Модароншон хашмгин гаштанду гуфт:
«Рӯз куттобу шумо бо лаҳв ҷуфт?»
Вақти таҳсил аст акнуну шумо
Мегурезед аз китобу усто?».
Узр оварданд, к-эй модар! Ту бист,
Ин гуноҳ аз мову аз тақсир нест.
Аз қазои осмон устои мо
Гашт ранчуру сақиму мубтало.
Модарон гуфтанд: «Макр асту дурӯғ,
Сад дурӯғ оранд баҳри таъми дӯғ.
Мо сабоҳ оем пеши усто,
То бибинем асли ин макри шумо».
Кӯдакон гуфтанд: «Бисмиллаҳ, равед,
Бар дурӯғу сидқи мо воқиф шавед».

Дидани заргар оқибати корро ва сухан бар вифқи оқибат гуфтан бо мустаъири тарозу

Бомдодон омаданд он модарон,
Хуфта усто, ҳамчу бемори гарон.
Ҳам арақ карда зи бисёри лиҳоф,
Сар бибаства, рӯ кашида дар сичоф.
Оҳ-оҳе мекунад оҳиста ӯ,

Чумлагон гаштанд ҳам «лоҳавл»-гӯ:
«Хайр бошад усто! Ин дарди сар,
Чони ту, моро набудаст з-ин хабар».
Гуфт: «Ман ҳам беҳабар будам аз ин,
Огаҳам модарғарон карданд, ҳин.
Ман будам ғофил ба шуғли қолу қил,
Буд дар ботин чунин ранҷе сақил».
Чун ба чид машғул бошад одамӣ,
ӯ зи диди ранҷи худ бошад амӣ.
Аз занони Миср Юсуф шуд самар,
Ки зи машғули бишуд з-эшон хабар.
Пора-пора карда соидҳои хеш,
Рӯҳи волиҳ, ки на пас бинад, на пеш.
Эй басо марди шучоъ андар ҳироб,
Ки бибуррад даст ё пояш зироб.
ӯ ҳамон даст оварад дар гирудор
Бар гумони он ки ҳаст ӯ барқарор.
Худ бибинад даст рафта дар зарар,
Хун аз ӯ бисёр рафта, беҳабар.

Бақияи қиссаи он зоҳиди кӯҳӣ, ки назр карда буд, ки меваи кӯҳӣ аз дарахт боз
наканам ва дарахт нафишонам ва касеро нагӯям сарех ва киноят, ки бияфшон.
Он хӯрам, ки бод афганда бошад аз дарахт
То бидонӣ, ки тан омад чун либос,
Рав, бичӯ лобис, либосеро малес.
Рӯхро тавҳиди Иллаҳ хуштар аст,
Ғайри зоҳир, дасту пойе дигар аст.
Дасту по дар хоб бинӣ в-эйтилоф
Он ҳақиқат дон, мадонаш аз газоф.
Он туй, ки бе бадан дорӣ будан,
Пас, матарс аз ҷисму ҷон берун шудан.

Ташбеҳи банд ва доми қазо ба сурати пинҳон ба асари пайдо
Гар бо ҳамай, чу бе манӣ, бе ҳамай
В-ар бе ҳамай, чу бо манӣ, бо ҳамай.
Буд дарвеше ба кӯҳсоре муқим,
Хилват ӯро буд ҳамхобу надим.

Чун зи холиқ мерасид ўро шумул,
Буд аз анфоси марду зан малул.
Ҳамчунон ки саҳл шуд моро ҳазар,
Саҳл шуд ҳам қавми дигарро сафар.
Ончунон ки ошиқе бар сарваре
Ошиқ аст он хоҷа бар оҳангаре.
Ҳар касеро баҳри коре сохтанд,
Майли онро дар дилаш андохтанд.
Дасту по бе майл чунбон кай шавад?
Хору хас бе обу боде кай равад?
Гар бибинӣ майли худ сӯйи само,
Парри давлат баргушо ҳамчун хумо.
В-ар бибинӣ майли худ сӯйи замин,
Навҳа мекун, ҳеч маншин аз ҳанин.
Оқилон худ навҳаҳо пешин қунанд,
Қоҳилон охир ба сар бармезананд.
З-ибтидои кор охирро бибин,
То набойӣ ту пушаймон явми дин.

Музтариб шудани фақирин назркарда ба қандани амруд аз дарахт ва гӯшмоли
Ҳақ расидан бе мӯҳлат
Он яке омад ба пеши заргаре,
Ки тарозу деҳ, ки барсанҷам заре.
Гуфт: «Хоҷа! Рав, маро ғирбол нест»,
Гуфт: «Мизон деҳ, бар ин тасхур маист».
Гуфт: «Қорӯбе надорам дар дукон»,
Гуфт: «Бас, бас! Ин мазохикро бимон.
Ман тарозуе, ки мехоҳам, бидеҳ,
Хештанро кар макун, ҳар сӯ маҷеҳ».
Гуфт: «Бишнидам суҳан, кар нестам,
То напиндорӣ, ки бемаънистам!
Ин шунидам, лек пирӣ муртаъиш,
Даст ларзон, қисми ту номунтаъиш.
В-он зари ту ҳам қурозай хурд мурд,
Даст ларзад, пас бирезад зарри хурд.
Пас бигӯй: «Хоҷа қорӯбе биёр,
То бичӯям зарри худро дар ғубор».

Чун бирӯбӣ, хокро чамъ оварӣ,
Гӯиям ғалбер хоҳам, эй ҷарӣ!
Ман зи аввал дидам охирро тамоm,
Чойи дигар рав аз ин ҷо, вассалом».

Муттаҳам кардан он шайхро бо дуздон ва буридан дасташро
Андар он кӯҳ буд ашҷору симор,
Бас мурӯди кӯҳӣ он ҷо бешумор.
Гуфт он дарвеш: «Ё раб бо ту ман
Аҳд кардам 3-ин начинам дар заман.
Ќуз аз он мева, ки бод андохташ,
Ман начинам аз дарахти мунтаъаш».
Муддате бар назри худ будаш вафо,
То даромад имтиҳоноти қазо.
3-ин сабаб фармуд: истисно кунед,
«Гар Худо хоҳад» ба паймон барзанед.
Ҳар замон дилро дигар майле диҳам,
Ҳар нафас бар дил дигар доғе ниҳам.
«Куллу асбоҳин лано шаънун қадид,
Куллу шайъин ёан муродӣ ло яҳид».
Дар ҳадис омад, ки дил ҳамчун парист,
Дар биёбоне асири сарсарист.
Бод парро ҳар тараф ронад газоф,
Гаҳ чапу гаҳ рост бо сад ихтилоф.
Дар ҳадиси дигар ин дил дон чунон,
К-оби ҷӯшон 3-оташ андар қозғон.
Ҳар замон дилро дигар рое бувад,
Он на аз вай, лек аз ҷое бувад.
Пас, ҷаро эмин шавӣ бар ройи дил,
Аҳд бандӣ, то шавӣ охир хичил?
Ин ҳам аз таъсири ҳукм асту қадар,
Ҷоҳ мебиниву натвонӣ ҳазар.
Нест худ аз мурғи паррон ин аҷаб,
Ки набинад дому афтад дар атаб.
Ин аҷаб, ки дом бинад, ҳам ватад,
Гар бихоҳад в-ар нахоҳад, мефитад.
Чашм бозу гӯш бозу дом пеш,

Сӯйи доме мепарад бо парри хеш.

Каромоти шайхи иқтаъ ва занбил бофтани ӯ ба ду даст

Бинӣ андар далқ меҳтарзодае,

Сарбараҳна, дар бало афтодае.

Дар ҳавои нобакорӣ сӯхта,

Ақмиша в-амлоки худ бифрӯхта.

Хону мон рафта, шуда бадному хор,

Коми душман меравад идбирвор.

Зоҳиде бинад, бигӯяд: «Эй киё!

Ҳиммате медор аз баҳри Худо.

К-андар ин идбори зишт афтодаам,

Молу зарру неъмат аз каф додаам.

Ҳиммате, то бу, ки ман з-ин вораҳам,

З-ин гили тира бувад, ки барчаҳам».

Ин дуъо меҳоҳад ӯ аз ому хос,

К-алхалосу ва-л-халосу алхалос.

Даст бозу пой бозу банд не,

На муваккал бар сараш, на оҳане.

Аз кадомин банд мечӯӣ халос?

В-аз кадомин ҳабс мечӯӣ манос?

Банди тақдиру қазои мухтафӣ,

Ки набинад он ба ҷуз ҷони сафӣ.

Гарчи пайдо нест он, дар макман аст,

Баттар аз зиндону банди оҳан аст.

З-он ки оҳангар мар онро бишканад,

Ҳафрагар ҳам хишти зиндон барканад.

Эй аҷаб ин банди пинҳони гарон,

Оқиз аз таксири он оҳангарон.

Дидани он банд Аҳмадро расад,

Бар гулӯи баста «ҳаблун мин масад».

Дид бар пушти аёли Бӯлаҳаб

Танги ҳезум, гуфт: ҳаммолай ҳатаб.

Ҳаблу ҳезумро ҷуз ӯ чашме надид,

Ки падид ояд бар ӯ ҳар нопадид.

Боқиёнаш ҷумла таъвиле кунанд,

К-ин зи беҳушист в-эшон ҳушманд.

Лек аз таъсири он пушташ дутӯ,
Гаштаву нолон шуда ӯ пеши ту.
Ки дуъое, ҳиммате, то вораҳам,
То аз ин банди ниҳон берун ҷаҳам.
Он ки бинад ин аломатҳо падида,
Чун надонад ӯ шақиро аз саъид?
Донаду пӯшад ба амри зулчалол,
Ки набошад кашфи рози Ҳақ ҳалол.
Ин суҳан поён надорад, он фақир
Аз маҷоҳат шуд забуну тан асир.

Сабаби ҷуръати соҳирони Фиръавн бар қатъи дасту по
Панҷ рӯз он бод амруде нарехт,
З-оташи ҷӯъаш сабури мегурехт.
Бар сари шохе мурӯде чанд дид,
Боз сабре карду худро вокашид.
Бод омад, шохро сарзер кард,
Табъро бар хӯрдани он чир кард.
Ҷӯъу заъфу қуввати ҷазбу қазо
Кард зоҳидро зи назраш бевафо.
Чунки аз амрудбун мева сукуст,
Гашт андар назру аҳди хеш суст.
Ҳам дар он дам гӯшмоли Ҳақ расид,
Чашм ӯ бигшоду гӯши ӯ кашид.

Шикоятти астар пеши шутур, ки ман бисёр дар рав меафтам ва ту намеафтӣ
илло ба нодир
Бист аз дуздон буданд он ҷову беш
Бахш мекарданд масруқоти хеш.
Шаҳнаро ғаммоз оғаҳ карда буд,
Мардуми шаҳна барафтоданд зуд.
Ҳам бад-он ҷо пойи чапшу дасти рост,
Ҷумларо бибриду ғавғое бихост.
Дасти зоҳид ҳам бурида шуд ғалат,
Пошро мехост ҳам кардан сақат.
Дарзамон омад саворе бас гузин,
Бонг барзад бар авон, к-эй саг! Бибин.

Ин фалон шайх аст аз абдоли Худо,
Дасти ўро ту чаро кардї чудо?
Он авон бидрид чома, тез рафт
Пеши шаҳна, дод огоҳиш тафт.
Шаҳна омад, побараҳна, узрхоҳ,
Ки надонистам, Худо бар ман гувоҳ.
Ҳин, бихил кун мар маро з-он кори зишт,
Эй кариму сарвари аҳли бихишт.
Гуфт: «Медонам сабаб ин нешро,
Мешиносам ман гуноҳи хешро.
Ман шикастам хурмати имони ў,
Пас яминам бурд додистони ў.
Ман шикастам аҳду донистам бад аст,
То расид он шумии чуръат ба даст.
Дасти мову пойи мову мағзу пўст
Бод, эй волї! Фидои ҳукми дўст.
Қисми ман буд ин, туро кардам ҳалол,
Ту надонистї, туро набвад вубол.
В-он ки ў донист, ў фармонравост,
Бо Худо сомони печидан кучост?
Эй басо мурғе парида доначў,
Ки бурида ҳалқи ў ҳам ҳалқи ў.
Эй басо мурғе зи меъда в-аз мағас
Бар канори бом, маҳбуси қафас.
Эй басо моҳї дар оби дурдаст,
Гашта аз ҳирси гулў маъхузи шаст.
Эй басо мастури дар парда буда,
Шумии фарчу гулў расво шуда.
Эй басо қозии ҳибри неkhў,
Аз гулўву ришвате ў зардрў.
Балки дар Ҳоруту Морут он шароб
Аз уручи чархашон шуд садди боб.
Боязид аз баҳри ин кард эҳтироз,
Дид дар худ коҳилї андар намоз.
Аз сабаб аңдеша кард он зулубоб,
Дид иллат, хўрдани бисёр аз об.
Гуфт: «То соли нахоҳам хўрд об»,

Ончунон карду Худояш дод тоб.
Ин камина ҷаҳди ӯ буд баҳри дин,
Гашт ӯ султонун кутбулорифин.
Чун бурида шуд барои халқ даст,
Марди зоҳидро дари шакво бибаст.
«Шайхи иқтаъ» гашт номаш пеши халқ,
Кард маъруфаш бад-ин офоти халқ.

Иҷтимоъи аҷзои хари Узайр алайҳиссалом баъд аз пӯсидан биизниллоҳ ва дар
ҳам мураккаб шудан пеши чашми Узайр алайҳиссалом
Дар ариш ӯро яке зоир биёфт,
К-ӯ ба ҳар ду даст ме-занбил бофт.
Гуфт ӯро: «Эй адувви ҷони хеш,
Дар аришам омада, сар карда пеш.
Ин чаро карди шитоб андар сибоқ?»
Гуфт: «Аз ифроти меҳру иштиёқ».
Пас табассум карду гуфт: «Акнун биё,
Лек махфӣ дор инро, эй киё!
То намирам ман, мағӯ ин бо касе,
На қарине, на ҳабибе, на хасе».
Баъд аз он қавме дигар аз равзанаши
Мутталеъ гаштанд бар бофиданаш.
Гуфт: «Ҳикматро ту донӣ, кирдгор!
Ман кунам пинҳон, ту карди ошкор».
Омад илҳомаш, ки якҷанде буданд,
Ки дар ин ғам бар ту мункир мешуданд,
Ки магар солус буд ӯ дар тариқ,
Ки Худо расвош кард андар фариқ.
Ман нахоҳам, к-он рама кофир шаванд,
Дар залолат дар гумони бад раванд.
Ин кароматро бикардем ошкор,
Ки диҳемат даст андар вақти кор.
То ки он бечорағони бадгумон
Рад накарданд аз ҷаноби осмон.
Ман туро бе ин кароматҳо зи пеш
Худ тасалли додаме аз зоти хеш.
Ин каромат баҳри эшон додамат

В-ин чароғ аз баҳри он бинҳодамат.
Ту аз он бигзаштай, к-аз марги тан
Тарсӣ в-аз тафриқи аҷзои бадан.
Ваҳми тақфиқи сару по аз ту рафт,
Дафъи ваҳм испар расидат нек зафт.

Ҷазаъ нокардани шайхе бар марги фарзандони худ
Соҳиронро на, ки Фиръавни лаъин
Кард таҳдиди сиёсат бар замин,
Ки бибуррам дасту потон аз хилоф,
Пас даровезам, надорамтон муъоф.
ӯ ҳамепиндошт, к-эшон дар ҳамон
Ваҳму тахвифанду васвосу гумон.
Ки бувадшон ларзаву тахвифу тарс,
Аз таваҳҳумҳову таҳдидоти нафс.
ӯ намедонист, к-эшон растаанд,
Бар даричай нури дил биншастаанд.
Соҷи худро зи худ донистаанд,
Чобуку чусту кашу барҷастаанд.
Ҳовани гардун агар сад борашон,
Хурд кӯбад андар ин гилзорашон.
Асли ин таркибро чун дидаанд,
Аз фурӯғи ваҳм кам тарсидаанд.
Ин ҷаҳон хоб аст, андар зан маист,
Гар равад дар хоб дасте, бок нест.
Гар ба хоб андар, сарат бибрид гоз,
Ҳам сарат барҷост, ҳам умрат дароз.
Гар бибинӣ хоб – дар худро ду ним,
Тандурустӣ, чун бихезӣ, не сақим.
Ҳосил андар хоб нуқсонӣ бадан,
Нест боку не дусад пора шудан.
Ин ҷаҳонро, ки ба сурат қоим аст,
Гуфт пайғамбар, ки ҳулми ноим аст.
Аз раҳи тақлид ту кардӣ қабул,
Соликон ин дида пайдо бе расул.
Рӯз дар хобӣ, мағӯ, к-ин хоб нест,
Соҷа фаръ аст, асл ҷуз маҳтоб нест.

Хобу бедорит он дон, эй азуд,
Ки бибинад хуфта, к-ӯ дар хоб шуд.
ӯ гумон бурда, ки ин дам хуфтаам,
Бехабар з-он, к-ӯст дар хоби дувум.
Кӯзагар гар кӯзаеро бишканад,
Чун бихоҳад, боз худ қоим кунад.
Кӯрро ҳар гом бошад тарси чоҳ,
Бо ҳазорон тарс меояд ба роҳ.
Чун яке мӯйи сиях, к-он васфи мост,
Нест бар вай, шайху мақбули Худост.
Чун бувад мӯяш сапед, ар бо х(в)ад аст,
ӯ на пир асту на хоси Эзад аст.
В-ар сари мӯе зи васфаш боқӣ аст,
ӯ на аз арш аст, ӯ офоқӣ аст.

Узр гуфтани шайх баҳри ногиристан бар фарзандон
Шайх гуфт ӯро: «Мапиндор, эй рафиқ,
Ки надорам раҳму меҳру дил шафиқ.
Бар ҳамай куффор моро раҳмат аст,
Гарчи чони чумла кофир неъмат аст.
Бар сагонам раҳмату бахшоиш аст,
Ки чаро аз сангҳошон молиш аст?
Он саге, ки мегазад, гӯям дуъо,
Ки аз ин хӯ вораҳонаш, эй Худо!
Ин сагонро ҳам дар он андеша дор,
Ки набошанд аз халоиқ сангсор».
З-он биёвард авлиёро бар замин,
То кунадшон раҳматан ли-л-ъоламин.
Халқро хонад суйи даргоҳи хос,
Ҳаққро хонад, ки вофир кун халос.
Ҷаҳд бинмояд аз ин сӯ баҳри панд,
Чун нашуд, гӯяд, Худоё, дар мабанд.
Раҳмати чузвӣ бувад мар омро,
Раҳмати куллӣ бувад ҳуммомро.
Раҳмати чузваш қарин гашта ба кул,
Раҳмати дарё бувад, ҳодий субул.
Раҳмати чузвӣ! Ба кул пайваста шав,

Раҳмати кудро ту ҳодӣ бину рав.
То ки ҷузв аст ӯ надонад роҳи баҳр,
Ҳар ғадиреро кунад з-ашбоҳи баҳр.
Чун надонад роҳи ям, кай раҳ барад?
Сӯйи дарё халқро чун оварад?
Муттасил гардад ба баҳр, он гоҳ ӯ
Раҳ барад то баҳр ҳамчун селу ҷӯ.
В-ар кунад даъват, ба тақлиде бувад,
Н-аз иёну ваҳю таъйиде бувад».
Гуфт: «Пас чун раҳм дорӣ бар ҳама
Ҳамчу ҷӯпоне ба гирди ин рама.
Чун надорӣ навҳа бар фарзанди хеш?
Чунки фассоди аҷалшон зад ба неш.
Чун гувоҳи раҳм ашки дидаҳост,
Дидаи ту бе наму гиря чарост?»
Рӯ ба зан карду бигуфташ: «Эй аҷуз!
Худ набошад фасли дай ҳамчун тамуз.
Ҷумла гар мурданд эшон, гар ҳайанд,
Ғоибу пинҳон зи чашми дил кайанд?
Ман чу бинамшон муайян пеши хеш,
Аз ҷӣ рӯ рӯро кунам ҳамчун ту реш?
Гарчи берунанд аз даври замон
Бо мананду гирди ман бозикунон.
Гиря аз ҳичрон бувад ё аз фироқ,
Бо азизонам висол асту иноқ.
Халқ андар хоб мебинандашон,
Ман ба бедорӣ ҳамебинам аён.
З-ин ҷаҳон худро даме пинҳон кунам,
Барги ҳисро аз дарахт афшон кунам».
Ҳис асири ақл бошад, эй фалон!
Ақл асири рӯҳ бошад, ҳам бидон.
Дасти бастай ақдро ҷон боз кард,
Корҳои бастаро ҳам соз кард.
Ҳиссҳо в-андеша бар оби сафо
Ҳамчу хас бигрифта рӯйи обро.
Дасти ақл он хас ба як сӯ мебарад,
Об пайдо мешавад пеши хирад.

Хас бас анбӯҳ буд бар чӯ чун ҳубоб,
Хас чу як сӯ рафт, пайдо гашт об.
Чунки дасти ақл нагшояд Худо,
Хас физояд аз ҳаво бар оби мо.
Обро ҳар дам кунад пӯшида ӯ,
Он ҳаво хандону гирён ақли ту.
Чунки тақво баст ду дасти ҳаво,
Ҳақ гушояд ҳар ду дасти ақдро.
Пас ҳавоси чира маҳкуми ту шуд,
Чун хирад солору маҳдуми ту шуд.
Ҳиссро бе хоб хоб - андар кунад,
То ки ғайбиҳо зи чон сар барзанад.
Ҳам ба бедорӣ бибинӣ хобҳо,
Ҳам зи гардун баргушояд бобҳо.

Қиссаи хондани шайхи зарир мусҳафро дар рав ва бино шудан вақти қироъат
Дид дар айём он шайхи фақир
Мусҳафе дар хонаи пире зарир.
Пеши ӯ меҳмон шуд ӯ вақти тамуз,
Ҳар ду зоҳид чамъ гашта чанд рӯз.
Гуфт: «Ин ҷо, эй аҷаб! Мусҳаф чарост?
Чунки нобиноист ин дарвешии рост».
Андар ин андеша ташвишаш фузуд,
Ки ҷуз ӯро нест ин ҷо бошу буд.
ӯст танҳо, мусҳафе овехта,
Ман наям густох ё омехта.
То бипурсам. На, хамуш, сабре кунам,
То ба сабре бар муроде барзанам.
Сабр карду буд чанде дар ҳарач,
Кашф шуд к- «ас-сабру мифтоҳу-л-фараҷ».

Сабр кардани Луқмон чун дид, ки Довуд ҳалқаҳо месохт аз суол кардан бо ин
ният, ки сабр аз суол мӯчиби фараҷ бошад
Рафт Луқмон сӯйи Довуди сафо
Дид, к-ӯ мекард з-оҳан ҳалқаҳо.
Чумларо бо ҳамдигар дармефиганд
З-оҳани пӯлод он шоҳи баланд.

Санъати заррод ӯ кам дида буд,
Дар аҷаб мемонд, васвосаш фузуд.
К-ин чӣ шояд буд? Вопурсам аз ӯ,
Ки чӣ месозӣ зи ҳалқай тӯбатӯ?
Боз бо худ гуфт: «Сабр авлотар аст,
Сабр то мақсуд зутар раҳбар аст».
Чун напурсӣ, зудтар кашфат шавад,
Мурғи сабр аз чумла парронтар бувад.
В-ар бипурсӣ, дертар ҳосил шавад,
Саҳл аз бесабрият мушкил шавад.
Чунки Лукмон тан бизад, ҳам дарзамон,
Шуд тамом аз санъати Довуд он.
Пас зиреҳ созиду дарпӯшид ӯ
Пеши Лукмони карими сабрхӯ.
Гуфт: «Ин некӯ либос аст, эй фато!
Дар масофу ҷанг, дафъи захмро».
Гуфт Лукмон: «Сабр ҳам некӯ дамest,
Ки паноҳу дофъи ҳар ҷо ғамest».
Сабрро бо ҳақ қарин кард, эй фалон,
Охири «Ва-л-аср»-ро оғаҳ бихон.
Сад ҳазорон кимиё Ҳақ офарид,
Кимииё ҳамчу сабр Одам надид.

Бақияи ҳикояти нобино ва мусҳаф
Марди меҳмон сабр карду ноғаҳон
Кашф гашташ ҳоли мушкил дарзамон.
Нимишаб овози Қуръонро шунид,
Ҷаст аз хоб, он аҷоибро бидид.
Ки зи мусҳаф кӯр меҳондӣ дуруст,
Гашт бесабру аз ӯ он ҳол ҷуст.
Гуфт: «Оё, эй аҷаб! Бо чашми кӯр,
Чун ҳамехонӣ? Ҳамебинӣ сутур?
Он чӣ мехонӣ, бар он афтодай,
Дастро бар ҳарфи он бинҳодай.
Исбаъат дар сайр пайдо мекунад,
Ки назар бар ҳарф дорӣ мустанад».
Гуфт: «Эй гашта зи ҷаҳли тан ҷудо,

Ин ачаб медорӣ аз сунъи Худо?
Ман зи Ҳақ дархостам, к-эй мустаъон!
Бар қироъат ман ҳарисам ҳамчу ҷон.
Нестам ҳофиз, маро нуре бидеҳ
Дар ду дида вақти хондан, бе гиреҳ.
Боздеҳ ду дидаамро он замон,
Ки бигирам мусҳафу хонам аён.
Омад аз ҳазрат нидо, к-эй марди кор,
Эй ба ҳар ранҷе ба мо уммедвор.
Ҳусни занн асту умеде хуш туро,
Ки туро гӯяд ба ҳар дам: «Бартар о».
Ҳар замон, ки қасди хондан бошадат,
Ё зи мусҳафҳо қироъат боядат.
Ман дар он дам водихам чашми туро,
То фурӯ хонӣ, муаззамҷавҳаро!
Ҳамчунон карду ҳар он гоҳе ки ман
Вогушоям мусҳаф андар хондан.
Он ҳабире, ки нашуд ғофил зи кор,
Он гиромий подшоҳу кирдгор,
Боз бахшад бинишам он шоҳи фард,
Дарзамон ҳамчун чароғи шабнавард.
З-ин сабаб набвад валиро эътироз,
Ҳарчи бистонад, фиристанд эътиёз.
Гар бисӯзад боғат, ангурат диҳад,
Дар миёни мотаме сурат диҳад.
Он шали бедастро дасте диҳад,
Кони ғамҳоро дили масте диҳад.
«Ло нусаллим» в-эътироз аз мо бирафт,
Чун иваз меояд аз мафқуд зафт.
Чунки беоташ маро гармӣ расад,
Розиям, гар оташаш моро кушад.
Бе чароғе чун диҳад ӯ равшани,
Гар чароғат шуд, чӣ афғон мекуни?

Сифати баъзе авлиё, ки розиянд ба аҳком ва лоба нақунанд, ки ин ҳукмро
бигардон

Бишнава акнун қиссаи он раҳравон,

Ки надоранд эътирозе дар ҷаҳон.
З-авлиё аҳли дуъо худ дигаранд,
Гаҳ ҳамедӯзанду гоҳе медаранд.
Қавми дигар мешиносам з-авлиё,
Ки даҳоншон баста бошад аз дуъо.
Аз ризо, ки ҳаст роми он киром,
Ҷустани дафъи қазошон шуд ҳаром.
Дар қазо завқе ҳамебинанд хос,
Куфрашон ояд талаб кардан халос.
Ҳусни занне бар дили эшон гушуд,
Ки напӯшанд аз ғаме ҷомай кабуд.

Суол кардани Баҳлул он дарвешро
Гуфт Баҳлул он яке дарвешро:
«Чунӣ, эй дарвеш? Воқиф кун маро».
Гуфт: «Чун бошад касе, ки ҷовидон
Бар муроди ӯ равад кори ҷаҳон?
Селу ҷӯҳо бар муроди ӯ раванд,
Ахтарон з-он сон, ки хоҳанд, он шаванд.
Зиндагиву марг сарҳангони ӯ,
Бар муроди ӯ равона кӯ ба кӯ.
Ҳар кучо хоҳад, фириштад таъзият,
Ҳар кучо хоҳад, бибахшад таҳният.
Соликони роҳ ҳам бар коми ӯ,
Мондагон аз роҳ ҳам дар доми ӯ.
Ҳеч дандоне нахандад дар ҷаҳон,
Беризову амри он фармонравон».
Гуфт: «Эй шах! Рост гуфтӣ, ҳамчунин,
Дар фару симои ту пайдост ин.
Ину сад чандинӣ, эй содиқ! Валек
Шарҳ кун инро, баён кун нек-нек.
Ончунон ки фозилу марди фузул,
Чун ба гӯши ӯ расад, орад қабул.
Ончунонаш шарҳ кун андар калом,
Ки аз он ҳам баҳра ёбад ақли ом.
Нотиқи комил чу хонпоше бувад,
Хон-ш бар ҳар гунаи оше бувад.

Ки намонад ҳеч меҳмон бенаво,
Ҳар касе ёбад ғизои худ ҷудо.
Ҳамчу Қуръон, ки ба маънӣ ҳафтгуст,
Хосрову оро матъам дар ўст».
Гуфт: «Ин боре яқин шуд пеши ом,
Ки чаҳон дар амри Яздон аст ром.
Ҳеч барге дарнаяфтад аз дарахт
Беқазову ҳукми он султони бахт.
Аз даҳон луқма нашуд сӯйи гулӯ,
То нагӯяд луқмаро Ҳақ, к- «удхулу».
Майлу рағбат, к-он зимоми одамист,
Чунбиши он роми амри он ғанист.
Дар заминҳо в-осмонҳо заррае
Пар начунбонад, нагардад паррае.
Чуз ба фармони қадими нофизаш,
Шарҳ натвон карду ҷалдӣ нест х(в)аш.
Кӣ шмурад барги дарахтонро тамом?
Бениҳоят кай шавад дар нутқ ром?
Ин қадар бишнава, ки чун кулли кор
Менагардад чуз ба амри кирдгор.
Чун қазои Ҳақ ризои банда шуд,
Ҳукми ўро бандаи хоҳанда шуд.
Бетакалуф на пайи музду савоб,
Балки табъи ў чунин шуд мустатоб.
Зиндагии худ нахоҳад баҳри х(в)аз,
На пайи завқи ҳаёти мусталаз.
Ҳар кучо амри қидамо маслакест,
Зиндагиву мурдагӣ пешаш якест.
Баҳри Яздон мезияд, на баҳри ганҷ,
Баҳри Яздон мемурад, н-аз хавфу ранҷ.
Ҳаст имонаш барои хости ў,
На барои ҷаннату ашҷору ҷў.
Тарки куфраш ҳам барои Ҳақ бувад,
На зи бими он ки дар оташ равад.
Инчунин омад зи асл он хӯйи ў,
На риёзат, на ба ҷустуҷӯйи ў.
Онғаҳон ҳандад, ки ў бинад ризо,

Ҳамчу ҳалвои шакар ўро қазо.
Бандае, к-иш хўю хилқат ин бувад,
На чаҳон бар амру фармонаш равад?
Пас чаро лоба кунад ў ё дуъо?
Ки бигардон, эй Худованд! Ин қазо.
Марги ўву марги фарзандони ў
Баҳри Ҳақ, пешаш чу ҳалво дар гулў.
Назъи фарзандон бари он бовафо
Чун қатоиф пеши шайхи бенаво.
Пас чаро гўяд дуъо? Илло магар,
Дар дуъо бинад ризои додгар.
Он шафоат в-он дуъо, н-аз раҳми х(в)ад
Мекунад он бандаи соҳибрашад.
Раҳми худро ў ҳамон дам сўхтаст,
Ки чароғи ишқи Ҳақ афрўхтаст.
Дўзахи авсофи ў ишқ асту ў
Сўхт мар авсофи худро мў ба мў».
Ҳар таруқе ин фаруқе кай шинохт?
Чуз Дақуқӣ, то дар ин давлат битохт.

Қиссаи Дақуқӣ раҳматуллоҳи алайҳ ва каромоташ
Он Дақуқӣ дошт хуш дебоҷае,
Ошиқу соҳибкаромат хоҷае.
Дар замин, мешуд чу маҳ бар осмон,
Шабравонро гашта 3-ў равшан равон.
Дар мақоме маскане кам сохтӣ,
Кам ду рўз андар деҳе андохтӣ.
Гуфт: «Дар як хона гар бошам ду рўз,
Ишқи он маскан кунад дар ман фуруз».
«Ғиррату-л-маскан уҳозирху ано,
Ункули ё нафсу софир ли-л-ғино.
Ло уаввид хулқа қалби би-л-макон,
Кай якуна холисан фӣ-л-имтиҳон».
Рўз андар сайр буд, шаб дар намоз,
Чашм андар шоҳбоз, ў ҳамчу боз.
Мунқатеъ аз халқ, на аз бадхуй,
Мунфарид аз марду зан, на аз дуй.

Мушфиқе бар халқу нофеъ ҳамчу об,
Хуш шафеъеву дуъояш мустақоб.
Неку бадро меҳрубону мустақар,
Бехтар аз модар, шаҳитар аз падар.
Гуфт пайғамбар: «Шуморо, эй меҳон!
Чун падар ҳастам шафиқу меҳрубон.
З-он сабаб, ки ҷумла аҷзои манед,
Ҷузвро аз қул чаро бармеканед?»
Ҷузв аз қул қатъ шуд, бекор шуд,
Узв аз тан қатъ шуд, мурдор шуд.
То напайвандад ба қул бори дигар,
Мурда бошад, набвадаш аз ҷон хабар.
В-ар бичунбад, нест онро худ санад,
Узви навиубрида ҳам ҷунбиш кунад.
Ҷузв аз ин қул гар бурад, як сӯ равад,
Ин на он қул аст, к-ӯ ноқис шавад.
Қатъу васли ӯ наояд дар мақол,
Чизи ноқис гуфта шуд баҳри мисол.

Бозгаштан ба қиссаи Дақуқӣ
Мар Алиро дар мисоле шер хонд,
Шер мисли ӯ набошад, гарчи ронд.
Аз мисолу мислу фарқи он бирон
Ҷониби қиссай Дақуқӣ, эй ҷавон.
Он ки дар фатво имоми халқ буд,
Гӯйи тақво аз фаришта мерабуд.
Он ки андар сайр маҳро мот кард,
Ҳам зи диндории ӯ дин рашк х(в)ард.
Бо чунин тақвову авроду қиём
Толиби хосони Ҳақ будӣ мудом.
Дар сафар мӯъзам муродаш он будӣ,
Ки даме бар бандаи хосе задӣ.
Ин ҳамегуфтӣ, чу мерафтӣ ба роҳ:
«Кун қарини хосагонам, эй Илоҳ!
Ё раб! Онҳоро, ки бишносад дилам,
Бандаву баста миёну мучмилам.
В-он ки нашносам, ту, эй Яздони ҷон,

Бар мани маҳчубашон кун меҳрубон».
Ҳазраташ гуфтӣ, ки эй садри меҳин!
Ин чӣ ишқ асту чӣ истисқост ин?
Меҳри ман дорӣ, чӣ меҷӯйӣ дигар?
Чун Худо бо туст, чун ҷӯйӣ башар?
ӯ бигуфтӣ: «Ё раб! Эй донои роз!
Ту гушудӣ дар дилам роҳи ниёз.
Дар миёни баҳр агар биншастаам,
Тамъ дар оби сабӯ ҳам бастаам.
Ҳамчу Довудам, навад наъча марост,
Тамъ дар наъчай ҳарифам ҳам бихост.
Ҳирс андар ишқи ту фахр асту чоҳ,
Ҳирс андар ғайри ту нангу табоҳ».
Шаҳвату ҳирси нарон бешӣ бувад,
В-они ҳезон нангу бадкешӣ бувад.
Ҳирси мардон аз раҳи пешӣ бувад,
Дар муханнас ҳирс сӯйи пас равад.
Он яке ҳирс аз камоли мардӣ аст,
В-он дигар ҳирс ифтизоҳу сардӣ аст.
Оҳ, сирре ҳаст ин чо, бас ниҳон,
Ки суйи Хизре шавад Мӯсо равон.
Ҳамчу мустасқӣ, к-аз обаш сер нест,
Бар ҳар он чӣ ёфтӣ биллаҳ, маист.
Бениҳоят ҳазрат аст ин боргоҳ,
Садрро бигзор, садри туст роҳ.

Сирри талаб кардани Мӯсо Хизрро алайҳиссалом бо камоли нубувват ва қурбат

Аз калими Ҳақ биёмӯз, эй карим,
Бин, чӣ мегӯяд зи муштоқӣ, калим:
«Бо чунин чоҳу чунин пайғамбарӣ
Толиби Хизрам, зи худбинӣ барӣ».
Мӯсиё! Ту қавми худро ҳиштай,
Дар пайи некӯпайӣ саргаштай?
Кайқубодӣ раста аз хавфу ричо,
Чанд гардӣ? Чанд ҷӯйӣ? То қучо?
Они ту бо тусту ту воқиф бар ин,

Осмоно, чанд паймой замин?
Гуфт Мӯсо: «Ин маломат кам кунед,
Офтобу мохро кам раҳ занед.
Меравам, то маҷмаъу-л-бахрайн ман,
То шавам масхуби султони заман.
«Аҷъалу-л-Хизра ли амри саббабан,
Зока ав амзӣ ва асрӣ ҳуққубан».
Солҳо паррам ба парру болҳо,
Солҳо чӣ бвад? Ҳазорон солҳо.
Меравам. Яъне намеарзад бад-он?
Ишқи чонон кам мадон аз ишқи нон».
Ин сухан поён надорад, эй аму!
Достони он Дақуқиро бигӯ.

Бозгаштан ба қиссаи Дақуқӣ
Он Дуқуқӣ, раҳматуллоҳи алайҳ,
Гуфт: «Софарту мадан фӣ хофиқайҳ».
Солҳо рафтам, сафар аз ишқи моҳ,
Бехабар аз роҳ, ҳайрон дар Илоҳ».
Побараҳна меравӣ бар хору санг,
Гуфт: «Ман ҳайронаму бехешу данг.
Ту мабин ин пойҳоро бар замин,
З-он ки бар дил меравад ошиқ, яқин.
Аз раҳу манзил, зи кӯтоҳу дароз,
Дил чӣ донад? К-ӯст масти дилнавоз».
Он дарозу кӯтаҳ авсофи тан аст,
Рафтани арвоҳ дигар рафтан аст.
Ту сафар кардӣ зи нутфа то ба ақл,
Не ба гоме буд, на манзил, на нақл.
Сайри қон бечун бувад дар давру дайр,
Ҷисми мо аз қон биёмӯзид сайр.
Сайри ҷисмона раҳо кард ӯ, кунун
Меравад, бечун ниҳон дар шакли чун.
Гуфт: «Рӯзе мешудам муштоқвор,
То бибинам дар башар анвори ёр.
То бибинам қулзуме дар қатрае,
Офтобе дарҷ андар заррае.

Чун расидам сӯйи як соҳил ба гом,
Буд бегаҳ гашта рӯзу вақти шом».

Намудани мисоли ҳафт шамъ сӯйи соҳил
Ҳафт шамъ аз дур дидам ногаҳон
Андар он соҳил, шитобидам бад-он.
Нури шӯълай ҳар яке шамъе аз он,
Баршуда хуш то инони осмон.
Хира гаштам, хирагӣ ҳам хира гашт,
Мавҷи ҳайрат ақдро аз сар гузашт.
Ин чӣ гуна шамъҳо афрӯхтаст,
К-ин ду дидай халқ аз инҳо дӯхтаст?
Халқ чӯёни чароғе гашта буд,
Пеши он шамъе, ки бар маҳ мефузуд?
Чашмбанде буд ачаб бар дидҳо,
Бандашон мекард «яҳди ман яшо».

Шудани он ҳафт шамъ бар мисоли як шамъ
Боз медидам, ки мешуд ҳафт як,
Мешикофад нури ӯ чайби фалак.
Боз, он як бори дигар ҳафт шуд,
Мастиву ҳайрони ман зафт шуд.
Иттисолоте миёни шамъҳо,
Ки наёяд бар забону гуфти мо.
Он ки як «дидан» кунад идроки он,
Солҳо натвон намудан аз забон.
Он ки як дам бинадаш идроки хуш,
Солҳо натвон шунидаш он ба гӯш.
Чунки поёне надорад, рав «илайк»,
З-он ки «ло уҳси саноан мо алайк».
Пештар рафтам давон, к-он шамъҳо
То чӣ чиз аст аз нишони кибриё?
Мешудам бехешу мадҳушу хароб,
То бияфтодам зи таъчилу шитоб.
Соате бехушу беақл андар ин
Уфтодам, бар сари хокизамин.
Боз бо хуш омадам, бархостам,

Дар равиш гӯйӣ на сар, на постам.

Намудани он шамъҳо дар назар ҳафт мард
Ҳафт шамъ андар назар шуд ҳафт мард,
Нурашон мешуд ба сақфи ложвард.
Пеши он анвор, нури рӯз дурд
Аз салобат нурхоро месутурд.

Боз шудани он шамъҳо ҳафт дарахт
Боз ҳар як мард шуд шакли дарахт,
Чашмам аз сабзии эшон некбахт.
З-анбуҳии барг пайдо нест шох,
Барг ҳам гум гашта аз мевай фарох.
Ҳар дарахте шох бар сидра зада,
Сидра чӣ бвад? Аз хало берун шуда.
Беҳи ҳар як рафта дар қаъри замин,
Зертар аз гову моҳӣ буд яқин.
Беҳашон аз шох хандонрӯйтар,
Ақд аз он ишколашон зеру забар.
Мевае, ки баршикофидӣ зи зӯр,
Ҳамчу об аз мева ҷастӣ барқи нур.

Махфӣ будани он дарахтон аз чашми халқ
Ин аҷабтар, ки бар эшон мегузашт
Сад ҳазорон халқ аз саҳрову дашт.
З-орзуи соя ҷон мебохтанд,
Аз гилеме соябон месохтанд.
Сояи онро намедиданд ҳеч,
Сад туфу бар дидҳои печ-печ.
Хатм карда қаҳри Ҳақ бар дидҳо,
Ки набинад моҳро, бинад суҳо.
Зарраеро бинаду хуршед на,
Лек аз лутфу карам навмед на.
Корвонҳо бе наво в-ин меваҳо
Пухта мерезад, чӣ сеҳр аст, эй Худо?
Себи пӯсида ҳамечиданд халқ,
Дарҳам афтада ба яғмо хушк ҳалқ.

Гуфта ҳар баргу шукуфай он ғусун,
Дам ба дам: «ё лайта қавми яъламун».
Бонг меомад зи сӯйи ҳар дарахт:
«Сӯйи мо оед, халқи шӯрбахт!»
Бонг меомад зи ғайрат бар шаҷар:
«Чашмашон бастем, калло ло вазар».
Гар касе меғуфташон, к-ин сӯ равед,
То аз ин ашҷор мустаъид шавед.
Чумла меғуфтанд, к-ин мискини маст
Аз қазоаллоҳ девона шудааст.
Мағзи ин мискин зи савдои дароз
В-аз раёзат гашта фосид чун пиёз.
ӯ аҷаб мемонд: «Ё раб! Ҳол чист?
Халқро ин пардаву излол чист?
Халқи гуногуни бо сад рою ақл,
Як қадам он сӯ намеоранд нақл!
Оқилону зираконшон з-иттифоқ
Гашта мункир з-ин чунин боғеву оқ.
Ё манам девонаву хира шуда!
Дев чизе мар маро бар сар зада!»
Чашм мемолад ба ҳар лаҳза, ки ман
Хоб мебинам хаёл андар заман!
Хоб чӣ бвад? Бар дарахтон меравам,
Меваҳшон мехурам, чун награвам?
Боз чун ман бингарам дар мункирон,
Ки ҳамегиранд з-ин бустон карон.
Бо камоли эҳтиёчу ифтиқор,
З-орзуи ним ғӯра чонсупор.
З-иштиёку ҳирси як барги дарахт
Мезананд ин бенавоён оҳи сахт.
Дар ҳазимат з-ин дарахту з-ин симор
Ин халоиқ сад ҳазор андар ҳазор.
Боз меғӯям: «Аҷаб! Ман бех(в)адам,
Даст дар шохи хаёле дарзадам».
«Ҳатт изо мастаъяса-р-руслу» бигӯ,
То ба «Занну аннаҳум қад куззибу».
Ин қироъат хон, ки тахфифи кузиб,

Ин бувад, ки хеш бинад мӯхтачиб.
Дар гумон афтод чони анбиё,
З-иттифоқи мункирии ашқиё.
«Қоъаҳум баъда-т-ташаккук насруно»,
Таркашон гӯ, бар дарахти чон баро.
Меҳуру медеҳ бад-он, к-иш рӯзӣ аст,
Ҳар даму ҳар лаҳза сеҳромӯзӣ аст.
Халқ гӯён: «Эй аҷаб! Ин бонги чист?
Чунки саҳро аз дарахту бар тижист.
Гиҷ гаштем аз дами савдоиён,
Ки ба наздики шумо боғ асту хон.
Чашм мемолем, ин ҷо боғ нест,
Ё биёбонест ё мушкил раҳест.
Эй аҷаб! Чандин дароз ин гуфтугӯ,
Чун бувад беҳуда? В-ар худ ҳаст, ку?»
Ман ҳамегӯям чу эшон, эй аҷаб!
Инчунин мӯҳре чаро зад сунъи раб?
З-ин танозуъҳо Муҳаммад дар аҷаб,
Дар тааҷҷуб низ монда Бӯлаҳаб.
З-ин аҷаб то он аҷаб фарқест жарф,
То чӣ хоҳад кард султони шигарф?
Эй Дақуқӣ! Тезтар рон, ҳин, ҳамӯш!
Чанд гӯйӣ? Чанд? Чун қаҳт аст гӯш.

Як дарахт шудани он ҳафт дарахт
Гуфт: «Рондам пештар ман некбахт,
Боз шуд он ҳафт, ҷумла як дарахт.
Ҳафт мешуд, фард мешуд, ҳар даме,
Ман чӣ сон мегаштам аз ҳайрат ҳаме.
Баъд аз он дидам дарахтон дар намоз
Саф кашида, чун ҷамоат карда соз.
Як дарахт аз пеш, монанди имом,
Дигарон андар паси ӯ дар қиём.
Он қиёму он рукӯъу он сучуд
Аз дарахтон бас шигифтам менамуд.
Ёд кардам қавли Ҳақро он замон,
Гуфт: «Ан-начму» шачарро «ясҷудон».

Ин дарахтонро на зону, на миён,
Ин чӣ тартиби намоз аст ончунон?
Омад илҳоми Худо, к-эй бофурӯз!
Ме-ачаб дорӣ зи кори мо ҳанӯз?»

Ҳафт мард шудани он ҳафт дарахт
Баъди дере гашт онҳо ҳафт мард,
Чумла дар қаъда пайи Яздони фард.
Чашм мемолам, ки он ҳафт арслон
То киёнанду чӣ доранд аз ҷаҳон?
Чун ба наздикӣ расидам ман зи роҳ,
Кардам эшонро салом аз интибоҳ.
Қавм гуфтандам ҷавоби он салом:
«Эй Дақуқӣ! Мафхару тоҷи киром».
Гуфтам охир чун маро бишнохтанд,
Пеш аз ин бар ман назар нандохтанд.
Аз замири ман бидонистанд зуд,
Яқдигарро бингариданд аз фуруд.
Посухам доданд хандон, к-эй азиз,
Ин бипӯшидаст акнун бар ту низ?
Бар диле, к-ӯ дар таҳайюр бо Худост,
Кай шавад пӯшида рози чапту рост?
Гуфтам: «Ар сӯйи ҳақоик бишкуфанд,
Чун зи исми ҳарфи расмӣ воқифанд?»
Гуфт: «Агар исме шавад ғайб аз валӣ,
Он зи истиғроқ доғ, н-аз ҷоҳилӣ».
Баъд аз он гуфтанд, моро орзуст
Иқтидо кардан ба ту, эй покдӯст?
Гуфтам: «Оре! Лек як соат, ки ман
Мушкилоте дорам аз даври заман».
То шавад он ҳал ба сӯхбатҳои пок,
Ки ба сӯхбат рӯяд ангуре зи хок.
Донаи пурмағз бо хоки диҷам,
Хилвату сӯхбате кард аз карам.
Хештан дар хок қуллӣ маҳв кард,
То намондаш рангу бўву сурху зард.
Аз паси он маҳв қабзи ӯ намонд,

Пар гушоду баст шуд, маркаб биронд.
Пеши асли хеш чун бехеш шуд,
Рафт сурат, чилваи маъниш шуд.
Сар чунин карданд, ҳин фармон турост,
Таффи дил аз сар чунин кардан бихост.
Соате бо он гурӯҳи мучтабо,
Чун муроқиб гаштаму аз худ чудо.
Ҳам дар он соат зи «соат» раст қон,
З-он ки «соат» пир гардонад қавон.
Қумла талвинҳо зи «соат» хостааст,
Раст аз талвин, ки аз «соат» бираст.
Чун зи «соат» соате берун шавӣ,
«Чун» намонад маҳрами бечун шавӣ.
Соат аз «бесоатӣ» огоҳ нест,
З-он, к-иш он сӯ қуз таҳайюр роҳ нест.
Ҳар нафарро бар тавилай хоси ӯ
Бастаанд андар қаҳони қустуҷӯ.
Мунгасиб бар ҳар тавила роизе,
Қуз ба дастуре наёяд рофизе.
Аз ҳавас гар аз тавила бискулад,
Дар тавилай дигарон сар даркунад.
Дарзамон охурчиёни қусти х(в)аш,
Гӯшаи афсори ӯ гиранду каш.
Ҳофизонро гар набинӣ, эй аёр,
Иштиёратро бибин бештиёр.
Иштиёре меқуниву дасту по,
Баргушо дастат, чаро ҳабсӣ? Чаро?
Рӯй дар инкори ҳофиз бурдаӣ?
Ном таҳдидоти нафсаш кардаӣ?

Пеш рафтани Дақуқӣ раҳматуллоҳи алайҳ ба имомат
Ин сухан поён надорад, тез дав,
Ҳин! Намоз омад, Дақуқӣ! Пеш рав.
Эй ягона! Ҳин, дугона баргузор,
То музайян гардад аз ту рӯзгор.
Эй имоми чашмравшан! Дар сало
Чашмравшан бояд эдар пешво.

Дар шариат ҳаст макрӯх, эй киё,
Дар имомат пеш кардан кӯрро.
Гарчи ҳофиз бошаду чусту фақех,
Чашмравшан беҳ ва гар бошад сафех.
Кӯрро парҳез набвад аз қадар,
Чашм бошад асли парҳезу ҳазар.
ӯ палидиرو набинад дар убур,
Ҳеч мӯъминро мабодо чашм кӯр.
Кӯри зоҳир дар наҷосай зоҳир аст,
Кӯри ботин дар наҷосоти сир аст.
Ин наҷосай зоҳир аз обе равад,
Он наҷосай ботин афзун мешавад.
Ҷуз ба оби чашм натвон шустан он,
Чун наҷосоти бавотин шуд аён.
Чун наҷис хондаст кофирро Худо,
Ин наҷосат нест бар зоҳир варо.
Зоҳири кофир мулаввас нест, з-ин
Он наҷосат ҳаст дар ахлоқу дин.
Ин наҷосат бўяш ояд бист гом
В-он наҷосат бўяш аз Рай то ба Шом.
Балки бўяш осмонҳо барравад,
Дар бимоғи ҳуру ризвон баршавад.
Ин чи мегӯям, ба қадри фаҳми туст,
Мурдам андар ҳасрати фаҳми дуруст.
Фаҳм об асту вучуди тан сабӯ,
Чун сабӯ бишкаст, резад об аз ӯ.
Ин сабӯро панҷ сӯрох аст жарф,
Андар ӯ на об монад худ, на барф.
Амри «ғуззу ғаззатан абсоракум»,
Ҳам шунидӣ, рост нанҳодӣ ту сум
Аз даҳонат нутқ фаҳматро барад,
Гӯш чун рег аст, фаҳматро х(в)арад.
Ҳамчунин сӯрохҳои дигарат
Мекашонанд оби фаҳми музмарат.
Гар зи дарё обро берун кунӣ,
Бе иваз он баҳрро ҳомун кунӣ.
Бегаҳ аст, арна бигӯям ҳолро,

Мадхали аъвозро в-абдолро.
К-он ивазҳо в-он бадалҳо баҳрро
Аз кучо ояд зи баъди харҷҳо?
Сад ҳазорон ҷонвар з-ӯ мех(в)аранд,
Абрҳо ҳам аз бурунаш мебаранд.
Боз дарё он ивазҳо мекашад,
Аз кучо? Донанд асхоби рашад.
Қиссаҳо оғоз кардем аз шитоб,
Монд бемахлас даруни ин китоб.
Эй Зиёулҳақ Хусомуддини род!
Ки фалак в-аркон чу ту шоҳе назод,
Ту ба нодир омадӣ дар ҷону дил,
Эй дилу ҷон аз қудуми ту хичил.
Чанд кардам мадҳ қавми «мо мазо»,
Қасди ман з-онҳо ту будӣ з-иқтизо.
Хонаи худро шиносад худ дуъо,
Ту ба номи ҳар кӣ хоҳӣ, кун сано.
Баҳри китмони мадеҳ аз номаҳал
Ҳақ ниҳодаст ин ҳикоёту масал.
Гарчи он мадҳ аз ту ҳам омад хичил,
Лек бипзирад Худо «чаҳду-л-муқил».
Ҳақ пазирад касрае, дорад муоф,
К-аз ду дидаи кӯр ду қатра кафоф.
Мурғу моҳӣ донанд он ибҳомро,
Ки ситудам маҷмал ин хушнобро.
То бар ӯ оҳи ҳасудон кам вазад,
То хаёлашро ба дандон кам газад.
Худ хаёлашро кучо ёбад ҳасуд?
Дар висоқи муш тӯтӣ кай ғунуд?
Он хаёли ӯ бувад аз ихтиёл,
Мӯйи абрӯйи вай аст он, на ҳилол.
Мадҳи ту гӯям бурун аз панҷу ҳафт,
Барнавис акнун, Дақуқӣ пеш рафт.

Пеш рафтани Дақуқӣ ба имомати он қавм
Дар «таҳийёту салому-с-солиҳин»
Мадҳи ҷумлай анбиё омад ачин.

Мадҳҳо шуд ҷумлагӣ омехта,
Кӯзаҳо дар як лаган даррехта.
З-он ки худ мамдӯҳ ҷуз як беш нест,
Кешҳо з-ин рӯй ҷуз як кеш нест.
Дон, ки ҳар мадҳе ба нури Ҳақ равад,
Бар сувар в-ашхос орият бувад.
Мадҳҳо ҷуз мустаҳиқро кай кунанд?
Лек бар пиндошт гумраҳ мешаванд.
Ҳамчу нуре тофта бар ҳойите,
Ҳойит он анворро чун робите.
Ё зи чоҳе акси моҳе вонамуд,
Сар ба чаҳ даркард зол, онро ситуд.
Лочарам чун соя сӯйи асл ронд,
Зол маҳ гум карду з-истоиш бимонд.
Дар ҳақиқат модеҳи моҳ аст ӯ,
Гарчи чаҳли ӯ ба аксаш кард рӯ.
Мадҳи ӯ маҳрост, на он аксро,
Куфр шуд он, чун ғалат шуд мочаро.
К-аз шақоват гашт гумроҳ он далер,
Маҳ ба боло буду ӯ пиндошт зер.
З-ин бутон халқон парешон мешаванд,
Шаҳвати ронда пушаймон мешаванд.
З-он, ки шаҳват бо хаёле рондаст
В-аз ҳақиқат дуртар вомондааст.
Бо хаёле майли ту чун пар бувад,
То бад-он пар бар ҳақиқат бар шавад.
Чун бирондӣ шаҳвате, паррат бирехт,
Ланг гаштӣ в-он хаёл аз ту гурехт.
Пар ниғаҳ дору чунин шаҳват марон,
То пари майлат барад сӯйи ҷинон.
Халқ пиндоранд ишрат мекунанд,
Бар хаёле парри худ бармекананд.
Вомдори шарҳи ин нукта шудам,
Мӯҳлатам деҳ, муъсирам, з-он тан задам.

Иқтидо кардани қавм аз паси Дақуқӣ
Пеш даршуд он Дақуқӣ дар намоз,

Қавм ҳамчун атлас омад, ӯ тароз.
Иқтидо карданд он шоҳон қатор
Дар пайи он муқтадои номдор.
Чунки бо такбирҳо мақрун шуданд,
Ҳамчу қурбон аз ҷаҳон берун шуданд.
Маънии такбир ин аст, эй имем,
К-эй Худо! Пеши ту мо қурбон шудем.
Вақти забҳ «Аллоҳу акбар» мекуни,
Ҳамчунин дар забҳи нафси куштани.
Тан чу Исмоилу ҷон ҳамчун Халил,
Кард ҷон такбир бар ҷисми набил.
Гашт кушта тан зи шаҳватҳову оз,
Шуд ба бисмиллоҳ бисмил дар намоз.
Чун қиёмат пеши Ҳақ сафҳо зада,
Дар ҳисобу дар муноҷот омада.
Истода пеши Яздон ашкрез
Мар мисоли ростхези растахез.
Ҳақ ҳамегӯяд: «Чӣ овардӣ маро?
Андар ин мӯҳлат, ки додам мар туро.
Умри худро дар чӣ поён бурдаӣ?
Қуту қувват дар чӣ фонӣ кардаӣ?
Гавҳари дида кучо фарсудаӣ?
Панҷ ҳисро дар кучо полудаӣ?
Чашму гӯшу хушу гавҳарҳои арш
Харҷ кардӣ, чӣ харидӣ ту зи фарш?
Дасту по додам-т чун белу каланд,
Ман бибахшидам, зи худ он кай шуданд?»
Ҳамчунин пайғомҳои дардгин
Садҳазорон ояд аз ҳазрат чунин.
Дар қиём ин кифтҳо дорад ручӯъ
В-аз хичолат шуд дуто ӯ дар рукӯъ.
Қуввати истодан аз хичлат намонд,
Дар рукӯъ аз шарм тасбеҳе бихонд.
Боз фармон мерасад: «Бардор сар,
Аз рукӯъу посухи Ҳақ баршумар».
Сар барорад аз рукӯъ он шармсор,
Боз андар рӯ фитад он хомкор.

Боз фармон оядаш: «Бардор сар,
Аз сучуду водеҳ аз карда хабар».
Сар барорад ӯ дигар раҳ шармсор,
Андар афтад боз дар рӯ ҳамчу мор.
Боз гӯяд: «Сар барору бозгӯ,
Ки бихоҳам ҷуст аз ту мӯ ба мӯ».
Қуввати по истодан набвадаш,
Ки хитоби ҳайбате бар чон задаш.
Пас нишинад, қаъда з-он бори гарон,
Ҳазраташ гӯяд: «Сухан гӯ бо баён.
Неъматат додам, бигӯ шукрат чӣ буд?
Додамат сармоя, ҳин, бинмой суд».
Рӯ ба дасти рост орад дар салом,
Сӯйи ҷони анбиёву он киром.
Яъне, эй шоҳон, шафоъат к-ин лаъим
Сахт дар гил монадаш пою гилем.

Баёни ишорати салом сӯйи дасти рост, дар қиёмат аз ҳайбати муҳосибаи Ҳақ ва аз анбиё истиъонат ва шафоъат хостан
Анбиё гуфтанд: «Рӯзи чора рафт,
Чора он чо буду дастафзори зафт.
Мурғи беҳангомӣ, эй бадбахт, рав,
Тарки мо гӯ, ҳуни мо-андар машав».
Рӯ бигардонад ба сӯйи дасти чап,
Дар табору хеш, гӯяндаш, ки хап.
Ҳин! Ҷавоби хеш гӯ бо кирдгор,
Мо киём? Эй хоҷа! Даст аз мо бидор».
На аз ин сӯ, на аз он сӯ чора шуд,
Ҷони он бечорадил садпора шуд.
Аз ҳама навмед шуд мискин киё,
Пас барорад ҳар ду даст андар дуъо.
К-аз ҳама навмед гаштем, эй Худо!
Аввалу охир туиву мунтаҳо.
Дар намоз ин хуш ишоратҳо бибин,
То бидонӣ, к-ин бихоҳад шуд яқин.
Бачча берун ор аз байзай намоз,
Сар мазан чун мурғи бетаъзиму соз.

Шунидани Дақуқӣ дар миёни намоз афғони он киштиё, ки ғарқ хост шудан
Он Дақуқӣ дар имомат кард соз,
Андар он соҳил даромад дар намоз.
В-он ҷамоат дар пайи ӯ дар қиём,
Ин-т зебо қавму бигзида имом.
Ногаҳон чашмаш суйи дарё фитод,
Чун шунид аз сӯйи дарё дод, дод!
Дар миёни мавҷ дид ӯ киштиё,
Дар қазову дар балову зиштиё.
Ҳам шабу ҳам абру ҳам мавҷи азим,
Ин се торикиву аз ғарқоб бим.
Тундбодё ҳамчу Азройил хост,
Мавҷҳо ошуфт андар чапчу рост.
Аҳли кишти аз маҳобат коста,
Наъраи «во вайлҳо» бархоста.
Дастҳо дар навҳа бар сар мезаданд,
Кофиру мулҳид ҳама мухлис шуданд.
Бо Худо бо сад тазарруъ он замон
Аҳдҳову назрҳо карда ба чон.
Сар бараҳна дар сучуд, онҳо ки ҳеч
Рӯяшон қибла надид аз печ-печ,
Гуфта, ки бефоидаст ин бандагӣ,
Он замон дида дар он сад зиндагӣ.
Аз ҳама уммед бибрида тамом,
Дӯстону холу ам, бобову мом.
Зоҳиду фосиқ шуд он дам муттақӣ,
Ҳамчу дар ҳангоми чон қандан шақӣ.
На зи чапшон чора буду на зи рост,
Ҳилаҳо чун мурд, ҳангоми дуъост.
Дар дуъо эшону дар зориву оҳ,
Бар фалак з-эшон шуда дуди сиёҳ.
Дев он дам аз адоват байн-байн,
Бонг зад, к-эй сагпарастон! Иллатайн.
Маргу ҷаск! Эй аҳли инкору нифоқ,
Оқибат хоҳад будан ин иттифоқ.
Чашматон тар бошад аз баъди халос,

Ки шавед аз баҳри шаҳват деви хос.
Ёдатон н-ояд, ки рӯзе дар хатар
Дастатон бигрифт Яздон аз қадар.
Ин ҳамеояд нидо аз дев, лек
Ин суханро нашнавад чуз гӯши нек.
Рост фармудаст бо мо Мустафо,
Қутбу шоханшоҳу дарёи сафо,
К-он чӣ чоҳил дев хоҳад оқибат,
Оқилон бинанд з-аввал мартабат.
Корҳо з-оғоз агар ғайб асту сирр,
Оқил аввал диду охир он мусирр.
Аввалаш пӯшида бошад в-охир он
Оқилу чоҳил бибинад дар аён.
Гар набинӣ воқияй ғайб, эй ануд,
Ҳазро селоб кай андаррабуд?
Ҳазм чӣ бвад? Бадгумонӣ бар чаҳон,
Дам ба дам бинад балои ногаҳон.

Тасаввуроти марди ҳозим
Ончунон ки ногаҳон шере расид,
Мардро бирбуду дар беша кашид.
ӯ чӣ андешад дар он бурдан? Бибин,
Ту ҳамон андеш, эй устои дин!
Мекашад шери қазо дар бешаҳо,
Ҷони мо машғули кору пешаҳо.
Ончунон, к-аз фақр метарсанд халқ,
Зери оби шӯр рафта то ба халқ.
Гар битарсандӣ аз он фақрофарин,
Ганҷҳошон кашф гаштӣ дар замин.
Ҷумлашон аз хавфи ғам дар айни ғам,
Дар пайи ҳастӣ фитода дар адам.

Дуъо ва шафоати Дақуқӣ дар халоси киштӣ
Чун Дақуқӣ он қиёматро бидид,
Раҳми ӯ чӯшиду ашки ӯ давид.
Гуфт: «Ё раб! Мангар андар феълашон,
Дасташон гир, эй шаҳи некӯнишон.

Хуш саломатшон ба соҳил бозбар,
Эй расида дасти ту дар баҳру бар.
Эй кариму эй раҳими сармадӣ,
Даргузор аз бадсиголон ин бадӣ.
Эй бидода ройгон сад чашму гӯш,
Бе зи ришват бахш карда ақлу хуш.
Пеш аз истехқоқ бахшида ато,
Дида аз мо чумла куфрону хато.
Эй азим! Аз мо гуноҳони азим
Ту тавонӣ афв қадан дар ҳарим.
Мо зи озу ҳирс худро сӯхтем
В-ин дуъоро ҳам зи ту омӯхтем.
Ҳурмати он ки дуъо омӯхтӣ,
Дар чунин зулмат чароғ афрӯхтӣ».
Ҳамчунин мерафт бар лутфаш дуъо,
Он замон чун модарони бовафо.
Ашк мерафт аз ду чашмаш в-он дуъо
Беҳуд аз вай мебаромад бар само.
Он дуъои беҳудон худ дигар аст,
Он дуъо з-ӯ нест, гуфти довар аст.
Он дуъо Ҳақ мекунад, чун ӯ фаност,
Он дуъову он иҷобат аз Худост.
Воситай махлуқ, на андар миён,
Беҳабар з-он лоба қардан ҷисму ҷон.
Бандагони Ҳақ раҳиму бурдбор,
Хӯйи Ҳақ доранд дар ислоҳи қор.
Меҳрубон, беришватон, ёригарон,
Дар мақоми саҳту дар рӯзи гарон.
Ҳин, бичӯ ин қавмро, эй мубтало,
Ҳин! Ғанимат дорашон пеш аз бало.
Раст кишти аз дами он паҳлавон
В-аҳли киштиро ба ҷаҳди худ гумон,
Ки магар бозуи эшон дар ҳазар
Бар ҳадаф андохт тире аз ҳунар.
По раҳонад рӯбаҳонро дар шикор
В-он зи дум донанд рӯбоҳон ғирор.
Ишқҳо бо думми худ бозанд, к-ин

Мераҳонад ҷони моро дар камин.
Рӯбаҳо! Поро ниғаҳ дор аз қулӯх,
По чу набвад, дум чӣ суд, эй чашмшӯх?
Мо чу рӯбоҳону пойи мо киром,
Мераҳонадмон зи сад гун интиқом.
Ҳилаи борики мо чун думми мост,
Ишқҳо бозем бо дум чаппу рост.
Дум бичунбонем з-истидлолу макр,
То ки ҳайрон монад аз мо Зайду Бақр.
Толиби ҳайрони халқон шудем,
Дасти тамъ андар улухийят задем.
То ба афсун молики дилҳо шавем,
Ин намебинем мо, к-андар гавем.
Дар гавиву дар чапӣ, эй қалтабон!
Даст водор аз сиболи дигарон.
Чун ба бустоне расӣ зебову х(в)аш,
Баъд аз он домони халқон гиру каш.
Эй муқими ҳабси чору панҷу шаш,
Нағз чойе! Дигаронро ҳам бикаш!
Эй чу харбанда ҳарифи куни хар
Бӯсагоҳе ёфтӣ, моро бибар.
Чун надонад бандагии дӯст даст,
Майли шоҳӣ аз қучоят хостааст?
Дар ҳавои он ки гӯяндат: «Зихӣ»,
Бастай дар гардани ҷонат зеҳе.
Рӯбаҳо! Ин думми ҳилатро биҳил,
Вақф кун дил бар худовандони дил.
Дар паноҳи шер кам н-ояд кабоб,
Рӯбаҳо! Ту сӯйи чефа кам шитоб.
Ту дило! Маҷзуби Ҳақ он гаҳ шавӣ,
Ки чу қузве сӯйи қулли худ равӣ.
Ҳақ ҳамегӯяд: «Назармон бар дил аст,
Нест бар сурат, ки он обу гил аст».
Ту ҳамегӯӣ: «Маро дил низ ҳаст,
Дил фарози арш бошад, на ба паст».
Дар гили тира яқин ҳам об ҳаст,
Лек з-он обат набошад обдаст.

З-он ки гар об аст, мағлуби гил аст,
Пас дили худро мағӯ, к-ин ҳам дил аст.
Он диле, к-аз осмонҳо бартар аст,
Он дили абдол ё пайғамбар аст.
Пок гашта он, зи гил софӣ шуда,
Дар фузунӣ омада, вофӣ шуда.
Тарки гил карда сӯйи баҳр омада,
Раста аз зиндони гил, баҳре шуда.
Оби мо маҳбуси гил мондаст, ҳин!
Баҳри раҳмат! Ҷазб кун моро зи тин.
Баҳр гӯяд: «Ман туро дар худ кашам,
Лек мелофӣ, ки ман оби х(в)ашам.
Лофи ту маҳрум медорад туро,
Тарки он пиндошт кун, дар ман даро.
Оби гил хоҳад, ки дар дарё равад,
Гил гирифта пойи обу мекашад.
Гар раҳонад пойи худ аз дасти гил,
Гил бимонад хушқу ӯ шуд мустақил.
Он кашидан чист аз гил обро?
Ҷазби ту нуқду шароби нобро.
Ҳамчунин ҳар шаҳвате андар ҷаҳон
Хоҳ молу хоҳ ҷоҳу хоҳ нон,
Ҳар яке з-инҳо туро масте кунад,
Чун наёбӣ он, хуморат мезанад.
Ин хумори ғам далели он шудааст,
Ки бад-он мафқуд мастият будааст.
Ҷуз ба андозай зарурат з-ин магир,
То нагардад ғолибу бар ту амир.
Сар кашидӣ ту, ки ман соҳибдилаам,
Ҳоҷати ғайре надорад восилаам.
Ончунон ки об дар гил сар кашад,
Ки манам обу чаро ҷӯям мадад?
Дил ту ин олударо пиндошти,
Лоҷарам дил з-аҳли дил бардошти.
Худ раво дорӣ, ки он дил бошад ин,
К-ӯ бувад дар ишқ ширу ангубин?
Лутфи ширу ангубин акси дил аст,

Ҳар хуширо он хуш аз дил ҳосил аст.
Пас бувад, дил ҷавҳару олам араз,
Соџи дил чун бувад дилро ғараз?
Он диле, к-ӯ ошиқи мол асту ҷоҳ,
Ё забуни ин гилу оби сиёҳ.
Ё хаёлоте, ки дар зулмот ӯ
Мепарастадшон барои гуфтугӯ.
Дил набошад ғайри он дарёи нур,
Дил назаргоҳи Худо в-он гоҳ кӯр?
На, дил андар садҳазорон хосу ом
Дар яке бошад. Кадом аст он? Кадом?
Резаи дилро бихил, дилро бичӯ,
То шавад он реза чун кӯҳе аз ӯ.
Дил муҳит аст андар ин хиттай вучуд,
Зар ҳамеафшоннад аз эҳсону ҷуд.
Аз саломи Ҳақ саломихо нисор
Мекунад бар аҳли олам ихтиёр.
Ҳар киро доман дуруст асту муъад,
Он нисори дил бар он кас мерасад.
Домани ту он ниёз асту хузур,
Ҳин, манех дар доман он санги фучур.
То надаррад доманат з-он сангҳо,
То бидонӣ нақдро аз рангҳо.
Санг пур кардӣ ту доман аз ҷаҳон,
Ҳам зи санги симу зар, чун кӯдакон.
Аз хаёли симу зар, чун зар набуд,
Домани сидқат дариду ғам фузуд.
Кай намояд кӯдаконро санг санг?
То нагирад ақл доманшон ба чанг.
Пир ақл омад, на он мӯйи сапед,
Мӯ намегунҷад дар ин бахту умед.

Инкор кардани он ҷамоат бар дуъо ва шафоати Дақуқӣ ва паридани эшон ва
нопадид шудан дар пардаи ғайб ва ҳайрон шудани Дақуқӣ, ки дар ҳаво
рафтанд ё дар замин?

Чун раҳид он киштиву омад ба ком,
Шуд намози он ҷамоат ҳам тамом.

Фуч-фуче афтодашон бо ҳамдигар,
К-ин фузуле кист аз мо, эй падар?
Ҳар яке бо он дигар гуфтанд сир
Аз паси пушти Дақуқӣ мустатир.
Гуфт ҳар як: «Ман накардастам кунун,
Ин дуъо, на аз бурун, на аз дарун».
Гуфт: «Моно, ин имоми мо зи дард
Булфузулона муноҷоте бикард».
Гуфт он дигар, ки эй ёри яқин,
Мар маро ҳам менамояд инчунин.
ӯ фузуле будааст аз инқибоз,
Кард бар мухтори мутлақ эътироз.
«Чун ниғаҳ кардам сипас, то бингарам,
Ки чӣ мегӯянд он аҳли карам.
Як аз эшонро надидам дар мақом,
Рафта буданд аз мақоми худ тамом.
На ба чап, на рост, на боло, на зер,
Чашми тези ман нашуд бар қавм чир.
Дуррҳо буданд, гӯйӣ об гашт,
На нишони пову на гарде ба дашт.
Дар қибоби Ҳақ шуданд он дам ҳама,
Дар кадомин равза рафтанд он рама?
Дар таҳаййур мондам, к-ин қавмро
Чун бипӯшонид Ҳақ бар чашми мо?»
Ончунон пинҳон шуданд аз чашми ӯ,
Мисли ғӯтай моҳиён дар оби чӯ.
Солҳо дар ҳасрати эшон бимонд,
Умрҳо дар шавқи эшон ашк ронд.
Ту бигӯйӣ марди Ҳақ андар назар,
Кай дарорад бо Худо зикри башар?
Ҳар аз ин мехуспад ин ҷо, эй фалон,
Ки башар дидӣ ту эшонро, на ҷон.
Кор аз ин вайрон шудааст, эй марди хом!
Ки башар дидӣ мар эшонро чу ом.
Ту ҳамон дидӣ, ки Иблиси лаъин
Гуфт: «Ман аз оташам, Одам зи тин».
Чашми иблисонаро як дам бибанд,

Чанд бинӣ сурат охир? Чанд, чанд?
Эй Дакуқӣ! Бо ду чашми ҳамчу чӯ,
Ҳин, мабур уммед, эшонро бичӯ.
Ҳин, бичӯ, ки рукни давлат чустан аст,
Ҳар гушоде дар дил андар бастан аст.
Аз ҳама кори чаҳон пардохта,
Куву ку мегӯ ба чоң, чун фохта.
Нек бингар андар ин, эй муҳтаҷиб,
Ки дуъоро баст Ҳақ бар «истаҷиб».
Ҳар киро дил пок шуд аз эътилол,
Он дуъояш меравад то зулчалол.

Боз шарҳ кардани ҳикояти он толиби рӯзии ҳалоли бекасбу ранҷ дар аҳди
Довуд алайҳиссалом ва мустаҷоб шудани дуъои ӯ
Ёдам омад он ҳикоят, к-он фақир
Рӯзу шаб мекард афғону нафир.
В-аз Худо мехост рӯзии ҳалол,
Бе шикору ранҷу касбу интиқол.
Пеш аз ин гуфтем баъзе ҳоли ӯ,
Лек таъвиқ омаду шуд панҷтӯ.
Ҳам бигӯемаш, кучо хоҳад гурехт?
Чун зи абри фазл Ҳақ ҳикмат бирехт.
Соҳиби говаш бидиду гуфт: «Ҳин,
Эй ба зулмат гови ман гашта раҳин.
Ҳин! Чаро куштӣ, бигӯ, гови маро?
Аблаҳи таррор! Инсоф андаро!».
Гуфт: «Ман рӯзӣ зи Ҳақ мехостам,
Қибларо аз лоба меоростам.
Он дуъои кӯҳнаам шуд мустаҷоб,
Рӯзии ман буд, куштам, нак ҷавоб».
ӯ зи хашм омад, гиребонаш гирифт,
Чанд муште зад ба рӯяш ношигифт.

Рафтани ҳар ду хасм назди Довуд алайҳиссалом
Мекашидаш то ба Довуди набӣ,
Ки биё, эй золими гичи ғабӣ.
Ҳуҷҷати борид раҳо кун, эй дағо!

Ақл дар тан овару бо хеш о.
Ин чӣ мегӯӣ? Дуъо чӣ бвад? Маханд,
Бар сару риши ману хеш, эй лаванд!
Гуфт: «Ман бо Ҳақ дуъоҳо кардаам,
Андар ин лоба бaсе хун х(в)ардаам.
Ман яқин дорам, дуъо шуд мустақоб,
Сар бизан бар санг, эй мункар, хитоб!»
Гуфт: «Гирд оед, ҳин ё муслимин,
Жож бинеду фишори ин маҳин.
Эй мусулмонон! Дуъо моли маро,
Чун аз они ӯ кунад? Баҳри Худо!
Гар чунин будӣ, ҳама олам бад-ин,
Як дуъо амлок бурдандӣ ба кин.
Гар чунин будӣ, гадоёни зарир
Мӯхташам гашта будандиву амир.
Рӯзу шаб андар дуъоанду сано,
Лобагӯён, ки ту деҳмон, эй Худо!
То ту надҳӣ, ҳеч кас надҳад яқин,
Эй гушоянда! Ту бигшо банди ин.
Максаби кӯрон бувад лоба-в дуъо,
Чуз лаби ноне наёбанд аз ато».
Халқ гуфтанд: «Ин мусулмон ростгӯст,
В-ин фурӯшандай дуъо ҳам зулмчӯст.
Ин дуъо кай бошад аз асбоби милк?
Кай кашид инро шариат худ ба силк?
Байъу бахшиш ё васийят ё ато,
Ё зи чинси ин шавад милке туро.
Дар кадомин дафтар аст ин шаръи нав?
Говро ту боздеҳ ё ҳабс рав».
ӯ ба сӯйи осмон мекард рӯ:
«Воқияй моро надонад ғайри ту.
Дар дили ман он дуъо андохтӣ,
Сад умед андар дилам афрохтӣ.
Ман намекардам газофа он дуъо,
Ҳамчу Юсуф дида будам хобҳо».
Дид Юсуф офтобу ахтарон,
Пеши ӯ сачдакунон чун чокарон.

Эътиқодаш буд бар хоби дуруст,
Дар чаху зиндон чуз онро меначуст.
З-эътимоди он набудаш ҳеч ғам,
Аз ғуломӣ в-аз малому бешу кам.
Эътимоде дошт ӯ бар хоби хеш,
Ки чу шамъе мефурӯзидаш зи пеш.
Чун дарафганданд Юсуфро ба чоҳ,
Бонг омад самъи ӯро аз Илоҳ,
Ки ту рӯзе шаҳ шавӣ, эй паҳлавон!
То бимолӣ ин чафо дар рӯяшон.
Қобили ин бонг н-ояд дар назар,
Лек дил бишнохт қойилро з-асар.
Қувватеву роҳатеву маснаде,
Дар миёни ҷон фитодаш з-он нидо.
Чоҳ шуд бар вай бад-он бонги ҷалил,
Гулшану базме чу оташ бар Халил.
Ҳар чафо, ки баъд аз оташ мерасид,
ӯ бад-он қувват ба шодӣ мекашид.
Ҳамчунон ки завқи он бонги аласт
Дар дили ҳар мӯъмине то ҳашр ҳаст.
То набошад дар балошон эътироз,
На зи амру наҳйи Ҳақшон инқибоз.
Луқмаи ҳукме, ки талхӣ мениҳад,
Гулшакар онро гувориш медиҳад.
Гулшакар онро ки набвад, мустанад
Луқмаро з-инкор ӯ қай мекунад.
Ҳар кӣ хобе дид аз рӯзи аласт,
Маст бошад дар раҳи тоъот, маст.
Мекашад чун уштури маст ин ҷувол,
Бе футуру бе гумону бе малол.
Кафки тасдиқаш ба гирди пӯзи ӯ
Шуд гувоҳи мастиву дилсӯзи ӯ.
Уштур аз қувват чу шери нар шуда,
Зери сақли бор андар х(в)ар шуда.
З-орзуи ноқа сад фоқа бар ӯ,
Менамояд кӯҳ пешаш тори мӯ.
Дар аласт он, к-ӯ чунин хобе надид,

Андар ин дунё нашуд банда в-мурид.
В-ар бишуд андар тараддуд саддила,
Як замон шукрасташу соле гила.
Пой пешу пой пас дар роҳи дин
Мениҳад бо сад тараддуд бе яқин.
Вомдори шарҳи инам, нак гарав
В-ар шитоб астат, з- «а лам нашрах» шунав.
Чун надорад шарҳи ин маънӣ карон,
Хар ба сӯйи муддаъии гов рон.
Гуфт: «Кӯрам хонд з-ин ҷурм он дағо,
Бас билисона қиёс аст, эй Худо!
Ман дуъо кӯрона кай мекардаам?
Ҷуз ба холиқ кудя кай овардаам?
Кӯр аз халқон тамаъ дорад зи ҷаҳл,
Ман зи ту, к-аз туст ҳар душвор сахл.
Он яке кӯрам зи кӯрон бишмарид,
ӯ ниёзи ҷону ихлосам надид.
Кӯрии ишқ аст ин кӯрии ман,
«Хуббу юъмӣ ва юсимм аст», эй ҳасан!
Кӯрам аз ғайри Худо, бино бад-ӯ,
Муқтазои ишқ ин бошад, бигӯ.
Ту ки биной, зи кӯронам мадор,
Доирам бар гирди лутфат, эй мадор!
Онҷунон ки Юсуфи сиддиқро
Хоб бинмудиву гашташ муттако.
Мар маро лутфи ту, ҳам хобе намуд,
Он дуъои беҳадам бозӣ набуд.
Менадонад халқ асрори маро,
Жож медонанд гуфтори маро.
Ҳаққашон асту кӣ донад рози ғайб?
Ғайри алломи сиру саттори айб».
Хасм гуфташ: «Рӯ ба ман кун, ҳақ бигӯ,
Рӯ чи сӯйи осмон кардӣ амӯ?
Шайд меорӣ, ғалат меафганӣ,
Лофи ишқу лофи қурбат мезанӣ.
Бо кадомин рӯй, чун дилмурдаӣ,
Рӯй сӯйи осмонҳо кардаӣ?

Гулгуле дар шаҳр афтода аз ин,
Он мусулмон мениҳад рӯ бар замин.
К-эй Худо! Ин бандаро расво макун,
Гар будам, ҳам сирри ман пайдо макун.
Ту ҳамедониву шабҳои дароз,
Ки ҳамехондам туро бо сад ниёз,
Пеши халқ инро агар худ қадр нест,
Пеши ту ҳамчун чароғи равшанест».

Шунидани Довуд алайҳиссалом сухани ҳар ду хасм ва суол кардан аз муддаъӣ алайҳ

Чунки Довуди набӣ омад бурун,
Гуфт: «Ҳин! Чун аст ин аҳвол, чун?»
Муддаъӣ гуфт: «Эй набиюллоҳ! Дод,
Гови ман дар хонаи ӯ дарфитод.
Кушт говамро, бипурсаш, ки чаро
Гови ман кушт ӯ? Баён кун мочаро».
Гуфт Довудаш: «Бигӯ, эй булкарарам!
Чун талаф кардӣ ту милки мӯҳтарам?
Ҳин! Пароганда мағӯ, хуччат биёр,
То ба як сӯ гардад ин даъвову кор».
Гуфт: «Эй Довуд! Будам ҳафт сол
Рӯзу шаб андар дуъову дар суол.
Ин ҳамечустам зи Яздон, к-эй Худо,
Рӯзие хоҳам ҳалолу беано.
Марду зан бар нолаи ман воқифанд,
Кӯдакон ин мочароро восифанд.
Ту бипурс аз ҳар кӣ хоҳӣ, ин хабар,
То бигӯяд бе шиканча, бе зарар.
Ҳам хувайдо пурсу ҳам пинҳон зи халқ,
Ки чӣ мегуфт ин гадои жандадалқ?
Баъд аз ин чумлай дуъову ин фиғон
Гове андар хона дидам, ногаҳон
Чашми ман торик шуд, на баҳри лут,
Шодии он ки қабул омад қунут.
Куштам онро, то диҳам дар шукри он,
Ки дуъои ман шунуд он ғайбдон».

Хукм кардани Довуд алайҳиссалом бар кушандаи гов
Гуфт Довуд: «Ин суханҳоро бишӯ,
Хуччати шаръӣ дар ин даъво бигӯ.
Ту раво дорӣ, ки ман беҳуччате,
Бинҳам андар шаҳри ботил суннате?
Ин кӣ бахшидат? Харидӣ? Ворисӣ?
Райъро чун меситонӣ? Ҳорисӣ?
Касбро ҳамчу зироъат дон, аму,
То накорӣ, дахл набвад они ту.
Он чӣ корӣ, бидравӣ, он они туст
В-арна ин бедод бар ту шуд дуруст.
Рав, бидеҳ моли мусулмон, каж мағӯ,
Рав, бичӯ вому бидеҳ, ботил маҷӯ».
Гуфт: «Эй шах! Ту ҳам ин мегӯиям,
Ки ҳамегӯянд асҳоби ситам».

Тазарруъи он шахс аз довари Довуд алайҳиссалом
Сачда карду гуфт: «Эй донои сӯз,
Дар дили Довуд андоз он фуруз.
Дар дилаш неҳ, он чӣ ту андар дилам
Андарафгандӣ ба роз, эй муфсилам!»
Ин бигуфту гиря даршуд ҳой-ҳой,
То дили Довуд берун шуд зи ҳой.
Гуфт: «Ҳин! Имрӯз, эй хоҳони гов,
Мӯҳлатам деҳ в-ин даъовиро маков.
То равам ман сӯйи хилват, дар намоз,
Пурсам ин аҳвол аз донои роз.
Хӯй дорам дар намоз, он илтифот
Маънии «қуррата айнӣ фӣ-с-салот».
Равзани чонам гушодаст аз сафо,
Мерасад бевосита номай Худо.
Номаву борону нур аз равзанам
Мефитад дар хонаам аз маъданам.
Дӯзах аст он хона, к-он беравзан аст,
Асли дин, эй банда! Равзан кардан аст.
Тешаи ҳар пешае кам зан, биё,

Теша зан дар кандани равзан, ҳало!
Ё намедонӣ, ки нури офтоб
Акси хуршеди бурун аст аз ҳичоб.
Нур ин донӣ, ки ҳайвон дид ҳам,
Пас чӣ «каррамно» бувад бар «одамам»?
Ман чу хуршедам, даруни нур ғарқ,
Менадонам кард хеш аз нур фарқ.
Рафтани сӯйи намозу он хало
Баҳри таълим аст раҳ мар халқро.
Каж ниҳам, то рост гардад ин ҷаҳон,
Ҳарбу худъат ин бувад, эй паҳлавон!
Нест дастуре ва гарна рехтӣ,
Гард аз дарёи роз ангехтӣ.
Ҳамчунин Довуд мегуфт ин насақ,
Хост гаштан ақли халқон муҳтарақ.
Пас гиребонаш кашид аз пас яке,
Ки надорам дар якеиаш шаке.
Бо худ омад, гуфтро кӯтоҳ кард,
Лаб бибасту азми хилватгоҳ кард.

Дар хилват рафтани Довуд, то он чӣ ҳақ аст, пайдо шавад
Дар фуру басту бирафт он гаҳ шитоб
Сӯйи меҳробу дуъои мустаҷоб.
Ҳақ намудаш, он чӣ бинмудаш, тамом,
Гашт воқиф бар сазои интиқом.
Рӯзи дигар ҷумла хасмон омаданд,
Пеши Довуди паямбар саф заданд.
Ҳамчунон он моҷароҳо бозрафт,
Зуд зад он муддаъӣ ташнеъи зафт.

Ҳукм кардани Довуд бар соҳиби гов, ки аз сари гов бархез ва ташнеъи соҳиби
гов бар Довуд алайҳиссалом
Гуфт Довудаш: «Хамуш кун, рав, биҳил,
Ин мусулмонро зи говат кун биҳил.
Чун Худо пӯшид бар ту, эй ҷавон!
Рав, хамуш кун, ҳаққи сатторӣ бидон».
Гуфт: «Вовайло, чӣ ҳукм аст ин? Чӣ дод?

Аз пайи ман шаръи нав хоҳӣ ниҳод?
Рафтааст овозаи адлат чунон,
Ки муаттар шуд замини осмон.
Бар сағони кӯр ин истам нарафт,
З-ин тааддӣ сангу кӯҳ бишқофт тафт».
Ҳамчунин ташнеъ мезад бармало,
К-ассало, ҳангоми зулм аст, ас-сало.

Ҳукм кардани Довуд бар соҳиби гов, ки ҷумлаи моли худро ба вай дех
Баъд аз он Довуд гуфташ: «Эй ануд!
Ҷумла моли хеш ӯро бахш зуд.
В-арна корат саҳт гардад, гуфтамаст,
То нагардад зоҳир аз вай истамат».
Хок бар сар карду чома бардарид,
Ки ба ҳар дам мекуни зулме мазид?
Як даме дигар бар ин ташнеъ ронд,
Боз Довудаш ба пеши хеш хонд.
Гуфт: «Чун бахтат набуд, эй бахткӯр,
Зулмат омад андак-андак дар зухур.
Ридаи, он гоҳ садру пешгоҳ?
Эй, дареғ аз чун ту ҳар хошоку коҳ.
Рав, ки фарзандони ту бо ҷуфти ту
Бадағони ӯ шуданд, афзун мағӯ».
Санг бар сина ҳамезад бо ду даст,
Медавид аз чаҳли худ болову паст.
Халқ ҳам андар маломат омаданд,
К-аз замири кори ӯ ғофил буданд.
Золим аз мазлум кай донад касе,
К-ӯ бувад суҳрай ҳаво ҳамчун хасе?
Золим аз мазлум он кас пай барад,
К-ӯ сари нафси залуми худ бурад.
В-арна он золим, ки нафс аст аз дарун,
Хасми ҳар мазлум бошад, аз ҷунун.
Сағ ҳамора ҳамла бар мискин кунад,
То тавонад захм бар мискин занад.
Шарм шеронрост, на сағро, бидон,
Ки нагирад сайд аз ҳамсоягон.

Омаи мазлумкуш, золимпараст,
Аз камин сагшон суйи Довуд част.
Рӯй дар Довуд карданд он фарик,
К-эй набии мучтабо, бар мо шафиқ.
Ин нашояд аз ту, к-ин зулмест фош,
Қаҳр кардӣ бегуноҳеро ба лош.

Азм кардани Довуд алайҳиссалом ба хондани халқ бад он саҳро, ки роз ошкоро
кунад ва ҳуччатҳо ҳама қатъ кунад
Гуфт: «Эй ёрон! Замони он расид,
К-он сири мактуми ӯ гардад паид.
Чумла бархезед, то берун равем,
То бар он сирри ниҳон воқиф шавем.
Дар фалон саҳро дарахте ҳаст зафт,
Шоҳаҳояш анбуҳу бисёру чафт.
Саҳт росих хаймагоҳу мехи ӯ,
Бӯйи хун меоядам аз беҳи ӯ.
Хун шудааст андар буни он хушдарахт,
Хочаро куштаст ин манҳусбахт.
То кунун ҳилми Худо пӯшид он,
Охир аз ношукрии он қалтабон,
Ки иёли хочаро рӯзе надид,
На ба наврӯзу на мавсимҳои ид.
Бенавоёнро ба як луқма наҷуст,
Ёд н-овард ӯ зи ҳақҳои нахуст.
То кунун аз баҳри як гов ин лаъин
Мезанад фарзанди ӯро бар замин.
ӯ ба худ бардошт парда аз гуноҳ
В-арна мепӯшид чурмашро Илоҳ.
Кофиру фосиқ дар ин даври газанд
Пардаи худро ба худ бармедаранд.
Зулм мастур аст дар асрори ҷон,
Мениҳад золим ба пеши мардумон,
Ки бибинедам, ки дорам шоҳҳо,
Гови дӯзахро бибинед аз мало.

Гувоҳӣ додани дасту по ва забон бар сирри золим ҳам дар дунё

Пас ҳам ин чо дасту поят дар газанд
Бар замири ту гувоҳӣ медиҳанд.
Чун муваккил мешавад бар ту замир,
Ки бигӯ ту, эътиқодат вомагир.
Хоса дар ҳангоми хашму гуфтугӯ
Мекунад зоҳир сиратро мӯ ба мӯ.
Чун муваккил мешавад зулму ҷафо,
Ки хувайдо кун маро, эй дасту по.
Чун ҳамегирад гувоҳи сир лагом,
Хоса вақти ҷӯшу хашму интиқом.
Пас ҳамон кас, к-ин муваккал мекунад,
То ливои роз бар сахро занад.
Пас муваккалҳои дигар рӯзи ҳашр
Ҳам тавонад офарид аз баҳри нашр.
Эй ба даҳ даст омада дар зулму кин,
Гавҳарат пайдост, ҳоҷат нест ин.
Нест ҳоҷат шӯҳра гаштан дар газанд,
Бар замири оташинат воқифанд.
Нафси ту ҳар дам барорад сад шарор,
Ки бибинедам, манам з-асҳоби нор.
Ҷузви норам, сӯйи кулли худ равам,
Ман на нурам, ки сӯйи ҳазрат шавам.
Ҳамчунон, к-ин золими ҳақношинос
Баҳри гове кард чандин илтибос.
ӯ аз ӯ сад гов бурду сад шутур,
Нафс ин аст, эй падар! Аз вай бибур.
Низ рӯзе бо Худо зорӣ накард,
«Ё раб»-е номад аз ӯ рӯзе ба дард.
К-эй Худо хасми маро хушнуд кун,
Гар манаш кардам зиён, ту суд кун.
Гар хато куштам, дият бар оқил аст,
Оқилай чо нам ту будӣ аз аласт.
Санг менадҳад ба истиғфор дурр,
Ин бувад инсофи нафс, эй чони хурр.

Берун рафтани халқ ба сӯйи он дарахт
Чун бурун рафтанд сӯйи он дарахт,

Гуфт: «Дасташро сипас бандед сахт.
То гуноҳу чурми ӯ пайдо кунам,
То ливои адл бар саҳро занам.
Гуфт: «Эй саг! Чадди ӯро куштай,
Ту ғуломӣ, хоҷа з-ин рӯ гаштай.
Хоҷаро куштиву бурдӣ моли ӯ,
Корд Яздон ошкоро ҳоли ӯ.
Он занат ӯро канизак будааст,
Бо ҳамин хоҷа ҷафо бинмудааст.
Ҳар чӣ з-ӯ зойид, мода ё ки нар,
Милки ворис бошад онҳо сар ба сар.
Ту ғуломӣ, касбу корат милки ӯст,
Шаръ чустӣ? Шаръ бистон, рав, накӯст.
Хоҷаро куштӣ ба истам зори зор,
Ҳам бар ин ҷо хоҷа - гӯён: зинҳор!
Корд аз иштоб кордӣ зери хок,
Аз хаёле, ки бидидӣ саҳмнок.
Нак сараш бо корд дар зери замин,
Бозковед ин заминро ҳамчунин.
Номи ин саг ҳам набишта корд - бар,
Корд бо хоҷа чунин макру зарар».
Ҳамчунон карданд, чун бишкофтанд,
Дар замин он корду сарро ёфтанд.
Валвала дар халқ афтод он замон,
Ҳар яке зуннор бубрид аз миён.
Баъд аз он гуфташ: «Биё, эй додхоҳ!
Доди худ бистон, бад-он рӯйи сиёҳ».

Қасос фармудани Довуд алайҳиссалом хуниро баъд аз илзоми ҳуҷҷат бар ӯ
Ҳам бад-он теғаш бифармуд ӯ қасос,
Кай кунад макраш зи илми Ҳақ халос?
Ҳилми Ҳақ гарчи мувосоҳо кунад,
Лек чун аз ҳад бишуд, пайдо кунад.
Хун нахуспад, дарфитад дар ҳар диле
Майли чустучӯю кашфи мушкиле.
Иқтизои довари рабби дин
Сар барорад аз замири ону ин.

К-он фалон чун шуд? Чй шуд? Ҳолаш чй гашт?

Ҳам чунон, ки чӯшад аз гулзор кашт.

Чӯшиши хун бошад он вочустҳо,

Хориши дилҳову баҳсу мочаро.

Чунки пайдо гашт сирри кори ӯ,

Муъчизай Довуд шуд фошу дутӯ.

Халқ чумла, сарбараҳна омаданд,

Сар ба сачда бар заминҳо мезаданд:

«Мо ҳама кӯрони асли будаем,

Аз ту мо сад гун аҷоиб дидаем.

Санг бо ту дар сухан омад шаҳир,

К-аз барои ғазви Толутам бигир.

Ту ба се сангу фалохун омадӣ,

Сад ҳазорон мардро бар ҳам задӣ.

Сангҳоят сад ҳазорон пора шуд,

Ҳар яке ҳар хасро хунхора шуд.

Оҳан андар дасти ту чун мум шуд,

Чун зиреҳсозӣ туро маълум шуд.

Кӯҳҳо бо ту расоил шуд шакур,

Бо ту мехонанд чун муқрӣ Забур.

Сад ҳазорон чашми дил бигшода шуд

Аз дами ту, ғайбро омода шуд

В-он қавитар з-он ҳама, к-ин доим аст

Зиндагибахше, ки сармад қоим аст.

Ҷони чумлай муъчизот ин аст х(в)ад,

К-ӯ бибахшад мурдари ҷони абад».

Кушта шуд золим, чаҳоне занда шуд,

Ҳар яке аз ту Худоро банда шуд.

Баёни он ки нафси одамӣ ба ҷойи он хунест, ки муддаъии гови кушта буд ва он

говкушанда ақл асту Довуд ҳаққ аст ё шайх, ки ноиби Ҳаққ аст, ки ба қуввату

ёрии ӯ тавонад золимро куштан ва тавонгар шудан ба рӯзии бекасбу беҳисоб

Нафси худро куш, чаҳонро зинда кун,

Ҳочаро куштаст, ӯро банда кун.

Муддаъии гов, нафси туст, ҳин!

Хештанро хоча кардасту меҳин.

Он кушандай гов, ақли туст, рав,

Бар кушандай гови тан мункир машав.
Ақл асир асту ҳамехоҳад зи Ҳақ
Рӯзии беранҷу неъмат бар табақ.
Рӯзии беранҷи ӯ мавқуфи чист?
Он ки бикшад говро, к-асли бадист.
Нафс гӯяд: чун кушӣ ту гови ман?
З-он ки гови нафс бошад нақши тан.
Хоҷа зодай ақли монда бенаво,
Нафс хуни хоҷа гашту пешво.
Рӯзии беранҷ медонӣ, ки чист?
Қути арвоҳ асту арзоқи набист.
Лек мавқуф аст бар қурбони гов,
Ганҷ андар гов дон, эй кунҷков.
Дӯш чизе хӯрдаам в-арна тамом
Додаме дар дасти фаҳми ту зимом.
«Дӯш чизе хӯрдаам» афсона аст,
Ҳар чӣ меояд, зи пинҳонхона аст.
Чашм бар асбоб аз чӣ дӯхтем?
Гар зи хушчашмон карашм омӯхтем.
Ҳаст бар асбоб, асбобе дигар,
Дар сабаб мангар, дар он афган назар.
Анбиё дар қатъи асбоб омаданд,
Мӯъҷизоти хеш бар кайвон заданд.
Бесабаб мар баҳрро бишкофтанд,
Бе зироат чоши гандум ёфтанд.
Регҳо ҳам орд шуд аз саъйашон,
Пашми буз абрешим омад каш-кашон.
Ҷумла Қуръон ҳаст дар қатъи сабаб,
Иззи дарвешу ҳалоки булаҳаб.
Мурғи бобилӣ ду-се санг афгананд,
Лашкари зафти ҳабашро бишканад.
Пилро сӯроҳ-сӯроҳ афгананд
Санги мурғе, к-ӯ ба боло пар зананд.
Думми гови кушта бар мақтул зан,
То шавад зинда ҳамон дам дар кафан.
Ҳалқи бибрида ҷаҳад аз ҷойи хеш,
Хуни худ ҷӯяд зи хунполои хеш.

Ҳамчунин з-оғози Қуръон то тамом,
Рафзи асбоб асту иллат, вассалом.
Кашф ин н-аз ақли корафзо шавад,
Бандагӣ кун, то туро пайдо шавад.
Банди маъқулот омад фалсафӣ,
Шаҳсавори ақли ақл омад сафӣ.
Ақли ақлат мағзу ақли туст пӯст,
Меъдаи ҳайвон ҳамеша пӯстчӯст.
Мағзчӯй аз пӯст дорад сад малол,
Мағз нағзонро ҳалол омад ҳалол.
Чунки қишри ақл сад бурҳон диҳад,
Ақли кул кай гом беиқон ниҳад?
Ақл дафтарҳо кунад яксар сиёҳ,
Ақли ақл офоқ дорад пур зи моҳ.
Аз сиёҳиву сапедӣ фориғ аст,
Нури моҳаш бар дилу ҷон бозиг аст.
Ин сиёҳу ин сапед ар қадр ёфт,
З-он шаби қадр аст, к-ахтарвор тофт.
Қимати ҳамёну киса аз зар аст,
Бе зи зар ҳамёну киса абтар аст.
Ҳамчунон ки қадри тан аз ҷон бувад,
Қадри ҷон аз партави ҷонон бувад.
Гар будӣ ҷон зинда бепартав кунун,
Ҳеч гуфти кофиронро маййитун?
Ҳин, бигӯ, ки нотика чӯ меканад,
То ба қарне баъди мо обе расад.
Гарчи ҳар қарне суханорӣ бувад,
Лек гуфти солифон ёрӣ бувад.
На ки ҳам Тавроту Инҷилу Забур
Шуд гувоҳи сидқи Қуръон? Эй шакур!
Рӯзии беранҷ чӯву беҳисеб,
К-аз биҳиштат оварад Ҷабрил себ.
Балки ризқе аз Худованди биҳишт
Бе судоъи боғбон, бе ранчи кишт.
З-он ки нафъи нон дар он нондоди ўст,
Бидҳадат он нафъ бе тавсити пӯст.
Завқи пинҳон, нақши нон чун суфраест,

Нони бесуфра валиро бахраест.
Ризқи қоне кай барӣ бо саъю чуст?
Чуз ба адли шайх, к-ӯ Довуди туст.
Нафс чун бо шайх бинад гоми ту,
Аз буни дандон шавад ӯ роми ту.
Соҳиби он гов ром он гоҳ шуд,
К-аз дами Довуд ӯ огоҳ шуд.
Ақл гоҳе ғолиб ояд дар шикор
Бар саги нафсат, ки бошад шайх ёр.
Нафс аждарҳост, бо сад зӯру фан,
Рӯи шайх ӯро зумуррад, дида кан.
Гар ту соҳибговро хоҳӣ забун,
Чун харон сихаш кун он сӯ, эй ҳарун!
Чун ба наздики валиюллаҳ шавад,
Он забони садгазаш кӯтаҳ шавад.
Сад забону ҳар забонаш сад луғат,
Зарқу дастонаш наёяд дар сифат.
Муддаъии гов нафс омад, фасех,
Садҳазорон хуччат орад носаҳеҳ.
Шаҳрро бифребад илло шоҳро,
Раҳ натонад зад шаҳи огоҳро.
Нафсро тасбеҳу мусҳаф дар ямин,
Ханҷару шамшер андар остин.
Мусҳафу солуси ӯ бовар макун,
Хеш бо ӯ ҳамсиру ҳамсар макун.
Сӯи ҳавзат оварад баҳри вузӯ
В-андар андозад туро дар қаъри ӯ.
Ақл нурониву некӯ толиб аст,
Нафси зулмонӣ бар ӯ чун ғолиб аст?
З-он ки ӯ дар хона, ақли ту ғариб,
Бар дари худ саг бувад шери маҳиб.
Бош, то шерон суйи беша раванд
В-ин сағони кӯр он ҷо биграванд.
Макри нафсу тан надонад оми шаҳр,
ӯ нагардад чуз ба ваҳйю-л-қалби қаҳр.
Ҳар кӣ чинси ӯст, ёри ӯ шавад,
Чуз магар Довуд, к-он шайхат бувад.

К-ӯ мубаддал гашту чинси тан намонд,
Ҳар киро Ҳақ дар мақоми дил нишонд.
Халқ ҷумла иллатеанд аз камин,
Ёри иллат мешавад иллат яқин.
Ҳар хасе даъвои довудӣ кунад,
Ҳар кӣ бетамйиз, каф дар вай занад.
Аз саёде бишнавад овози тайр,
Мурғи аблаҳ мекунад он сӯй сайр.
Нақдро аз нақл нашносад, ғавист,
Ҳин! Аз ӯ бигрез, агарчи маънавист.
Руставу барбаста пеши ӯ якест,
Гар яқин даъво кунад, ӯ дар шакест.
Инчунин кас гар закии мутлақ аст,
Чунш ин тамйиз набвад, аҳмақ аст.
Ҳин! Аз ӯ бигрез чун оҳу зи шер,
Сӯйи ӯ маштоб, эй доно делер?

Гурехтани Исо алайҳиссалом фарози кӯҳ аз аҳмақон
Исии Марям ба кӯҳе мегурехт,
Шер гӯйи хуни ӯ мехост рехт.
Он яке дар пай давиду гуфт: «Хайр,
Дар пайат кас нест, чӣ грезӣ чу тайр?»
Бошитоб ӯ ончунон метохт чуфт,
К-аз шитоби худ ҷавоби ӯ нагуфт.
Як-ду майдон дар пайи Исо биронд,
Пас ба ҷидди ҷидд Исоро бихонд.
К-аз пайи марзоти Ҳақ як лаҳза бист,
Ки маро андар гурезат мушкилест.
Аз кӣ ин сӯ мегурезӣ, эй карим?
На пайат шеру на хасму хавфу бим».
Гуфт: «Аз аҳмақ гурезонам, бирав,
Мераҳонам хешро, бандам машав».
Гуфт: «Охир он Масеҳо на туй,
Ки шавад кӯру кар аз ту муставӣ?»
Гуфт: «Оре». Гуфт: «Он шаҳ нестӣ,
Ки фусуни ғайбро маъвостӣ?
Чун бихонӣ он фусун бар мурдае,

Барчаҳад чун шери сайдовардае».
Гуфт: «Оре он манам». Гуфто, ки ту
На зи гил мурғон кунӣ, эй хубрӯ?
Гуфт: «Оре». Гуфт: «Пас, эй рӯҳи пок!
Ҳар чӣ хоҳӣ мекунӣ, аз кист бок?
Бо чунин бурҳон, ки бошад дар чаҳон,
Кӣ набошад мар туро аз бандагон?»
Гуфт Исо, ки ба зоти поки Ҳақ,
Мубдеъи тан, холиқи қон дар сабақ.
Ҳурмати зоту сифоти поки ӯ,
Ки бувад гардун гиребончоки ӯ,
К-он фусуну исми аъзамро, ки ман
Бар кару бар кӯр хондам, шуд ҳасан.
Бар кӯҳи сангин бихондам, шуд шикоф,
Хирқаро бидрид бар худ то ба ноф.
Бар тани мурда бихондам, гашт ҳай,
Бар сари лошай бихондам, гашт шай.
Хондам онро бар дили аҳмақ ба вуд
Сад ҳазорон бору дармоне нашуд.
Санги хоро гашту з-он хӯ барнагашт,
Рег шуд, к-аз вай нарӯяд ҳеч кашт.
Гуфт: «Ҳикмат чист, к-он ҷо исми Ҳақ
Суд кард, ин ҷо набуд онро сабақ?
Он ҳамон ранҷ асту ин ранҷе чаро
ӯ нашуд инрову онро шуд даво?»
Гуфт: «Ранҷи аҳмақе қаҳри Худост,
Ранҷу кӯрӣ нест қаҳр, он ибтилоост.
Ибтило ранҷест, к-он раҳм оварад,
Аҳмақӣ ранҷест, к-он захм оварад.
Он чӣ доғи ӯст, мӯҳр ӯ кардааст,
Чорае бар вай наёрад бурд даст».
З-аҳмақон бигрез, чун Исо гурехт,
Сӯҳбати аҳмақ бaсе хунҳо ки рехт.
Андак-андак обро дуздад ҳаво,
Дин чунин дуздад ҳам аҳмақ аз шумо.
Гармиятро дуздаду сардӣ диҳад,
Ҳамчу он, к-ӯ зери кун санге ниҳад.

Он гурези Исӣ на аз бим буд,
Омин аст ӯ, он пайи таълим буд.
Замҳарир ар пур кунад офокро,
Чӣ ғам он хуршеди боишроқро?

Қиссаи аҳли Сабо ва ҳамоқати эшон ва асар нокардани насихати анбиё дар
аҳмақон

Ёдам омад қиссаи аҳли Сабо,
К-аз дами аҳмақ сабошон шуд вабо.
Он Сабо монад ба шаҳри бас калон,
Дар фасона бишнави аз кӯдакон.
Кӯдакон афсонаҳо меоваранд
Дарҷ дар афсонашон бас сирру панд.
Ҳазлҳо гӯянд дар афсонаҳо,
Ганҷ мечӯ дар ҳамай вайронаҳо.
Буд шаҳре бас азиму меҳ, вале
Қадри ӯ қадри сукарра беш не.
Бас азиму бас фароҳу бас дароз,
Сахт зафти зафт, андозай пиёз,
Мардуми даҳ шаҳр маҷмӯъ андар ӯ,
Лек ҷумла се тани ношустарӯ.
Андар ӯ халқу халоиқ бешумор,
Лек он ҷумла се хоми пухтахор.
Ҷони нокарда ба ҷонон тохтан,
Гар ҳазорон аст, бошад ним тан.
Он яке бас дурбини дидакӯр,
Аз Сулаймон кӯру дида пойи мӯр.
В-он дигар бас тезгӯшу сахт кар,
Ганҷ дар вай нест як ҷав санги зар.
В-он дигар уру бараҳна, лоша боз,
Лек доманҳои ҷомай ӯ дароз.
Гуфт кӯр: «Инак сипоҳе мерасанд,
Ман ҳамебинам, ки чӣ қавманду ҷанд».
Гуфт кар: «Оре, шунидам бонгашон,
Ки чӣ мегӯянд пайдову ниҳон».
Он бараҳна гуфт: «Тарсон з-ин манам,
Ки бибурранд аз дарози доманам».

Кӯр гуфт: «Инак, ба наздик омаданд,
Хез, бигрезем пеш аз захму банд».
Кар ҳамегӯяд, ки оре, машғала
Мешавад наздиктар, ёрон! Ҳила!
Он бараҳна гуфт: «Овах, доманам
Аз тамаъ бурранду ман нооминам».
Шахрро хиштанду берун омаданд,
Дар ҳазимат дар дехе андар шуданд.
Андар он дех мурғи фарбеҳ ёфтанд,
Лек заррай гӯшт бар вай на, нажанд.
Мурғ мурдаи хушк в-аз захми кулоғ
Устухонҳо зор гашта чун панӯғ.
З-он ҳамехӯрданд чун аз сайд шер,
Ҳар яке аз хӯрданаи чун пил сер.
Ҳар се з-он хӯрданду бас фарбеҳ шуданд,
Чун се пили бас бузургу меҳ шуданд.
Ончунон, к-аз фарбеҳи ҳар як ҷавон
Дарнагунчиди зи зафти дар ҷаҳон.
Бо чунин габзиву ҳафт андоми зафт
Аз шикофи дар бурун ҷастанду рафт.
Роҳи марги халқ нопаído раҳест,
Дар назар н-ояд, ки он бечо раҳест.
Нак паёпай корвонҳо муқтафӣ,
З-ин шикофи дар, ки ҳаст он мухтафӣ.
Бар дар ар ҷӯйӣ, наёбӣ он шикоф,
Сахт нопаídoву з-ӯ чандин зафоф.

Шарҳи он кӯри дурбин ва он кари тезшунав ва он бараҳнаи дароздоман
Кар амалро дон, ки марги мо шунид,
Марги худ нашниду нақли худ надид.
Ҳирс нобиноист, бинад мӯ ба мӯ,
Айби халқону бигӯяд кӯ ба кӯ.
Айби худ як зарра чашми кӯри ӯ
Менабинад, гарчи ҳаст ӯ айбҷӯ.
Ур метарсад, ки домонаш буранд,
Домани марди бараҳна чун даранд?
Марди дунё муфлис асту тарснок,

Ҳеч ӯро нест аз дуздон-ш бок.
ӯ бараҳна омаду урён равад
В-аз ғами дуздаш ҷигархун мешавад.
Вақти маргаш, ки бувад сад навҳа беш,
Ханда ояд ҷон-шро з-ин тарси хеш.
Он замон донад ғанӣ, к-иш нест зар,
Ҳам заки донад, ки ӯ буд беҳунар.
Чун канори кӯдаке пур аз сафол,
К-ӯ бар он ларзон бувад чун рабби мол,
Гар ситонӣ поре, гирён шавад,
Пора гар бозаш диҳӣ, хандон шавад.
Чун набошад тифлро дониш дисор,
Гиряву хандаш надорад эътибор.
Мӯхташам, чун ориятро милк дид,
Пас бар он моли дурӯғин метапид.
Хоб мебинад, ки ӯро ҳаст мол,
Тарсад аз дузде, ки бирбояд чувол.
Чун зи хобаш барчаҳонад гӯшқаш,
Пас зи тарси хеш тасхур оядаш.
Ҳамчунон ларзони ин олимон,
Ки бувадшон ақлу илми ин ҷаҳон.
Аз пайи ин оқилони зӯфунун
Гуфт Эзид дар нубӣ: «Ло яъламун».
Ҳар яке тарсон зи дуздии касе,
Хештанро илм пиндорад басе.
Гӯяд ӯ, ки рӯзгорам мебаранд,
Худ надорад рӯзгори судманд.
Гӯяд: «Аз корам бароварданд халқ»,
Ғарқи бекорист ҷонаш то ба халқ.
Ур тарсон, ки манам доманкашон,
Чун раҳонам доман аз чанголашон?
Сад ҳазорон фазл донад аз улум,
Ҷони худро менадонад он залум.
Донад ӯ хосийяти ҳар ҷавҳаре,
Дар баёни ҷавҳари худ чун харе.
Ки ҳамедонам «яҷузу лояҷуз»,
Худ надонӣ ту яҷузӣ, ё аҷуз!

Ин раво в-он нораво, донӣ, валек
Ту раво ё норавой? Бин ту нек.
Қимати ҳар кола медонӣ, ки чист,
Қимати худро надонӣ, аҳмақист.
Саъдҳову наҳсҳо донистай,
Нангарӣ саъдӣ ту ё ношустай?
Чони ҷумла илмҳо ин аст ин,
Ки бидонӣ ман киам дар явми дин?
Он усули дин бидонистӣ ту, лек
Бингар андар асли худ, гар ҳаст нек.
Аз усулайнат усули хеш бех,
Ки бидонӣ асли худ, эй марди меҳ!

Сифати хуррамии шаҳри аҳли Сабо ва ношукрии эшон
Аслашон бад буд он аҳли Сабо,
Мерамидандӣ зи асбоби лиқо.
Додашон чандон зиёъу боғу роғ
Аз чапу аз рост, аз баҳри фароғ.
Баски меафтод аз пуррӣ симор,
Танг мешуд маъбари раҳ бар гузор.
Он нисори мева раҳро мегирифт,
Аз пурии мева раҳрав дар шигифт.
Салла бар сар, дар дарахтистонашон,
Пур шудӣ нохост аз мевафишон.
Бод он мева фишондӣ на касе,
Пур шудӣ з-он мева доманҳо баче.
Хӯшаҳои зафт то зер омада,
Бар сару рӯи раванда мезада.
Марди гулхантоб аз пуррии зар
Баста будӣ дар миён зарин камар.
Саг кулича кӯфтӣ дар зери по,
Тухма будӣ гурги саҳро аз наво.
Гашта омин шаҳру деҳ аз дузду гург,
Буз натарсидӣ ҳам аз гурги сутург.
Гар бигӯям шарҳи неъматҳои қавм,
Ки зиёдат мешуд он явман биявм.
Монеъ ояд аз суханҳои муҳим,

Анбиё бурданд амри «фастақим».

Омадани пайғамбарони Ҳақ ба насиҳати аҳли Сабо

Сездаҳ пайғамбар он чо омаданд,

Гумраҳонро ҷумла раҳбар мешуданд.

Ки ҳила! Неъмат фузун шуд! Шукр гӯ,

Маркаби шукр ар бихуспад, «ҳаррику».

Шукри мунъим вочиби ояд дар хирад

В-арна бигшояд дари хашми абад.

Ҳин, карам бинед в-ин худ кас кунад?

К-аз ҷунин неъмат ба шукре бас кунад?

Сар бибахшад, шукр хоҳад сачдае,

По бибахшад, шукр хоҳад қаъдае.

Қавм гуфта: «Шукри моро бурд ғул,

Мо шудем аз шукру аз неъмат малул.

Мо ҷунон пажмурда гаштем аз ато,

Ки на тоатмон хуш ояд, на хато.

Мо намехоҳем неъматҳову боғ,

Мо намехоҳем асбобу фароғ».

Анбиё гуфтанд: дар дил иллаетест,

Ки аз он дар ҳақшиносӣ офатест.

Неъмат аз вай ҷумлагӣ иллат шавад,

Тӯма дар бемор, кай қувват шавад?

Чанд хуш пеши ту омад, эй мусир,

Ҷумла нохуш гашту софи ӯ кадир.

Ту адуви ин хушиҳо омадӣ,

Гашт нохуш ҳар чӣ бар вай каф задӣ.

Ҳар кӣ ӯ шуд ошнову ёри ту,

Шуд ҳақиру хор дар дидори ту.

Ҳар кӣ ӯ бегона бошад бо ту, ҳам

Пеши ту ӯ бас меҳ асту мӯҳтарам.

Ин ҳам аз таъсири он беморӣ аст,

Заҳри ӯ дар ҷумла ҷуфтон сорӣ аст.

Дафъи он иллат бибояд кард зуд,

Ки шакар бо он ҳадас хоҳад намуд.

Ҳар хушӣ, к-ояд ба ту, нох(в)аш шавад,

Оби ҳайвон гар расад, оташ шавад.

Кимиёи маргу ҷаск аст он сифат,
Марг гардад з-он ҳаётат оқибат.
Бас ғизое, ки зи вай дил зинда шуд,
Чун биёмад дар тани ту, ганда шуд.
Бас азизе, ки ба ноз ишкор шуд,
Чун шикорат шуд, бари ту хор шуд.
Ошноий ақл бо ақл, аз сафо,
Чун шавад дар ҳам фузун, бошад вило.
Ошноий нафс бо ҳар нафси паст,
Ту яқин медон, ки дам-дам камтар аст.
З-он ки нафсаш гирди иллат метанад,
Маърифатро зуд фосид мекунад.
Гар нахоҳӣ дӯстро фардо нафир,
Дӯстӣ бо оқилу бо ақл гир.
Аз самуми нафс чун бо иллатӣ,
Ҳар чӣ гирӣ ту, маразро олатӣ.
Гар бигирӣ гавҳаре, санге шавад
В-ар бигирӣ меҳри дил, чанге шавад.
В-ар бигирӣ нуктаи бикре латиф,
Баъди даркат гапш безавқу касиф.
Ки ман инро бас шунидам, кӯҳна шуд,
Чизи дигар гӯ ба ҷуз он, эй азуд!
Чизи дигар тозаву нав гуфта гир,
Боз фардо з-он шавӣ серу нафир.
Дафъи иллат кун, чу иллат хав шавад,
Ҳар ҳадисе кӯҳна пешат, нав шавад.
То ки аз кӯҳна барорад барги нав,
Бишкуфонад куҳна сад хӯша зи гав.
Мо табибонем, шогирдони Ҳақ,
Баҳри қулзум дид моро, «фанфалақ».
Он табибони табиат дигаранд,
Ки ба дил аз роҳи набзе бингаранд.
Мо ба дил бевосита хуш бингарем,
К-аз фаросат мо ба олий манзарем,
Он табибони ғизоанду симор,
Ҷони ҳайвонӣ бад-эшон устувор.
Мо табибони фиъолему мақол,

Мулҳими мо партави нури ҷалол.
К-инчунин феъле туро нофеъ бувад,
В-ончунон феъле зи раҳ қотеъ бувад.
Инчунин қавле туро пеш оварад,
В-ончунон қавле туро неш оварад.
Он табибонро бувад бавле далел
В-ин далели мо бувад ваҳии ҷалил.
Дастмузде менахоҳем аз касе,
Дастмузди мо расад аз Ҳақ баче.
Ҳин! Сало бемории носурро,
Доруи мо як ба як ранчурро.

Мӯъҷиза хостани қавм аз пайғамбарон
Қавм гуфтанд: «Эй гурӯҳи муддаъӣ,
Ку гувоҳи илми тиббу нофеъӣ?
Чун шумо бастай ҳамин хобу х(в)аред,
Ҳамчу мо бошед, дар деҳ мечаред.
Чун шумо дар доми ин обу гилед,
Кай шумо сайёди симурғи дилед?
Ҳубби чоҳу сарварӣ дорад бар он,
Ки шуморад хеш аз пайғамбарон.
Мо нахоҳем инчунин лофу дурӯғ
Кардан андар гӯшу афтодан ба дӯғ».
Анбиё гуфтанд, к-ин з-он иллат аст,
Мояи кӯрӣ, ҳичоби рӯъят аст.
Даъвии моро шунидету шумо
Менабинед ин гуҳар дар дасти мо.
Имтиҳон аст ин гуҳар мар халқро,
Мо-ш гардонем гирди чашмҳо.
Ҳар кӣ гӯяд: «Ку гуво?» Гуфташ гувост,
К-ӯ намебинад гуҳар, ҳабси амошт.
Офтобе дар сухан омад, ки хез,
Ки баромад рӯз, барҷаҳ, кам ситез.
Ту бигӯӣ: «Офтобо, ку гувоҳ?»
Гӯядат: «Эй кӯр! Аз Ҳақ дида хоҳ».
Рӯзи равшан ҳар кӣ ӯ чӯяд чароғ,
Айни ҷустан кӯрияш дорад балоғ.

В-ар намебинӣ, гумоне бурдаӣ,
Ки сабоҳ асту ту андар пардаӣ.
Кӯрии худро макун з-ин гуфт фош,
Хомушу дар интизори фазл бош.
Дар миёни рӯз гуфтан: «рӯз ку?»
Хеш расво кардан аст, эй рӯзҷӯ?
Сабру хомӯшӣ ҷазуби раҳмат аст
В-ин нишон чустан, нишони иллат аст.
«Анситу» бипзир, то бар ҷони ту
Ояд аз ҷонон ҷазои «анситу».
Гар нахоҳӣ нукс пеши ин табиб,
Бар замин зан зарру сарро, эй лабиб!
Гуфти афзунро ту бифрӯшу бихар,
Базли ҷону базли ҷоҳу базли зар.
То санои ту бигӯяд фазли ҳу,
Ки ҳасад орад фалак бар ҷоҳи ту.
Чун табибонро нигах доред дил,
Худ бибинеду шавед аз худ хичил.
Дафъи ин кӯрӣ ба дасти халқ нест,
Лек икромии табибон аз худист.
Ин табибонро ба ҷон банда шавед,
То ба мушқу анбар оғанда шавед.

Муттаҳам доштани қавм анбиёро алайҳиссалом
Қавм гуфтанд: «Ин ҳама зарқ асту макр,
Кай Худо ноиб кунад аз Зайду Бакр?
Ҳар расули шоҳ бояд ҷинси ӯ,
Обу гил ку? Холиқи афлок ку?
Мағзи хар хӯрдем, то мо чун шумо
Пашшаро дорем ҳамрози ҳумо?
Ку ҳумо? Ку пашша? Ку гил? Ку Худо?
З-офтоби чарх чӣ бвад зарраро?
Ин чӣ нисбат? Ин чӣ пайванде бувад?
То ки дар ақлу димоғе дарравад.

Ҳикояти харгӯшон, ки харгӯшери пеши пил фиристоданд, ки «Бигӯ, ки ман расули моҳи осмонам пеши ту, ки аз ин чашмаи об ҳазар кун» чунонки дар китоби «Калила» тамом гуфтааст
Ин бад-он монад, ки харгӯше бигуфт:
«Ман расули моҳаму бо моҳ чуфт».
К-аз рамай пилон бар он чашмай зулол
Чумла нахчирон буданд андар вабол.
Чумла маҳруму зи хавф аз чашма дур,
Ҳилае карданд, чун кам буд зӯр.
Аз сари куҳ бонг зад харгӯши зол,
Сӯйи пилон дар шаби ғуррай ҳилол.
Ки биё робеъ ашар, эй шоҳпил!
То даруни чашма ёбӣ ин далел.
Шоҳпило! Ман расулам, пеш бист,
Бар расулон банду заҷру хашм нест.
Моҳ мегӯяд, ки эй пилон, равед,
Чашма они мост, з-ин як сӯ шавед.
В-арна мантон кӯр гардонам ситам,
Гуфтам, аз гардан бурун андохтам.
Тарки ин чашма бигӯеду равед,
То зи захми теги маҳ эмин шавед.
Нак нишон он аст, к-андар чашма моҳ
Музтариб гардад зи пили обхоҳ.
Он фалон шаб ҳозир о, эй шоҳпил!
То даруни чашма ёбӣ з-ин далел.
Чунки ҳафту ҳашт аз маҳ бигзарид,
Шоҳпил омад, зи чашма мечарид.
Чунки зад харгуми пил он шаб дар об,
Музтариб шуд обу маҳ кард изтироб.
Мо на з-он пилони гӯлем, эй гурӯҳ!
К-изтироби моҳ орадмон шикӯҳ.
Анбиё гуфтанд: «Овах, панди ҷон
Сахтгар кард, эй сафеҳон, бандатон.

Ҷавоб гуфтани анбиё таъни эшонро ва масал задан эшонро
Эй дарего, ки даво дар ранчатон,
Гашт захри қаҳри ҷон оҳанчатон.

Зулмат афзуд ин чароғ он чашмро,
Чун гадо бигмошт пардай хашмро.
Чӣ раисӣ ҷуст хоҳем аз шумо?
Ки раёсатмон фузун аст аз само.
Чӣ шараф ёбад зи киштӣ баҳри дур?
Хоса киштиё зи саргин гашта пур.
Эй дароғ, он дидаи кӯру кабуд,
Офтобе андар ӯ зарра намуд.
З-одаме, ки буд бемислу надид,
Дидаи Иблис ҷуз тине надид.
Чашми девона баҳораш дай намуд,
З-он тараф ҷунбид, к-ӯро хона буд.
Эй басо давлат, ки ояд гоҳ-гоҳ
Пеши бедавлат, бигардад ӯ зи роҳ.
Эй басо маъшук, к-ояд ношинохт
Пеши бадбахте, надонад ишқ бохт.
Ин ғалатдеҳ дидаро ҳирмони мост
В-ин муқаллиб қалбро сӯулқазост.
Чун бути сангин шуморо қибла шуд,
Лаънату кӯрӣ шуморо зулла шуд.
Чун бишояд сангатон анбози Ҳақ,
Чун нашояд ақду ҷон ҳамрози Ҳақ?
Пашшаи мурда ҳуморо шуд шарик,
Чун нашояд зинда ҳамрози малик?
Ё магар мурда тарошидай шумост,
Пашшаи зинда тарошидай Худост.
Ошиқи хешеду санъаткарди хеш
Думми моронро сари мор аст кеш.
На дар он дум давлатеву неъмате,
На дар он сар роҳатеву лаззате.
Гирди сар гардон бувад он думми мор,
Лоиқанду дархуранд он ҳар ду ёр.
Ончунон гӯяд ҳақими Ғазнавӣ,
Дар «Илоҳинома», гар хуш бишнавай:
«Кам фузулӣ кун ту дар ҳукми қадар,
Дархур омад шахси хар бо гӯши хар».
Шуд муносиб узвҳо в-абдонҳо,

Шуд муносиб васфҳо бо ҷонҳо.
Васфи ҳар ҷоне таносуб бошадаш,
Бегумон бо ҷон, ки Ҳақ битрошадаш.
Чун сифат бо ҷон қарин кардаст ӯ,
Пас муносиб дон-ш ҳамчун чашму рӯ.
Шуд муносиб васфҳо дар ҳубу зишт,
Шуд муносиб ҳарфҳо, ки Ҳақ набишт.
Дидаву дил ҳаст «байна исбаъайн»,
Чун қалам дар дасти котиб, эй Хусайн!
Исбаъи лутф асту қаҳру дар миён
Килки дил, бо қабзу басте з-ин банон.
Эй қалам! Бингар гар иҷдолистӣ,
Ки миёни исбаъайни кистӣ?
Чумла қасду ҷунбишат з-ин исбаъ аст,
Фарқи ту бар чорроҳи маҷмаъ аст.
Ин ҳуруфи ҳолҳот аз насхи ӯст,
Азму фасхат ҳам зи азму фасхи ӯст.
Ҷуз ниёзу ҷуз тазарруъ роҳ нест,
З-ин тақаллуб ҳар қалам огоҳ нест.
Ин қалам донад, вале бар қадри х(в)ад,
Қадри худ пайдо кунад дар неку бад.
Он ҷӣ дар харгӯшу пил овехтанд,
То азалро бо ҳиял омехтанд.

Баёни он ки ҳар касро нарасад масал овардан, хосса дар кори илоҳӣ
Кай расадгон ин масалҳо сохтан?
Сӯйи он даргоҳи пок андохтан?
Он масал овардан они ҳазрат аст,
Ки ба илми сирру ҷаҳр ӯ ояг аст.
Ту ҷӣ донӣ сирри чизе, то ту кал
Ё ба зулфе ё ба рух орӣ масал?
Мӯсие онро асо диду набуд,
Аждаҳо буд, сирри ӯ лаб мегушуд.
Чун ҷунон шоҳе надонад сирри ҷӯб,
Ту ҷӣ донӣ сирри ин дому ҳубуб.
Чун ғалат шуд чашми Мӯсо дар масал,
Чун кунад муше фузулӣ муддаҳал?

Он мисолатро чу аждарҳо кунад,
То ба посух чузв-чузват барканад.
Ин мисол овард Иблиси лаъин,
То ки шуд малъуни Ҳақ то явми дин.
Ин масал овард Қорун аз личоч,
То фурушад дар замин бо тахту тоҷ.
Ин мисолатро чу зоғу бум дон,
Ки аз эшон паст шуд сад хонадон.

Масалҳо задани қавми Нӯҳ ба истехзо дар замони киштӣ сохтан
Нӯҳ андар бодия киштӣ бисохт,
Сад масалгӯ аз пайи тасхур битохт:
«Дар биёбоне, ки чоҳи об нест,
Мекунад киштӣ, чӣ нодон аблаҳест!»
Он яке мегуфт: «Эй, киштӣ битоз»,
В-он яке мегуфт: «Парраш ҳам бисоз».
ӯ ҳамегуфт: «Ин ба фармони Худост,
Ин ба чурбакҳо нахоҳад гашт кост».

Ҳикояти он дузд, ки пурсиданд: «Чӣ мекуни нимшаб дар буни ин девор?» Гуфт:
«Духул мезанам»
Ин масал бишнав, ки шаб дузде анид
Дар буни девор ҳуфра мебурид.
Нимбедоре, ки ӯ ранчур буд,
Тақ-тақи оҳистаашро мешунуд.
Рафт бар бому фуру овехт сар,
Гуфт ӯро: «Дар чӣ корӣ, эй падар?
Хайр бошад, нимшаб чӣ мекуни?
Ту кий?» Гуфто: «Духулзан, эй сани!»
«Дар чӣ корӣ?» Гуфт: «Мекӯбам духул»,
Гуфт: «Ку бонги духул, эй бусубул?»
Гуфт: «Фардо бишнави ин бонгро:
Наъраи ё ҳасрато! Во вайлато!»
Он дурӯғ асту кажу барсохта,
Сирри он кажро ту ҳам нашнохта.

Чавоби он масал, ки мункирон гуфтанд аз рисолати харгӯш, пайғоми пилро аз
моҳи осмон

Сирри он харгӯш дон деви факул,
Ки ба пеши нафси ту омад расул.
То ки нафси гӯдро маҳрум кард,
З-оби ҳайвоне, ки аз вай Хизр х(в)ард.
Божгуна кардай маънишро,
Куфр гуфтӣ, мустаъид шав нешро.
Изтироби моҳ гуфтӣ дар зулол,
Ки битарсонид пилонро шағол?
Қиссаи харгӯшу пил ориву об?
Хашяти пилон зи маҳ дар изтироб?
Ин чӣ монад охир, эй кӯрони хом
Бо маҳе, ки шуд забунаш хосу ом?
Чӣ маҳу чӣ офтобу чӣ фалак,
Чӣ уқуду чӣ нуфусу чӣ малак.
Офтоби офтоби офтоб,
Ин чӣ мегӯям? Магар ҳастам ба хоб!
Сад ҳазорон шаҳрро хашми шаҳон
Сарнигун кардаст, эй бадгумраҳон!
Кӯҳ бар худ мешикофад сад шикоф,
Офтобе аз қусуфаш дар шуғоф.
Хашми мардон хушк гардонад саҳоб,
Хашми дилҳо кард оламҳо хароб.
Бингаред, эй мурдағони беҳанут,
Дар сиёсатгоҳи шаҳристони Лут.
Пил худ чӣ бвад? Ки се мурғи парон
Кӯфтанд он пилгонро устухон.
Азъафи мурғон абобил асту ӯ
Пилро бидриду напзирад руфӯ.
Кист к-ӯ нашнийд он тӯфони Нӯҳ?
Ё масофи лашкари Фиръавну рӯҳ.
Рӯҳашон бишкасту андар об рехт,
Зарра-зарра обашон бармегусехт.
Кист к-ӯ нашнийд аҳволи Самуд?
В-он ки сарсар одиёнро мерабуд.
Чашм боре андар он пилон гушо,

Ки будандӣ пилкуш андар вағо.
Ончунон пилону шоҳони залум
Зери хашми дил ҳамеша дар рӯчум.
То абад аз зулмате дар зулмате
Мераванду нест ғавсе, раҳмате.
Номи неку бад магар нашнидаед?
Ҷумла диданду шумо нодидаед?
Дидаро нодида меоред, лек
Чашматонро воғушояд марг нек.
Гир, олам пур бувад хуршеду нур,
Чун равӣ дар зулмате монанди гӯр.
Бенасиб оӣ аз он нури азим,
Бастаравзан бошӣ аз моҳи карим.
Ту даруни чоҳ рафтастӣ зи кох,
Чӣ гунаҳ дорад ҷаҳонҳои фароҳ?
Ҷон ки андар васфи гурге монад ӯ,
Чун бибинад рӯи Юсуфро? Бигӯ.
Лаҳни доводӣ ба сангу кӯҳ расид,
Гӯши он сангиндилонаш кам шунид.
Офарин бар ақлу бар инсоф бод
Ҳар замон, «валлоҳу аълам биррашод».
«Саддиқу, руслан кироман, ё сабо,
Саддиқу рӯҳан сабоҳо ман сабо.
Саддиқу хум, хум шумусун толиъат,
Юъминуқум мин маҳозӣ-л-қориъат.
Саддиқухум, хум будурун зоҳират,
Қабла ан юлқуқуму би-с-соҳират.
Саддиқухум, хум масобиху-д-дучо,
Акримуҳум, хум мафотеху-р-рачо.
Саддиқу ман лайса ярчу хайрақум,
Ло тазиллу, ло тасидду ғайрақум».
Порсӣ гӯем, ҳин, тозӣ биҳил,
Ҳиндуи он турк бош, эӣ обу гил!
Ҳин! Гувоҳиҳои шоҳон бишнавед,
Бигравиданд осмонҳо, бигравед.

Маънии ҳазм ва мисоли марди ҳозим

Ё ба ҳоли аввалинон бингаред,
Ё суйи охир ба ҳазме дарпаред.
Ҳазм чӣ бвад? Дар ду тадбир эҳтиёт,
Аз ду он гирӣ, ки дур аст аз ҳубот.
Он яке гӯяд: «Дар ин раҳ ҳафт рӯз
Нест обу ҳаст реги пойсӯз».
Он дигар гӯяд: «Дурӯғ аст ин, бирон,
Ки ба ҳар шаб чашмае бинӣ равон».
Ҳазм он бошад, ки баргирӣ ту об,
То раҳӣ аз тарсу бошӣ бар савоб.
Гар бувад дар роҳ об, инро бирез,
В-ар набошад, вой бар марди ситез.
Эй халифазодагон! Доде кунед,
Ҳазм баҳри рӯзи меъоде кунед.
Он адувве, к-аз падартон кин кашид,
Сӯйи зиндонаш зи иллийин кашид.
Он шаҳи шатранчи дилро мот кард,
Аз биҳишташ сухраи офот кард.
Чанд чо бандаш гирифт андар набард,
То ба кушти дарфигандаш рӯйзард.
Инчунин кардаст бо он паҳлавон,
Суст-сусташ мангаред, эй дигарон.
Модару бобои моро он ҳасуд
Тоҷу пироя ба чолокӣ рабуд.
Кардашон он чо бараҳна-в зору хор,
Солҳо бигрист Одам зор-зор.
Ки зи ашки хашми ӯ рӯйид набт,
Ки чаро андар чаридай «ло»-ст сабт?
Ту қиёсе гир тарроришро,
Ки чунон сарвар канад з-ӯ ришро.
Алҳазар, эй гилпарастон аз шараш,
Теги лоҳавле занед андар сараш,
К-ӯ ҳамебинад шуморо аз камин,
Ки шумо ӯро намебинед, хин!
Доимо сайёд резад донаҳо,
Дона пайдо бошаду пинҳон дағо.
Ҳар кучо дона бидидӣ, алҳазар,

То набандад дом бар ту болу пар.
З-он ки мурғе, к-ӯ ба тарки дона кард,
Дона аз сахрои бетазвир х(в)ард.
Ҳам бад-он қонеъ шуду аз дом част,
Ҳеч доме парру болашро набаст.

Вахомати кори он мурғ, ки тарки ҳазм кард аз хирсу ҳаво
Боз мурғе фавқи деворе нишаст,
Дида сӯйи донаи доме бибаст.
Як назар ӯ сӯйи сахро мекунад,
Як назар ҳирсаш ба дона мекашад.
Ин назар бо он назар чолиш кард,
Ногаҳоне аз хирад холиш кард.
Боз мурғе, к-он тараддудро гузошт,
З-он назар барканду бар сахро гумошт.
Шод болу парри ӯ, «баххан лаҳу»,
То имоми чумла озодон шуд ӯ.
Ҳар кӣ ӯро муқтадо созад, бираст,
Дар мақоми амну озодӣ нишаст.
З-он ки шоҳи ҳозимон омад дилаш,
То гулистону чаман шуд манзилаш.
Ҳазм аз ӯ розиву ӯ розӣ зи ҳазм,
Инчунин кун, гар кунӣ тадбири азм.
Борҳо дар доми хирс афтодаӣ,
Ҳалқи худро дар буридан додаӣ.
Бозат он таввоби лутф озод кард,
Тавба пазруфту шуморо шод кард.
Гуфт: «Ин удтум казо удно казо,
Наҳну равваҷно-л-фиъола би-л-ҷазо».
Чунки чуфтеро бари худ оварам,
Ояд он чуфташ давона лоҷарам.
Чуфт кардем ин амалро бо асар,
Чун расад чуфте, расад чуфте дигар.
Чун рабояд ғорате аз чуфт шӯй,
Чуфт меояд паси ӯ шӯйчӯй.
Бори дигар сӯйи ин дом омадет,
Хок андар дидаи тавба задет.

Бозатон таввоб бигшод аз гирех,
Гуфт: «Ҳин, бигрез, рӯй ин сӯ манех».
Боз чун парвонаи нисён расид,
Ҷонатонро ҷониби оташ кашид.
Кам кун, эй парвона! Нисёну шаке,
Дар пари сӯзида бингар ту яке.
Чун раҳидӣ, шукр он бошад, ки ҳеч,
Сӯйи он дона надорӣ печ-печ.
То туро чун шукр гӯйӣ, бахшад ӯ
Рӯзии бедому беҳавфи адӯ.
Шукри он неъмат, ки-тон озод кард,
Неъмати Ҳақро бибояд ёд кард.
Чанд андар ранҷхову дар бало,
Гуфтӣ: «Аз домам раҳо деҳ, эй Худо.
То чунин хидмат кунам, эҳсон кунам,
Хок андар дидаи шайтон занам».

Ҳикояти назр кардани сагон ҳар зимистон, ки ин тобистон чун биёяд, хона
созем аз баҳри зимистон
Саг зимистон ҷамъ гардад устухон-ш,
Заҳми сармо хурд гардонад чунон-ш,
К-ӯ бигӯяд к-ин қадар тан, ки манам,
Хонае аз санг бояд карданам.
Чунки тобистон биёяд, ман ба чанг
Баҳри сармо хонае созам зи санг».
Чунки тобистон биёяд аз гушод
Устухонҳо паҳн гардад, пӯст шод.
Гӯяд ӯ чун зафт бинад хешро:
«Дар кадомин хона гунҷам, эй киё!»
Зафт гардад, по кашад дар сояе,
Коҳиле, сере, ғаре, худрояе.
Гӯядаш дил: «Хонае соз, эй аму!»
Гӯяд ӯ: «Дар хона кай гунҷам? Бигӯ».
Устухони ҳирси ту дар вақти дард
Дарҳам ояд, хурд гардад дар навард.
Гӯй: «Аз тавба бисозам хонае,
Дар зимистон бошад астана».

Чун бишуд дарду шудат он хирс зафт,
Ҳамчу саг савдои хона аз ту рафт.
Шукри неъмат хуштар аз неъмат бувад,
Шукрбора кай суйи неъмат равад?
Шукр чони неъмату неъмат чу пӯст,
З-он ки шукр орад туро то кӯйи дӯст.
Неъмат орад ғафлату шукр интибох,
Сайди неъмат кун ба доми шукри шоҳ.
Неъмати шукрат кунад пурчашму мир,
То кунӣ сад неъмат исори фақир.
Сер нӯшӣ аз таъому нуқли Ҳақ,
То равад аз ту шикамхориву дақ.

Манъ кардани мункирон анбиёро алайҳимуссалом аз насиҳат кардан ва ҳуҷҷат овардани ҷабриёна

Қавм гуфтанд: «Эй насӯҳон, бас бувад,
Ин чӣ гуфтед, ар дар ин деҳ кас бувад.
Қавл бар дилҳои мо бинҳод Ҳақ,
Кас надонад бурд бар холиқ сабақ.
Нақши мо ин кард он тасвиргар,
Ин нахоҳадшон ба гуфтугӯ дигар.
Сангро сад сол гӯйӣ лаъл шав,
Кӯҳнаро сад сол гӯйӣ бош нав.
Хокро гӯйӣ сифоти об гир,
Обро гӯйӣ асал шав ё ки шир.
Холиқи афлок ӯ в-афлокиён
Холиқи обу туробу хокиён.
Осмонро дод даврону сафо,
Обу гилро тирарӯиву намо.
Кай тавонад осмон дурдӣ гузид?
Кай тавонад обу гил сафват харид?
Қисмате кардаст ҳар якро раҳе,
Кай кӯҳе гардад ба ҷаҳде чун қаҳе?»

Ҷавоби анбиё алайҳимуссалом мар ҷабриёнро

Анбиё гуфтанд, к-оре офарид
Васфҳое, ки натон з-он сар кашид.

В-офарид ӯ васфҳои оризӣ,
Ки касе мабғуз, мегардад разӣ.
Сангро гӯйӣ ки зар шав, беҳуда аст,
Миссро гӯйӣ, ки зар шав, роҳ ҳаст.
Регро гӯйӣ, ки гил шав, очиз аст,
Хокро гӯйӣ, ки гул шав, ҷоиз аст.
Ранҷҳо додаст, к-онро чора нест,
Он ба мисли лангиву фатсу амист.
Ранҷҳо додаст, к-онро чора ҳаст,
Он ба мисли лақваву дарди сар аст.
Ин давоҳо сохт баҳри эътилоф,
Нест ин дарду давоҳо аз газоф.
Балки ағлаб ранҷҳоро чора ҳаст,
Чун ба ҷид ҷӯйӣ, биёяд он ба даст.

Мукаррар кардани кофирон ҳуҷҷатҳои ҷабриёнаро
Қавм гуфтанд: «Эй гурӯҳ! Ин ранҷи мо
Нест з-он ранҷе, ки бипзирад даво.
Солҳо гуфтед з-ин афсуну панд,
Сахтгар мегашт з-он ҳар лаҳза банд».
Гар даворо ин мараз қобил будӣ,
Охир аз вай заррае зоил шудӣ.
Садда чун шуд, об н-ояд дар ҷигар,
Гар хурад дарё, равад ҷое дигар.
Лочарам омос гирад дасту по,
Ташнагиро нашканад он истиқо.

Боз ҷавоби анбиё алайҳимуссалом эшонро
Анбиё гуфтанд: «Навмедӣ бад аст,
Фазлу раҳматҳои борӣ беҳад аст.
Аз чунин муҳсин нашоёд ноумед,
Даст дар фатроки ин раҳмат занед».
Эй басо коро, ки аввал саъб гашт,
Баъд аз он бигшода шуд, сахтӣ гузашт.
Баъди навмедӣ бисе уммедҳост,
Аз паси зулмат бисе хуршедҳост.
Худ гирифтам, ки шумо сангин шудет,

Қуфлҳо бар гӯшу бар дил барзадет.
Ҳеч моро бо қабуле кор нест,
Кори мо таслиму фармон карданест.
ӯ бифармудагмон ин бандагӣ,
Нест моро аз худ ин гӯяндагӣ.
Ҷон барои амри ӯ дорем мо,
Гар ба реге гӯяд ӯ, корем мо.
Ғайри Ҳақ чони набиро ёр нест,
Бо қабулу радди халқаш кор нест.
Музди таблиғи рисолаташ аз ӯст,
Зишти душманрӯ шудем аз баҳри дӯст.
Мо бар ин даргаҳ малулон нестем,
То зи бӯъди роҳ ҳар ҷо бистем.
Дилфурубаста-в мулул он кас бувад,
К-аз фироқи ёр дар маҳбас бувад.
Дилбару матлуб бо мо ҳозир аст,
Дар нисори раҳматаш ҷон шокир аст.
Дар дили мо лолазору гулшанест,
Пириву пажмурдаги роҳ нест.
Доимо тарру ҷавонему латиф,
Тозаву ширину хандону зариф.
Пеши мо сад солу як соат якест,
Ки дарозу кӯтаҳ аз мо мунфакест.
Он дарозу кӯтаҳӣ дар ҷисмҳост,
Он дарозу кӯтаҳ андар ҷон кучост?
Се саду нӯҳ сол он Асҳоби Қаҳф,
Пешашон як рӯзи беандӯху лаҳф.
В-он гаҳе бинмудашон як рӯз ҳам,
Ки ба тан бозомад арвоҳ аз адам.
Чун набошад рӯзу шаб ё моҳу сол,
Кай бувад сериву пириву малол?
Дар гулистони адам чун бех(в)адист,
Мастӣ аз сағроқи лутфи эзадист.
«Лам язук лам ядри» ҳар кас к-ӯ нах(в)ард,
Кай ба ваҳм орад ҷуъал анфоси вард?
Нест мавҳум, ар будӣ мавҳум он,
Ҳамчу мавҳумон шудӣ маъдум он.

Дӯзах андар ваҳм чун орад биҳишт?
Ҳеч тобад рӯйи хуб аз ҳуки зишт?
Ҳин! Гулӯи худ мабур, ҳон, эй муҳон!
Инчунин луқма расида то даҳон.
Роҳҳои саъб поён бурдаем,
Раҳ бар аҳли хеш осон кардаем.

Мукаррар кардани қавм эътирози тарҷеҳ бар анбиё алайҳимуссалом
Қавм гуфтанд: «Ар шумо саъди худет,
Наҳси моеду зидету муртадет.
Чони мо фориғ буд аз андешаҳо,
Дар ғам афғандед морову ано.
Завқи чамъийят, ки буду иттифоқ
Шуд зи фоли зиштатон сад ифтироқ.
Тӯтии нуқли шакар будем мо,
Мурғи марғандеш гаштем аз шумо.
Ҳар кучо афсонаи ғамгустарист,
Ҳар кучо овозаи мустанкарист.
Ҳар кучо андар ҷаҳон фоли бадест,
Ҳар кучо масхе, наколе, маъхазест,
Дар мисоли қиссаву фоли шумост,
Дар ғамангезӣ шуморо муштаҳост».

Боз ҷавоби анбиё алайҳимуссалом
Анбиё гуфтанд: «Фоли зишту бад
Аз миёни ҷонатон дорад мадад.
Гар ту ҷое хуфта бошӣ бо хатар,
Аждаҳо дар қасди ту аз сӯйи сар».
Меҳрубоне мар туро огоҳ кард,
Ки бичаҳ зуд, арна аждарҳот х(в)ард.
Ту биғӯйӣ: «Фоли бад чун мезанӣ?»
Фоли чӣ? Барҷаҳ, бибин дар равшанӣ.
Аз миёни фоли бад ман худ туро
Мераҳонам, мебарам сӯйи саро.
Чун набӣ оғаҳқунандаст аз ниҳон,
К-ӯ бидид, он чӣ надид аҳли ҷаҳон.
Гар табибе гӯядат: «Ғӯра мах(в)ар,

Ки чунин ранче барорад шӯру шар».
Ту бигӯйӣ: «Фоли бад чун мезанӣ?»
Пас, ту носеҳро муассам мекунӣ.
В-ар мунаҷҷим гӯядат: «Имрӯз ҳеч
Ончунон коре макун андар басеч».
Сад раҳ ар бинӣ дурӯғи ахтарӣ,
Як-дубора рост ояд, мехарӣ.
Ин нучуми мо нашуд ҳаргиз хилоф,
Сихҳаташ чун монд аз ту дар ғилоф?
Он табибу он мунаҷҷим аз гумон
Мекунанд огоҳу мо худ аз аён.
Дуд мебинему оташ аз карон,
Ҳамла меорад ба сӯйи мункирон.
Ту ҳамегӯйӣ: «Ҳамуш кун 3-ин мақол,
Ки зиёни мост қоли шуми фол».
Эй ки нусҳи носеҳонро нашнавӣ,
Фоли бад бо туст, ҳар чо меравӣ.
Афъие бар пушти ту бармеравад,
ӯ зи боме бинадаш, оғаҳ кунад.
Гӯйияш: «Хомӯш, ғамгинам макун»,
Гӯяд ӯ: «Хуш бош». Худ рафт он сухун.
Чун занад афъӣ даҳон бар гарданат,
Талх гардад ҷумла шодӣ ҷустанат.
Пас бад-ӯ гӯйӣ: «Ҳамин буд, эй фалон?
Чун бинадридӣ гиребон дар фиғон?
Ё зи болоям ту санге мезадӣ,
То маро он чид намудиву бадӣ».
ӯ бигӯяд: «3-он ки меозурдаӣ»,
Ту бигӯйӣ: «Нек, шодам кардаӣ!»
Гуфт: «Ман кардам ҷавонмардӣ ба панд,
То раҳонам ман туро 3-ин хушкбанд.
Аз лаъимӣ ҳаққи он нашнохтӣ,
Мояи изову туғён сохтӣ».
Ин бувад хӯйи лаъимони данӣ,
Бад кунад бо ту, чу некӯйӣ кунӣ?
Нафсро 3-ин сабр мекун мунҳаниш,
Ки лаъим асту насозад некӯиш.

Бо кариме, гар кунӣ эҳсон, сазад,
Мар якеро ӯ иваз ҳафсад диҳад.
Бо лаъиме чун кунӣ қаҳру чафо,
Бандае гардад туро бас бовафо.
Кофирон к-оранд дар неъмат чафо,
Боз дар дӯзах нидошон «раббано».

Ҳикмати офаридани дӯзахи он ҷаҳон ва зиндони ин ҷаҳон, то маъбади
мутакаббирон бошад, ки «ийтиё тавъан ав карҳан»

Ки лаъимон дар чафо софӣ шаванд,
Чун вафо бинанд, худ ҷофӣ шаванд.
Масҷиди тоъоташон пас дӯзах аст,
Пойбанди мурғи бегона фах аст.
Ҳаст зиндон савмаъай дузду лаъим,
К-андар ӯ зокир шавад Ҳақро муқим.
Чун ибодат буд мақсуд аз башар,
Шуд ибодатгоҳи гарданкаш сақар.
Одамиро ҳаст дар ҳар кор даст,
Лек аз ӯ мақсуд ин хидмат будаст.
«Мо халақу-л-чинна ва-л-инс», ин бихон,
Ҷуз ибодат нест мақсуд аз ҷаҳон.
Гарчи мақсуд аз Китоб он фан бувад,
Гар туаш болиш кунӣ, ҳам мешавад.
Лек аз ӯ мақсуд ин болиш набуд,
Илм буду донишу иршоду суд.
Гар ту меҳе сохтӣ шамшерро,
Баргузидӣ бар зафар идбирро.
Гарчи мақсуд аз башар илму ҳудист,
Лек ҳар як одамиро маъбадест.
Маъбади марди карим «акрамтуху»,
Маъбади марди лаъим «асқамтуху».
Мар лаъимонро бизан, то сар ниҳанд,
Мар каримонро бидех, то бар диҳанд.
Лочарам Ҳақ ҳар ду масҷид офарид,
Дӯзах онҳорову инҳоро мазид.
Сохт Мӯсо қудс дар боби сағир,
То фуруд оранд сар қавми заҳир.

3-он ки ҷабборон буданду сарфароз,
Дӯзах он боби сағир асту ниёз.

Баёни он ки Ҳақ таъоло сурати мулукро сабаби мусаххар кардани ҷабборон, ки мусаххари Ҳақ набошанд, сохтааст, чунонки Мӯсо алайҳиссалом боби сағир сохт бар рабази қудс чиҳати рукӯъи ҷабборони банӣ Исроил вақти даромадан, ки «удхулу-л-боба суччадан ва қулу ҳиттатун»

Ончунон ки Ҳақ зи гӯшту устухон
Аз шаҳон боби сағире сохт, ҳон!
Аҳли дунё сачдаи эшон кунанд,
Чунки сачдай кибриёро душмананд.
Сохт саргиндонаке меҳробашон,
Номи он меҳроб миру паҳлавон.
Лоиқи ин ҳазрати покӣ наед,
Найшакарпокон, шумо холӣ наед.
Он сагонро ин хасон хозеъ шаванд,
Шерро ор аст, к-ӯро биграванд.
Гурба бошад шаҳнаи ҳар мушхӯ,
Муш кӣ бвад, то зи шерон тарсад ӯ?
Хавфи эшон аз килоби Ҳақ бувад,
Хавфашон кай з-офтоби Ҳақ бувад?
«Рабби-ял-аъло»-ст вирди он меҳон,
«Рабби аднӣ» дархури ин аблаҳон.
Муш кай тарсад зи шерони масоф,
Балки он охутағони мушкноф.
Рав ба пеши косалес, эй деглес,
Ту-ш худованду валинеъмат навис.
Бас кун, ар шарҳе бигӯям дурдаст,
Хашм гирад миру ҳам донад, ки ҳаст.
Ҳосил он омад, ки бад кун, эй карим!
Бо лаъимон, то ниҳад гардан лаъим.
Бо лаъими нафс, чун эҳсон кунад,
Чун лаъимон нафси бад қуфрон кунад.
3-ин сабаб буд, к-аҳли меҳнат шокиранд,
Аҳли неъмат тоғианду мокиранд.
Ҳаст тоғӣ баглари зарринқабо,
Ҳаст шокир хастаи соҳибабо.

Шукр кай рӯяд зи амлоку ниҳам?
Шукр мерӯяд зи балвову сақам.

Қиссаи ишқи сӯфӣ бар суфраи тихӣ
Сӯфие бар мех рӯзе суфра дид,
Чарх мезад, чомаҳоро медарид.
Бонг мезад: «Нак, навои бенаво,
Қаҳтҳову дардҳоро нак даво».
Чунки дуду шӯри ӯ бисёр шуд,
Ҳар кӣ сӯфӣ буд, бо ӯ ёр шуд.
Ких-кихеву ҳою ҳуе мезаданд,
Тои чанде масту беҳуд мешуданд.
Бӯфузуле гуфт сӯфиро, ки чист?
Суфрае овехта в-аз нон тихист.
Гуфт: «Рав, рав, нақши бемаънистӣ,
Ту бичӯ ҳастӣ, ки ошиқ нестӣ».
Ишқи нон бе нон ғизои ошиқ аст,
Банди ҳастӣ нест, ҳар к-ӯ содиқ аст.
Ошиқонро кор набвад бо вучуд,
Ошиқонро ҳаст бе сармоя суд.
Бол неву гирди олам мепаранд,
Даст неву гӯ зи майдон мебаранд.
Он фақире, к-ӯ зи маънӣ бӯӣ ёфт,
Дасти бибрида ҳаме занбил бофт.
Ошиқон андар адам хайма заданд,
Чун адам якрангу нафси воҳиданд.
Ширхора кай шиносад завқи лут?
Мар париро бӯӣ бошад луту пут.
Одамӣ кай бӯ барад аз бӯӣи ӯ?
Чунки хӯӣи ӯст зидди хӯӣи ӯ.
Ёбад аз бӯ он парии бӯӣкаш,
Ту наёбӣ он зи сад ман лутӣ х(в)аш.
Пеши қибтӣ хун бувад он оби Нил,
Об бошад пеши сибтии ҷамил.
Ҷода бошад баҳр з-исроилиён,
Ғарқагаҳ бошад зи Фиръавни авон.

Махсус будани Яъқуб алайҳиссалом ба чашидани чоми Ҳақ аз рӯи Юсуф ва
кашидани бӯи Ҳақ аз бӯи Юсуф ва ҳирмони бародарон ва ғайриҳум аз ин
ҳар ду

Он чӣ Яъқуб аз рухи Юсуф бидид
Хоси ӯ буд, он ба ихвон кай расид?
Ин зи ишқаш хеш дар чаҳ мекунад
В-он ба кин аз баҳри ӯ чаҳ меканад.
Суфраи ӯ пеши ин аз нон тижист,
Пеши Яъқуб аст пур, к-ӯ муштаҳист.
Рӯиношуста набинад рӯи хур,
«Ло салота» гуфт: «Илло би-т-тахур».
Ишқ бошад луту пути қонҳо,
Қӯъ аз ин рӯи аст қути қонҳо.
Қӯъи Юсуф буд он Яъқубро,
Бӯи нонаш мерасид аз дур чо.
Он ки бистад пераҳанро, мешитофт
Бӯи пероҳони Юсуф менаёфт.
В-он ки сад фарсанг з-он сӯ буд ӯ,
Чунки буд Яъқуб, мебӯиид бӯ.
Эй басо олам зи дониш бенасиб,
Ҳофизи илм аст он кас, на ҳабиб.
Мустамеъ аз вай ҳамеёбад машом,
Гарчи бошад мустамеъ аз ҷинси ом.
З-он ки пероҳон ба дасташ орияст,
Чун ба дасти он нахосӣ қорияст.
Қория пеши нахосӣ сарсарист,
Дар кафи ӯ аз барои муштарист.
Қисмати Ҳаққ аст рӯзӣ додане,
Ҳар якеро сӯи дигар роҳ не.
Як хаёли нек боғи он шуда,
Як хаёли зишт роҳи ин зада.
Он Худое, к-аз хаёле боғ сохт
В-аз хаёле дӯзаҳу қойи гудохт.
Пас кӣ донад роҳи гулшанҳои ӯ?
Пас кӣ донад қойи гулханҳои ӯ?
Дидбони дил набинад дар маҷол,
К-аз кадомин рукни қон ояд хаёл?

Гар бидидӣ матлаъашро з-эҳтиёл,
Банд кардӣ роҳи ҳар нохушхаёл.
Кай расад ҷосусро он ҷо қадам,
Ки бувад мирсоду дарбанди адам?
Домани фазлаш ба каф кун кӯрвор,
Қабзи аъмо ин бувад, эй шаҳрёр!
Домани ӯ амру фармони вай аст,
Некбахте, ки туқо ҷони вай аст.
Он яке дар марғзору ҷӯйи об
В-он яке паҳлӯйи ӯ андар азоб.
ӯ аҷаб монда, ки завқи ин зи чист?
В-он аҷаб монда, ки ин дар ҳабси кист?
Ҳин! Чаро хушкӣ? Ки ин ҷо чашмаҳост,
Ҳин! Чаро зардӣ? Ки ин ҷо сад давост.
Ҳамнишино! Ҳин! Даро андар чаман,
Гӯяд: «Эй ҷон! Ман наёрам омадан».

Ҳикояти амир ва ғуломаш, ки намозбора буд ва унси азим дошт дар намоз ва муноҷоти Ҳақ

Мир шуд мӯҳтоҷи гармоба саҳар,
Бонг зад: «Сунқур! Ҳало! Бардор сар.
Тосу мандилу гил аз Алтун бигир,
То ба гармоба равем, эй ноғузир!»
Сунқур он дам тосу мандиле накӯ
Баргирифт рафт бо ӯ ду ба ду.
Масҷиде бар раҳ буду бонги сало
Омад андар гӯши Сунқур дар мало.
Буд Сунқур саҳт мулаъ дар намоз,
Гуфт: «Эй мири ман! Эй банданавоз!
Ту бар ин дуккон замоне сабр кун,
То гузорам фарзу хонам «лам якун».
Чун имому қавм берун омаданд,
Аз намозу вирдҳо фориғ шуданд.
Сунқур он ҷо монд то наздики чошт,
Мир Сунқурро замоне чашм дошт.
Гуфт: «Эй Сунқур! Чаро н-ойӣ бурун?»
Гуфт: «Менағзорадам ин зӯфунун.

Сабр кун, нак омадам, эй равшани!
Нестам ғофил, ки дар гӯши мани».
Ҳафт навбат сабр карду бонг кард,
То ки очиз гашт аз тебоши мард.
Посухаш ин буд: «Менагзорадам,
То бурун оям ҳанӯз, эй мӯхтарам!»
Гуфт: «Охир масҷид-андар кас намонд,
Ки-т вомедорад? Он чо ки-т нишонд?»
Гуфт: «Он ки баста астат аз бурун,
Бастааст ӯ ҳам маро дар андарун.
Он кӣ нагзорад туро, к-ойӣ дарун,
Мебинагзорад маро, к-оям бурун.
Он кӣ нагзорад, к-аз ин сӯ по ниҳӣ,
ӯ бад-ин сӯ баст пойи ин раҳӣ».
Моҳиёнро баҳр нагзорад бурун,
Хокиёнро баҳр нагзорад дарун.
Асли моҳӣ обу ҳайвон аз гил аст,
Ҳилаву тадбир ин чо ботил аст.
Қуфли зафт асту гушоянда Худо,
Даст дар таслим зан в-андар ризо.
Зарра-зарра гар шавад мифтоҳҳо,
Ин гушоиш нест чуз аз кибриё.
Чун фаромӯшат шавад тадбири хеш,
Ёбӣ он баҳти ҷавон аз пири хеш.
Чун фаромӯши худӣ, ёдат кунанд,
Банда гаштӣ, он гаҳ озодат кунанд.

Навмед шудани анбиё алайҳимуссалом аз қабулу пазироии мункирон. Қавлуху
таъоло: «Ҳатто изо астайъаса-р-русуду...»

Анбиё гуфтанд бо хотир, ки чанд
Медихем инрову онро ваъзу панд?
Чанд кӯбем оҳани сарде зи ғай,
Дар дамидан дар қафс ҳин! То ба кай?
Чунбиши халқ аз қазову ваъда аст,
Тезии дандон зи сӯзи меъда аст.
Нафси аввал ронд бар нафси дувум,
Моҳӣ аз сар ганда бошад, не зи дум.

Лек ҳам медону хар мерон чу тир,
Чунки «баллиғ» гуфт Ҳақ, шуд ногузир.
Ту намедонӣ, к-аз ин ду кистӣ,
Ҷаҳд кун чандон, ки бинӣ чистӣ.
Чун ниҳӣ бар пушти кишти борро,
Бар таваккул мекуни он корро.
Ту намедонӣ, ки аз хар ду кий,
Ғарқай андар сафар ё ночий?
Гар бигӯйӣ: «То надонам ман киам,
Барнахоҳам тохт дар киштиву ям.
Ман дар ин раҳ ноҷиам ё ғарқаам,
Кашф гардон, к-аз кадомин фирқаам?
Ман нахоҳам рафт ин раҳ бо гумон,
Бар умеди хушк ҳамчун дигарон».
Ҳеч бозаргоние н-ояд зи ту,
З-он ки дар ғайб аст сирри ин ду рӯ.
Тоҷири тарсандатабӣ шишаҷон
Дар талаб на суд дорад, на зиён.
Бал зиён дорад, ки маҳрум асту хор,
Нур ӯ ёбад, ки бошад шӯълаخور.
Чунки бар бук аст ҷумлай корҳо,
Кори дин авло, к-аз ин ёбӣ раҳо.
Нест дастуре бад-ин ҷо қаръи боб,
Ҷуз умед, «Аллоҳу аълам би-с-саваб».

Баёни он ки имони муқаллид хавф асту ричо
Доъии ҳар пеша уммед асту бук,
Гарчи гарданшон зи кӯшиш шуд чу дук.
Бомдодон чун суйи дуккон равад,
Бар умеду буки рӯзӣ медавад.
Буки рӯзӣ набвадат, чун меравӣ?
Хавфи ҳирмон ҳаст, ту чунӣ қавӣ?
Хавфи ҳирмони азал дар касби лут,
Чун накардат суст андар ҷустучӯт?
Гӯйӣ: «Гарчи хавфи ҳирмон ҳаст пеш,
Ҳаст андар коҳилӣ ин хавф беш.
Ҳаст дар кӯшиш умедам бештар,

Дорам андар коҳилӣ афзун хатар». Пас, чаро дар кори дин, эй бадгумон, Доманат мегирад ин хавфи зиён? Ё надидӣ, к-аҳли ин бозори мо, Дар чӣ суданд анбиёву авлиё? 3-ин дукон рафтан, чӣ коншон рӯ намуд, Андар ин бозор чун бастанд суд? Оташ онро ром чун халхол шуд, Баҳр онро ром шуд, ҳаммол шуд. Оҳан онро ром шуд, чун мум шуд, Бод онро бандаву маҳкум шуд.

Баёни он ки расул алайҳиссалом фармуд: «Инна лиллоҳи таъоло авлиёун ахфиёун»

Қавми дигар саҳт пинҳон мераванд, Шӯҳраи халқони зоҳир кай шаванд? Ин ҳама доранду чашми ҳеч кас Барнаяфтад бар киёшон як нафас. Ҳам кароматшон, ҳам эшон дар ҳарам Номашонро нашнавад абдол ҳам. Ё намедонӣ карамҳои Худо, К-ӯ туро мехонад он сӯ, ки биё. Шаш чиҳат олам ҳама икромии ӯст, Ҳар тараф, ки бингарӣ, аъломи ӯст. Чун кариме гӯядат: «Оташ дар о», Андар о зуду мағӯ сӯзад маро.

Ҳикояти мандил дар танӯри пуроташ андохтани Анас разияллоҳу анҳу ва носӯҳтан

Аз Анас фарзанди Молик омадаст, Ки ба меҳмони ӯ шахсе шудааст. ӯ ҳикоят кард, к-аз баъди таъом Дид Анас дасторхонро зардфом. Чиркину олуида, гуфт: «Эй ходима! Андарафган дар танӯраш якдама». Дар танӯри пур зи оташ дарфиганд Он замон дасторхонро хушманд

Чумла меҳмонон дар он ҳайрон шуданд,
Интизори дуди кандуре буданд.
Баъди як соат баровард аз танӯр,
Поку испеду аз он авсоҳ дур.
Қавм гуфтанд: «Эй саҳобии азиз!
Чун насӯзиду мунаққо гашт низ?»
Гуфт: «З-он ки Мустафо дасту даҳон
Бас бимолид андар ин дасторхон».
Эй дили тарсаңда аз нору азоб,
Бо чунин дасту лабе кун иқтироб.
Чун ҷамодиро чунин ташриф дод,
Чони ошиқро чиҳо хоҳад гушод?
Мар кулӯхи Каъбаро чун қибла кард,
Хоки мардон бош, эй ҷон! Дар набард.
Баъд аз он гуфтанд бо он ходима:
«Ту нагӯйӣ ҳоли худ бо ин ҳама?
Чун фиғандӣ зуд он аз гуфти вай?
Гирам, ӯ бурдаст дар асрор пай.
Инчунин дасторхони қиматӣ
Чун фиғандӣ андар оташ, эй сатӣ?»
Гуфт: «Дорам бар каримон эътимед,
Нестам з-икроми эшон ноумед.
Майзаре чӣ бвад? Агар ӯ гӯядам:
Даррав андар айни оташ бе надам.
Андарафтам аз камоли эътимед,
Аз ибодуллоҳ дорам бас умед.
Сар дарандозам, на ин дасторхон,
З-эътимоди ҳар карими роздон».
Эй бародар! Худ бар ин иксир зан,
Кам набояд сидқи мард аз сидқи зан.
Он дили марде, ки аз зан кам бувад,
Он диле бошад, ки кам з-ишкам бувад.

Қиссаи фарёд расидани расул алайҳиссалом корвони арабро, ки аз ташнагӣ ва беобӣ дармонда буданд ва дил бар марг ниҳода, шутуруну халқ забон бурун андохта

Андар он водӣ гурӯҳе аз араб

Хушк шуд аз қаҳти бороншон қираб.
 Дар миёни он биёбон монда,
 Корвони марг худ бархонда.
 Ногаҳоне он муғиси ҳар ду кавн
 Мустафо пайдо шуд аз раҳ баҳри авн.
 Дид он чо корвоне бас бузург,
 Бар тафи регу раҳи саъбу сутург.
 Уштуроншонро забон овехта,
 Халқ андар рег ҳар сӯ рехта.
 Раҳмаш омад, гуфт: «Ҳин! Зутар равед,
 Чанд ёре сӯйи он кусбон давед.
 Гар сиёҳӣ бар шутур машк оварад,
 Сӯйи мири худ ба зудӣ мебарад.
 Он шутурбони сияхро бо шутур
 Сӯйи ман оред бо фармони мур».
 Сӯйи кусбон омаданд он толибон,
 Баъди як соат бидиданд ончунон,
 Баъдае мешуд, сиях, бо уштуре,
 Ровия пуроб, чун ҳадябаре.
 Пас бад-ӯ гуфтанд: «Мехонад туро
 Ин тараф, хайру-л-башар, хайру-л-варо».
 Гуфт: «Ман нашносам ӯро, кист ӯ?»
 Гуфт: «ӯ он моҳруйи қандхӯ».
 Навъҳо таъриф кардандаш, ки ҳаст,
 Гуфт: «Моно, ӯ магар он шоир аст
 Ки гурӯҳеро забун кард ӯ ба сеҳр,
 Ман наёям ҷониби ӯ ним шибр».
 Каш-кашонаш овариданд он тараф,
 ӯ фиғон бардошт дар ташнеъу таф.
 Чун кашидандаш ба пеши он азиз,
 Гуфт: «Нӯшед обу бардоред низ».
 Чумларо з-он машки ӯ сероб кард,
 Уштуруну ҳар касе з-он об х(в)ард.
 Ровия пур карду машк аз машки ӯ,
 Абри гардун хира монд аз рашки ӯ.
 Ин касе дидаст, к-аз як ровия
 Сард гардад сӯзи чандон ҳовия?

Ин касе дидаст, к-аз як машки об
Гашт чандин машк пур беизтироб?
Машк худ рӯпӯш буду мавҷи фазл
Мерасид аз амри ӯ аз баҳри асл.
Об аз ҷӯшиш ҳамегардад ҳаво
В-он ҳаво гардад зи сардӣ обҳо.
Балки беиллат ва берун з-ин ҳикам
Об рӯёнид таквин аз адам.
Ту зи тифлӣ чун сабабҳо дидаӣ,
Дар сабаб аз ҷаҳл барчафсидаӣ.
Бо сабабҳо аз мусаббиб ғофилӣ,
Сӯйи ин рӯпӯшҳо з-он моилӣ.
Чун сабабҳо рафт бар сар мезанӣ,
Раббанову раббаноҳо мекунӣ.
Рабб мегӯяд: «Бирав сӯйи сабаб,
Чун зи сунъам ёд кардӣ? Эӣ аҷаб!»
Гуфт: «З-ин пас ман туро бинам ҳама,
Нангарам сӯйи сабаб в-он дамдама».
Гӯядаш: «Рудду лаъоду» кори туст,
Эӣ ту андар тавбаву мисоқ суст.
Лек ман он нангарам, раҳмат кунам,
Раҳматам пурр аст, бар раҳмат танам.
Нангарам аҳди бадат, бидҳам ато
Аз карам ин дам чу мехонӣ маро».
Қофила ҳайрон шуд андар кори ӯ:
«Ё Муҳаммад! Чист ин, эӣ баҳрхӯ?
Кардаӣ рӯпӯш машки хурдро,
Ғарқа кардӣ ҳам араб ҳам курдро».

Машки он ғулом аз ғайб пуроб кардан ба мӯъҷиза ва он ғуломи сиёхро сапедрӯ
кардан биизниллоҳи таъоло
Эӣ ғулом! Акнун ту пур бин машки х(в)ад,
То нагӯйӣ дар шикоят неку бад.
Он сияҳ ҳайрон шуд аз бурҳони ӯ,
Медамид аз ломакон имони ӯ.
Чашмае дид аз ҳаво резон шуда,
Машки ӯ рӯпӯши файзи он шуда.

З-он назар рӯпӯшҳо ҳам бардарид,
То муайян чашмаи ғайбӣ бидид.
Чашмҳо пуроб кард он дам ғулом,
Шуд фаромӯшаш зи хоҷа в-аз мақом.
Дасту пояш монд аз рафтан ба роҳ,
Зилзила афганд дар ҷонаш Илоҳ.
Боз баҳри маслиҳат бозаш кашид,
Ки ба хеш о, бозрав, эй мустафид!
Вақти ҳайрат нест, ҳайрат пеши туст,
Ин замон дар раҳ даро чолоку чувст.
Дастҳои Мустафо бар рӯ ниҳод,
Бӯсаҳои ошиқона бас бидод.
Мустафо дасти муборак бар рухаш
Он замон молиду кард ӯ фаррухаш.
Шуд сапед он зангиву зодай ҳабаш,
Ҳамчу бадру рӯз равшан шуд шабаш.
Юсуфе шуд дар ҷамолу дар далол,
Гуфташ: «Акнун рав ба деҳ, воғӯй хол».
ӯ ҳамешуд бесару бепой маст,
Пой менашнохт дар рафтан зи даст.
Пас биёмад бо ду машки пур равон
Сӯйи хоҷа аз навоҳий корвон.

Дидани хоҷа ғуломи худро сапед ва ношинохтан, ки ӯст ва гуфтан, ки «Ғуломи
маро ту куштаӣ, хунат гирифт ва Худо туро ба дасти ман андохт»
Хоҷа аз дураш бидиду хира монд,
Аз таҳайюр аҳли он деҳро бихонд:
«Ровияй мо, уштури мо ҳаст ин,
Пас кучо шуд бандаи зангичабин?
Ин яке бадрест, меояд зи дур,
Мезанад бар нури рӯз аз рӯш нур.
Ку ғуломи мо? Магар саргашта шуд?
Ё бад-ӯ гурге расиду кушта шуд?»
Чун биёмад пеш, гуфташ: «Кистӣ?
Аз Яман зодӣ ва ё туркестӣ?
Гӯ ғуломамро чӣ кардӣ? Рост гӯ,
Гар бикӯштӣ, вонамо, ҳилат маҷӯ».

Гуфт: «Агар куштам, ба ту чун омадам?
Чун ба пойи худ дар ин хун омадам?»
«Ку ғуломи ман?». Бигуфт: «Инак манам,
Карда дасти фазли Яздон равшанам».
«Ҳай! Чӣ мегӯӣ? Ғуломи ман кучост?
Ҳин! Нахоҳӣ раст аз ман ҷуз ба рост».
Гуфт: «Асрори туро бо он ғулом
Чумла воғӯям якояк ман тамом.
З-он замоне ки харидӣ ту маро,
То ба акнун бозгӯям мочаро.
То бидонӣ, ки ҳамонам дар вучуд,
Гарчи аз Шабдизи ман субҳе гушуд».
Ранг дигар шуд, валекин ҷони пок
Фориғ аз ранг асту аз аркону хок.
Таншиносон зуд моро гум кунанд,
Обнӯшон тарки машку хум кунанд.
Ҷоншиносон аз ададҳо фориғанд,
Ғарқай дарёи бечунанду чанд.
Ҷон шаву аз роҳи ҷон ҷонро шинос,
Ёри биниш шав, на фарзанди қиёс.
Чун малак бо ақл, як сарриштаанд,
Баҳри ҳикматро ду сурат гаштаанд.
Он малак чун мурғ болу пар гирифт
В-ин хирад бигзошт парру фар гирифт.
Лоҷарам ҳар ду муносир омаданд,
Ҳар ду хушрӯ пушти ҳамдигар шуданд.
Ҳам малак, ҳам ақл Ҳақро вочиде,
Ҳар ду одамро муъину сочиде.
Нафсу шайтон буда з-аввал воҳиде,
Буда Одамро адӯву ҳосиде.
Он ки Одамро бадан дид, ӯ рамид
В-он ки нури муътаман дид, ӯ хамид.
Он ду дида равшанон буданд аз ин
В-ин дуру дида надида ғайри тин.
Ин баён акнун чу хар бар ях бимонд,
Чун нашояд бар ҷухуд Инҷил хонд.
Кай тавон бо шиъа гуфтан аз Умар?

Кай тавон барбат задан дар пеши кар,
Лек гар дар деҳ ба гӯша як кас аст,
Ҳой-хуе, ки баровардам, бас аст.
Мустаҳиққи шархро сангу қулӯх
Нотиқе гардад, мушарреҳ бо русух.

Баёни он ки ҳар чӣ доду офарид аз самовот ва арзайн ва аъёну аъроз, ҳама ба
истидъои ҳоҷат офарид. Худро мӯҳточи чизе бояд кардан, то бидиҳад, ки
«амман юҷибу-л-музтарра изо даъоҳ?» Изтирор гувоҳи истехқоқ аст

Он ниёзи марямӣ будасту дард,
Ки чунон тифле сухан оғоз кард.
Чузви ӯ бе ӯ барои ӯ бигуфт,
Чузв-чузват гуфт дорад дар ниҳуфт.
Дасту по шоҳид шавандат, эй раҳӣ!
Мункириро чанд дасту по ниҳӣ?
В-ар набошӣ мустаҳиққи шарҳу гуфт,
Нотиқай нотиқ туро диду бихуфт.
Ҳар чӣ рӯйид, аз пайи мӯҳтоҷ руст,
То биёбад толибе чизе, ки чуст.
Ҳақ таъоло гар самовот офарид,
Аз барои дафъи ҳоҷот офарид.
Ҳар кучо дарде, даво он чо равад,
Ҳар кучо фақре, наво он чо равад.
Ҳар кучо мушкил, ҷавоб он чо равад,
Ҳар кучо киштист, об он чо равад.
Об кам чӯ, ташнагӣ овар ба даст,
То бичӯшад об аз болову паст.
То назояд тифлаки нозукгулӯ,
Кай равон гардад зи пистон шири ӯ?
Рав бад-ин болову пастихо бидав,
То шавӣ ташна- вҳароратро гарав.
Баъд аз он аз бонги занбӯри ҳаво
Бонги оби ҷав бинӯшӣ, эй киё!
Ҳоҷати ту кам набошад аз ҳашиш,
Обро гирӣ, суйи ӯ мекашиш.
Гӯш гирӣ обро ту, мекашӣ,
Сӯйи заръи хушк, то ёбад х(в)ашӣ.

Заръи чоңро, к-аш ҷавоҳир музмар аст,
Абри раҳмат пур зи оби Кавсар аст.
То «сақоҳум раббуҳум» ояд хитоб,
Ташна бош, «Аллоҳу аълам би-с-савоб».

Омадани он зани кофир бо тифли ширхора ба наздики Мустафо алайҳиссалом
ва нотик шудан исовор ба мӯъҷизоти расул, салаллоҳу алайҳи ва саллам

Ҳам аз он деҳ як зане аз кофирон
Сӯйи пайғамбар давон шуд з-имтиҳон.
Пеши пайғамбар даромад бо химор,
Кӯдаке думоҳа занро бар канор.
Гуфт кӯдак: «Салламаллоҳу алайк,
Ё расулуллоҳ, қад чиъно илайк».
Модараш аз хашм гуфташ: «Ҳай хамӯш!
Ки-т афғанд ин шаҳодатро ба гӯш?
Ин кият омӯхт, эй тифли сағир!
Ки забонат гашт дар тифлӣ чарир?»
Гуфт: «Ҳақ омӯхт, он гаҳ Ҷабрайил,
Дар баён бо Ҷабрийилам ман расил».
Гуфт: «Ку?» Гуфто, ки болои сарат,
Менабинӣ? Кун ба боло манзарат.
Истода бар сари ту Ҷабрайил,
Мар маро гашта ба сад гуна далел.
Гуфт: «Мебинӣ ту?» Гуфто, ки бале,
Бар сарат тобон чу бадри комиле.
Мебиомӯзад маро васфи расул,
З-он улуввам, мераҳонад з-ин суфул.
Пас расулаш гуфт: «Эй тифли разеъ!
Чист номат? Бозгӯву шав мутеъ».
Гуфт: «Номам пеши Ҳақ, Абдулазиз,
Абди Уззо пеши ин як мушти ҳез.
Ман зи Уззо поку безору барӣ,
Ҳаққи он ки додат ин пайғамбарӣ».
Кӯдаки думоҳа ҳамчун моҳи бадр,
Дарси болиғ гуфта чун асҳоби садр.
Пас ҳанут он дам зи ҷаннат даррасид
То димоғи тифлу модар бӯ кашид.

Ҳар ду меғуфтанд, к-аз хавфи суқут
Ҷон супурдан беҳ бар ин бўйи ҳанут.
Он касеро, к-иш муарриф Ҳақ бувад,
Ҷомиду номеш сад саддақ занад.
Он касеро, к-иш Худо ҳофиз бувад,
Мурғу моҳӣ мар варо ҳорис шавад.

Рабудани уқоб мӯзаи Мустафо алайҳиссалом ва бурдан бар ҳаво ва аз мӯза
мори сиёҳ фуру афтодан
Андар ин буданд, к-овози сало
Мустафо бишнид аз сӯйи уло.
Хост обеву вузӯро тоза кард,
Дасту рӯро шуст ӯ з-он оби сард.
Ҳар ду по шусту ба мӯза кард рой,
Мӯзаро бирбуд як мӯзарабой.
Даст сӯйи мӯза бурд он хушхитоб,
Мӯзаро бирбуд аз дасташ уқоб.
Мӯзаро андар ҳаво бурд ӯ чу бод,
Пас нигун карду аз он море фитод.
Дарфитод аз мӯза як мори сиёҳ,
З-он иноят шуд уқобаш некхоҳ.
Пас уқоб он мӯзаро овард боз,
Гуфт: «Ҳин, бистону рав сӯйи намоз.
Аз зарурат кардам ин густохие,
Ман з-адаб дорам шикасташохие».
Вой, к-ӯ густох пойе мениҳад,
Бе зарурат, к-аш ҳаво фатво диҳад.
Пас расулаш шукр карду гуфт: «Мо
Ин ҷафо дидему буд ин худ вафо.
Мӯза бирбудиву ман дарҳам шудам,
Ту ғамам бурдиву ман дар ғам шудам.
Гарчи ҳар ғайбе Худо моро намуд,
Дил дар он лаҳза ба худ машғул буд».
Гуфт: «Дур аз ту, ки ғафлат дар ту руст,
Диданам он ғайбро ҳам акси туст.
Мор дар мӯза бибинам бар ҳаво,
Нест аз ман, акси туст, эй Мустафо!»

Акси нуронӣ ҳама равшан бувад,
Акси зулмонӣ ҳама гулхан бувад.
Акси Абдуллаҳ ҳама нуре бувад,
Акси бегона ҳама кӯре бувад.
Акси ҳар касро бидон, эй чон! Бибин,
Паҳлуйи чинсе, ки хоҳӣ, менишин.

Ваҷҳи ибрат гирифта аз ин ҳикоят ва яқин доништан, ки «инна маъа-л-ъусри юсран»

Ибрат аст он қисса, эй чон! Мар туро,
То ки розӣ бошӣ дар ҳукми Худо.
То ки зирак бошиву некӯгумон,
Чун бибинӣ воқияй бад ногаҳон.
Дигарон гарданд зард аз бими он,
Ту чу гул хандон гаҳи суду зиён.
З-он ки гул гар барг-баргаш меканӣ,
Ханда нагзорад, нагардад мунсанӣ.
Гӯяд аз хорӣ чаро афтам ба ғам?
Хандаро ман худ зи хор овардаам.
Ҳар чӣ аз ту ёва гардад аз қазо,
Ту яқин дон, ки харидат аз бало.
«Мат-тасаввуф? Қола: вичдону-л-фараҳ,
Фи-л-фуъоди инда итёни-т-тараҳ».
Он иқобашро уқобе дон, ки ӯ
Даррабуд он мӯзаро з-он некхӯ.
То раҳонад пошро аз захми мор,
Эй хунук ақде, ки бошад беғубор.
Гуфт: «Ло таъсав ало мо фаътакум,
Ин ата-с-сирҳон ва ардо шотакум».
К-он бало дафъи балоҳои бузург,
В-он зиён манъи зиёнҳои сутург.

Истидъои он мард аз Мӯсо забони баҳоим бо туюр
Гуфт Мӯсоро яке марди ҷавон,
Ки биёмӯзам забони ҷонварон,
То бувад, к-аз бонги ҳайвоноту дад
Ибрате ҳосил кунам дар дини х(в)ад.

Чун забонҳои бани Одам ҳама
Дар пайи об асту нону дамдама,
Бу, ки ҳайвонотро дарде дигар
Бошад, аз тадбири ҳангоми гузар.
Гуфт Мӯсо: «Рав, гузар кун з-ин ҳавас,
К-ин хатар дорад бисе дар пешу пас.
Ибрату бедорӣ аз Яздон талаб,
Н-аз китобу аз мақолу ҳарфу лаб».
Гармтар шуд мард з-он манъаш, ки кард,
Гармтар гардад ҳаме аз манъ мард.
Гуфт: «Эй Мӯсо! Чу нури ту битофт,
Ҳар чи чизе буд, чизе аз ту ёфт.
Мар маро маҳрум кардан з-ин мурод,
Лоиқи лутфат набошад, эй ҷавод!
Ин замон қоиммақоми Ҳақ тувӣ,
Яъс бошад, ки маро монез шавӣ».
Гуфт Мӯсо: «Ё раб! Ин марди салим,
Сухра кардасташ магар деви раҷим!
Гар биёмӯзам, зиён кораш бувад,
В-ар наёмӯзам, дилаш бад мешавад».
Гуфт: «Эй Мӯсо! Биёмӯзаш, ки мо
Рад накардем аз карам ҳаргиз дуъо».
Гуфт: «Ё раб! ӯ пушаймонӣ х(в)арад,
Даст хояд, ҷомаҳоро бардарад».
Нест қудрат ҳар касеро созвор,
Аҷз беҳтар мояи парҳезгор.
Фақр аз ин рӯ фаҳр омад ҷовидон,
Ки ба тақво монд дасти норасон.
З-он ғинову з-он ғани мардуд шуд,
Ки зи қудрат сабрҳо бадруд шуд.
Одамиро аҷзу фақр омад амон
Аз балои нафси пурҳирсу ғамон.
Он ғам омад з-орзуҳои фузул,
Ки бад-он хӯ кардааст он сайди ғул.
Орзуи гил бувад гилхораро,
Гулшакар нагворад он бечораро.

Ваҳй омадан аз Ҳақ таъоло ба Мӯсо, ки биёмӯзаш чизе, ки истидъо кунад ё баъзе аз он

Гуфт Яздон: «Ту бидеҳ боясти ӯ,

Баргушо дар ихтиёр он дасти ӯ».

Ихтиёр омад ибодатро намак

В-арна мегардад ба нохоҳ ин фалак.

Гардиши ӯро на аҷру на иқоб,

К-ихтиёр омад хунар вақти ҳисоб.

Чумла олам худ мусаббеҳ омаданд,

Нест ин тасбеҳи ҷабрӣ муздманд.

Теғ дар дасташ неҳ, аз аҷзаш бикан,

То ки ғозӣ гардад ӯ ё роҳзан.

З-он ки «каррамно» шуд Одам з-ихтиёр,

Ним занбӯри асал шуд, ним мор.

Мӯъминон кори асал занбӯрвор,

Кофирон худ кони заҳре, ҳамчу мор.

З-он ки мӯъмин хӯрд бигзидай набот,

То чу наҳле гашт риқи ӯ ҳаёт.

Боз кофир хӯрд шарбат аз садид,

Ҳам зи қуташ заҳр шуд дар вай падид.

Аҳли илҳоми Худо «айнулҳаёт»,

Аҳли тасвили «ҳаво самму-л-мамот».

Дар ҷаҳон ин мадҳу шобошу зиҳӣ

З-ихтиёр асту ҳифози оғаҳӣ.

Чумла риндон чунки дар зиндон буванд,

Муттақиву зоҳиду ҳақхон шаванд.

Чунки қудрат рафт, косид шуд амал,

Ҳин, ки то сармоя насонад ачал.

Қудратат сармояи суд аст, ҳин!

Вақти қудратро ниғаҳ дору бибин.

Одамӣ бар хинги «каррамно» савор,

Дар кафи даркаш инони ихтиёр.

Боз Мӯсо дод панд ӯро ба меҳр,

Ки муродат зард хоҳад кард чехр.

Тарки ин савдо бигӯ в-аз Ҳақ битарс,

Дев додастат барои макр дарс.

Қонезъ шудани он толиб ба таълими забони мурғи хонагӣ ва сағ ва иҷобати

Мӯсо алайҳиссалом

Гуфт: «Боре, нутқи сағ, к-ӯ бар дар аст,

Нутқи мурғи хонагӣ, к-аҳли пар аст».

Гуфт Мӯсо: «Ҳин! Ту донӣ, рав, расид,

Нутқи ин ҳар ду шавад бар ту падида».

Бомдодон аз барои имтиҳон

Истод ӯ мунтазир бар остон.

Ходима суфра бияфшонду фитод

Порае нони баёт осори зод.

Даррабуд онро хурӯсе чун гарав,

Гуфт сағ: «Кардӣ ту бар мо зулм, рав,

Донаи гандум тавонӣ хӯрду ман

Оқизам дар дона хӯрдан дар ватан.

Гандуму чаврову боқии ҳабуб

Метавонӣ хӯрду ман на, эй таруб!

Ин лаби ноне, ки қисми мост нон,

Мерабой ин қадарро аз сагон?»

Чавоби хурӯс сагро

Пас хурӯсаш гуфт: «Тан зан, ғам мах(в)ар,

Ки Худо бидҳад иваз з-инат дигар.

Асби ин хоҷа сақат хоҳад шудан,

Рав, зи фардо сер хур, кам кун ҳазан».

Мар сагонро ид бошад марги асб,

Рӯзии вофир бувад бечаҳду касб.

Асбро бифрӯхт, чун бишнид мард,

Пеши сағ шуд он хурӯсаш рӯйзард.

Рӯзи дигар ҳамчунон нонро рабуд

Он хурӯсу сағ бар ӯ лаб баргушуд.

К-эй хурӯси ишвадеҳ! Чанд ин дурӯғ?

Золимиву козибиву бефурӯғ.

Асб, к-иш гуфтӣ сақат гардад, кучост?

Кӯри ахтаргӯю маҳрумӣ зи рост».

Гуфт ӯро он хурӯси бохабар,

Ки сақат шуд асби ӯ ҷойи дигар.

Асбро бифрӯхту част ӯ аз зиён,

Он зиён андохт ӯ бар дигарон.
Лек фардо астараш гардад сақат,
Мар сагонро бошад он неъмат фақат.
Зуд астарро фурӯшид он ҳарис,
Ёфт аз ғам в-аз зиён он дам маҳис.
Рӯзи солис гуфт саг бо он хурӯс:
«Эй амири козибон, бо таблу кӯс!».
Гуфт: «ӯ бифрӯхт астарро шитоб»,
Гуфт: «Фардояш ғулом ояд мусоб.
Чун ғуломи ӯ бимирад, нонҳо
Бар сагу хоҳанда резанд ақрабо».
Ин шуниду он ғуломашро фурӯхт,
Раст аз хусрону рухро барфурӯхт.
Шукрҳо мекарду шодиҳо, ки ман
Растам аз се воқеа андар заман.
То забони мурғу саг омӯхтам,
Дидаи суъулқазоро дӯхтам.
Рӯзи дигар он саги маҳрум гуфт,
К-эй хурӯси жожхо, ку току чуфт?

Ҳачил гаштани хурӯс пеши саг ба сабаби дурӯғ шудан дар он се ваъда
Чанд-чанд охир дурӯғу макри ту?
Худ напаррад чуз дурӯғ аз вақри ту.
Гуфт: «Ҳошо аз ману аз чинси ман,
Ки бигардем аз дурӯғе мумтаҳан.
Мо хурӯсон чун муаззин ростгӯй,
Ҳам рақиби офтобу вақтҷӯй.
Посбони офтобем аз дарун,
Гар кунӣ болои мо таште нигун».
Посбони офтобанд авлиё,
Дар башар воқиф зи асрори Худо.
Асли моро Ҳақ пайи бонги намоз
Дод ҳадя одамиро дар чиҳоз.
Гар ба ноҳангом саҳвемон равад
Дар азон, он мақтали мо мешавад.
Гуфти ноҳангоми «ҳай ала-л-фалох»,
Хуни моро мекунад хору мубоҳ.

Он ки маъсум омаду пок аз ғалат,
Он хурӯси қону ваҳй омад фақат.
Он ғуломаш мурд пеши муштарӣ,
Шуд зиёни муштарӣ он яксарӣ.
ӯ гурезонид молашро, валеқ
Хуни худро рехт, андарёб нек.
Як зиён дафъи зиёнҳо мешудӣ,
Қисму моли мост қонҳоро фидӣ.
Пеши шоҳон дар сиёсатгустарӣ
Медиҳӣ ту молу сарро мехарӣ.
Аъчамӣ чун гаштай андар қазо,
Мегурезонӣ зи довар молро.

Хабар кардани хурӯс аз марги хоҷа
«Лек фардо хоҳад ӯ мурдан яқин,
Гов хоҳад кушт ворис дар ҳанин.
Соҳиби хона бихоҳад мурд, рафт,
Рӯзи фардо нақ расидат лути зафт.
Пораҳои нону долангу таъом
Дар миёни кӯй ёбад хосу ом.
Гови қурбониву нонҳои тунук
Бар сағону соилон резад сабук.
Марги асбу астару марги ғулом
Буд қазогардони ин мағрури хом.
Аз зиёни молу дарди он гурехт,
Мол афзун карду хуни хеш рехт».
Ин риёзатҳои дарвешон чарост?
К-он бало бар тан, бақои қонҳост.
То бақои худ наёбад солике,
Чун кунад танро сақиму ҳолике?
Дасти кӣ чунбад ба исору амал,
То набинад додари қонаш бадал.
Он ки бидҳад беумеди судҳо,
Он Худой аст, он Худой аст, он Худо.
Ё валии Ҳақ, ки хӯйи Ҳақ гирифт,
Нур гашту тобиши мутлақ гирифт.
К-ӯ ғанӣ асту чуз ӯ чумла фақир,

Кай фақири беиваз гӯяд, ки гир?
То набинад кӯдаке, ки себ ҳаст,
ӯ пиёзи гандаро надҳад зи даст.
Ин ҳама бозор баҳри ин ғараз
Бар дуконҳо шиста бар бӯйи иваз.
Сад матоъи хуб арза мекунанд
В-андаруни дил ивазҳо метананд.
Як саломе нашнавӣ, эй марди дин,
Ки нагирад охират он остин.
Бетамаъ нашнидаам аз хосу ом
Ман саломе, эй бародар! Вассалом.
Чуз саломи Ҳаққ, ҳин! Онро бичӯ,
Хона-хона, ҷо ба ҷову кӯ ба кӯ.
Аз даҳони одамии хушмашом
Ҳам паёми Ҳақ шунудам, ҳам салом.
В-ин саломии боқӣён, бар бӯйи он
Ман ҳаменӯшам ба дил, хуштар зи чон.
З-он саломии ӯ саломии Ҳақ шудааст,
К-оташ андар дудмони «худ» задаст.
Мурдааст аз «худ», шуда зинда ба раб,
З-он бувад асрори Ҳаққаш дар ду лаб.
Мурдани тан дар риёзат зиндагист,
Ранчи ин тан, рӯхро пояндагист.
Гӯш бинҳода буд он марди хабис,
Мешунуд ӯ аз хурӯсаш он ҳадис.

Давидани он шахс ба сӯйи Мӯсо ба зинҳор, чун аз хурӯс хабари марги худ
шунид

Чун шунид инҳо, давон шуд тезу тафт,
Бар дари Мӯсо калимуллоҳ рафт.
Рӯ ҳамемолид дар хок ӯ зи бим,
Ки маро фарёд рас з-ин, эй Калим!
Гуфт: «Рав, бифрӯш худрову бираҳ,
Чунки усто гаштай, барҷаҳ зи чаҳ.
Бар мусулмонон зиён андоз ту,
Кисаву ҳамёнҳоро кун дутӯ.
Ман даруни хишт дидам ин қазо,

Ки дар ойина аён шуд мар туро.
Оқил аввал бинад охирро ба дил,
Андар охир бинад, аз дониш муқил».
Боз зорӣ кард, к-эй некӯхисол,
Мар маро дар сар мазан, дар рӯ мамол.
Аз ман он омад, ки будам носазо,
Носазоямро ту деҳ хуснулчазо.
Гуфт: «Тире ҷаст аз шаст, эй писар!
Нест суннат, к-ояд он вопас ба сар.
Лек дархоҳам зи некӯдоварӣ,
То ки имон он замон бо худ барӣ.
Чунки имон бурда бошӣ, зиндаӣ,
Чунки бо имон равӣ, пояндаӣ».
Ҳам дар он дам ҳол бар хоҷа бигашт,
То дилаш шӯриду оварданд ташт.
Шӯриши марг аст, на ҳайзай таом,
Қай чӣ судат дорад, эй бадбахти хом?
Чор кас бурданд то сӯйи вусоқ,
Соқ мемолид ӯ бар пушти соқ.
Панди Мӯсо нашнавай, шӯхӣ кунӣ,
Хештан бар теги пӯлодӣ занӣ.
Шарм н-ояд теғро аз ҷони ту,
Они туст ин, эй бародар, они ту!

Дуо кардани Мӯсо он шахсро, то ба имон равад аз дунё
Мӯсӣ омад дар муноҷот он саҳар,
К-эй Худо! Имон аз ӯ мастон, мабар.
Подшоҳӣ кун, бар ӯ бахшо, ки ӯ
Саҳв карду хирарӯиву ғулӯ.
Гуфтамаш: «Ин илм на дархурди туст,
Дафъ пиндорид гуфтамарову сушт.
Дастро бар аждаҳо он кас занад,
Ки асоро дасташ аждарҳо кунад.
Сирри ғайб онро сазад омӯхтан,
Ки зи гуфтан лаб тавонад дӯхтан.
Дархури дарё нашуд чуз мурғи об,
Фаҳм кун, «валлоҳу аълам би-с-савоб».

ӯ ба дарё рафту мурғобӣ набуд,
Гашт ғарқа, даст гираш, эй вадуд!»

Иҷобат кардани Ҳақ таъоло дуъои Мӯсоро алайҳиссалом

Гуфт: «Бахшидам бад-ӯ имон, наъам
В-ар ту хоҳӣ, ин замон зиндаш кунам.

Балки чумла мурдағони хокро

Ин замон зинда кунам баҳри туро».

Гуфт Мӯсо: «Ин ҷаҳони мурдан аст,

Он ҷаҳон ангез, к-он ҷо равшан аст.

Ин фаночо чун ҷаҳони буд нест,

Бозгашти орият бас суд нест.

Раҳмате афшон бар эшон ҳам кунун

Дар ниҳонхонай ладаино мӯҳзарун».

То бидонӣ, ки зиёни ҷисму мол

Суди ҷон бошад, раҳонад аз вубол.

Пас риёзатро ба ҷон шав муштарӣ,

Чун супурдӣ тан ба хидмат, ҷон барӣ.

В-ар риёзат оядат беихтиёр,

Сар бинех, шукрона дех, эй комёр.

Чун Ҳақат дод он риёзат, шукр кун,

Ту накардӣ, ӯ кашидат з-амри «кун».

Ҳикояти он зане, ки фарзандаш намезист, бинолид, ҷавоб омад, ки он ивази
риёзати туст ва ба ҷойи ҷиҳоди муҷоҳидон аст туро

Он зане ҳар сол зойдӣ писар,

Беш аз шаш маҳ набудӣ умрвар.

Ё се маҳ ё чор маҳ, гаштӣ табоҳ,

Нола кард он зан, ки афғон, эй Илоҳ!

Нӯҳ маҳам бор асту се моҳам фараҳ,

Неъматам зутар рав аз қавси кузах.

Пеши мардони Худо кардӣ нафир

З-ин шикоят он зан аз дарди назир.

Бист фарзанд инчунин дар гӯр рафт,

Оташе дар ҷонашон афтод тафт.

То шабе бинмуд ӯро ҷаннате,

Боқие, сабзе, хуше, безинате.

Боғ гуфтам неъматни бекайфро,
К-асли неъматҳосту маҷмаъ боғҳо.
В-арна «ло айнун раъат», чӣ қойи боғ,
Гуфт нури ғайбро Яздон чароғ.
Мисл набвад он, мисоли он бувад,
То барад бӯй он ки ӯ ҳайрон бувад.
Ҳосил, он зан дид онро, маст шуд,
З-он таҷаллий он заъиф аз даст шуд.
Дид дар қасре набишта номи хеш,
Они худ донисташ он маҳбубкеш.
Баъд аз он гуфтанд, к-ин неъмат варост,
К-ӯ ба қонбозӣ ба чуз содиқ нахост.
Хидмати бисёр мебоист кард,
Мар туро, то бархурӣ з-ин чошт х(в)ард.
Чун ту қоҳил будӣ андар илтиҷо,
Ин мусибатҳо иваз додат Худо.
Гуфт: «Ё раб, то ба сад солу фузун
Инчунинам дех, бирез аз ман ту хун».
Андар он боғ ӯ чу омад беш пеш,
Дид дар вай чумла фарзандони хеш.
Гуфт: «Аз ман гум шуд, аз ту гум нашуд,
Бе ду чашми ғайб кас мардум нашуд.
Ту накардӣ қасду аз бинӣ давид
Хуни афзун, то зи таб қонат раҳид.
Мағзи ҳар мева беҳ аст аз пӯсташ,
Пӯст дон танрову мағз он дӯсташ.
Мағзи нағзе дорад охир одамӣ,
Як даме онро талаб, гар з-он дамӣ.

Дар омадани Ҳамза, разияллоху анху дар қанг безиреҳ
Андар охир Ҳамза чун дар саф шудӣ,
Безиреҳ сармаст дар ғазв омадӣ.
Сина бозу тан бараҳна, пеш-пеш
Барфигандӣ дар сафи шамшер хеш.
Халқ пурсиданд, к-эй амми расул!
Эй ҳузабри сафшикан, шоҳи фуҳул.
На ту «ло тулқу биайдикум ило,

Таҳдука» хондӣ зи пайгоми Худо?
Пас чаро ту хешро дар таҳдука,
Медарандозӣ чунин дар маърака?
Чун ҷавон будиву зафту сахтзех,
Ту намерафтӣ суйи саф безирех.
Чун шудӣ пиру заъифу мунҳанӣ,
Пардаҳои лоуболӣ мезанӣ?
Лоуболивор бо теғу синон
Менамоӣ дорутиру имтиҳон?
Теғ хурмат менадорад пирро,
Кай бувад тамйиз теғу тирро?»
3-ин насақ ғамхорагони беҳабар
Панд медоданд ўро аз ғияр.

Ҷавоби Ҳамза мар халқро
Гуфт Ҳамза: «Чунки будам ман ҷавон,
Марг медидам, вадоъи ин ҷаҳон.
Сўйи мурдан кас ба рағбат кай равад?
Пеши аждарҳо бараҳна кай шавад?
Лек аз нури Муҳаммад ман кунун
Нестам ин шаҳри фониро забун.
Аз буруни ҳисс лашкаргоҳи шоҳ
Пур ҳамебинам зи нури Ҳақ сипоҳ.
Хайма дар хайма, таноб андар таноб,
Шукри он ки кард бедорам зи хоб».
Он ки мурдан пеши чашмаш таҳдукаст,
Амри «ло тулқу» бигирад ў ба даст.
В-он ки мурдан пеши ў шуд фатҳи боб,
«Сориъу» ояд мар ўро дар хитоб.
«Ал-ҳазар», эй маргбинон! «Бориъу»,
«Ал-ъачал», эй ҳашрбинон! «Сориъу».
«Ас-сало», эй лутфбинон! «Ифраҳу»,
«Ал-балло», эй қаҳрбинон! «Итраҳу».
Ҳар кӣ Юсуф дид, чон кардаш фидо,
Ҳар кӣ гургаш дид, баргашт аз ҳудо.
Марги ҳар як, эй писар! Ҳамранги ўст,
Пеши душман душману бар дўст дўст.

Пеши турк ойинаро хушрангӣ аст,
Пеши зангӣ ойина ҳам зангӣ аст.
Он ки метарсӣ зи марг андар фирор,
Он зи худ тарсонӣ, эй чон! Ҳуш дор.
Рӯйи зишти туст на рухсори марг,
Чони ту ҳамчун дарахту марг барг.
Аз ту рустаст, ар накӯй аст, ар бад аст,
Нохушу хуш, ҳар замират аз х(в)ад аст.
Гар ба хорӣ хастай, худ куштай
В-ар ҳариру қаздарӣ, худ риштай.
Лек набвад феъл ҳамранги чазо,
Ҳеч хидмат нест ҳамранги ато.
Музди муздурон наместонад ба кор,
К-он араз в-ин чавҳар асту пойдор.
Он ҳама сахтиву зӯр асту арақ
В-ин ҳама сим асту зарр асту табақ.
Гар туро ояд зи чойе тӯҳмате,
Кард мазлумат дуъо, дар меҳнате.
Ту ҳамегӯйӣ, ки ман озодаам,
Бар касе ман тӯҳмате нанҳодаам.
Ту гуноҳе кардаӣ шакли дигар,
Дона киштӣ, дона кай монад ба бар?
ӯ зино карду чазо сад чӯб буд,
Гӯяд ӯ: «Ман кай задам касро ба уд?»
На чазои он зино буд ин бало?
Чӯб кай монад зиноро дар хало?
Мор кай монад асоро, эй Калим?
Дард кай монад даворо, эй ҳақим?
Ту ба чойи он асо оби мани
Чун бияфгандӣ, шуд он шахси санӣ.
Ёр шуд ё мор шуд он оби ту,
З-он асо чун аст ин эъҷоби ту?
Ҳеч монад об он фарзандро?
Ҳеч монад найшакар мар қандро?
Чун сучуде ё рукӯе мард кишт,
Шуд дар он олам сучуди ӯ бихишт.
Чунки паррид аз даҳонаш ҳамди Ҳақ,

Мурғи ҷаннат сохташ раббу-л-фалақ.
Ҳамду тасбеҳаш намонад мурғро,
Гарчӣ нутфай мурғ бод асту ҳаво.
Чун зи дастат руст исору закот,
Гашт ин даст он тараф нахлу набот.
Оби сабрат ҷӯи оби худд шуд,
Ҷӯи шири худд, меҳри тусту вуд.
Завқи тоат гашт ҷӯи ангубин,
Мастиву шавқи ту ҷӯи хамр бин.
Ин сабабҳо, он асарҳоро намонд,
Кас надонад чун-ш ҷойи он нишонд?
Ин сабабҳо чун ба фармони ту буд,
Чор ҷӯ ҳам мар туро фармон намуд.
Ҳар тараф хоҳӣ, равонаш мекунӣ,
Он сифат чун буд, чунонаш мекунӣ.
Чун мании ту, ки дар фармони туст,
Насли он дар амри ту оянд чувст.
Медавад бар амри ту фарзанди нав,
Ки манам ҷузват, ки кардияш гарав.
Он сифат дар амри ту буд ин ҷаҳон,
Ҳам дар амри туст он ҷӯҳо равон.
Он дарахтон мар туро фармонбаранд,
К-он дарахтон аз сифотат бобаранд.
Чун ба амри туст ин ҷо ин сифот,
Пас дар амри туст он ҷо он ҷазот.
Чун зи дастат захм бар мазлум руст,
Он дарахте гашт, аз ӯ заққум руст.
Чун зи хашм, оташ ту дар дилҳо задӣ,
Мояи нори ҷаҳаннам омадӣ.
Оташат ин ҷо чу одамсӯз буд,
Он ҷӣ аз вай зод, мардафрӯз буд.
Оташи ту қасди мардум мекунад,
Нор, к-аз вай зод, бар мардум занад.
Он суханҳои чу мору каждумат
Мору каждум гашту мегирад думат.
Авлиёро доштӣ дар интизор,
Интизори растахезат гашт ёр.

Ваъдаи фардову пасфардои ту
Интизори ҳашрат омад, войи ту.
Мунтазир монӣ дар он рӯзи дароз
Дар ҳисобу офтоби ҷонгудоз.
К-осмонро мунтазир медоштӣ,
Тухми «фардо раҳ равам» мекоштӣ.
Хашми ту тухми саъири дӯзах аст,
Ҳин, бикуш ин дӯзахатро, к-ин фах аст.
Куштани ин нор набвад ҷуз ба нур,
«Нурука-тфаъ норано наҳну-ш-шакур».
Гар ту бенурӣ, кунӣ ҳилме ба даст,
Оташат зиндасту дар хокистар аст.
Он такаллуф бошаду рӯпӯш, ҳин,
Норро накшад ба ғайри нури дин.
То набинӣ нури дин, омин мабош,
К-оташи пинҳон шавад як рӯз фош.
Нур обе дону ҳам бар об чафс,
Чунки дорӣ об, аз оташ матарс.
Об оташро кушад, к-оташ ба хӯ,
Мебисӯзад наслу фарзандони ӯ.
Сӯйи он мурғобиён рав рӯзи чанд,
То туро дар оби ҳайвонӣ кашанд.
Мурғи хокӣ, мурғи обӣ ҳамтананд,
Лек зиддонанд, обу равғананд.
Ҳар яке мар асли худро банданд,
Эҳтиёте кун, ба ҳам монанданд.
Ҳамчунон ки васваса-в ваҳйи аласт
Ҳар ду маъқуланд, лекин фарқ ҳаст.
Ҳар ду даллолони бозори замир
Рахтҳоро меситоянд, эй амир!
Гар ту саррофи дилӣ, фикрат шинос,
Фарқ кун сирри ду фикрат, чун нахос.
В-ар надонӣ ин ду фикрат аз гумон,
«Ло халоба» гӯю маштобу марон.

Ҳилаи дафъи мағбун шудан дар байъу широ
Он яке ёри паямбарро бигуфт,

Ки манам дар байъҳо бо ғабн чуфт.
Макри ҳар кас, к-ӯ фурушад ё харад,
Ҳамчу сеҳр асту зи роҳам мебарад.
Гуфт: «Дар байъе, ки тарсӣ аз ғирор,
Шарт кун се рӯз худро ихтиёр,
Ки таъаннӣ ҳаст аз раҳмон яқин,
Ҳаст таъчилат зи шайтони лаъин».
Пеши сағ чун луқмае нон афганӣ,
Бӯ кунад, он гаҳ хурад, эй муътанӣ!
ӯ ба бинӣ бӯ кунад, мо бо хирад,
Ҳам бибӯемаш ба ақли мунтақад.
Бо таъаннӣ гашт мавҷуд аз Худо
То ба шаш рӯз ин замину чархҳо.
В-арна қодир буд, к-ӯ «кун файақун»,
Сад замину чарх овардӣ бурун.
Одамиро андак-андак он ҳумом,
То чихил солаш кунад марди тамом.
Гарчи қодир буд, к-андар як нафас,
Аз адам паррон кунад панҷоҳ кас.
Исӣ қодир буд, к-ӯ аз як дуъо
Бетаваққуф барчаҳонад мурдаро.
Холиқи Исо бинатвонад, ки ӯ
Бетаваққуф мардум орад тӯ ба тӯ?
Ин таъаннӣ аз пайи таълими туст,
Ки талаб оҳиста бояд, бе сукуст.
Чӯяке кӯчак, ки доим меравад,
На наҷас гардад, на ганда мешавад.
З-ин таъаннӣ зояд иқболу сурур,
Ин таъаннӣ байза, давлат чун туюр.
Мурғ кай монад ба байза, эй анид!
Гарчи аз байза ҳамеояд падида.
Бош то аҷзои ту чун байзаҳо
Мурғҳо зоянд андар интиҳо.
Байзаи мор арчи монад дар шабах
Байзаи гунчишкро, дур аст раҳ.
Донаи обӣ ба донай себ низ
Гарчи монад, фарқҳо дон, эй азиз!

Баргҳо ҳамранг бошад дар назар,
Меваҳо ҳар як бувад навъе дигар.
Баргҳои чисмҳо монандаанд,
Лек ҳар ҷоне ба раъйе зиндаанд.
Халқ дар бозор яксон мераванд,
Он яке дар завқу дигар дардманд.
Ҳамчунон дар марг яксон меравем,
Ним дар хусрону ниме хусравем.

Вафот ёфтани Билол разияллоҳу анҳу бо шодӣ
Чун Билол аз заъф шуд ҳамчун ҳилол,
Ранги марг афтод бар рӯйи Билол.
Ҷуфти ӯ дидаш, бигуфто: «Во ҳараб».
Пас Билолаш гуфт: «На, на, во тараб.
То кунун андар ҳараб будам зи зист,
Ту чӣ донӣ марг чун айш асту чист?»
Ин ҳамегуфту рухаш дар айни гуфт
Наргису гулбаргу лола мешукуфт.
Тоби рӯву чашми пуранвори ӯ
Ме-гувоҳӣ дод бар гуфтори ӯ.
Ҳар сияҳдил ме-сияҳ дидӣ варо,
Мардуми дида сиёҳ омад чаро?
Мардуми нодида бошад рӯсиёҳ,
Мардуми дида бувад миръоти моҳ.
Худ кӣ бинад мардуми дидаи туро
Дар ҷаҳон ҷуз мардуми дидафизо?
Чун ба ғайри мардуми дидаш надид,
Пас ба ғайри ӯ кӣ дар рангаш расид?
Пас ҷуз ӯ ҷумла муқаллид омаданд
Дар сифоти мардуми дидаи баланд.
Гуфт ҷуфташ: «Ал-фироқ, эй хушхисол»,
Гуфт: «На, на, ал-висол аст ал-висол».
Гуфт ҷуфт: «Имшаб ғарибӣ, меравӣ,
Аз табору хеш ғоиб мешавӣ».
Гуфт: «На на, балки имшаб ҷони ман
Мерасад худ аз ғарибӣ дар ватан».
Гуфт: «Рӯятро кучо бинем мо?»

Гуфт: «Андар ҳалқаи хоси Худо.
Ҳалқаи хосаш ба ту пайвастааст,
Гар назар боло кунӣ, на сӯйи паст.
Андар он ҳалқа зи раббулоламин
Нур метобад чу дар ҳалқа нигин».
Гуфт: «Вайрон гашт ин хона, дарег!»
Гуфт: «Андар маҳ нигар, мангар ба меғ».
Кард вайрон, то кунад маъмуртар,
Қавмам анбуҳ буду хона мухтасар».

Ҳикмати вайрон шудани тан ба марг
«Ман чу Одам, будам аввал ҳабси карб,
Пур шуд акнун насли ҷонам Шарку Ғарб.
Ман гадо будам дар ин хонай чу чоҳ,
Шоҳ гаштам, қаср бояд баҳри шоҳ».
Қасрҳо худ мар шаҳонро маънас аст,
Мурдари хона-в макон гӯре бас аст.
Анбиёро танг омад ин ҷаҳон,
Чун шаҳон рафтанд андар ломакон.
Мурдагонро ин ҷаҳон бинмуд фар,
Зоҳираш зафту ба маънӣ тангбар.
Гар набудӣ танг, ин афғон зи чист?
Чун дуто шуд ҳар кӣ дар вай беш зист?
Дар замони хоб чун озод шуд,
З-он макон бингар, ки ҷон чун шод шуд?
Золим аз зулми табиғат боз раст,
Марди зиндонӣ зи фикри ҳабс ҷаст.
Ин замини осмони бас фарох
Сахт танг омад ба ҳангоми муноҳ.
Чашмбанд омад фароҳу сахт танг,
Ҳандаи ӯ гиря, фахраш ҷумла нанг.

Ташбеҳи дунё, ки ба зоҳир фарох аст ва ба маънӣ танг ва ташбеҳи хоб, ки халос
аст аз ин тангӣ
Ҳамчу гармоба, ки тафсида бувад,
Танг оӣ, ҷон-т паҳсида шавад.
Гарчи гармоба ариз асту тавил,

З-он табиш танг оядат ҷону калил.
То бурун н-ой, бинагшояд дилат,
Пас чӣ суд омад фарохий манзилат?
Ё ки кафши танг пӯшӣ, эй ғавӣ!
Дар биёбони фароҳе меравӣ.
Он фароҳии биёбон танг гашт,
Бар ту зиндон омад он саҳрову дашт.
Ҳар кӣ дид ӯ мар туро аз дур, гуфт,
К-ӯ дар он саҳро чу долай тар шукуфт.
ӯ надонад, ки ту ҳамчун золимон
Аз бурун дар гулшанӣ, ҷон дар фиғон.
Хоби ту он кафш берун кардан аст,
Ки замоне ҷонат озод аз тан аст.
Авлиёро хоб мулк аст, эй фалон,
Ҳамчу он асҳоби Каҳф андар ҷаҳон.
Хоб мебинанду он ҷо хоб на,
Дар адам дармеравадду боб на.
Хонаи тангу дарун ҷон чангалук,
Кард вайрон, то кунад қасри мулук.
Чангалукам чун ҷанин андар раҳим,
Нӯҳмаҳа гаштам, шуд ин нуқлон муҳим.
Гар набошад дарди заҳ бар модарам,
Ман дар ин зиндон миёни озарам.
Модари табъам зи дарди марги хеш
Меканад раҳ, то раҳад барра зи меш.
То ҷарад он барра дар саҳрои сабз,
Ҳин! Раҳим бигшо, ки гашт ин барра габз.
Дарди заҳ гар ранҷи обистон бувад,
Бар ҷанин ишкастани зиндон бувад.
Ҳомила гирён зи раҳ кайна-л-манос?
В-он ҷанин хандон, ки пеш омад халос.
Ҳар чӣ зери ҷарх ҳастанд уммаҳот,
Аз ҷамоду аз баҳима в-аз набот,
Ҳар яке аз дарди ғайре ғофиланд,
Ҷуз касоне, ки набию комиланд.
Он чӣ кӯса донад аз хонай касон,
Балма аз хонай худааш кай донад он?

Он чӣ соҳибдил бидонад ҳоли ту,
Ту зи ҳоли худ надонӣ, эй аму!

Баёни он ки ҳар чи ғафлату ғам ва коҳиливу торикӣ аст, ҳама аз тан аст, ки арзӣ
асту суфло

Ғафлат аз тан буд, чун тан рӯҳ шуд,

Бинад ӯ асрорро бе ҳеч буд.

Чун замин бархост аз ҷавви фалак,

На шабу на соя бошад, ливу лак.

Ҳар кучо соясту шаб ё соягаҳ

Аз замин бошад, на аз афлоку маҳ.

Дуди пайваста ҳам аз ҳезум бувад,

На зи оташҳои мустанҷим бувад.

Ваҳм афтад дар хатову дар ғалат,

Ақл бошад дар исобатҳо фақат.

Ҳар гарониву касал худ аз тан аст,

Чон зи хиффат ҷумла дар парридан аст.

Рӯҳ сурх аз ғулбаи хунҳо бувад,

Рӯй зард аз ҷунбиши сафро бувад.

Рӯ сапед аз қуввати балғам бувад,

Бошад аз савдо, ки рӯ адҳам бувад.

Дар ҳақиқат холиқи осор ӯст,

Лек ҷуз иллат набинад аҳли пӯст.

Мағз, к-ӯ аз пӯстҳо овора нест,

Аз табибу иллат ӯро чора нест.

Чун дувум бор одамизода бизод,

Пойи худ бар фарқи иллатҳо ниҳод.

Иллоти уло набошад дини ӯ,

Иллоти ҷузвӣ надорад кини ӯ.

Мепарад чун офтоб андар уфуқ,

Бо арӯси сидқу сурат чун тутуқ.

Балки берун аз уфуқ в-аз чархҳо

Бемакон бошад чу арвоҳу нуҳо.

Бал уқули мост сояҳои ӯ,

Мефитад чун сояҳо дар пойи ӯ.

Мучтаҳид ҳар гаҳ, ки бошад насшинос,

Андар он сурат наяндешад қиёс.

Чун наёбад насс андар сурате,
Аз қиёс он чо намояд ибрате.

Ташбеҳи насс бо қиёс
Насс ваҳйи рӯҳи қудсӣ дон яқин
В-он қиёси ақли ҷузвӣ таҳти ин.
Ақл аз қон гашт бо идроку фар,
Рӯҳ ӯро кай шавад зери назар?
Лек қон дар ақл таъсире кунад,
З-он асар он ақл тадбире кунад.
Нӯхвор ар саддақе зад дар ту рӯҳ,
Ку яму киштиву ку тӯфони Нӯҳ?
Ақл асарро рӯҳ пиндорад, валек
Нури хур аз қурси хур дур аст нек.
З-он ба қурсе солике хурсанд шуд,
То зи нураш сӯйи қурс афганд шуд.
З-он ки ин нуре, ки андар софил аст,
Нест доим рӯзу шаб, ӯ офил аст.
В-он ки андар қурс дорад бошу чо,
Ғарқай он нур бошад доимо.
На саҳобаш раҳ занад худ, на ғуруб,
Вораҳид ӯ аз фироқи синакӯб.
Инчунин кас аслаш аз афлок буд,
Ё мубаддал гашт, гар аз хок буд.
З-он ки хокеро набошад тоби он,
Ки занад бар вай шуъоаш ҷовидон.
Гар занад бар хок доим тоби х(в)ар,
Ончунон сӯзад, ки н-ояд з-ӯ самар.
Доим андар об кори моҳӣ аст,
Морро бо ӯ кучо ҳамроҳӣ аст?
Лек дар кӯҳ морҳои пурфананд,
Андар ин ям моҳиҳои мекунанд.
Макрашон гар халқро шайдо кунад,
Ҳам зи дарё тосашон расво кунад.
В-андар ин ям моҳиёни пурфананд,
Морро аз сеҳр моҳӣ мекунанд.
Моҳиёни қаъри дарёи ҷалол

Баҳрашон омӯхта сеҳри ҳалол.
Бас муҳол аз тоби эшон ҳол шуд,
Наҳс он ҷо рафту некӯфол шуд.
То қиёмат гар бигӯям з-ин калом,
Сад қиёмат бигзарад в-ин нотамом.

Одобу-л-мустамийина ва-л-муридиана инда файзи-л-ҳикмати мин лисони-ш-шайхи

Бар малулон ин мукаррар кардан аст,
Назди ман умри мукаррар бурдан аст.
Шамъ аз барқи мукаррар баршавад,
Хок аз тоби мукаррар зар шавад.
Гар ҳазорон толибанду як мулул,
Аз рисолат бозмемонад расул.
Ин расулони замири розгӯ
Мустамий хоҳанд исрофилхӯ.
Нахвате доранду кибре чун шаҳон,
Чокарӣ хоҳанд аз асли ҷаҳон.
То адабҳошон ба ҷогаҳ н-оварӣ,
Аз рисолатшон чӣ гуна бар х(в)арӣ?
Кай расонанд он амонатро ба ту,
То набошӣ пешашон рокеъ дутӯ?
Ҳар адабшон кай ҳамеояд писанд?
К-омаданд эшон зи айвони баланд.
На гадоёнанд, к-аз ҳар хидмате
Аз ту доранд, эй музаввар! Миннате.
Лек бо берағбатиҳо, эй замир!
Садқай султон бияфшон, вомагир.
Асби худро, эй расули осмон!
Дар малулон мангару андар ҷаҳон.
Фаррух он турке, ки истеза ниҳад,
Асбаш андар хандақи оташ ҷаҳад.
Гарм гардонад фарасро ончунон,
Ки кунад оҳанги авҷи осмон.
Чашмро аз ғайру ғайрат дӯхта,
Ҳамчу оташ хушку тарро сӯхта.
Гар пушаймонӣ бар ӯ айбе кунад,

Оташ аввал дар пушаймонӣ занад,
Худ пушаймонӣ нарӯяд аз адам,
Чун бибинад гармии соҳибқадам

Шинохтани ҳар ҳайвоне бӯйи адувви худро ва ҳазар кардан ва батолату
хисорати он кас, ки адувви касе бувад, ки аз ӯ ҳазар мумкин нест ва фароз
мумкин не ва муқобила мумкин не
Асб донад бӯю бонги шерро,
Гарчи ҳайвон аст илло нодиро.
Бал адувви хешро ҳар чонвар
Худ бидонад аз нишону аз асар.
Рӯз хуффошак наёрад барпарид,
Шаб бурун омад чу дуздону чарид.
Аз ҳама маҳрумтар хуффош буд,
Ки адувви офтоби фош буд.
На тавонад дар масофаш захм х(в)ард,
На ба нафрин тонадаш маҳчур кард.
Офтобе, ки бигардонад қафош
Аз барои ғуссаву қаҳри хуфош.
Ғоибӣ лутфу камоли ӯ бувад,
Гар на хуффошаш кучо монеъ шавад?
Душмане гирӣ, ба ҳадди хеш гир,
То бувад мумкин, ки гардонӣ асир.
Қатра бо қулзум чу истеза қунад,
Аблаҳ аст ӯ, риши худ бармеканад.
Ҳилати ӯ аз сиболаш нагзарад,
Чанбарай хучрай қамар чун бардарад?
Бо адувви офтоб ин буд итоб,
Эй адувви офтоби офтоб!
Эй адувви офтобе, к-аз фараш
Мебиларзад офтобу ахтараш.
Ту адувви ӯ найӣ, хасми худӣ,
Чӣ ғам оташро, ки ту ҳезум шудӣ?
Эй аҷаб! Аз сӯзишат ӯ кам шавад?
Ё зи дарди сӯзишат пурғам шавад?
Раҳматаш на раҳмати Одам бувад,
Ки мизочи раҳми одам ғам бувад.

Раҳмати махлуқ бошад ғуссанок,
Раҳмати Ҳақ аз ғаму ғуссаст пок.
Раҳмати бечун чунин дон, эй падар,
Н-ояд андар ваҳм аз вай чуз асар.

Фарқ миёни дониستاني чизе ба мисолу тақлид ва миёни дониستاني моҳийяти
он чиз

Зоҳир аст осору мевай раҳматаш,
Лек кай донад чуз ӯ моҳийяташ?
Ҳеч моҳийёти авсофи камол
Кас надонад чуз ба осору мисол.
Тифл моҳийят надонад тамсро,
Чуз, ки гӯйи ҳаст чун ҳалво туро.
Кай бувад моҳийяти завқи ҷимоъ,
Мисли моҳийёти ҳалво? Эй мутоъ!
Лек нисбат кард аз рӯйи х(в)ашӣ
Бо ту он оқил, чу ту кӯдаквашӣ.
То бидонад кӯдак онро аз мисол,
Гар надонад моҳият ё айнаи ҳол.
Пас агар гӯйи: «бидонам», дур нест,
В-ар «надонам», гуфти кизбу зӯр нест.
Гар касе гӯяд, ки дони Нӯхро?
Он расули Ҳақку нури рӯхро?
Гар бигӯйи: «Чун надонам? К-он қамар
Ҳаст аз хуршеду маҳ машҳуртар.
Кӯдакони хурд дар куттобҳо
В-он имомон ҷумла дар меҳробҳо.
Номи ӯ хонанд дар Қуръон сарех,
Қиссааш гӯянд аз мозӣ фасех».
Рост гӯ, дони-ш ту, аз рӯйи васф,
Гарчи моҳийят нашуд аз Нӯҳ кашф.
В-ар бигӯйи: «Ман чӣ донам Нӯхро?
Ҳамчу ӯе донад ӯро, эй фато!
Мӯри лангам, ман чӣ донам филро?
Пашшае кай донад Исрофилро?»
Ин суҳан ҳам рост аст аз рӯйи он,
Ки ба моҳийят надониш, эй фалон!

Ачз аз идроки моҳийят, аму!
Ҳолати ома бувад, мутлақ мағӯ.
З-он ки моҳиёту сирри сирри он
Пеши чашми комилон бошад аён.
Дар вучуд аз сирри Ҳаққу зоти ӯ
Дуртар аз фаҳму истибсор ку?
Чунки он махфӣ намонд аз маҳрамон,
Зоту васфе чист, к-он монад ниҳон?
Ақл баҳсе гӯяд: «Ин дур асту гав»,
Бе зи таъвиле муҳоле кам шунав.
Кутб гӯяд мар туро: «Эй сустҳол!
Он чӣ фавқи ҳоли туст, ояд муҳол.
Воқеоте, ки кунунат баргушуд,
На ки аввал ҳам муҳолат менамуд?
Чун раҳонидат зи даҳ зиндон карам,
Тиҳро бар худ макун ҳабси ситам».

Чамъ ва тавфиқ миёни нафӣ ва исботи як чиз аз рӯйи нисбат ва ихтилофи
чиҳат

Нафӣ он як чизу исботаш равост,
Чун чиҳат шуд мухталиф, нисбат ду тост.
«Мо рамайт из рамайт» аз нисбат аст,
Нафӣу исбот асту ҳар ду мусбат аст.
Он ту афғандӣ, чу бар дасти ту буд,
Ту наафғандӣ, ки қувват Ҳақ намуд.
Зӯри одамзодро ҳадде бувад,
Мушти хок ишкасти лашкар кай шавад?
Мушт мушти тусту афғандан зи мост,
З-ин ду нисбат нафю исботаш равост.
«Яърифун-л-анбиё аздоухум,
Мисла мо ло яштабиҳ авлоухум».
Ҳамчу фарзандони худ донандашон
Мункирон бо сад далелу сад нишон.
Лек аз рашку ҳасад пинҳон кунанд,
Хештанро бар «надонам» мезананд.
Пас чу «яъриф» гуфт, чун ҷойи дигар,
Гуфт: «ло яърифухум ғайрӣ» фазар.

«Иннаҳум тахта қибоби коминун»,
Чуз, ки Яздоншон надонад з-озмун.
Ҳам ба нисбат гир ин мафтӯхро,
Ки бидониву надонӣ Нӯхро.

Масъалаи фано ва бақои дарвеш
Гуфт қоил: «Дар чаҳон дарвеш нест
В-ар бувад дарвеш, он дарвеш нест.
Ҳаст аз рӯйи бақои зоти ӯ,
Нест гашта васфи ӯ дар васфи ху.
Чун забонай шамъ пеши офтоб
Нест бошад, ҳаст бошад дар ҳисоб.
Ҳаст бошад зоти ӯ, то ту агар
Барнихӣ пунба, бисӯзад з-он шарар.
Нест бошад, равшани надҳад туро,
Карда бошад офтоб ӯро фано.
Дар дусад ман шаҳд, як «авқийя халл»,
Чун дарафгандиву дар вай гашт ҳалл.
Нест бошад таъми хал, чун мечашӣ,
Ҳаст авқийя фузун, чун баркашӣ.
Пеши шере оҳуе беҳуш шуд,
Ҳастияш дар ҳасти ӯ рӯпӯш шуд.
Ин қиёси ноқисон бар кори раб,
Чӯшиши ишқ аст, н-аз тарки адаб.
Набзи ошиқ беадаб бармечаҳад,
Хешро дар каффаи шаҳ мениҳад.
Беадабтар нест кас з-ӯ дар чаҳон,
Боадабтар нест кас з-ӯ дар ниҳон.
Ҳам ба нисбат дон вифоқ, эй мунтаҷаб!
Ин ду зидди боадаб ё беадаб.
Беадаб бошад, чу зоҳир бингарӣ,
Ки бувад даъвии ишқаш ҳамсарӣ.
Чун ба ботин бингарӣ, даъво кучост?
ӯву даъво пеши он султон фаност.
Мота Зайдун, Зайд агар фоил бувад,
Лек фоил нест, к-ӯ отил бувад.
ӯ зи рӯйи лафзи наҳвӣ фоил аст

В-арна ӯ мафъуду мавташ қотил аст.
Фоили чӣ? К-ӯ чунон мақхур шуд,
Фоилиҳо ҷумла аз вай дур шуд.

Қиссаи вакили Садри ҷаҳон, ки аз Бухоро гурехт аз бими ҷон ва боз ишқаш
кашид рӯкашон, ки кори ҷон сахл бошад ошиқонро
Дар Бухоро банди Садри ҷаҳон
Муттаҳам шуд, гашт аз садраш ниҳон,
Муддати даҳ сол саргардон бигашт,
Гаҳ Хуросон, гаҳ Куҳистон, гоҳ Дашт.
Аз паси даҳ сол ӯ аз иштиёқ,
Гашт бетоқат зи айёми фироқ.
Гуфт: «Тоби фурқатам 3-ин пас намонд»,
Сабр кай донад халоатро нишонд?
Аз фироқ ин хокҳо шӯра бувад,
Об зарду гардаву тира шавад.
Боди ҷонафзо ваҳам гардад, вабо,
Оташе хокистаре гардад, ҳабо.
Боғи чун ҷаннат шавад дорулмараз,
Зарду резон барги ӯ андар ҳараз.
Ақли даррок аз фироқи дӯстон
Ҳамчу тирандозии ишқастакамон.
Дӯзах аз фурқат чунон сӯзон шудааст,
Пир аз фурқат чунон ларзон шудааст.
Гар бигӯям аз фироқи чун шарор,
То қиёмат, як бувад аз сад ҳазор.
Пас зи шарҳи сӯзи ӯ кам зан нафас,
«Рабби саллим, рабби саллим» гӯю бас.
Ҳар чӣ аз вай шод гарди дар ҷаҳон,
Аз фироқи ӯ бияндеш он замон.
3-он чӣ гашти шод, бас кас шод шуд,
Охир аз вай часту ҳамчун бод шуд.
Аз ту ҳам бичҳад, ту дил бар вай манех,
Пеш аз он, к-ӯ бичҳад, аз вай ту бичех.

Пайдо шудани Рӯҳулқудус ба сурати одамӣ бар Марям ба вақти бараҳнагӣ ва
ғулс кардан ва паноҳ гирифтани ба Ҳақ таъоло

Ҳамчу Марям, гӯй пеш аз фавти милк,
Нақшро, к- «ал-авзу би-р-рахмони минк».
Дид Марям сурате бас ҷонфизо,
Ҷонфизое, дилрабое дар хало.
Пеши ӯ барруст аз рӯйи замин,
Чун маҳу хуршед он Рӯҳуламин.
Аз замин барруст хубе бениқоб,
Онҷунон, к-аз Шарқ рӯяд офтоб.
Ларза бар аъзои Марям уфтод,
К-ӯ бараҳна буду тарсид аз фасод.
Сурате, ки Юсуф ар диди аён,
Даст аз ҳайрат буриди чун занон.
Ҳамчу гул пешаш бирӯид он зи гил,
Чун хаёле, ки барорад сар зи дил.
Гашт беҳуд Маряму дар бех(в)адӣ
Гуфт: «Бичҳам дар паноҳи эзадӣ».
З-он ки одат карда буд он покчайб,
Дар ҳазимат рахт бурдан сӯйи ғайб.
Чун ҷаҳонро дид мулке беқарор,
Ҳозимона сохт з-он ҳазрат ҳисор.
То ба гоҳи марг ҳисне бошадаш,
Ки наёбад хасм роҳи мақсадаш.
Аз паноҳи Ҳақ ҳисоре беҳ надид,
Юртгаҳ наздики он диз баргузид.
Чун бидид он ғамзаҳои ақлсӯз,
Ки аз ӯ мешуд чигарҳо тирдӯз.
Шоҳу лашкар ҳалқадаргӯшаш шуда,
Хусравони хуш беҳушаш шуда.
Сад ҳазорон шоҳ мамлукаш ба риққ,
Сад ҳазорон бадрро дода ба диққ.
Заҳра не мар зӯҳраро то дам занад,
Ақли куллаш чун бибинад, кам занад.
Ман чӣ гӯям? Кӣ маро дардӯхтаст,
Дамғаҳамро дамғаҳи ӯ сӯхтаст.
Дуди он норам, далелам ман бар ӯ,
Дур аз он шаҳ, «ботилун мо аббару».
Худ набошад офтоберо далел,

Чуз, ки нури офтоби мустатил.
Соя кӣ бвад, то далели ӯ бувад?
Ин бас ашаш, ки залили ӯ бувад.
Ин ҷалолат дар далолат содиқ аст,
Чумлай идрокот, пас ӯ собиқ аст.
Чумлай идрокот бар харҳои ланг,
ӯ савори бод, паррон чун хаданг.
Гар гурезад, кас наёбад гарди шаҳ
В-ар гурезад, ӯ бигирад пеши раҳ.
Чумлай идрокотро ором не,
Вақти майдон аст, вақти ҷом не.
Он яке ваҳме чу бозе мепарад
В-он дигар чун тир маъбар медарад.
В-он дигар чун киштии бободбон
В-он дигар аңдар тарочӯъ ҳар замон.
Чун шикоре менамоядшон зи дур,
Чумла ҳамла мефизоянд он туюр.
Чунки нопадо шавад, хайрон шаванд,
Ҳамчу чуғдон сӯйи ҳар вайрон шаванд.
Мунтазир, чашме ба ҳам, як чашм боз,
То ки пайдо гардад он сайди баноз.
Чун бимонад дер, гӯянд аз малол
«Сайд буд он худ аҷаб! Ё худ хаёл?»
Маслиҳат он аст, то як соате
Қуввате гиранду зӯр аз роҳате.
Гар набудӣ шаб, ҳама халқон зи оз
Хештанро сӯхтандӣ з-эхтизоз.
Аз ҳавас в-аз ҳирси суд андӯхтан
Ҳар касе додӣ баданро сӯхтан.
Шаб падида ояд чу ганчи раҳмате,
То раҳанд аз ҳирси худ як соате.
Чунки қабзе оядат, эй роҳрав!
Он салоҳи туст, оташдил машав.
З-он ки дар харҷи дар он басту гушод,
Харҷро даҳле бибояд з-эътидод.
Гар ҳамора фасли тобистон будӣ,
Сӯзиши хуршед дар бустон шудӣ.

Манбаташро сӯхтӣ аз беҳу бун,
Ки дигар тоза нагаштӣ он кӯхун.
Гар турушрӯяст он дай, мушфиқ аст,
Сайф хандон аст, аммо муҳриқ аст.
Чунки қабз ояд, ту дар вай баст бин,
Тоза бошу чин маяфган дар ҷабин.
Кӯдакон хандону доноён туруш,
Ғам ҷигарро бошаду шодӣ зи шуш.
Чашми кӯдак ҳамчу хар дар охур аст,
Чашми оқил дар ҳисоби охир аст.
ӯ дар охур чарб мебинад алаф
В-ин зи қассоб охираш бинад талаф.
Он алаф талх аст, к-ин қассоб дод,
Баҳри лаҳми мо тарозуе ниҳод.
Рав, зи ҳикмат хур алаф, к-онро Худо
Беғараз додаст аз маҳзи ато.
Фаҳми нон кардӣ, на ҳикмат, эй раҳӣ!
З-он чӣ Ҳақ гуфтат: «кулу» мин ризқиҳи.
Ризқи Ҳақ ҳикмат бувад дар мартабат,
К-он гулӯгират набошад оқибат.
Ин даҳон бастӣ, даҳоне боз шуд,
К-ӯ хурандай луқмаҳои роз шуд.
Гар зи шери дев танро вобурӣ,
Дар фатоми ӯ басте неъмат хурӣ.
Туркҷӯшаш шарҳ кардам нимхом,
Аз ҳақими Ғазнавӣ бишнава тамом.
Дар «Илоҳинома» гӯяд шарҳи ин,
Ин ҳақими ғайбу фахрулорифин:
«Ғам хуру нони ғамфзоён мах(в)ар,
З-он ки оқил ғам хурад, кӯдак шакар».
Қанди шодӣ меваи боғи ғам аст,
Ин фараҳ захм асту он ғам марҳам аст.
Ғам чу бинӣ, дар канораш каш ба ишқ,
Аз сари рабваҳ назар кун дар Димишқ.
Оқил аз ангур май бинад ҳаме,
Ошиқ аз маъдум шай бинад ҳаме.
Чанг мекарданд ҳаммолон парер:

«Ту мақаш, то ман кашам ҳамлаш чу шер».

З-он ки з-он ранҷаш ҳамедиданд суд,
Ҳамро ҳар як зи дигар мерабуд.
Музди Ҳақ ку? Музди он бемоя ку?
Ин диҳад ганҷет музду он тасу.
Ганҷи зарре, ки чу хусбӣ зери рег,
Бо ту бошад он, набошад мурдарег.
Пеш-пеши он ҷанозат медавад,
Мӯниси гӯру ғарибӣ мешавад.
Баҳри рӯзи марг ин дам мурда бош,
То шавӣ бо ишқи сармад хоҷатош.
Сабр мебинад зи пардаи иҷтиҳод
Рӯи чун гулзору зулфайни мурод.
Ғам чу ойинаст пеши мучтаҳид,
К-андар ин зид менамояд рӯи зид.
Баъд зидди ранҷ он зидди дигар
Рӯ диҳад, яъне гушоду карру фар.
Ин ду васф аз панҷаи дастат бибин,
Баъди қабзи мушт баст ояд яқин.
Панҷаро гар қабз бошад доимо,
Ё ҳама баст ӯ бувад чун мубтало.
З-ин ду васфаш қору максаб мунтазим,
Чун пари мурғ ин ду ҳол ӯро муҳим.
Чунки Марям музтариб шуд як замон,
Ҳамчунон ки бар замин он моҳиён.

Гуфтани Рӯҳулқудус Марямро, ки ман расули Ҳаққам ба ту, ошуфта машав ва
пинҳон машав аз ман, ки фармон ин аст
Бонг бар вай зад намудори карам,
Ки амини ҳазратам, аз ман марам.
Аз сарафрозони иззат сар мақаш,
Аз чунин хушмаҳрамон худ дармақаш.
Ин ҳамешгуфту зуболай нури пок
Аз лабаш мешуд паёпай бар симок.
Аз вучудам мегурезӣ дар адам?
Дар адам ман шоҳаму соҳибалам.
Худ буна-в бунгоҳи ман дар нестист,

Яксавора нақши ман пеши сатист.
Марямо! Бингар, ки нақши мушкилам,
Ҳам ҳилолам, ҳам хаёл андар дилам.
Чун хаёле дар дилат омад, нишаст,
Ҳар кучо, ки мегурезӣ, бо ту аст.
Ҷуз хаёли оризии ботиле,
К-ӯ бувад чун субҳи козиб офиле.
Ман чу субҳи содиқам аз нури раб,
Ки нагардад гирди рӯзам ҳеч шаб.
Ҳин, макун «лоҳавл», имронзодаам,
Ки зи «лоҳавл» ин тараф афтодаам.
Мар маро аслу ғизо лоҳавл буд,
Нури лоҳавлӣ, ки пеш аз қавл буд.
Ту ҳамегирӣ паноҳ аз ман ба Ҳақ,
Ман нигоридай паноҳам дар сабақ.
Он паноҳам ман, ки мухлисхот буз,
Ту аъуз ориву ман худ он аъуз.
Офате набвад батар аз ношинохт,
Ту бари ёру надонӣ ишқ бохт.
Ёрро ағёр пиндорӣ ҳаме,
Шодиеро ном бинҳодӣ ғаме.
Инчунин нахле, ки лутфи ёри мост,
Чунки мо дуздем, нахлаш дори мост.
Инчунин мушкин, ки зулфи мири мост,
Чунки бе иқлим, ин занҷири мост.
Инчунин лутфе чу Ниле меравад,
Чунки Фиръавнем, чун хун мешавад.
Хун ҳамегӯяд: «Ман обам, ҳин, марез,
Юсуфам, гург аз туам, эй пурситез!»
Ту намебинӣ, ки ёри бурдбор,
Чунки бо ӯ зид шудӣ, гардад чу мор.
Лаҳми ӯву шаҳми ӯ дигар нашуд,
ӯ чунон бад, ҷуз ки аз манзар нашуд.

Азм кардани он вакил аз ишқ, ки рӯчӯъ кунад ба Бухоро лоуболивор
Шамъи Марямо биҳил афрӯхта,
Ки Бухоро меравад он сӯхта.

Сахт бесабру дар оташдони тез
Рӯ суйи садри ҷаҳон меқун, гурез.
Ин Бухоро манбаъи дониш бувад,
Пас бухороист ҳар-к онаш бувад.
Пеши шайхе, дар Бухоро андарӣ,
То ба хорӣ дар Бухоро нангарӣ!
Ҷуз ба хорӣ дар Бухорои дилаш
Роҳ надҳад ҷазру мадди мушкилаш.
Эй хунук онро ки «заллат нафсуху»,
Войи он касро, ки «юрди рафсуху».
Фурқати садри ҷаҳон дар ҷони ӯ,
Пора-пора карда буд аркони ӯ.
Гуфт: «Бархезам, ҳам он ҷо воравам,
Кофир ар гаштам, дигар раҳ бигравам.
Воравам он ҷо, бияфтам пеши ӯ,
Пеши он садри накӯандеши ӯ.
Гӯям: Афғандам ба пешат ҷони хеш,
Зинда кун ё сар бибури моро чу меш.
Куштаву мурда ба пешат, эй қамар!
Беҳ ки шоҳи зиндагон ҷони дигар.
Озмудам ман ҳазорон бор беш,
Бе ту ширин менабинам ишқи хеш».
«Ғанни лӣ ё мунягӣ лаҳна-н-нушур,
Убрукӣ ё ноқатӣ, тамма-с-сурур.
Иблаъӣ ё арзу дамъӣ қад қафо,
Ишрабӣ ё нафсу вирдан қад сафо.
Удта ё идӣ илайно марҳабо,
Ниъма мо равваҳта ё риху-с-сабо».
Гуфт: «Эй ёрон! Равон гаштам, видоъ,
Сӯйи он садре, к-амир асту мутоъ.
Дам ба дам дар сӯз бирён мешавам,
Ҳар чӣ бодо бод, он ҷо меравам.
Гарчи дил чун санги хоро мекунад,
Ҷони ман азми Бухоро мекунад.
Маскани ёр асту шаҳри шоҳи ман,
Пеши ошиқ ин бувад хуббулватан».

Пурсидани маъшуқе аз ошиқи ғариби худ, ки аз шаҳрҳо кадом шаҳрро хуштар
ёфти ю анбӯхтар ва мӯхташамтар у пурнеъматтар у дилгушотар?

Гуфт маъшуқе ба ошиқ, к-эй фато,

Ту ба ғурбат дидай бас шаҳрҳо.

Пас кадомин шаҳр з-онҳо хуштар аст?

Гуфт: «Он шаҳре, ки дар вай дилбар аст».

Ҳар кучо бошад шаҳи моро бисот,

Ҳаст саҳро, гар бувад саммулҳиёт.

Ҳар кучо, ки Юсуфе бошад чу моҳ,

Ҷаннат аст, арчи ки бошад қаъри чоҳ.

Манъ кардани дӯстон ӯро аз рӯчӯъ кардан ба Бухоро ва таҳдид кардан ва
лоуболи гуфтани ӯ

Гуфт ӯро носеҳе: «Эй беҳабар!

Оқибат андеш, агар дорӣ ҳунар.

Дарнигар пасро ба ақлу пешро,

Ҳамчу парвона масӯзон хешро.

Чун Бухоро меравӣ, девонай,

Лоиқи занҷиру зиндонхонай.

ӯ зи ту оҳан ҳамехояд зи хашм,

ӯ ҳамечӯяд туро бо бист чашм.

Мекунад ӯ тез аз баҳри ту корд,

ӯ саги қаҳт асту ту анбони орд.

Чун раҳидиву Худоят роҳ дод,

Сӯйи зиндон меравӣ? Чунат фитод?

Бар ту гар даҳ гун муваккил омадӣ,

Ақл боястӣ, к-аз эшон гум задӣ.

Чун муваккил нест бар ту ҳеч кас,

Аз чӣ баста гашт бар ту пешу пас».

Ишқи пинҳон карда буд ӯро асир,

Он муваккидро намедид он назир.

Ҳар муваккалро муваккил мухтафист

В-арна ӯ дар банди сағтабъӣ зи чист?

Хашми шоҳи ишқ бар ҷонаш нишаст,

Бар авониву сияҳрӯйиш баст.

Мезанад ӯро, ки ҳин! ӯро бизан,

З-он авонони ниҳон афғони ман.

Ҳар кӣ бинӣ, дар зиёне меравад.
Гарчи танҳо, бо авоне меравад.
Гар аз ӯ воқиф будӣ, афғон задӣ,
Пеши он султони султонон шудӣ.
Рехтӣ бар сар ба пеши шоҳ хок,
То амон дидӣ зи деви сахмнок.
Мир дидӣ хешро, эй кам зи мӯр!
З-он надидӣ он муваккилро ту кӯр.
Ғирра гаштӣ з-ин дурӯғин парру бол,
Парру боле, к-ӯ кашад сӯйи вабол.
Пар сабук дорад, раҳи боло кунад,
Чун гилолу(д) шуд, гарониҳо кунад.

Лоуболӣ гуфтани ошиқ, носеҳ ва озилро аз сирри ишқ
Гуфт: «Эй носеҳ! Хамуш кун, чанд-чанд?
Панд кам деҳ, з-он ки бас сахт аст банд.
Сахттар шуд банди ман аз панди ту,
Ишқро нашнохт донишманди ту.
Он тараф, ки ишқ меафзуд дард,
Бӯҳанифа-в Шофеъӣ дарсе накард.
Ту макун таҳдид аз куштан, ки ман
Ташнаи зорам ба хуни хештан.
Ошиқонро ҳар замоне мурданест,
Мурдани ушшоқ худ як навъ нест.
ӯ дусад чон дорад аз ҷони худо
В-он дусадро мекунад ҳар дам фидо.
Ҳар яке ҷонро ситонад даҳ баҳо,
Аз нубӣ хон: «Ашрата амсолиҳо».
Гар бирезад хуни ман он дӯстрӯ,
Пойкӯбон ҷон барафшо нам бар ӯ.
Озмудам, марги ман дар зиндагист,
Чун раҳам з-ин зиндагӣ, пояндагист.
«Уқтулунӣ уқтулунӣ ё сиқот!
Инна фӣ қатлӣ ҳаётан фӣ ҳаёт.
Ё мунира-л-хадди! Ё рӯҳа-л-бақо!
Иҷтазиб рӯҳӣ ва ҷуд лӣ би-л-лақо.
Лӣ ҳабибун ҳуббуҳу яшви-л-ҳашо,

Лав яшо ямшӣ ало айнӣ, машо».
Порси гӯ, гарчи този хуштар аст,
Ишкро худ сад забони дигар аст.
Бӯйи он дилбар чу паррон мешавад,
Он забонҳо чумла ҳайрон мешавад.
Бас кунам, дилбар даромад дар хитоб,
Гӯш шав, «валлоху аълам би-с-савоб».
Чунки ошиқ тавба кард, акнун битарс,
К-ӯ чу айёрон кунад бар дор дарс.
Гарчи ин ошиқ Бухоро меравад,
На ба дарсу на ба усто меравад.
Ошиқонро шуд мударрис ҳусни дӯст,
Дафтари дарсу сабақшон рӯйи ўст.
Хомушанду наъраи такрорашон
Меравад то аршу тахти ёрашон.
Дарсашон ошӯбу чарху залзала,
На зиёdot асту боби салсала.
Салсалай ин қавм чаъди мушкбор,
Масъалай давр аст, лекин даври ёр.
Масъалай кис ар бипурсад кас туро,
Гӯ, нагунчад ганчи Ҳақ дар кисаҳо.
Гар дами хулъу муборо меравад,
Бад мабин, зикри Бухоро меравад.
Зикри ҳар чизе диҳад хосийяте,
З-он ки дорад ҳар сифат моҳийяте.
Дар Бухоро дар ҳунарҳо болиғӣ,
Чун ба хорӣ рӯ ниҳӣ, з-он фориғӣ.
Он бухорӣ ғуссаи дониш надошт,
Чашм бар хуршеди биниш мегумошт.
Ҳар кӣ дар хилват ба биниш ёфт роҳ,
ӯ зи донишҳо начӯяд дастгоҳ.
Бо ҷамоли ҷон чу шуд ҳамкосае,
Бошадаш з-иҷбору дониш тосае.
Дид бар дониш бувад ғолиб фаро,
З-он ҳаме дунё бичарбад омаро.
З-он ки дунёро ҳамебинанд айн
В-он ҷаҳонеро ҳамедонанд дайн.

Рӯ ниҳодани он бандаи ошиқ сӯйи Бухоро
Рӯ ниҳод он ошиқи хунобарез
Дилтапон сӯйи Бухоро гарму тез.
Реги Омун пеши ӯ ҳамчун ҳарир,
Оби Ҷайхун пеши ӯ чун обгир.
Он биёбон пеши ӯ чун гул ситон,
Мефитод аз ханда ӯ чун гул ситон.
Дар Самарқанд аст қанд, аммо лабаш
Аз Бухоро ёфт в-он шуд мазҳабаш.
Эй Бухоро! Ақлафзо будай,
Лекин аз ман ақду дин бирбудай.
Бадр мечӯям, аз онам чун ҳилол,
Садр мечӯям, дар ин саффи ниёол.
Соате афтод беҳушу дароз,
Ақли ӯ паррид дар бустони роз.
Бар сару рӯяш гулобе мезаданд,
Аз гулоби ишқи ӯ ғофил буданд.
ӯ гулистони ниҳоне дида буд,
Ғорати ишқаш зи худ бибрида буд.
Ту фасурда, дархури ин дам найӣ,
Бо шакар мақрун найӣ, гарчи найӣ.
Раҳти ақлат бо ту асту оқилӣ,
К-аз «чунудан лам таравҳо» ғофилӣ.

Даромадани он ошиқи лоуболи дар Бухоро ва таҳзир кардани дӯстон ӯро аз
пайдо шудан
Андаромад дар Бухоро шодмон
Пеши маъшуқи худу доруламон.
Ҳамчу он масте, ки паррад бар асир,
Маҳ канораш гираду гӯяд, ки гир.
Ҳар кӣ дидаш дар Бухоро, гуфт: «Хез,
Пеш аз пайдо шудан, маншин, гурез,
Ки туро мечӯяд он шаҳ хашмгин,
То кашад аз ҷони ту даҳсола кин.
Аллаҳ-аллаҳ дармаё дар хуни хеш,
Тақя кам кун бар даму афсуни хеш.

Шаҳнаи садри ҷаҳон будиву род,
Муътамад будӣ, муҳандис устод.
Ғадр кардӣ в-аз ҷазо бигрехтӣ,
Раста будӣ, боз чун овехтӣ?
Аз бало бигрехтӣ бо сад ҳиял,
Аблаҳӣ овардат ин ҷо ё аҷал?»
Эй ки ақлат бар Уторид дақ кунад,
Ақлу оқилро қазо аҳмақ кунад.
Наҳс харгӯше, ки бошад шерчӯ,
Зиракиву ақлу чолокит ку?
Ҳаст сад чандин фусунҳои қазо,
Гуфт: «Изо ҷоъа-л-қазо зоқа-л-фазо».
Сад раҳу махлас бувад аз чаппу рост,
Аз қазо баста шавад, к-ӯ аждаҳост.

Ҷавоб гуфтани ошиқ озилонро ва таҳдидкунандагонро

Гуфт: «Ман мустасқиям, обам кашад,
Гарчи медонам, ки ҳам обам кушад.
Ҳеч мустасқӣ бинагрезд зи об,
Гар дусад бораш кунад моту хароб.
Гар биёмосад маро дасту шикам,
Ишқи об аз ман нахоҳад гашт кам.
Гӯям, он гаҳ ки бипурсанд аз бутун,
Кошкӣ баҳрам равон будӣ дарун.
Хики ашкам, гӯ бидар аз мавҷи об,
Гар бимирам, ҳаст маргам мустатоб.
Ман ба ҳар ҷойе, ки биам оби ҷӯ,
Рашкам ояд, будаме ман ҷойи ӯ.
Даст чун даффу шикам ҳамчун духул
Табли ишқи об меқӯбам чу гул.
Гар бирезад хунам он Рӯҳуламин,
Чуръа-чуръа хун хурам ҳамчун замин.
Чун заминун чун ҷанин хунхораам,
То ки ошиқ гаштаам, инкораам.
Шаб ҳамечӯшам дар оташ ҳамчу дег,
Рӯз то шаб хун хурам монанди рег.
Ман пушаймонам, ки макр ангехтам,

Аз муроди хашми ӯ бигрехтам.
Гӯ бирон бар ҷони мастам хашми хеш,
Иди қурбон ӯсту ошиқ говмеш.
Гов агар хусбад в-агар чизе х(в)арад,
Баҳри иду забҳи ӯ мепарварад.
Гови Мӯсо дон маро, ҷондодае,
Ҷузв-ҷузвам ҳашри ҳар озодае.
Гови Мӯсо буд қурбонгаштае,
Камтарин ҷузваш ҳаёти куштае.
Барҷаҳид он кушта з-осебаш зи ҷо,
Дар хитоби «изрибуҳу баъзаҳо».
Ё киромӣ! «Избаҳу ҳоза-л-бақар,
Ин арадтум ҳашра арвоҳи-н-назар».
Аз ҷамодӣ мурдаму номӣ шудам
В-аз намо мурдам, ба ҳайвон барзадам.
Мурдам аз ҳайвониву Одам шудам,
Пас чӣ тарсам? Кай зи мурдан кам шудам?
Ҳамлаи дигар бимирам аз башар,
То барорам аз малоик парру сар.
В-аз малак ҳам боядам ҷастан зи ҷӯ,
«Куллу шайъин ҳолик илло вачҳуху».
Бори дигар аз малак қурбон шавам,
Он чӣ андар ваҳм н-ояд, он шавам.
Пас адам гардам, адам чун арғанун,
Гӯядам к- «инно илайҳи роҷиъун».
Марг дон он к-иттифоқи уммат аст,
К-оби ҳайвоне ниҳон дар зулмат аст.
Ҳамчу нилуфар бирав з-ин тарфи ҷӯ,
Ҳамчу мустасқӣ ҳарису марг ҷӯ.
Марги ӯ об асту ӯ ҷӯёи об,
Мехурад «валлоҳу аълам би-с-савоб».
Эй фасурда! Ошиқи нангиннамад,
К-ӯ зи бими ҷон зи ҷонон мерамад.
Сӯйи теғи ишқаш, эй нанги занон,
Сад ҳазорон ҷон нигар, дастакзанон.
Ҷӯй дидӣ, кӯза андар ҷӯй рез,
Обро аз ҷӯй кай бошад гурез?

Оби кӯза чун дар оби чӯ шавад,
Маҳв гардад дар ваю чӯ ӯ шавад.
Васфи ӯ фонӣ шуду зоташ бақо,
З-ин сипас на кам шавад, на бад лиқо.
Хешро бар нахли ӯ овехтем
Узр онро ки аз ӯ бигрехтем».

Расидани он ошиқ ба маъшуқи хеш, чун даст аз ҷони худ бишуст
Ҳамчу гӯйе, сачдакун бар рӯву сар
Ҷониби он садр шуд бо чашми тар.
Ҷумла халқон мунтазир, сар дар ҳаво,
К-аш бисӯзад ё баровезад варо.
Ин замон, ин аҳмақи яклахро,
Он намояд, ки замон бадбахтро.
Ҳамчу парвона шарарро нур дид,
Аҳмақона дарфитод, аз ҷон бурид.
Лек шамъи ишқ чун он шамъ нест,
Равшан андар равшан андар равшанист.
ӯ ба акси шамъҳои оташист,
Менамояд оташу ҷумла х(в)ашист.

Сифати он масҷид, ки ошиққуш буд ва он ошиқи маргҷӯйи лоуболи, ки дар ӯ
меҳмон шуд
Як ҳикоят гӯш кун, эй некпай,
Масҷиде буд бар канори шаҳри Рай.
Ҳеч кас дар вай нахуфтӣ шаб зи бим,
Ки на фарзандаш шудӣ он шаб ятим.
Баски андар вай ғариби ур рафт,
Субҳдам чун ахтарон дар гӯр рафт.
Хештанро нек аз ин огоҳ кун,
Субҳ омад, хобро кӯтоҳ кун.
Ҳар касе гуфтӣ, ки парёнанд тунд,
Андар ӯ меҳмонкушон бо теги кунд.
Он дигар гуфтӣ, ки сеҳр асту тилисм,
К-ин расад бошад адувви ҷону хасм.
Он дигар гуфтӣ, ки барнеҳ нақши фош
Бар дараш, к-эй меҳмон! Ин ҷо мабош.

Шаб махусб ин чо, агар чон боядат
В-арна марг ин чо камин бигшоядат.
В-он яке гуфтӣ, ки шаб қуфле ниҳед,
Ғофиле, к-ояд, шумо кам раҳ диҳед.

Мубориза бар зидди коррупсияеҳмон омадан дар он масҷид
То яке меҳмон даромад вақти шаб,
К-ӯ шунида буд он сити аҷаб.
Аз барои озмун меозмуд,
З-он ки бас мардонаву чонсер буд.
Гуфт: «Кам гирам сару ишкамбае,
Рафта гир аз ганчи чон як ҳаббае.
Сурати тан гӯ, бирав, ман кистам?
Нақш кам н-ояд, чу ман боқистам.
Чун «нафахту» будам аз лутфи Худо,
Нафхи Ҳақ бошам, зи нойи тан чудо.
То наяфтад бонги нафхаш ин тараф,
То раҳад он гавҳар аз тангин садаф.
Чун «таманнав мавта» гуфт, эй содиқин!
Содиқам, чонро барафшонам бар ин».

Маломат кардани аҳли масҷид он меҳмони ошиқро аз шаб хуфтан дар он чо ва
таҳдид кардан мар ӯро
Қавм гуфтандаш, ки ҳин, ин чо махусб,
То нақӯбад чонситонат ҳамчу қусб,
Ки ғарибиву намедонӣ зи ҳол,
К-андар ин чо ҳар кӣ хуфт, омад завол.
Иттифоқе нест ин, мо борҳо
Дидаему чумла асҳоби нуҳо.
Ҳар кӣ он масҷид шабе маскан шудаш,
Ними шаб марги ҳалоҳил омадаш.
Аз яке мо то ба сад ин дидаем,
На ба тақлид, аз касе бишнидаем.
Гуфт: «Ад-дину насиҳа» он расул,
Он насиҳат дар луғат зидди ғулул.
Ин насиҳат ростӣ дар дӯстӣ,
Дар ғулулӣ хоину сағпӯстӣ.

Беҳиёнат ин насиҳат аз видод
Менамоемат, магард аз ақлу дод.

Ҷавоб гуфтани ошиқ озилонро
Гуфт ӯ: «Эй носеҳон! Ман бенадам
Аз ҷаҳони зиндагӣ сер омадам.
Манбалеам, захмҷӯву захмхоҳ,
Оқибат кам ҷӯй аз манбал ба роҳ.
Манбале не, к-ӯ бувад худ баргҷӯ,
Манбалеам лоуболи, маргҷӯ.
Манбале не, к-ӯ ба каф пул оварад,
Манбали чусте, к-аз ин пул бигзарад.
Он на, к-ӯ бар ҳар дуконе барзанад,
Бал ҷаҳад аз кавну коне барзанад.
Марг ширин гашту нақлам з-ин саро,
Чун қафас хиштан, паридан мурғро.
Он қафас, ки ҳаст айни боғ дар,
Мурғ мебинад гулистону шачар.
Ҷавқи мурғон аз бурун гирди қафас,
Хуш ҳамехонанд з-озодӣ қасас.
Мурғро андар қафас, з-он сабззор
На хуриш мондасту на сабру қарор.
Сар зи ҳар сӯроҳ берун мекунад,
То бувад, к-иш банд аз по барканад.
Чун дилу ҷонаш чунин берун бувад,
Он қафасро даргушой, чун бувад?
На чун он мурғи қафас дар андуҳон
Гирд бар гирдаш ба ҳалқа гурбагон.
Кай бувад ӯро дар ин хавфу ҳазан
Орзуи аз қафас берун шудан?
ӯ ҳамехоҳад, к-аз ин нохуш ҳасас
Сад қафас бошад ба гирди ин қафас.

Ишқи Ҷолинус бар ин ҳаёти дунё буд, ки хунари ӯ ҳамин ҷо ба кор меояд,
хунаре наварзидааст, ки дар он бозор ба кор ояд, он ҷо худро ба авом яксон
мебинад

Ончунон ки гуфт Ҷолинуси род,

Аз ҳавои ин ҷаҳону аз мурод:
«Розиям, к-аз ман бимонад ними ҷон,
Ки зи куни астаре бинам ҷаҳон».
Гурба мебинад ба гирди худ қатор,
Мурғаш ойис гашта будаст аз матор.
Ё адам дидаст ғайри ин ҷаҳон,
Дар адам ноида ӯ ҳашре ниҳон.
Чун ҷанин, к-иш мекашад берун карам,
Меғурезад ӯ сипас сӯйи шикам.
Лутф рӯяш сӯйи масдар мекунад,
ӯ мақар дар пушти модар мекунад,
Ки агар берун фитам з-ин шаҳру ком,
Эй аҷаб! Бинам ба дида ин мақом?
Ё даре будӣ дар он шаҳри ваҳим,
Ки назора кардаме андар раҳим.
Ё чу чашмай сӯзани роҳам будӣ,
Ки зи берунам раҳим дида шудӣ.
Он ҷанин ҳам ғофил аст аз оламе,
Ҳамчу Ҷолинус ӯ номаҳраме.
ӯ надонад, к-он рутуботе, ки ҳаст,
Он мадад аз олами берунӣ аст.
Ончунон ки чор унсур дар ҷаҳон
Сад мадад орад зи шаҳри ломакон.
Обу дона дар қафас, к-ӯ ёфтаст,
Он зи боғу арсае дартофтаст.
Ҷонҳои анбиё бинанд боғ
З-ин қафас дар вақти нуқлону фароғ.
Пас зи Ҷолинусу олам фориғанд,
Ҳамчу моҳ андар фалакҳо бозиғанд.
В-ар зи Ҷолинус ин гуфт ифтирифт,
Пас ҷавобам баҳри Ҷолинус нест.
Ин ҷавоби он кас омад, к-ин бигуфт,
Ки набудадаш дили пурнур чуфт.
Мурғи ҷонаш муш шуд, сӯрохчӯ,
Чун шунид аз гурбагон ӯ «арричу».
З-он сабаб ҷонаш ватан диду қарор
Андар ин сӯрохи дунё мушвор.

Ҳам дар ин сӯроҳ банной гирифт,
Дархури сӯроҳ доной гирифт.
Пешаҳое, ки мар ӯро дар мазид,
К-андар ин сӯроҳ кор ояд, гузид.
З-он ки дил барканд аз берун шудан,
Баста шуд роҳи раҳидан аз бадан.
Анкабут ар табъи анқо доштӣ,
Аз лӯббе хайма кай афроштӣ?
Гурба карда чанги худ андар қафас,
Номи чангаш дарду сарсому мағас.
Гурба марг асту мараз чанголи ӯ,
Мезанад бар мурғу парру боли ӯ.
Гӯша-гӯша мечаҳад сӯйи даво,
Марг чун қозисту ранчурӣ гуво.
Чун пиёдаӣ қозӣ омад ин гувоҳ,
Ки ҳамехонад туро то ҳукмгоҳ.
Мӯҳлате мехоҳӣ аз вай, даргурез,
Гар пазирад, шуд, вагарна гуфт, хез.
Чустани мӯҳлат давову чораҳо,
Ки занӣ бар хирқай тан пораҳо.
Оқибат ояд сабоҳе хашмвор:
«Чанд бошад мӯҳлат? Охир шарм дор».
Узри худ аз шаҳ бихоҳ, эй пурҳасад,
Пеш аз он ки ончунон рӯзе расад.
В-он ки дар зулмат биронад борагӣ,
Барканад з-он нур дил якборагӣ.
Мегурезад аз гувову мақсадаш,
К-он гуво сӯйи қазо мехонадаш.

Дигарбора маломат кардани аҳли масҷид меҳмонро аз хуфтан дар он масҷид
З-ин гузар кун, ҷониби он шахс рон,
Ки ба масҷид омад он шаб меҳмон.
Қавм гуфтандаш: «Макун ҷалдӣ, бирав,
То нагардад ҷомаву ҷонат гарав.
Он зи дур осон намояд, беҳ нигар,
Ки ба охир саҳт бошад раҳгузар.
Хештан овехт бас марду сукуст,

Вақти печопеч дастовез ҷуст.
Пештар аз воқиға осон бувад
Дар дили мардум хаёли неку бад.
Чун дарояд андаруни корзор,
Он замон гардад бар он кас кор зор.
Чун на шерӣ, ҳин! Манеҳ ту пой пеш,
К-он ачал гург асту ҷони туст меш.
В-ар зи абдоливу мешат шер шуд,
Эмин о, ки марги ту сарзер шуд.
Кист абдол? Он ки ӯ мубдал шавад,
Хамраш аз табдили Яздон хал шавад.
Лек мастӣ, шер гирӣ в-аз гумон
Шер пиндорӣ ту худро, ҳин! Марон.
Гуфт Ҳақ з-аҳли нифоқи носадид:
«Баъсхум мобайнаҳум баъсун шадид».
Дар миёни ҳамдигар мардонаанд,
Дар ғазо чун авратони хонаанд.
Гуфт пайғамбар, сипаҳдори ғуюб:
«Ло шаҷоъа ё фато! Қабла-л-хуруб».
Вақти лофи ғазв мастон каф кунанд,
Вақти ҷӯши ҷанг чун каф бефананд.
Вақти зикри ғазв шамшераш дароз,
Вақти карру фарр теғаш чун пиёз.
Вақти андеша дили ӯ захмҷӯ,
Пас ба як сӯзан тикӣ шуд хики ӯ.
Ман аҷаб дорам зи ҷӯёи сафо,
К-ӯ рамад дар вақти сайқал аз ҷафо.
Ишқ чун даъвӣ, ҷафо дидан гувоҳ,
Чун гувоҳат нест, шуд даъвӣ табоҳ.
Чун гувоҳат хоҳад ин қозӣ, маранҷ,
Бӯса деҳ бар мор, то ёбӣ ту ганҷ.
Он ҷафо бо ту набошад, эй писар,
Балки бо васфи бадӣ, андар ту дар.
Бар намад ҷӯбе, ки онро мард зад,
Бар намад онро назад, бар гард зад.
Гар бизад мар асбро он кинакаш,
Он назад бар асб, зад бар суксукаш.

То зи суксук вораҳад, хушпай шавад,
Шираро зиндон кунӣ, то май шавад.
Гуфт: «ӯро кай задам, эй ҷону дӯст?
Ман бар он деве задам, к-ӯ андар ӯст».
Модар ар гӯяд туро: «Марги ту бод»,
Марги он хӯ хоҳаду марги фасод.
Он гурӯҳе, к-аз адаб бигрехтанд,
Оби мардӣ в-оби мардон рехтанд.
Озилоншон аз вағо воронданд,
То чунин ҳезу муханнас монданд,
Лофу ғуррай жожхоро кам шунав.
Бо чунинҳо дар сафи ҳайҷо марав.
З-он ки «зодукум хаболан» гуфт Ҳақ,
К-аз рифоқи суст баргардон варақ.
Ки гар эшон бо шумо ҳамраҳ шаванд,
Ғозиён бемағз ҳамчун қаҳ шаванд.
Хештанро бо шумо ҳамсаф кунанд,
Пас гурезанду дили саф бишкананд.
Пас сипоҳи андаке бе ин нафар
Беҳ ки бо аҳли нифоқ ояд ҳашар.
Ҳаст бодоми ками хуш бехта,
Беҳ зи бисёре ба талх омехта.
Талху ширин дар жағожағ як шайанд,
Нақс аз он афтод, ки ҳамдил наяндр.
Габр тарсондил бувад, к-ӯ аз гумон
Мезияд дар шакк зи ҳоли он ҷаҳон.
Меравад дар раҳ, надонад манзиле,
Гом тарсон мениҳад аъмодиле.
Чун надонад раҳ мусофир, чун равад?
Бо тараддудҳову дил пурхун равад.
Ҳар кӣ гӯяд: «Ҳой! Ин сӯ роҳ нест»,
ӯ кунад аз бим он ҷо вақфу ист.
В-ар бидонад раҳ дили боҳуши ӯ,
Кай равад ҳар ҳою ху дар гӯши ӯ?
Пас машав ҳамроҳи ин уштурдилон,
З-он ки вақти зиқу биманд офилон.
Пас гурезанду туро танҳо ҳиланд,

Гарчи андар лоф сеҳри Бобиланд.
Ту зи раъноён мачӯ ҳин, корзор,
Ту зи товусон мачӯ сайду шикор.
Табъ товус асту васвосат кунад,
Дам занад, то аз мақомат барканад.

Гуфтани шайтон Қурайшро, ки ба чанги Аҳмад алайҳиссалом оед, ки ман
ёриҳо кунам ва қабилаи худро ба ёрӣ хонам ва вақти мулоқоти саффайн
гурехтан

Ҳамчу шайтон дар сипаҳ шуд садякум,
Хонд афсун, к- «Аннанӣ ҷорун лакум».
Чун Қурайш аз гуфти ӯ ҳозир шуданд,
Ҳар ду лашкар дар мулоқот омаданд.
Дид шайтон аз малоик испаҳе,
Сӯйи саффи мӯъминон андар раҳе.
Он «чунудан лам таравҳо» саф зада,
Гашт ҷони ӯ зи бим оташкада.
Пойи худ вопас кашида мегирифт,
Ки ҳамебинам сипоҳе ман шигифт.
Эй «ахофуллоҳ моли минҳу авн,
Изҳабу иннӣ аро мо лам таравн».
Гуфт Ҳорис: «Эй суроқашакл, ҳин,
Дӣ чаро ту менагуфтӣ инчунин?»
Гуфт: «Ин дам ман ҳамебинам ҳараб»,
Гуфт: «Мебинӣ ҷаъошиши араб.
Менабинӣ ғайри ин лек, эй ту нанг,
Он замони лоф буд, ин вақти чанг.
Дӣ ҳамегуфтӣ, ки побандон шудам,
Ки бувадтон фатҳу нусрат дам ба дам.
Дӣ «заъиму-л-ҷайш» будӣ, эй лаъин!
В-ин замон номарду ночизу маҳин.
То бихӯрдем он дами ту в-омадем,
Ту ба тун рафтиву мо ҳезум шудем».
Чунки Ҳорис бо Суроқа гуфт ин,
Аз итобаш хашмгин шуд он лаъин.
Дасти худ хашмин зи дасти ӯ кашид,
Чун зи гуфти ӯ-ш дарди дил расид.

Синаашро кӯфт шайтону гурехт,
Хуни он бечорагон з-ин макр рехт.
Чунки вайрон кард чандин олам ӯ,
Пас бигуфт: «Иннӣ бариун минкуму».
Кӯфт андар синааш, андохташ,
Пас гурезон шуд, чу ҳайбат тохташ.
Нафсу шайтон ҳар ду як тан будаанд,
Дар ду сураат хешро бинмудаанд.
Чун фаришта-в ақл, к-эшон як буданд,
Баҳри ҳикматҳош ду сураат шуданд.
Душмане дорӣ чунин дар сирри хеш,
Монеъи ақл асту хасму ҷону кеш.
Як нафас ҳамла қунад чун сусмор,
Пас ба сӯрохе гурезад дар фирор.
Дар дил ӯ сӯрохҳо дорад кунун,
Сар зи ҳар сӯрох меорад бурун.
Номи пинҳон гаштани дев аз нуфус
В-андар он сӯрох рафташ, шуд хунус.
Ки хунусаш чун хунуси қунфуз аст
Чун сари қунфуз варо омадшуд аст.
Ки Худо он девро ханнос хонд,
К-ӯ сари он хорпуштакро бимонд.
Ме-ниҳон гардад сари он хорпушт
Дам ба дам аз бими сайёди дурушт.
То чу фурсат ёфт, сар орад бурун,
З-ин чунин макре шавад мораш забун.
Гарна нафс аз андарун роҳат задӣ,
Раҳзанонро бар ту дасте кай будӣ.
З-он авони муқтазӣ, ки шаҳват аст,
Дил асири ҳирсу озу офат аст.
З-он авони сир шудӣ дузду табоҳ,
То авононро ба қаҳри туст роҳ.
Дар хабар бишнава ту ин панди нақӯ:
«Байна чанбайкум лакум аъдо адӯ».
Тумтууроқи ин адӯ машнав, гурез,
К-ӯ чу Иблис аст дар лаҷчу ситез.
Бар ту ӯ аз баҳри дунёву набард

Он азоби сармадиرو саҳл кард.
Чӣ аҷаб, гар маргро осон кунад,
ӯ зи сеҳри хеш садчандон кунад.
Сеҳр коҳеро ба санъат қўх кунад,
Боз кўҳеро чу коҳе метанад.
Зиштҳоро нағз гардонад ба фан,
Нағзҳоро зишт гардонад ба зан(н).
Кори сеҳр ин аст, к-ӯ дам мезанад,
Ҳар нафас қалби ҳақоик меканад.
Одамиро хар намояд соате,
Одамӣ созад хареро в-ояте.
Инчунин соҳир даруни тусту сир
«Инна фи-л-васвоси сирран мустатир».
Андар он олам, ки ҳаст ин сеҳрҳо,
Соҳирон ҳастанд ҷодуигушо.
Андар он саҳро, ки руст ин заҳри тар,
Низ рӯйидаст тарёқ, эй писар!
Гӯядат тарёқ: «Аз ман чӯ сипар,
Ки зи заҳрам ман ба ту наздиктар.
Гуфти ӯ сеҳр асту вайронии ту,
Гуфти ман сеҳр асту дафъи сеҳри ӯ».

Мукаррар кардани озилон пандро бар он меҳмони он масҷиди меҳмонкуш
Гуфт пайғамбар, ки «инна фй-л-баён
Сеҳран»-у ҳақ гуфт он хушпаҳлавон.
Ҳин, макун ҷалдӣ, бирав, эй булкарам,
Масҷиду моро макун з-ин муттаҳам,
Ки бигӯяд душмане аз душманӣ
Оташе дар мо занад фардо данӣ
Ки битосонид ӯро золиме
Бар баҳонай масҷид, ӯ буд солиме.
То баҳонай қатл бар масҷид ниҳад,
Чунки бадном аст масҷид, ӯ ҷаҳад.
Тӯҳмате бар мо манех, эй саҳтҷон!
Ки наем омин зи макри душманон.
Ҳин, бирав, ҷалдӣ макун, савдо мапаз,
Ки натон паймуд кайвонро ба газ.

Чун ту бисёрон билофида зи бахт,
Риши худ барканда як-як, лахт-лахт.
Ҳин, бирав, кӯтоҳ кун ин қилу қол,
Хешу моро дармаяфган дар вабол.

Чавоб гуфтани меҳмон эшонро ва масал овардан ба дафъ кардани ҳориси кишт
бо бонги даф аз кишт шутуреро, ки кӯси маҳмудӣ бар пушти ӯ задандӣ

Гуфт: «Эй ёрон! Аз он девон наям,
Ки зи лоҳавле заъиф ояд паям.
Кӯдаке, к-ӯ ҳориси киште будӣ,
Таблаке дар дафъи мурғон мезадӣ.
То рамидӣ мурғ з-он таблак зи кашт,
Кишт аз мурғони бад беҳавф гашт.
Чунки султон, шоҳ Маҳмуди карим
Бар гузар зад он тараф хаймай азим.
Бо сипоҳе ҳамчу исторай асир,
Анбуҳу пирӯзу сафдар, мулкгир
Уштуре буд, к-ӯ будӣ ҳаммоли кӯс,
Бухтие буд, пешрав ҳамчун хурӯс.
Бонги кӯсу табл бар вай рӯзу шаб
Мезадӣ андар ручӯъу дар талаб.
Андар он мазраъ даромад он шутур,
Кӯдак он таблак бизад дар ҳифзи пур.
Оқиле гуфташ: «Мазан таблак, ки ӯ
Пухтаи табл аст, бо он-ш аст хӯ.
Пеши ӯ чӣ бвад табуроки ту тифл,
Ки кашад ӯ табли султон, бист кифл».
Ошиқам маң, куштаи қурбони «ло»,
Чони ман навбатғаҳи табли бало.
Худ табурук аст ин таҳдидҳо,
Пеши он чӣ дидааст ин дидҳо.
Эй ҳарифон! Ман аз онҳо нестам,
К-аз хаёлоте дар ин раҳ бистам.
Ман чу исмоилиёнам, бе ҳазар,
Бал чу Исмоил озодам зи сар.
Фориғам аз тумтароқу аз риё,
«Қул таъолав» гуфт чонамро биё.

Гуфт пайғамбар, ки «чода фӣ-с-салаф,
Би-л-атийя ман таяққан би-л-халаф».
Ҳар кӣ бинад мар аторо сад иваз,
Зуд дарбозад аторо з-ин ғараз.
Чумла дар бозор аз он гаштад банд,
То чу суд афтод, моли худ диҳанд.
Зар дар анбонҳо нишаста мунтазир,
То ки суд ояд, ба базл ояд мусир.
Чун бибинад колае дар рибҳ беш,
Сард гардад ишқаш аз колои хеш.
Гарм з-он мондаст бо он, к-ӯ надид,
Колаҳои хешро рибҳу мазид.
Ҳамчунин илму ҳунарҳову ҳираф,
Чун бидид афзун аз онҳо дар шараф.
То беҳ аз ҷон нест, ҷон бошад азиз,
Чун беҳ омад, номи ҷон шуд чизи лиз.
Лӯбати мурда бувад ҷон тифлро,
То нагашт ӯ дар бузургӣ тифлзо.
Ин тасаввур в-ин тахайюл лӯббат аст,
То ту тифлӣ, пас бад-онат ҳочат аст.
Чун зи тифлӣ раст ҷон, шуд дар висол,
Фориғ аз ҳисс асту тасвиру хаёл.
Нест маҳрам, то бигӯям бе нифоқ,
Тан задам, «валлоҳу аълам би-л-вифоқ».
Молу тан барфанд, резони фано,
Ҳақ харидораш, ки «аллоҳа-штаро».
Барфҳо з-он аз саман авликат,
Ки ҳайӣ дар шак, яқине нестат.
В-ин аҷаб занн аст дар ту, эй маҳин!
Ки наменпаррад ба бустони яқин.
Ҳар гумон ташнай яқин аст, эй писар!
Мезанад андар тазойуд болу пар.
Чун расад дар илм, пас парпо шавад,
Мар яқинро илми ӯ бӯё шавад.
З-он ки ҳаст андар тариқи муфтатан,
Илм камтар аз яқину фавқи зан.
Илм ҷӯёи яқин бошад, бидон

В-он яқин чӯёи дид асту аён.
Андар ал-ҳокум бичӯ инро кунун,
Аз паси «калло» паси «лав таъламун».
Мекашад дониш ба биниш, эй алим,
Гар яқин гаштӣ, бибинандӣ чаҳим.
Дид зояд аз яқин бе имтиҳол,
Ончунон к-аз зан(н) ҳамезояд хаёл.
Андар «ал-ҳокум» баёни ин бибин,
Ки шавад «илму-л-яқин» «айну-л-яқин».
Аз гумону аз яқин болотарам,
В-аз маломат барнамегардад сарам.
Чун даҳонам хӯрд аз ҳалвои ӯ,
Чашмравшан гаштаму бинои ӯ.
По ниҳам густох, чун хона равам,
По наларзонам, на кӯрона равам.
Он чӣ гудро гуфт Ҳақ, хандон-ш кард,
Бо дили ман гуфту сад чандон-ш кард.
Он чӣ зад бар сарву қаддаш рост кард
В-он чӣ аз вай наргису насрин бих(в)ард.
Он чӣ найро кард ширин қону дил
В-он чӣ хоке ёфт аз ӯ нақши чигил.
Он чӣ абрӯро чунон тарроп сохт,
Чехраро гулгунаву гулно сохт.
Мар забонро дод сад афсунгарӣ
В-он ки конро дод зарри чаъфарӣ.
Чун дари зарродхона боз шуд,
Ғамзаҳои чашм тирадоз шуд.
Бар дилам зад тире савдойим кард,
Ошиқи шукру шакархойим кард.
Ошиқи онам, ки ҳар он они ӯст,
Ақлу қон қондори як марҷони ӯст.
Ман налофам в-ар билофам ҳамчу об,
Нест дар оташкушиям изтироб.
Чун бидуздам? Чун ҳафиси маҳзан ӯст,
Чун набошам сахтрӯ? Пушти ман ӯст.
Ҳар кӣ аз хуршед бошад пуштгарм,
Сахтрӯ бошад, на бим ӯро, на шарм.

Ҳамчу рӯи офтоби беҳазар
Гашт рӯяш хасмсӯзу пардадар.
Ҳар паямбар сахтрӯ буд дар ҷаҳон,
Яксавора кӯфт бар ҷайши шаҳон,
Рӯ нагардонид аз тарсу ғаме,
Яктана танҳо бизад бар оламе.
Санг бошад сахтрӯву чашмишӯх,
ӯ натарсад аз ҷаҳони пуркулӯх.
К-он кулӯх аз хиштзан як лахт шуд,
Санг аз сунъи худой сахт шуд.
Гӯсфандон гар бурунанд аз ҳисоб,
З-анбӯҳешон кай битарсад он қасоб?
«Куллуму роъин», набӣ чун роъӣ аст,
Халқ монанди рама, ӯ соъӣ аст.
Аз рама чӯпон натарсад дар набард,
Лекашон ҳофиз бувад аз гарму сард.
Гар занад бонге зи қаҳр ӯ бар рама,
Дон зи меҳр аст он ки дорад бар ҳама.
Ҳар замон гӯяд ба гӯшам баҳти нав,
Ки туро ғамгин кунам, ғамгин машав.
Ман туро ғамгину гирён з-он кунам,
То к-ит аз чашми бадон пинҳон кунам.
Талх гардонам зи ғамҳо хӯи ту,
То бигардад чашми бад аз рӯи ту.
На ту сайёдиву чӯёи манӣ?
Бандаву афгандаи ройи манӣ.
Ҳила андешӣ, ки дар ман даррасӣ,
Дар фироқу ҷустани ман бекасӣ.
Чора меҷӯяд пайи ман дарди ту,
Мешунудам дӯш оҳи сарди ту.
Ман тавонам ҳам ки бе ин интизор
Раҳ диҳам, бинмоемат роҳи гузор.
То аз ин гирдоби даврон вораҳӣ,
Бар сари ганҷи висолам по ниҳӣ.
Лек шириниву лаззоти мақар
Ҳаст бар андозаи ранҷи сафар.
Он гаҳ аз шаҳру зи хешон барх(в)арӣ,

К-аз ғарибӣ ранчу меҳнатҳо барӣ.

Тамсили гурехтани мӯъмин ва бесабрии ӯ дар бало, ба изтироб ва беқарории нахуд ва дигар ҳавоич дар ҷӯши дег ва бардавидан, то берун ҷаҳанд

Бингар андар наххуде, дар дег чун,
Меҷаҳад боло! Чу шуд з-оташ забун.
Ҳар замон наххуд барояд вақти ҷӯш,
Бар сари дегу барорад сад хурӯш,
Ки чаро оташ ба ман дармезанӣ?
Чун харидӣ, чун нигунам мекуни?
Мезанад кафлез кадбону, ки не,
Хуш бичӯшу бармаҷаҳ з-оташкуни.
З-он наҷӯшонам, ки макрӯҳи мани,
Балки то гирӣ ту завқу чошнӣ.
То ғизо гардӣ, биёмезӣ ба ҷон,
Баҳри хорӣ нестат ин имтиҳон.
Об меҳӯрдӣ ба бустон сабзу тар,
Баҳри ин оташ будаст он об(в)ар.
Раҳматаш собиқ будаст аз қаҳр, з-он
То зи раҳмат гардад аҳли имтиҳон.
Раҳматаш бар қаҳр аз он собиқ шудааст,
То ки сармояй вучуд ояд ба даст.
З-он ки белаззат нарӯяд лаҳму пӯст,
Чун нарӯяд, чӣ гудозад ишқи дӯст?
З-он тақозо, гар биёяд қаҳрҳо,
То кунӣ исор он сармояро.
Боз лутф ояд барои узри ӯ,
Ки бикардӣ ғуслу барҷастӣ зи ҷӯ.
Гӯяд, эй наххуд, чаридӣ дар баҳор,
Ранҷ меҳмони ту шуд, некӯш дор.
То ки меҳмон бозгардад шукрсоз,
Пеши шаҳ гӯяд зи исори ту боз.
То ба ҷойи неъматат мунъим расад,
Чумла неъматҳо барад бар ту ҳасад.
Ман Халилам, ту писар, пеши бичук
Сар бинех, «инни аронӣ азбаҳук».
Сар ба пеши қаҳр нех, дил барқарор,

То бибуррам ҳалқат исмоилвор.
Сар бибуррам, лек ин сар он сарест,
К-аз бурида гаштану мурдан барист.
Лек мақсуди азал таслими туст,
Эй муслмон! Боядат таслим чуст.
Эй нахуд! Мечӯш андар ибтило,
То на ҳастиву на худ монад туро.
Андар он бустон агар хандидай,
Ту гули бустони чону дидай.
Гар ҷудо аз боғ обу гил шудӣ,
Луқма гаштӣ, андар эҳё омадӣ.
Шав ғизову қуввату андешаҳо,
Шер будӣ, шер шав дар бешаҳо.
Аз сифоташ рустай валлаҳ нахуст,
Дар сифоташ бозрав чолоку чуст.
З-абру хуршеду зи гардун омадӣ,
Пас шудӣ авсофу гардун баршудӣ.
Омадӣ дар сурати борону тоб,
Меравӣ андар сифоти мустатоб.
Ќузви шеду абру анҷумҳо будӣ,
Нафсу феълу қавлу фикратҳо шудӣ.
Ҳастии ҳайвон шуд аз марги набот,
Рост омад «уқтулунӣ ё сиқот».
Чун чунин бурдест моро баъди мот,
Рост омад «иннафӣ қатлӣ ҳаёт».
Феълу қавлу сидқ шуд қути малак,
То бад-ин меъроҷ шуд сӯйи фалак.
Ончунон к-он тӯъма шуд қути башар,
Аз ҷамодӣ баршуду шуд ҷонвар.
Ин суханро тарҷумай паҳноваре
Гуфта ояд дар мақоми дигаре.
Корвон доим зи гардун мерасад,
То тиҷорат мекунад, вомеравад.
Пас, бирав ширину хуш бо ихтиёр,
На ба талхиву кароҳат дуздор.
З-он ҳадиси талх мегӯям туро,
То зи талхиҳо фуру шӯям туро.

З-оби сард ангури афсурда раҳад,
Сардиву афсурдагӣ берун ниҳад.
Ту зи талхӣ чунки дил пурхун шавӣ,
Пас зи талхиҳо ҳама берун рави.

Тамсили собир шудани мӯъмин чун бар шарру хайри бало воқиф шавад
Саг шикорӣ нест, ўро тавқ нест,
Хому ноҷӯшида чуз безавқ нест.
Гуфт наххуд: «Чун чунин аст, эй сатӣ,
Хуш бичӯшам, ёриям деҳ ростӣ.
Ту дар ин чӯшиш чу меъмори мани,
Кафчалезам зан, ки бас хуш мезани.
Ҳамчу пилам, бар сарам зан захму доғ,
То набинам хоби Ҳиндустону боғ.
То ки худро дардиҳам дар чӯш ман,
То раҳе ёбам дар он оғӯш ман.
З-он ки инсон дар ғино тоғӣ шавад,
Ҳамчу пили хоббин ёғӣ шавад.
Пил чун дар хоб бинад Ҳиндро,
Пилбонро нашнавад, орад дағо.

Узр гуфтани кадбону бо нахуд ва ҳикмати дар чӯш доштани кадбону нахудро
Он сатӣ гӯяд варо, ки пеш аз ин
Ман чу ту будам зи аҷзои замин.
Чун бинӯшидам чиҳоди озарӣ,
Пас пазиро гаштаму андарх(в)аре.
Муддате чӯшидаам андар заман,
Муддате дигар даруни деги тан.
З-ин ду чӯшиш қуввати ҳисҳо шудам,
Рӯҳ гаштам, пас туро усто шудам.
Дар ҷамодӣ гуфтаме: з-он медавӣ,
То шавӣ илму сифоти маънавӣ.
Чун шудам ман рӯҳ, пас бори дигар
Чӯши дигар қун, зи ҳайвонӣ гузар.
Аз Худо мехоҳ, то з-ин нуктаҳо
Дарналағзиву расӣ дар мунтаҳо.
З-он ки аз Қуръон бисе гумрах шуданд,

З-он расан қавме даруни чаҳ шуданд.
Мар расанро нест чурме, эй ануд!
Чун туро савдои сарболо набуд.

Боқии қиссаи меҳмони он масҷиди меҳмонкуш ва суботу сидқи ӯ
Он ғариби шаҳри сарболо талаб,
Гуфт: «Меҳусбам дар ин масҷид ба шаб.
Масҷидо! Гар Карбалои ман шавӣ,
Каъбаи ҳоҷатравои ман шавӣ.
Ҳин, маро бигзор, эй бигзида дор,
То расанбозӣ кунам мансурвор.
Гар шудет андар насиҳат Ҷабраил,
Менахоҳад ғавс дар оташ Халил.
Ҷабраило! Рав, ки ман афрӯхта
Беҳтарам чун уду анбар сӯхта.
Ҷабраило! Гарчи ёрӣ мекунӣ,
Чун бародар посдорӣ мекунӣ.
Эй бародар! Ман бар озар чобукам,
Ман на он чонам, ки гардам бешу кам.
Ҷони ҳайвонӣ физояд аз алаф,
Оташе буду чу ҳезум шуд талаф.
Гар нагаштӣ ҳезум ӯ, мусмир будӣ,
То абад маъмуру ҳам омир будӣ.
Боди сӯзон аст ин оташ, бидон,
Партави оташ бувад, на айни он.
Айни оташ дар асир омад яқин,
Партаву сояй вай аст андар замин.
Лочарам партав напояд з-изтироб,
Сӯйи маъдан бозмегардад шитоб.
Қомати ту барқарор омад ба соз,
Соят кӯтаҳ даме, як дам дароз.
З-он ки дар партав наёбад кас субот,
Аксҳо вогашт сӯйи уммаҳот.
Ҳин, даҳон барбанд, фитна лаб гушод,
Хушк ор, «Аллоҳу аълам би-р-ришод».

Зикри хаёли бад андешидани қосирфаҳмон

Пеш аз он к-ин қисса то махлас расад,
Дуду ганде омад аз аҳли ҳасад.
Ман намеранҷам аз ин, лек ин лагад
Хотири содадилеро пай канад.
Хуш баён кард он ҳакими ғазнавӣ
Баҳри маҳҷубон мисоли маънавӣ.
Ки зи Қуръон гар набинад ғайри қол,
Ин аҷаб набвад зи асҳоби залол.
К-аз шуъои офтоби пур зи нур,
Ғайри гармӣ менаёбад чашми кӯр.
Харбате ногоҳ аз хархонае
Сар бурун овард чун таъъонае,
К-ин сухан паст аст, яъне маснавӣ,
Қиссаи пайғамбар асту пайравӣ.
Нест зикри баҳсу асрори баланд,
Ки давонанд авлиё он сӯ саманд.
Аз мақомоти табаттул то фано,
Поя-поя то мулоқоти Худо.
Шарху ҳадди ҳар мақому манзиле,
Ки ба пар з-ӯ барпарад соҳибдиле.
Чун китобуллаҳ биёмад ҳам бар он,
Инчунин таъна заданд он кофирон.
Ки асотир асту афсонай нажанд,
Нест таъмиқеву таҳқиқе баланд.
Кӯдакони хурд фаҳмаш мекунанд,
Нест чуз амри писанду нописанд.
Зикри Юсуф, зикри зулфи пурхамаш,
Зикри Яъқубу Зулайхову ғамаш.
Зоҳир асту ҳар касе пай мебарад,
Ку баён, ки гум шавад дар вай хирад?
Гуфт: «Агар осон намояд ин ба ту,
Инчунин осон яке сура бигӯ.
Ҷиннитону инситону аҳли кор,
Гӯ, яке оят зи ин осон биёр».

Тафсири ин хабари Мустафо алайҳиссалом, ки «ли-л-Қуръони захрун ва батнун ва либатниҳи батнун ило сабъати абтунин»

Ҳарфи Қуръонро бидон, ки зоҳирест,
Зери зоҳир ботине бас қоҳирест.
Зери он ботин яке батни севум,
Ки дар ӯ гардад хирадҳо ҷумла гум.
Батни чорум аз нубӣ худ кас надид
Ҷуз Худои беназири бенадид.
Ту зи Қуръон, эй писар, зоҳир мабин,
Дев одамро набинад ҷуз ки тин.
Зоҳири Қуръон чу шахси одамист,
Ки нуқушаш зоҳиру ҷонаш хафист.
Мардро сад сол амму холи ӯ
Як сари мӯйе набинад холи ӯ.

Баёни он ки рафтани анбиё ва авлиё ба кӯҳҳо ва ғорҳо ҷиҳати пинҳон кардани
хеш нест ва ҷиҳати хавфи ташвиши халқ нест, балки ҷиҳати иршоди халқ аст ва
тахризи бар инқитоъ аз дунё ба қадри мумкин
Он ки гӯянд, авлиё дар кӯҳ бувад,
То зи чаши мардумон пинҳон шаванд.
Пеши халқ эшон фарози сад куҳанд,
Ғоми худ бар чархи ҳафтум мениҳанд.
Пас чаро пинҳон шавад, куҳчӯ бувад?
К-ӯ зи сад дарёву куҳ з-он сӯ бувад.
Ҳоҷаташ набвад ба сӯйи куҳ гурехт,
К-аз паяш қуррай фалак сад наъл рехт.
Чарх гардиду надид ӯ гарди ҷон,
Таъзиятҷома бипӯшид осмон.
Гар ба зоҳир он парӣ пинҳон бувад,
Одамӣ пинҳонтар аз парён бувад.
Назди оқил з-он парӣ, ки музмар аст,
Одамӣ сад бор худ пинҳонтар аст.
Одамӣ наздики оқил чун хафист,
Чун бувад одам, ки дар ғайб ӯ сафист.

Ташбеҳи сурати авлиё ва сурати каломи авлиё ба сурати асои Мӯсо ва сурати
афсуни Исо алайҳимоссалом
Одамӣ ҳамчун асои Мӯсӣ аст,
Одамӣ ҳамчу фусуни Исӣ аст.

Дар кафи Ҳақ баҳри доду баҳри зайн
Қалби мӯъмин ҳаст «байна исбаъайн».
Зоҳираш чӯбе, валекин пеши ӯ
Кавн як луқма, чу бигшоюд гулӯ.
Ту мабин з-афсуни Исо ҳарфу савт,
Он бибин, к-аз вай гурезон гашт мавт.
Ту мабин з-афсунаш он лаҳҷоти паст,
Он нигар, ки мурда барҷасту нишаст.
Ту мабин мар он асоро саҳлбофт,
Он бибин, ки баҳри Хазроро шикофт.
Ту зи дурӣ дидаӣ чатри сиёҳ,
Як қадам фопеш неҳ, бингар сипоҳ.
Ту зи дурӣ менабинӣ ҷуз ки гард,
Андаке пеш о, бибин дар гард мард.
Дидаҳоро гарди ӯ равшан кунад,
Кӯҳҳоро мардии ӯ барканад.
Чун баромад Мӯсӣ аз ақсои дашт
Кӯҳи Тур аз мақдамаш раққос гашт.

Тафсири «Ё ҷиболу аввиби маъа ва-т-тайру»
Рӯйи Довуд аз фараши тобон шуда,
Кӯҳҳо андар паяш нолон шуда.
Кӯҳ бо Довуд гашта ҳамраҳе,
Ҳар ду мутриб, маст дар ишқи шаҳе.
«Ё ҷиболу аввиби» амр омада,
Ҳар ду ҳамовозу ҳампарда шуда.
Гуфт: «Довудо! Ту ҳичрат дидаӣ,
Баҳри ман аз ҳамдамон бибридаӣ.
Эй ғариби фарди бемӯнис шуда,
Оташи шавқ аз дилат шӯъла зада.
Мутрибон хоҳиву қавволу надим,
Кӯҳҳоро пешат орад он қадим.
Мутрибу қавволу сурнойӣ кунад,
Кӯҳ ба пешат бодпаймойӣ кунад.
То бидонӣ нола чун кӯҳро равост,
Белабу дандон валиро нолаҳост.
Нағмаи аҷзои он софичасад

Ҳар даме дар гӯши ҳиссаи мерасад.
Ҳамнишинон нашнавад, ӯ бишнавад,
Эй хунукчон, к-ӯ ба ғайбаш бигравад.
Бингарад дар нафси худ сад гуфтугӯ,
Ҳамнишини ӯ набурда ҳеч бӯ.
Сад суолу сад ҷавоб андар дилат
Мерасад аз ломакон то манзилат.
Бишнави ту, нашнавад з-он гӯшҳо,
Гар ба наздики ту орад гӯшро.
Гирам, эй кар, худ ту онро нашнави,
Чун мисолаш дидаи, чун награвӣ?

Ҷавоби таъназананда дар маснави аз қусури фаҳми худ
Эй саги тоъин! Ту ав-ав мекуни,
Таъни Қуръонро буруншав мекуни.
Ин на он шер аст, к-аз вай чон барӣ,
Ё зи панҷай қаҳри ӯ имон барӣ.
То қиёмат мезанад Қуръон нидо:
«Эй гурӯҳе ҷаҳдро гашта фидо!
Ки маро афсона мепиндоштед,
Тухми таъну кофирӣ мекоштед.
Худ бидидет он ки таъна мезадет,
Ки шумо фониву афсона будет.
Ман каломи Ҳаққаму қоим ба зот,
Қути чони чону ёқути закот.
Нури хуршедам фитода бар шумо,
Лек аз хуршед ногашта ҷудо».
Нак манам янбӯъи он оби ҳаёт,
То раҳонам ошиқонро аз мамот.
Гар чунон ганд озатон нангехтӣ,
Чуръае бар гӯратон Ҳақ рехтӣ.
На, бигирам гуфту панди он ҳаким,
Дил нагардонам ба ҳар таъне сақим.

Масал задан дар рамидани қурраасб аз об хӯрдан ба сабаби шухӯлидани
соисон

Он ки фармудааст ӯ андар хитоб

«Курраву модар ҳамехӯрданд об.
Мешухӯлиданд ҳар дам он нафар
Баҳри асбон, ки ҳало! Ҳин! Об х(в)ар.
Он шухӯлидан ба курра мерасид,
Сар ҳамебардошт в-аз хур мерамид.
Модараш пурсид, к-эй курра! Чаро
Мерамӣ ҳар соате з-ин истиқо?
Гуфт курра: «Мешухӯланд ин гурӯҳ,
З-иттифоқи бонгашон дорам шикӯҳ.
Пас дилам меларзад, аз ҷо меравад,
З-иттифоқи наъра хавфам мерасад».
Гуфт модар: «То ҷаҳон будаст, аз ин
Корафзоён буданд андар замин».
Ҳин! Ту кори хеш кун, эй арҷманд,
Зуд, к-эшон риши худ бармекананд.
Вақт тангу меравад оби фарох,
Об каш, то бардамад аз ту набот.
Оби Хизр аз ҷӯйи нутқи авлиё
Мехурем, эй ташнаи ғофил! Биё.
Гар набинӣ об, кӯрона, ба фан,
Сӯйи ҷӯ овар сабӯ, дар ҷӯй зан.
Чун шунидӣ, к-андар ин ҷӯ об ҳаст,
Кӯрро тақлид бояд кор баст.
Ҷӯ фурӯ бар машки обандешро,
То гарон бинӣ ту машки хешро.
Чун гарон дидӣ, шавӣ ту мустадил,
Раст аз тақлиди хушк он гоҳ дил.
Гар набинад кӯр оби ҷӯ аён,
Лек донад, чун сабӯ бинад гарон.
Ки зи ҷӯ андар сабӯ обе бирафт,
К-ин сабук буду гарон шуд з-обу зафт.
З-он ки ҳар боде маро дармерабуд,
Бод менарбоядам, сиқлам фузуд.
Мар сафиҳонро рубояд ҳар ҳаво,
З-он ки набвадшон гаронии қуво.
Киштии белангар омад марди шар,
Ки зи боди каж наёбад ӯ ҳазар.

Лангари ақл аст оқилро амон,
Лангаре дарюза кун аз оқилон.
ӯ мададҳои хирад чун даррабуд
Аз хазинай дурри он дарёи ҷуд.
З-ин чунин имдод дил пурфан шавад,
Бичҳад аз дил, чашм ҳам равшан шавад.
З-он ки нур аз дил бар ин дида нишаст,
То чу дил шуд, дидаи ту отил аст.
Дил чу бар анвори ақлӣ низ зад,
З-он насибе ҳам ба ду дида диҳад.
Пас бидон, к-оби муборак з-осмон
Ваҳйи дилҳо бошаду сидқи баён.
Мо чу он курра ҳам оби ҷӯ х(в)арем,
Сӯйи он васвоси тобин нангарем.
Пайрави пайғамбаронӣ, раҳ сипар,
Таънаи халқон ҳама боде шумар.
Он худовандон, ки раҳ тай кардаанд,
Гӯш фобонги сагон кай кардаанд?

Бақияи зикри он меҳмони масҷиди меҳмонкуш
Бозгӯ, к-он покбози шермард
Андар он масҷид чӣ бинмудаш, чӣ кард?
Хуфт дар масҷид, худ ӯро хоб ку?
Марди ғарқагашта чун хусбад ба ҷӯ?
Хоби мурғу моҳиён бошад ҳаме
Ошиқонро зери ғарқоби ғаме.
Нимшаб овози боҳавле расид,
К-оям-оям бар сарат, эй мустафид!
Панҷ каррат инчунин овози саҳт
Мерасиду дил ҳамешуд лахт-лахт.

Тафсири ояти «ваҷлиб алайҳим бихайлика ва ричлик»
Ту чу азми дин кунӣ бо иҷтиҳод,
Дев бонгат барзанад андар ниҳод.
Ки марав, з-он сӯ биандеш, эй ғавӣ,
Ки асири ранҷу дарवेशӣ шавӣ.
Бенаво гардӣ, зи ёрон вобурӣ,

Хор гардиву пушаймонӣ хурӣ.
Ту зи бими бонги он деви лаъин
Вогурезӣ дар залолат, аз яқин,
Ки ҳало! Фардову пасфардо марост,
Роҳи дин пӯям, ки мӯҳлат пеши мост?
Марг бинӣ боз, к-ӯ аз чаппу рост,
Мекушад ҳамсояро, то бонг хост.
Боз азми дин кунӣ аз бими ҷон,
Мард созӣ хештанро як замон.
Пас силаҳ барбандӣ аз илму ҳикам,
Ки ман аз хавфе, наёрам пой кам.
Боз бонге барзанад бар ту зи макр,
Ки битарсу бозгард аз теги фақр.
Боз бигрезӣ зи роҳи равшане,
Он силоҳи илму фанро бифганӣ.
Солҳо ўро ба бонге бандай,
Дар чунин зулмат намад афгандай.
Ҳайбати бонги шаётин халқро
Банда кардасту гирифта халқро.
То чунон навмед шуд ҷоншон зи нур,
Ки равони кофирон з-аҳли қубур.
Ин шикӯҳи бонги он малъун бувад,
Ҳайбати бонги худой чун бувад?
Ҳайбати боз аст бар кабки начиб,
Мар магасро нест з-он ҳайбат насиб.
З-он ки набвад боз сайёди магас,
Анкабутон ме-магас гиранду бас.
Анкабути дев, бар чун ту зубоб
Карру фар дорад, на бар кабку уқоб.
Бонги девон галлабони ашқиёст,
Бонги султон посбони авлиёст.
То наёмезад бад-ин ду бонги дур
Қатрае аз баҳри хуш бо баҳри шӯр.

Расидани бонги тилисме нимшаб меҳмони масҷидро
Бишнава акнун қиссаи он бонги саҳт,
Ки нарафт аз ҷо бад-он, он некбаҳт.

Гуфт: «Чун тарсам? Чу ҳаст ин табли ид,
То духул тарсад, ки захм ўро расид».
Эй духулҳои тихии беқулуб,
Қисматон аз иди чон шуд захми чўб.
Шуд қиёмат иду бединон духул,
Мо чу аҳли ид, хандон ҳамчу гул.
Бишнава акнун ин духул чун бонг зад,
Деги давлатбо чӣ гуна мепазад.
Чунки бишнид он духул он марди дид,
Гуфт: «Чун тарсад дилам аз табли ид?»
Гуфт бо худ: «Ҳин маларзон дил, к-аз ин
Мурд чони баддилони беяқин.
Вақти он омад, ки ҳайдарвор ман
Мулк гирам ё бипардозам бадан».
Барчаҳиду бонг барзад, к-эй киё,
Ҳозирам, инак, агар мардӣ, биё!
Дарзамон бишкаст з-овоз он тилисм,
Зар ҳамерезид ҳар сӯ қисм-қисм.
Рехт чандон зар, ки тарсид он писар,
То нагирад зар зи пуррӣ роҳи дар.
Баъд аз он бархост он шери атид,
То саҳаргаҳ зар ба берун мекашид.
Дафн мекарду ҳамеомад ба зар
Бо ҷуволу тўбра бори дигар.
Ганҷҳо бинҳод он чонбоз аз он,
Кўрии тарсонии вопас хазон.
Ин зари зоҳир ба хотир омадаст
Дар дили ҳар кўри дури зарпараст.
Кўдакон исфолҳоро бишкананд,
Ном зар бинҳанду дар доман кунанд.
Андар он бозӣ, чу гўйӣ номи зар
Он кунад дар хотири кўдак гузар.
Бал зари мазруби зарби эзадӣ,
К-ӯ нагардад косид, омад сармадӣ.
Он заре, к-ин зар аз он зар тоб ёфт,
Гавҳару тобандагиву об ёфт.
Он заре, ки дил аз ӯ гардад ғанӣ,

Ғолиб ояд бар қамар дар равшани.
Шамъ буд он масчиду парвона ӯ,
Хештан дарбохт он парвонахӯ.
Пар бисӯхт ӯро, валекин сохташ,
Бас муборак омад он, андохташ.
Ҳамчу Мӯсо буд он масъудбахт,
К-оташе дид ӯ ба сӯйи он дарахт.
Чун иноятҳо бар ӯ мавфур буд,
Нор мепиндошт, он худ нур буд.
Марди Ҳақро чун бибинӣ, эй писар,
Ту гумон дорӣ бар ӯ нори башар.
Ту зи худ меоиву он дар ту аст,
Нору хори занни ботил ин су аст.
ӯ дарахти Мӯсӣ асту пурзиё,
Нур хон, нораш махон боре, биё!
На фатоми ин ҷаҳон норе намуд?
Соликон рафтанду он худ нур буд.
Пас бидон, ки шамъи дин бармешавад,
Ин на ҳамчун шамъи оташҳо бувад.
Ин намояд нуру сӯзад ёрро
В-он ба сурат нору гул зувворро.
Ин чу созанда, вале сӯзандае
В-он гаҳи вуслат дилафрӯзандае.
Шакли шӯълай нури поки созвор,
Ҳозиронро нуру дуронро чу нор.

Мулоқоти он ошиқ бо садри ҷаҳон
Он бухорӣ низ худ бар шамъ зад,
Гашта буд аз ишқаш осон он кабад.
Оҳи сӯзонаш суйи гардун шуда,
Дар дили садри ҷаҳон меҳр омада.
Гуфта бо худ дар саҳаргах, к-эй аҳад!
Ҳоли он овораи мо чун бувад?
ӯ гуноҳе карду мо дидем, лек
Раҳмати моро намедонист нек.
Хотири мучрим зи мо тарсон шавад,
Лек сад уммед дар тарсаш бувад.

Ман битарсонам вақеҳи ёваро,
Он ки тарсад, ман чӣ тарсонам варо?
Баҳри деги сард озар меравад,
На бад-он, к-аз чӯш аз сар меравад.
Оминонро ман битарсонам ба илм,
Хоифонро тарс бардорам ба ҳилм.
Пора дӯзам, пора дар мавзеъ ниҳам,
Ҳар касеро шарбат андархур диҳам.
Ҳаст сирри мард чун беҳи дарахт,
З-он бирӯяд баргҳош аз чӯби сахт.
Дархури он бех руста баргҳо
Дар дарахту дар нуфусу дар нуҳо.
Бар фалак парҳост з-ашҷори вафо,
«Аслуҳо собит ва фаръух фи-с-само».
Чун бируст аз ишқ пар бар осмон,
Чун нарӯяд дар дили садри ҷаҳон?
Мавҷ мезад дар дилаш афви гунаҳ,
Ки зи ҳар дил то дил омад равзана(х).
Ки зи дил то дил яқин равзан бувад,
На ҷудову дур чун ду тан бувад.
Муттасил набвад сафоли ду чароғ,
Нурашон мамзуч бошад дар масоғ.
Ҳеч ошиқ худ набошад васлҷӯ,
Ки на маъшуқаш бувад чӯёи ӯ,
Лек ишқи ошиқон тан зеҳ кунад,
Ишқи маъшуқон хушу фарбеҳ кунад.
Чун дар ин дил барқи меҳри дӯст ҷаст,
Андар он дил, дӯстӣ медон, ки ҳаст.
Дар дили ту меҳри Ҳақ чун шуд дутӯ,
Ҳаст Ҳақро бегумоне меҳри ту.
Ҳеч бонги каф задан н-ояд бадар
Аз яке дасти ту бе дасти дигар.
Ташна меналад, ки эй оби гувор,
Об ҳам нолад, ки ку он обхор?
Ҷазби об аст ин аташ дар ҷони мо,
Мо аз они ӯву ӯ ҳам они мо.
Ҳикмати Ҳақ дар қазову дар қадар

Кард моро ошиқони ҳамдигар.
Чумла аҷзои ҷаҳон з-он ҳукми пеш
Чуфт-чуфту ошиқони чуфти хеш.
Ҳаст ҳар ҷузве зи олам ҷуфтхо,
Рост ҳамчун қаҳрабову барги коҳ.
Осмон гӯяд заминро марҳабо,
Бо туам чун оҳану оҳанрабо.
Осмон марду замин зан дар хирад,
Ҳар чӣ он андохт, ин мепарварад.
Чун намонад гармияш, бифристад ӯ,
Чун намонад тарриву нам, бидҳад ӯ.
Бурчи хокӣ хоки арзиро мадад,
Бурчи обӣ таррияш андардамад.
Бурчи бодӣ абр сӯйи ӯ барад,
То бухороти вахимро баркашад.
Бурчи оташ гармии хуршед аз ӯ,
Ҳамчу тобай сурх з-оташ пушту рӯ.
Ҳаст саргардон фалак андар заман,
Ҳамчу мардон гирди максаб баҳри зан.
В-ин замин қадбонуиҳо мекунад,
Бар вилодоту ризоаш метанад.
Пас замину чархро дон ҳушманд,
Чунки кори ҳушмандон мекунанд.
Гарна аз ҳам ин ду дилбар мемазанд,
Пас чаро чун ҷуфт дар ҳам меҳазанд?
Бе замин кай гул бирӯяд в-арғавон?
Пас чӣ зояд з-обу тоби осмон?
Баҳри он майл аст дар мода ба нар,
То бувад такмили кори ҳамдигар.
Майл андар марду зан Ҳақ з-он ниҳод,
То бақо ёбад ҷаҳон з-ин иттиҳод.
Майли ҳар ҷузве ба ҷузве ҳам ниҳад,
З-иттиҳоди ҳар ду тавлиде заҳад.
Шаб чунин бо рӯз андар эътиноқ,
Мухталиф дар сурат, аммо иттифоқ.
Рӯзу шаб, зохир ду зидду душмананд,
Лек ҳар ду як ҳақиқат метананд.

Ҳар яке хоҳон дигарро ҳамчу хеш,
Аз пайи такмили феълу кори хеш.
З-он ки бе шаб дахл набвад табъро,
Пас чӣ андар чарх орад рӯзҳо?

Ҷазби ҳар унсури чинси худро, ки дар таркиби одамай мухтабис шудааст ба
ғайри чинс

Хок гӯяд хоки танро: «Бозгард,
Тарки қон кун, сӯйи мо о ҳамчу гард.
Ҷинси мой, пеши мо авлотарӣ,
Беҳ, ки з-он тан вораҳӣ в-аз он тарӣ».
Гӯяд: «Оре, лек ман побастаам,
Гарчи ҳамчун ту зи ҳичрон хастаам.
Таррии танро бичӯянд обҳо,
К-эй тарӣ, боз о зи ғурбат сӯйи мо».
Гармии танро ҳамехонад асир,
Ки зи норӣ, роҳи асли хеш гир!
Ҳаст ҳафтаду ду иллат дар бадан
Аз кашишҳои аносир, бе расан.
Иллат ояд, то баданро бискулад,
То аносир ҳамдигарро воҳилад.
Чор мурғанд ин аносир, бастапо,
Маргу ранҷуриву иллат, погушо.
Пояшон аз ҳамдигар чун боз кард,
Мурғи ҳар унсур яқин парвоз кард.
Ҷазбаи ин аслҳову фаръҳо
Ҳар даме ранҷе ниҳад дар ҷисми мо.
То ки ин таркибҳоро бардарад,
Мурғи ҳар ҷузве ба асли худ парад.
Ҳикмати Ҳақ монеъ ояд з-ин аҷал,
Ҷамъашон дорад ба сиҳҳат, то аҷал
Гӯяд: «Эй аҷзо, аҷал машҳуд нест,
Пар задан пеш аз аҷалтон суд нест».
Чунки ҳар ҷузве бичӯяд иртифоқ,
Чун бувад қони ғариб андар финоқ?

Мунҷазиб шудани ҷон низ ба олами арвоҳ ва тақозои ӯ ва майли ӯ ба мақарри
 худ ва мунқатеъ шудан аз аҷзoi аҷсом, ки кундаи пойи бози рӯҳанд
 Гӯяд, эй аҷзoi пасти фаршиям!
 Гурбати ман талхтар, ман аршиям.
 Майли тан дар сабзаву оби равон
 З-он бувад, ки асли ӯ омад аз он.
 Майли ҷон андар ҳаёту дар ҳай аст,
 З-он ки ҷони ломакон асли вай аст.
 Майли ҷон дар ҳикмат асту дар улум,
 Майли тан дар боғу роғ асту курум.
 Майли ҷон андар тараққиву шараф,
 Майли тан дар касбу асбоби алаф.
 Майлу ишқи он шараф ҳам сӯи ҷон,
 З-ин «юҳиб»-рову «юҳиббун»-ро бидон.
 Ҳосил он ки ҳар кӣ ӯ толиб бувад,
 Ҷони матлубаш дар ӯ роғиб бувад.
 Гар бигӯям шарҳи ин, беҳад шавад,
 Маснавӣ ҳаштодто коғаз шавад.
 Одамӣ, ҳайвон, наботиву ҷамод,
 Ҳар муроде ошиқи ҳар бемурод.
 Бемуродон бар муроде метананд
 В-он муродон ҷазби эшон мекунанд.
 Лек майли ошиқон лоғар кунад,
 Майли маъшуқон хушу хушфар кунад.
 Ишқи маъшуқон ду рух афрӯхта,
 Ишқи ошиқ ҷони ӯро сӯхта.
 Каҳрабо ошиқ ба шакли бениёз,
 Коҳ мекӯшад дар он роҳи дароз.
 Ин раҳо кун, ишқи он ташнадаҳон
 Тофт андар синаи садри ҷаҳон.
 Дуди он ишқу ғами оташкада,
 Рафта дар маҳдуми ӯ, мушфиқ шуда.
 Лекаш аз номусу бавшу обрӯ
 Шарм меомад, ки вочӯяд аз ӯ.
 Раҳматаш муштоқи он мискин шуда,
 Салтанат з-ин лутф монеъ омада.
 Ақл ҳайрон, к-ин аҷаб ӯро кашид?

Ё кашиш з-он сӯ бад-ин ҷониб расид?
Тарки ҷалдӣ кун, к-аз ин новоқифӣ,
Лаб бибанд, «Аллоҳу аълам би-л-хафӣ».
Ин суханро баъд аз ин мадфун кунам,
Он кашанда мекашад, ман чун кунам?
Кист он, к-ит мекашад, эй муътанӣ!
Он ки менагзорадат, к-ин дам занӣ?
Сад азимат мекунӣ баҳри сафар,
Мекашонад мар туро ҷойи дигар.
З-он бигардонад ба ҳар сӯ он лугом,
То хабар ёбад зи форис асби хом.
Асби зираксор з-он некӯпай аст,
К-ӯ ҳамедонад, ки форис бар вай аст.
ӯ дилатро бар дусад савдо бибаст,
Бемуродат карду пас дилро шикаст.
Чун шикаст ӯ боли он ройи нахуст,
Чун нашуд ҳастии болишкан дуруст?
Чун қазояш ҳабли тадбират сукуст,
Чун нашуд бар ту қазои он дуруст?

«Фасху азоим ва нақзуҳо», чиҳати бохабар кардан одамиро аз он ки молик ва
қохир ӯст ва гоҳ-гоҳ азми ӯро фасх нокардан ва нофиз доштан, то тамаъ ӯро бар
азм кардан дорад, то боз азмашро бишканад, то танбеҳ бар танбеҳ бувад
Азмҳову қасдҳо дар мочаро
Гоҳ-гоҳе рост меояд туро.
То ба тамъи он дилат нийят кунад,
Бори дигар нийятатро бишканад.
В-ар ба кулӣ бемуродат доштӣ,
Дил шудӣ навмед, амал кай коштӣ?
В-ар накоридӣ амал аз урияш,
Кай шудӣ пайдо бар ӯ мақхурияш?
Ошиқон аз бемуродиҳои хеш
Бохабар гаштанд аз мавлои хеш,
Бемуродӣ шуд қаловузи биҳишт,
«Хуффати-л-чанна» шунав, эй хушсиришт!
Ки муродотат ҳама ишкастапост,
Пас, касе бошад, ки коми ӯ равост.

Пас шуданд ишкастааш он содиқон,
Лек ку худ он шикасти ошиқон?
Оқилон ишкастааш аз изтирор,
Ошиқон ишкаста бо сад ихтиёр.
Оқилонаш бандағони бандиянд,
Ошиқонаш шаккариву қандиянд.
«Иътино карҳан» маҳори оқилон,
«Иътиё тавъан» баҳори бедилон.

Назр кардани пайғомбар алайҳиссалом ба асирон ва табассум кардан ва
гуфтан, ки «ачибту мин қавмин ючарруна ила-л-қаннати би-с-салосил ва-л-
ағлоли»

Дид пайғамбар яке ҷавқе асир,
Ки ҳамебурданду эшон дар нафир.
Дидашон дар банд он огоҳ шер,
Ме-назар карданд дар вай зер-зер.
То ҳамехойид ҳар як аз ғазаб
Бар расули сидқ дандонҳову лаб.
Заҳра на бо он ғазаб, ки дам зананд,
З-он ки дар занчир қаҳри даҳ мананд.
Мекашоннадшон муваккил сӯйи шаҳр,
Мебарад аз кофиристоншон ба қаҳр:
«На фидое меситонад, на заре,
На шафоат мерасад аз сарваре.
Раҳмати олам ҳамегӯяндӯ
Оламеро мебурад ҳалқу гулӯ».
Бо ҳазор инкор мерафтанд роҳ,
Зери лаб таъназанон бар кори шох:
«Чораҳо кардему ин чо чора нест,
Худ дили ин мард кам аз хора нест.
Мо ҳазорон марди шер, Алпарслон
Бо ду-се урёни сусти нимчон.
Инчунин дармондаем, аз кажравист?
Ё зи ахтарҳост ё худ ҷодуист?
Бахти моро бардарид он бахти ӯ,
Тахти мо шуд сарнигун аз тахти ӯ.
Кори ӯ аз ҷодуӣ гар гашт зафт,

Чодуӣ кардем мо ҳам, чун нарафт?

Тафсири ин оят, ки «ин тастафтиху фақад чоъакуму-л-фатху-л-оя». Эй тобинон!
Меғуфтед, ки аз мо ва Муҳаммад алайҳиссалом, он ки ҳақ аст, фатху нусраташ
деҳ ва ин бад-он меғуфтед, то гумон ояд, ки шумо толиби Ҳаққед, беғараз.

Акнун Муҳаммадро нусрат додем, то соҳиби ҳақро бибинед

Аз бутону аз Худо дархостем,

Ки бикан моро, агар норостем.

Он ки ҳақку рост аст аз мову ӯ,

Нусраташ деҳ, нусрати ӯро бичӯ.

Ин дуъо бисёр кардему салот,

Пеши Лоту пеши Уззову Манот.

Ки агар ҳаққ аст ӯ, пайдо-ш кун,

В-ар набошад ҳақ, забуни мо-ш кун.

Чунки водидем, ӯ мансур буд,

Мо ҳама зулмат будем, ӯ нур буд.

Ин ҷавоби мост, к-он чӣ хостед,

Гашт пайдо, ки шумо норостед».

Боз ин андешаро аз фикри хеш

Кӯр мекарданду дафъ аз зикри хеш.

К-ин тафаккурмон ҳам аз идбор руст,

Ки савоби ӯ шавад дар дил дуруст.

Худ чӣ шуд, гар ғолиб омад чанд бор

Ҳар касеро ғолиб орад рӯзгор.

Мо ҳам аз айём бахтовар шудем,

Борҳо бар вай музаффар омадем.

Боз гуфтандӣ, ки гарчи ӯ шикаст,

Чун шикасти мо набуд он зишту паст.

З-он ки бахти неки ӯро даршикаст,

Дод сад шодии пинҳон зери даст.

К-ӯ ба ишкаста намомонист ҳеч,

Ки на ғам будаш дар он, на печ-печ.

Чун нишони мӯъминон мағлубӣ аст,

Лек дар ишкасти мӯъмин хубӣ аст.

Гар ту мушку анбареро бишканӣ,

Оламе аз фавҳи райҳон пур кунӣ.

В-ар шикастӣ ногаҳон саргини хар,

Хонаҳо пурганд гардад то ба сар.
Вақти вогашти Ҳудайбийя ба зул,
Давлати «инно фатаҳно зад духул».

Сирри он ки бе мурод бозгаштани расул алайҳиссалом аз Ҳудайбийя, Ҳақ таъоло лутфи он фатҳ кард, ки «инно фатаҳно», ки ба сураат ғалақ буд ва ба маънӣ фатҳ, чунон ки шикастани мушк ба зоҳир шикастан аст ва ба маънӣ дуруст кардан аст мушкии ўро ва такмили фавоиди ўст

Омадаш пайғом аз давлат, ки рав!

Ту зи манъи ин зафар ғамгин машав.

К-андар ин хори нақдат фатҳҳост,

Нак фалон қалъа, фалон буқъа турост.

Бингар охир чунки вогардид тафт,

Бар Қурайза-в бар Назир аз вай чӣ рафт!

Қалъаҳо ҳам гирди он ду буқъаҳо

Шуд мусаллам в-аз ғаноим нафъҳо.

В-ар набошад он, ту бингар, к-ин фариқ,

Пурғаму ранчанду мафтуну ашиқ.

Заҳри хориро чу шаккар мех(в)аранд,

Хори ғамҳоро чу уштур мечаранд.

Баҳри айни ғам, на аз баҳри фараҷ,

Ин тасофул пеши эшон чун дараҷ.

Ончунон шоданд андар қаъри чоҳ,

Ки ҳаметарсанд аз тахту қулоҳ.

Ҳар кучо дилбар бувад худ ҳамнишин,

Фавқи гардун аст, на зери замин.

Тафсири ин хабар, ки Мустафо алайҳиссалом фармуд: «Ло туфаззилуни ало Юнус ибни Матто»

Гуфт пайғамбар, ки «Меъроҷи маро

Нест бар меъроҷи Юнус иҷтибо.

Они ман бар чарху они ў нишеб,

З-он ки қурби Ҳақ бурун аст аз ҳисеб.

Қурб на боло, на пасти рафтан аст,

Қурби Ҳақ аз ҳабси ҳастӣ растан аст.

Нестро чӣ қойи боло асту зер?

Нестро на зуду на дур асту дер.

Коргоху ганчи Ҳақ дар нестист,
Ғарраи ҳастӣ, чӣ донӣ «нест» чист?
Ҳосил ин ишкасти эшон, эй киё,
Менамонад ҳеч бо ишкасти мо.
Ончунон шоданд дар зуллу талаф,
Ҳамчу мо дар вақти иқболу шараф.
Барги бебаргӣ ҳама иқтоъи ӯст,
Фақру хориш ифтихор асту улуст.
Он яке гуфт: «Ар чунон аст, он нидид,
Чун бихандид ӯ, кӣ моро баста дид?
Чунки ӯ мубдал шудасту шодияш
Нест з-ин зиндону з-ин озодияш.
Пас ба қаҳри душманон чун шод шуд?
Чун аз ин фатҳу зафар пурбод шуд?
Шод шуд чонаш, ки бар шерони нар
Ёфт осон нусрату дасту зафар.
Пас бидонистем, к-ӯ озод нест,
Чуз ба дунё дилхушу дилшод нест.
В-арна чун ҳандад, ки аҳли он ҷаҳон
Бар баду неканд мушфиқ, меҳрубон».
Ин бимунгиданд дар зери забон
Он асирон, бо ҳам андар баҳси он:
«То муваккал нашнавад, бар мо ҷаҳад,
Худ сухан дар гӯши он султон барад».

Огоҳ шудани пайғомбар алайҳиссалом аз таъни эшон бар шамотати ӯ
Гарчи нашнид он муваккал он сухун,
Рафт дар гӯше, ки он буд «мин ладун».
Бӯйи пирохони Юсуфро надид,
Он ки ҳофиз буду Яъқубаш кашид.
Он шаётин бар инони осмон
Нашнавад он сирри лавҳи ғайбдон.
Он Муҳаммад хуфтаву такя зада,
Омада сир, гирди ӯ гардон шуда.
ӯ хурад ҳалво, ки рӯзиш аст боз,
Он на к-ангуштони ӯ бошад дароз.
Наҷми соқиб гашта ҳорис, деврон,

Ки биҳил дуздӣ, зи Аҳмад сир ситон.
Эй ду дида сӯйи дуккон аз пагоҳ!
Ҳин, ба масҷид рав, бичӯ ризқи Илоҳ.
Пас расул он гуфташонро фаҳм кард,
Гуфт: «Он ханда набудам аз набард.
Мурдаанд эшону пӯсидай фано,
Мурда куштан нест мардӣ пеши мо.
Худ киянд эшон, ки маҳ гардад шикоф,
Чунки ман по бифшурам андар масоф.
Он гаҳе к-озод будету макин,
Мар шуморо баста медидам чунин.
Эй бинозида ба мулку хонадон!
Назди оқил уштуре бар новадон.
Нақши танро то фитод аз бом ташт,
Пеши чашмам «куллу отин» от гашт.
Бингарам дар ғӯра, май бинам аён,
Бингарам дар нест, шай бинам аён.
Бингарам сир, оламе бинам ниҳон,
Одаму Ҳавво наруста аз чаҳон.
Мар шуморо вақти зарроти аласт
Дидаам побаставу манкусу паст.
Аз ҳудуси осмони беумуд,
Он чӣ доништа будам, афзун нашуд.
Ман шуморо сарнигун медидаам,
Пеш аз он, к-аз обу гил болидаам.
Нав надидам, то кунам шодӣ бад-он,
Ин ҳамедидам дар он иқболатон.
Бастаи қаҳри хафӣ в-он гаҳ чӣ қаҳр,
Қанд мехӯрдеду дар вай дарҷ захр.
Инчунин қанде пур аз захр, ар адӯ,
Хуш бинӯшад, ч-ит ҳасад ояд бар ӯ?
Бо нишот он захр мекардед нӯш,
Маргатон хуфя гирифта ҳар ду гӯш.
Ман намекардам ғазо аз баҳри он,
То зафар ёбам, фуру гирам чаҳон.
К-ин чаҳон хуфясту мурдору рахис,
Бар чунин мурдор, чун бошам ҳарис?

Саг наям, то парчами мурда канам,
Исиям, оям, ки то зинда-ш кунам.
З-он ҳамекардам суфуфи чанг чок,
То раҳонам мар шуморо аз ҳалок.
З-он намебуррам гулӯҳои башар,
То маро бошад кару фарру ҳашар.
З-он ҳамебуррам гулӯе чанд, то
З-он гулӯҳо оламе ёбад раҳо.
Ки шумо парвонавор аз ҷаҳли хеш
Пеши оташ мекунед ин ҳамла кеш.
Ман ҳамеронам шуморо ҳамчу маст
Аз дарафтодан дар оташ, бо ду даст.
Он, ки худро фатҳҳо пиндоштед,
Тухми манхусии худ мекоштед.
Яқдигарро ҷидди ҷид мехондед,
Сӯйи аждарҳо фарас мерондед.
Қаҳр мекардеду андар айни қаҳр
Худ шумо мақхури қаҳри шери даҳр.

Баёни он ки тоғӣ дар айни қоҳирӣ мақхур аст ва дар айни мансурӣ маъсур
Дузд қаҳри хоҷа карду зар кашид,
ӯ бад-он машғул, худ воли расид.
Гар зи хоҷа он замон бигрехтӣ,
Кай бар ӯ воли ҳашар ангехтӣ.
Қоҳирии дузд мақхуриш буд,
З-он ки қаҳри ӯ сари ӯро рабуд.
Ғолибӣ бар хоҷа доми ӯ шавад,
То расад воливу бистонад қавад.
Эй, ки ту бар халқ чира гаштай,
Дар набарду ғолибӣ оғуштай.
Он ба қосид мунҳазим кардасташон,
То туро дар ҳалқа меорад кашон.
Ҳин, аён даркаш пайи ин мунҳазим,
Дармарон, то ту нагардӣ мунҳазим.
Чун кашонидат бад-ин шева ба дом,
Ҳамла бинӣ баъд аз он андар зиҳом.
Ақл аз ин ғолиб шудан кай гашт шод?

Чун дар ин ғолиб шудан дид ӯ фасод.
Низ чашм омад хирад, бинои пеш,
Ки Худояш сурма кард аз куҳли хеш.
Гуфт пайғамбар, ки ҳастанд аз фунун
Аҳли чаннат, дар хусуматҳо забун.
Аз камоли ҳазму суъизанни хеш,
На зи нақсу баддилливу заъфи кеш.
Дар фиреҳ додан шунида дар «кумун»,
Ҳикмати «лавло риҷолун муъминун».
Дасткӯтоҳӣ зи куффори лаъин
Фарз шуд баҳри халоси муъминин.
Қиссаи аҳди Худабайя бихон,
«Каффа айдикум намомат» з-он бидон.
Низ андар ғолибӣ ҳам хешро
Дид ӯ мағлуби доми кибриё:
«З-он намехандам ман аз занҷиратон,
Ки бикардам ногаҳон шабгиратон.
З-он ҳамехандам, ки бо занҷиру гул
Мекашамтон сӯйи сарвистону гул».
Эй аҷаб, к-аз оташи безинҳор
Баста меорематон то сабзазор.
Аз сӯйи дӯзах ба занҷири гарон,
Мекашамтон то биҳишти ҷовидон.
Ҳар муқаллидро дар ин раҳ неку бад
Ҳамчунон баста ба ҳазрат мекашад.
Чумла дар занҷири биму ибтило
Мераванд ин раҳ, ба ғайри авлиё.
Мекашанд ин роҳро бегорвор,
Чуз касоне воқиф аз асрори кор.
Чаҳд кун, то нури ту рахшон шавад,
То сулуку хидматат осон шавад.
Кӯдаконро мебарӣ мактаб ба зӯр,
З-он ки ҳастанд аз фавоид чашмкӯр.
Чун шавад воқиф, ба мактаб медавад,
Ҷонаш аз рафтаи шукуфта мешавад.
Меравад кӯдак ба мактаб печ-печ,
Чун надид аз музди кори хеш ҳеч.

Чун кунад дар киса донге дастмузд,
Онгаҳон бехоб гардад шаб чу дузд.
Чаҳд кун, то музди тоат даррасад,
Бар мутеъон он гаҳат ояд ҳасад.
«Иътиё карҳан» муқаллидгаштаро,
«Иътиё тавъан» сафобисриштаро.
Ин муҳибби Ҳақ зи баҳри иллате
В-он дигарро беғараз худ хуллате.
Ин муҳибби доя, лек аз баҳри шир
В-он дигар дилдода баҳри ин сатир.
Тифлро аз хусни ӯ огоҳ на,
Ғайри шир ӯро аз ӯ дилхоҳ на.
В-он дигар худ ошиқи доя бувад,
Беғараз дар ишқ якроя бувад.
Пас муҳибби Ҳақ ба уммеду ба тарс
Дафтари тақлид мехонад ба дарс.
В-он муҳибби Ҳақ зи баҳри Ҳақ кучост?
Ки зи ағрозу зи иллатҳо ҷудост.
Гар чунину гар чунон, чун толиб аст,
Ҷазби Ҳақ ӯро суйи Ҳақ ҷозиб аст.
Гар муҳибби Ҳақ бувад «лиғайриҳи,
Кай янолу доиман мин хайриҳи».
Ё муҳибби Ҳақ бувад «лиғайниҳи,
Ло сивоу хоифан мин байниҳи».
Ҳар дуру ин ҷустуҷӯҳо з-он сарест,
Ин гирифтори дил з-он дилбарист.

Ҷазби маъшуқ ошиқро «мин хайсу ло яъламуҳу-л-ошиқу ва ло ярҷуху ва ло
яхтуру биболиҳ ва ло язҳару мин золика-л-ҷазби асарун фи-л-ошиқи илла-л-
хавфа-л-мамзучи би-л-яъси маъа давоми-т-талаб»

Омадем ин чо, ки дар садри чаҳон,
Гар набудӣ ҷазби он ошиқ ниҳон.
Ношикебо кай будӣ ӯ аз фироқ?
Кай давон боз омадӣ сӯйи вусоқ?
Майли маъшуқон ниҳон асту сатир,
Майли ошиқ бо дусад таблу нафир.
Як ҳикоят ҳаст ин чо з-эътибор,

Лек очиз шуд бухорӣ з-интизор.
Тарки он кардем, к-ӯ дар чустучӯст,
То ки пеш аз марг бинад рӯйи дӯст.
То раҳад аз марг, то ёбад наҷот,
З-он ки диди дӯст аст оби ҳаёт.
Ҳар кӣ диди ӯ набошад дафъи марг,
Дӯст набвад, ки на мевасташ, на барг.
Кор он кор аст, эй муштоқи маст,
К-андар он кор, ар расад маргат, хуш аст.
Шуд нишони сидқ имон, эй ҷавон,
Он ки ояд хуш туро марг андар он.
Гар нашуд имони ту, эй ҷон, чунин,
Нест комил, рав, бичӯ икмоли дин.
Ҳар кӣ андар кори ту шуд маргдӯст,
Бар дили ту бекароҳат дӯст ӯст.
Чун кароҳат рафт, он худ марг нест,
Сурати марг асту нуқлон карданист.
Чун кароҳат рафт, мурдан нафъ шуд,
Пас дуруст ояд, ки мурдан дафъ шуд.
Дӯст, Ҳаққ асту касе, к-иш гуфт ӯ,
Ки туй они ману ман они ту.
Гӯш дор акнун, ки ошиқ мерасад,
Баста ишқ ӯро ба «ҳаблин мин масад».
Чун бидид ӯ чеҳраи садри ҷаҳон,
Гӯйиё парридаш аз тан мурғи ҷон.
Ҳамчу ҷӯби хушк афтод он танаш,
Сард шуд аз фарқи ҷон то нохунаш.
Ҳар чӣ карданд аз бухуру аз гулоб,
На бичунбиду на омад дар хитоб.
Шоҳ чун дид он музаъфар рӯйи ӯ,
Пас фуруд омад зи маркаб сӯйи ӯ.
Гуфт: «Ошиқ дӯст мечӯяд ба тафт,
Чунки маъшуқ омад, он ошиқ бирафт».
Ошиқи Ҳаққиву Ҳаққ он аст, к-ӯ,
Чун биёяд, набвад аз ту тои мӯ.
Сад чу ту фонист пеши он назар,
Ошиқӣ бар нафӣи худ хоҷа, магар.

Сояиву ошиқӣ бар офтоб,
Шамс ояд, соя «ло» гардад шитоб.

Дод хостани пашша аз бод ба ҳазрати Сулаймон алайҳиссалом
Пашша омад аз ҳадиқа в-аз гиёҳ,
В-аз Сулаймон гашт пашша додхоҳ,
К-эй Сулаймон, маъдилат мегустарӣ
Бар шаётин в-одамизоду парӣ.
Мурғу моҳӣ дар паноҳи адли туст,
Кист он гумгашта, к-иш фазлат начуст?
Дод деҳ моро, ки бас зорем мо,
Бенасиб аз боғу гулзорем мо.
Мушкилоти ҳар заъифе аз ту ҳал,
Пашша бошад дар заъифӣ худ масал.
Шӯҳра мо дар заъфу ишкастапарӣ,
Шӯҳра ту дар лутфу мискинпарварӣ.
Эй, ту дар атбоқи қудрат мунтахӣ,
Мунтахӣ мо дар камиву бераҳӣ.
Дод деҳ, моро аз ин ғам кун ҷудо,
Даст гир, эй дасти ту дасти Худо».
Пас Сулаймон гуфт: «Эй инсофҷӯ!
Доду инсоф аз кӣ меҳоҳӣ? Бигӯ.
Кист он золим, ки аз боду бурут
Зулм кардасту хорошидаст рӯт?
Эй аҷаб! Дар аҳди мо золим кучост?
К-ӯ на андар ҳабсу дар занҷири мост.
Чунки мо зодем, зулм он рӯз мурд,
Пас ба аҳди мо кӣ зулме пеш бурд?
Чун баромад нур, зулмат нест шуд,
Зулмро зулмат бувад аслу азуд.
Нак, шаётин касбу хидмат мекунанд,
Дигарон баста ба асфоданду банд.
Асли зулми золимон аз дев буд,
Дев дар банд аст, истам чун намуд?
Мулк, з-он додаст моро «кун факон»,
То нанолад халқ сӯйи осмон.
То ба боло барнаёяд дудҳо,

То нагардад музтариб чарху суҳо.
То наларзад Арш аз нолай ятим,
То нагардад аз ситам чоне сақим.
З-он ниҳодем аз мамолик мазҳабе,
То наёяд бар фалакҳо ёрабе.
Мангар, эй мазлум сӯйи осмон,
К-осмоне шоҳ дорӣ дар замон».
Гуфт пашша: «Доди ман аз дасти бод,
К-ӯ ду дасти зулм бар мо баргушод.
Мо зи зулми ӯ ба тангӣ андарем,
Бо лаби баста аз ӯ хун мех(в)арем».

Амр кардани Сулаймон алайҳиссалом пашшаи мугазаллиро ба ихзори хасм
ба девони ҳукм

Пас Сулаймон гуфт: «Эй зебо давӣ,
Амри Ҳақ бояд, ки аз қон бишнавай».
Ҳақ ба ман гуфтаст: «Ҳон, эй додвар,
Машнав аз хасме ту, бе хасме дигар.
То наёяд ҳар ду хасм андар ҳузур,
Ҳақ наёяд пеши ҳоким дар зухур.
Хасми танҳо гар барорад сад нафир,
Ҳону ҳон, беҳасм қавли ӯ магир.
Ман наёрам рӯ зи фармон тофтани,
Хасми худро рӯ биёвар сӯйи ман».
Гуфт: «Қавли туст бурҳони дуруст,
Хасми ман бод асту ӯ дар ҳукми туст».
Бонг зад он шаҳ, ки эй боди сабо,
Пашша афғон кард аз зулмат, биё.
Ҳин, муқобил шав туву хасму бигӯ
Посухи хасму бикун дафъи адӯ.
Бод чун бишнид, омад тез-тез,
Пашша бигрифт он замон роҳи гурез.
Пас Сулаймон гуфт: «Эй пашша, кучо?
Бош то бар ҳар ду ронам ман қазо».
Гуфт: «Эй шаҳ! Марги ман аз буди ӯст,
Худ сиёҳ ин рӯзи ман аз дуди ӯст.
ӯ чу омад, ман кучо ёбам қарор?»

К-ӯ барорад аз ниҳоди ман димор».
 Ҳамчунин чӯёи даргоҳи Худо,
 Чун Худо омад, шавад чӯянда «ло».
 Гарчи он вуслат бақо андар бақост,
 Лек з-аввал он бақо андар фаност.
 Сояҳое, ки бувад чӯёи нур,
 Нест гардад, чун кунад нураш зухур.
 Ақл кай монад, чу бошад сардеҳ ӯ,
 «Куллу шайъин ҳолик илло вачҳуху».
 Ҳолик ояд пеши вачҳаш ҳасту нест,
 Ҳастӣ андар нестӣ худ турфаест.
 Андар ин маҳзар хирадҳо шуд зи даст,
 Чун қалам ин чо расида шуд, шикаст.

Навохтани маъшук ошиқи беҳушро, то ба ҳуш бозояд
 Мекашид аз беҳушияш дар баён
 Андак-андак аз карам садри чаҳон.
 Бонг зад дар гӯши ӯ шаҳ, к-эй гадо,
 Зар нисор овардамат, доман гушо.
 Қони ту, к-андар фироқам метапид,
 Чунки зинҳораш расидам, чун рамид?
 Эй бидида дар фироқам гарму сард,
 Бо худ о аз беҳудиву бозгард.
 Мурғи хона уштуреро бехирад
 Расми меҳмонаш ба хона мебарад.
 Чун ба хонай мурғ уштур по ниҳод,
 Хона вайрон гашту сақф андар фитод.
 Хонаи мурғ асту ҳушу ақли мо,
 Ҳуши Солеҳ толиби ноқай Худо.
 Ноқа чун сар кард дар обу гилаш,
 На гил он чо монд, на қону дилаш.
 Кард фазли ишқ, инсонро фазул,
 З-ин фузунҷӯйӣ залум асту чаҳул.
 Қоҳил асту андар ин мушкил шикор,
 Мекашад харгӯш шере дар канор.
 Кай канор андар кашидӣ шерро?
 Гар бидонистиву дидӣ шерро.

Золим аст ӯ бар худу бар ҷони х(в)ад,
Зулм бин, к-аз адлҳо гӯ мебарад.
Ҷаҳли ӯ мар илмҳоро устод,
Зулми ӯ мар адлҳоро шуд рашод.
Дасти ӯ бигрифт, к-ин рафта дамаш
Он гаҳе ояд, ки ман дам бахшамаш.
Чун ба ман зинда шавад ин мурда тан,
Ҷони ман бошад, ки рӯ орад ба ман.
Ман кунам ӯро аз ин ҷон мӯхташам,
Ҷон, ки ман бахшам, бибинад бахшишам.
Ҷони номаҳрам набинад рӯи дӯст,
Ҷуз ҳамон ҷон, к-асли ӯ аз қӯи ӯст.
Дардамам қассобвор ин дӯстро,
То ҳилад он мағзи нағзаш пӯстро.
Гуфт: «Эй ҷони рамида аз бало,
Васли моро дар гушодем, ассало».
Эй худи мо бехудиву мастият,
Эй зи ҳасти мо ҳамора ҳастият.
Бо ту белаб ин замон ман нав ба нав,
Розҳои кӯҳна гӯям, мешунав.
З-он ки он лабҳо аз ин дам мерамад,
Бар лаби ҷӯи ниҳон бармедамад.
Гӯши бегӯшӣ дар ин дам баргушо,
Баҳри рози «яфъалуллаҳ мояшо».
Чун салои васл бишнидан гирифт,
Андак-андак мурда чунбидан гирифт.
На кам аз хок аст, к-аз ишвай сабо,
Сабз пӯшад, сар барорад аз фано.
Кам зи оби нутфа набвад, к-аз хитоб,
Юсуфон зоянд рух чун офтоб.
Кам зи боде нест, шуд аз амри «кун»
Дар раҳим товусу мурғи хушсухун.
Кам зи қӯҳи санг набвад, к-аз вилод
Ноқе, к-он ноқа ноқа зод, зод.
З-ин ҳама бигзар, на он мояй адам,
Оламе зоду бизояд дам ба дам?
Барҷаҳиду бартапиду шод-шод

Як-ду чархе зад, сучуд – андар фитод.

Бо хеш омадани ошиқи беҳуш ва рӯй овардан ба сано ва шукри маъшук

Гуфт: «Эй анқои Ҳақ! Ҷонро матоф!

Шукр, ки бозомадӣ з-он кӯҳи Қоф.

Эй Сирофили қиёматгоҳи ишқ!

Эй ту ишқи ишқу эй дилхоҳи ишқ!

Аввалин хилъат, ки хоҳӣ доданам,

Гӯш хоҳам, ки ниҳӣ бар равзанам.

Гарчи медонӣ ба сафват ҳоли ман,

Бандапарвар, гӯш кун ақволи ман.

Сад ҳазорон бор, эй садри фарид!

З-орзуи гӯши ту ҳушам парид.

Он самъий туву он исғои ту

В-он табассумҳои ҷонафзои ту.

Он бинӯшидан каму беши маро,

Ишваи ҷони бадаңдеши маро.

Қалбҳои ман, ки он маълуми туст,

Бас пазируфтӣ ту чун нақди дуруст.

Баҳри густохии шӯҳи ғаррае

Ҳилмҳо дар пеши ҳилмат заррае.

Авалан бишнава, ки чун мондам зи шаст,

Аввалу охир зи пеши ман бичаст.

Сониян бишнава ту, эй садри вадуд,

Ки басте ҷустам, туро сонӣ набуд.

Солисан, то аз ту берун рафтаам,

Гӯиё солис салоса гуфтаам.

Робиъан, чун сӯхт моро мазраъа

Менадонам хомиса аз робиъа.

Ҳар кучо ёбӣ ту хун бар хокҳо,

Пай барӣ, бошад яқин аз чашми мо.

Гуфти ман раъд асту ин бонгу ҳанин

З-абр хоҳад, то биборад бар замин.

Ман миёни гуфту гиря метанам,

Ё бигирям ё бигӯям, чун кунам?

Гар бигӯям, фавт мегардад буко

В-ар нагӯям, чун кунам шукру сано?

Мефитад аз дида хуни дил, шаҳо,
Бин, чӣ афтодаст аз дида маро».
Ин бигуфту гиря – дар шуд он наҳиф,
Ки бар ӯ бигрифт ҳам дун, ҳам шариф.
Аз дилаш чандон баромад ҳой-хӯй,
Ҳалқа кард аҳли Бухоро гирди ӯй.
Хирагӯён, хирагирён, хираҳанд
Марду зан, хурду калон, ҳайрон шуданд.
Шаҳр ҳам ҳамранги ӯ шуд ашкрез,
Марду зан дар ҳам шуда чун растахез.
Осмон мегуфт он дам бо замин:
«Гар қиёматро надидастӣ, бибин».
Ақл ҳайрон, ки чӣ ишқ асту чӣ ҳол?
То фироқи ӯ аҷабтар ё висол?
Чарх бархонда қиёматномаро,
То миҷарра бардарида чомаро.
Бо ду олам ишқро бегонагӣ,
Андар ӯ ҳафтоду ду девонагӣ.
Сахт пинҳон асту пайдо ҳайраташ,
Ҷони султонони ҷон дар ҳасраташ.
Ғайри ҳафтоду ду миллат кешӣ ӯ,
Тахти шоҳон тахтабандӣ пеши ӯ.
Мутриби ишқ ин занад вақти самоъ:
«Бандагӣ банду худовандий судоъ».
Пас чӣ бошад ишқ? Дарёи адам,
Даршикаста ақдро он ҷо қадам.
Бандагиву салтанат маълум шуд,
3-ин ду парда ошиқӣ мактум шуд.
Кошкӣ ҳастӣ забоне доштӣ,
То зи ҳастон пардаҳо бардоштӣ.
Ҳар чӣ гӯйӣ, эй дами ҳастӣ аз он,
Пардаи дигар бар ӯ бастӣ, бидон.
Офати идрок он қол асту ҳол,
Хун ба хун шустан муҳол асту муҳол.
Ман ҷу бо савдоиёнаш маҳрамам,
Рӯзу шаб андар қафас дармедамам.
Сахт масту бехуду ошуфтаӣ,

Дӯш, эй қон, бар чӣ паҳлӯ хуфтаӣ?
Ҳону ҳон! Ҳуш дор, барн-орӣ даме,
Аввало барҷаҳ, талаб қун маҳраме.
Ошиқу мастиву бигшодазабон,
Аллаҳ, Аллаҳ, уштурӣ бар новадон.
Чун зи розу нози ӯ гӯяд забон,
«Ё қамила-с-ситр» хонад осмон.
Ситри чӣ? Дар пашму пунба озар аст,
То ҳамепӯшиш, ӯ пайдотар аст.
Чун бикӯшам, то сираш пинҳон кунам,
Сар барорад чун алам, к-инак манам.
Рағми унфам, гирадам ӯ ҳар ду гӯш,
К-эй мудармағ, чун-ш мепӯши? Бипӯш.
Гӯямаш: «Рав, гарчи барҷӯшидаӣ,
Ҳамчу қон пайдоиву пӯшидаӣ».
Гӯяд ӯ: «Маҳбуси хунб аст ин танам,
Чун май андар базм хунбак мезанам».
Гӯямаш: «З-он пеш ки гардӣ гарав,
То наёяд офати мастӣ, бирав».
Гӯяд: «Аз қоми латифошом ман
Ёри рӯзам то намози шом ман.
Чун биёяд шому дуздад қоми ман,
Гӯямаш: Водеҳ, ки н-омад қоми ман».
З-он араб бинҳод номи май мудом,
З-он ки серӣ нест майхурро мудом.
Ишқ қӯшад бодаи таҳқиқро,
ӯ бувад соқӣ ниҳон сиддиқро.
Чун бичӯйӣ ту ба тавфиқи ҳасан,
Бода оби қон бувад, ибриқ тан.
Чун бияфзояд майи тавфиқро,
Қуввати май бишканад ибриқро.
Об гардад соқиву ҳам маст об,
Чун мағӯ, «валлоҳу аълам би-с-саваб».
Партави соқист, к-андар шира рафт,
Шира барҷӯшиду рақсон гашту зафт.
Андар ин маънӣ бипурс он хираро,
Ки чунин кай дида будӣ шираро?

Бетафаккур пеши ҳар донанда ҳаст
Он ки бо шӯрида шӯронанда ҳаст.

Ҳикояти ошиқе, дарозҳичроне, бисёримтиҳоне

Як ҷавоне бар зане маҷнун будаст,
Менадодаш рӯзгори васл даст.
Бас шиканча кард ишқаш бар замин,
Худ чаро дорад зи аввал ишқ кин?
Ишқ аз аввал чаро хунӣ бувад?
То гурезад он ки берунӣ бувад.
Чун фиристодӣ расуле пеши зан,
Он расул аз рашк гаштӣ роҳзан.
В-ар ба сӯйи зан набиштӣ котибаш,
Номаро таҳсиф хоҷдӣ ноибаш.
В-ар саборо пайк кардӣ дар вафо,
Аз ғуборе тира гаштӣ он сабо.
Руқъа гар бар парри мурғе дӯхтӣ,
Парри мурғ аз таффи руқъа сӯхтӣ.
Роҳҳои чораро ғайрат бибаст,
Лашкари андешаро роят шикаст.
Буд аввал мӯнисӣ ғам интизор,
Охираш бишкаст, кӣ? Ҳам интизор!
Гоҳ гуфтӣ, к-ин балои бедавошт,
Гоҳ гуфтӣ: «На! Ҳаёти ҷони мост».
Гоҳ ҳастӣ з-ӯ баровардӣ саре,
Гоҳ ӯ аз нестӣ хӯрдӣ баре.
Чунки бар вай сард гаштӣ ин ниҳод,
Ҷӯш кардӣ гармчашмай иттиҳод.
Чунки бо бебаргии ғурбат бисохт,
Барги бебаргӣ ба сӯйи ӯ битохт.
Хӯшаҳои фикраташ бекоҳ шуд,
Шабравонро раҳнамо чун моҳ шуд.
Эй басо тӯтии гӯёи хамуш,
Эй басо ширинравони рӯтуруш.
Рав, ба ғӯристон даме хомуш нишин,
Он хамӯшони сухангӯро бибин.
Лек агар якранг бинӣ хокашон,

Нест яксон ҳолати чолокашон.
Шаҳму лаҳми зиндагон яксон бувад,
Он яке ғамгин, дигар шодон бувад.
Ту чӣ донӣ, то нанӯшӣ қолашон?
З-он, ки пинҳон аст бар ту ҳолашон.
Бишнави аз қол ҳоюҳуйро,
Кай бибинӣ ҳолати садтӯйро?
Нақши мо яксон, ба зидҳо муттасиф,
Хок ҳам яксон, равоншон мухталиф.
Ҳамчунин яксон бувад овозҳо,
Ин яке пурдарду он пурнозҳо.
Бонги асбон бишнави андар масоф,
Бонги мурғон бишнави андар тавоф.
Он яке аз ҳиқду дигар з-иртибот,
Он яке аз ранҷу дигар аз нишот.
Ҳар кӣ дур аз ҳолати эшон бувад,
Пешаш он овозҳо яксон бувад.
Он дарахте чунбад аз захми табар,
В-он дарахти дигар аз боди саҳар.
Бас ғалат гаштам зи деги мурдарег,
З-он ки сарпӯшида мечӯшид дег.
Чӯшу нӯши ҳар касат гӯяд, биё,
Чӯши сидку чӯши тазвиру риё.
Гар надорӣ бӯ зи чони рӯшинос,
Рав, димоғе даст овар бӯшинос.
Он димоғе, ки бар он гулшан танад,
Чашми яъқубон ҳам ӯ равшан кунад.
Ҳин, бигӯ аҳволи он хастачигар,
К-аз бухорӣ дур мондем, эй писар!

Ёфтани ошиқ маъшуқро ва баёни он ки чӯянда ёбанда бувад, ки «фаман яъмал мисқола зарратан хайран ярах»

К-он чавон дар ҷустучӯ буд ҳафт сол,
Аз хаёли васл гашта чун хаёл.
Соия Ҳақ бар сари банда бувад,
Оқибат чӯянда ёбанда бувад.
Гуфт пайғамбар, ки чун кӯбӣ даре,

Оқибат з-он дар бурун ояд саре.
Чун нишинӣ бар сари кӯйи касе,
Оқибат бинӣ ту ҳам рӯйи касе.
Чун зи чоҳе меканӣ ҳар рӯз хок,
Оқибат андаррасӣ дар оби пок.
Чумла донанд ин, агар ту награвӣ,
Ҳар чӣ мекориш, рӯзе бидравӣ.
Санг бар оҳан задӣ, оташ начаст,
Ин набошад в-ар бибошад нодир аст.
Он ки рӯзӣ несташ бахту начот,
Нангарад ақлаш, магар дар нодирот.
К-он фалон кас кишт карду барнадошт
В-он садаф бурду садаф гавҳар надошт.
Балъами Боъуру Иблиси лаъин,
Суд н-омадшон ибодатҳову дин.
Садҳазорон анбиёву раҳравон
Н-ояд андар хотири он бадгумон.
Ин дуру гирад, ки торикӣ диҳад
Дар дилаш идбор чуз ин кай ниҳад?
Бас касо, ки нон хурад дилшод ӯ,
Марги ӯ гардад, бигирад дар гулӯ.
Пас ту, эй идбор, рав, ҳам нон мах(в)ар,
То наяфти хамчу ӯ дар шӯру шар.
Садҳазорон халқ нонҳо мех(в)аранд,
Зӯр меёбанду чон мепарваранд.
Ту бад-он нодир кучо афтодай,
Гар на маҳрумиву аблаҳзодай.
Ин ҷаҳон пуурофтобу нури мох
ӯ биҳишта, сар фурӯ бурда ба чоҳ.
Ки агар Ҳаққ аст, пас ку равшани?
Сар зи чаҳ бардору бингар, эй дани!
Чумла олам, Шарқу Ғарб он нур ёфт,
То ту дар чоҳӣ, нахоҳад бар ту тофт.
Чаҳ раҳо кун, рав ба Юнону Курум,
Кам ситез ин чо, бидон к- «аллаччу» шум.
Ҳин, мағӯ, к-инак фалонӣ кишт кард,
Дар фалон соле, малах кишташ бих(в)ард.

Пас чаро корам, ки ин чо хавф ҳаст,
Ман чаро афшо нам ин гандум зи даст?
В-он, ки ӯ нагзошт киштукорро,
Пур қунад кӯрии ту анборро.
Чун даре мекӯфт ӯ аз салвате,
Оқибат дарёфт рӯзи хилвате.
Қаст аз бими асас шаб ӯ ба боғ,
Ёри худро ёфт чун шамъу чароғ.
Гуфт созандай сабабро он нафас:
«Эй Худо! Ту раҳмате кун бар асас.
Ношиносо ту сабабҳо кардай,
Аз дари дӯзах биҳиштам бурдай.
Баҳри он кардӣ сабаб ин корро,
То надорам хор ман як хорро».
Дар шикасти пой бахшад Ҳақ паре,
Ҳам зи қаъри чоҳ бигшояд даре.
Ту мабин, ки бар дарахтӣ ё ба чоҳ,
Ту маро бин, ки манам мифтоҳи роҳ.
Гар ту хоҳӣ боқии ин гуфтугӯ,
Эй ахӣ, дар дафтари чорум бичӯ!